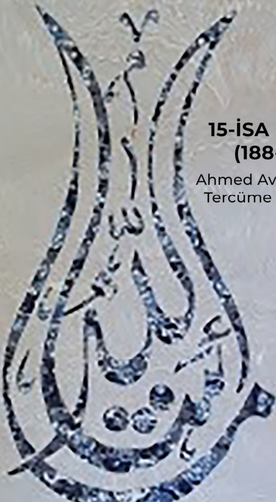
GÖNÜLDEN ESİNTİLER

MUHYİDDÎN İBNÜ'L ARABÎ
FUSÛSU'L-HİKEM

15-İSA FASSI
(188-15)

Ahmed Avni Konuk
Tercüme ve Şerhi

Hazırlayanlar
Dr. Mustafa Tahralı-Dr. Selçuk Eraydın
Şerhinin Şerhi
Tekirdağlı İz-Terzi Baba Necdet Ardıç

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (188-15)

GÖNÜLDEN ESİNTİLER

MUHYİDDÎN İBNÜ’L ARABÎ
FUSÛSU’L-HİKEM

15-İSA FASSI

Ahmed Avni Konuk, Tercüme ve Şerhi.

(188-15)

Hazırlayanlar

Prof.Dr. Mustafa Tahralı-Dr. Selçuk Eraydın

Şerhinin Şerhi.

Tekirdağlı Terzi Baba Necdet ardıç.

İRFAN SOYRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (188-15)

Necdet Ardıç

İz-Terzi Baba

Adres

Büro: Ertuğrul Mahallesi Hüseyin

Pehlivan Caddesi No: 29/5

Servet Apt. 59 100

Tekirdağ

Ev: 100 yıl Mahallesi Uğur Mumcu Caddesi

Ata Kent Sitesi A Blok Kat 3, D. 13.

Süleyman paşa Tekirdağ

Tel: (0282) 408 93 84

(0533) 7743937

www.terzibaba13.com

terzibaba13@gmail.com

2020

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Muhterem okuyucularımız. Her ne vesile ile elinize ulaşan bu kitaplar, bünyelerinde gerçekten çok değerli ilim hazinelerini barındırmaktadırlar. Başta Aleyhissalâtu Vesselâm Efendimiz olmak üzere, Ondan bu ilmi naklen alan Şeyh-i Ekber (r.a.) Muhyiddîn İbn'ül Arabî Pirimiz ve sonra onu çeviren ve şerheden A. Avni Konuk büyüğümüz ve bu kitapları günümüz şartlarına uyarlayıp hazırlamış olan Prof. Dr. Mustafa Tahralı ve Dr. Selçuk Eraydın kardeşlerimizden Cenâb-ı Hakk ve Peygamber Efendimiz (s.a.v.) gerçekten çok razı olsun, kendilerine bütün kalbimizle şükranlarımızı sunarız. Bu arada okuyanlar tarafından anlaşılmasının biraz daha kolaylaştırılması için yapmaya çalıştığımız bu çalışmalarımızı da Cenâb-ı Hakk kabul buyursun.

Fusûsu'l-Hikem'deki Hikmetleri anlayabilmek için evvelâ bu hususun alt yapısının hazırlanması lâzım gelmektedir. Çünkü kurgusu, bâtın-i "tevhîd/teklik" üzeredir. Ancak genel anlayış zâhir-i "tenzîh" anlayışı üzere olduğundan içindeki mevzuların anlaşılması biraz zor olmaktadır. İşte bu yüzden bir ön idrak, alt yapısı oluşturmak gerekmektedir.

Epey seneler, bu alt yapı anlayışını hazırladıktan sonra nihayet bu sohbetlere başlanılmış oldu. Muhtelif yerlerde de devam edildi. Mukaddime ile sohbet başlangıcı **(11/09/1996)**dır. Muhammed Fassı ile bitişi **(19/06/2013)** olmuştur. Aslında bu mevzuların bitmesi söz konusu değildir ancak dünyadaki süremiz de kısıtlı olduğundan daha başka kitap ve mevzularla da ilgilenmemiz gerektiğinden bu kadarla yetinmek zorunda kaldık.

Bu ve benzeri kitaplar, Mevlânâ, Mesnevi-i şerif, Abdülkerim Cili, İnsân-ı Kâmil gibi sayabileceğimiz bu sahada olan ancak içeriği çok geniş az sayıda kitap, İslâm'ın ve Dünya tefekkür ve kültür sahasının zirve kitaplarıdırlar. Bunları idrakli ve gerçek ma'nâ da okuyup inceleyememiş olan kimseler gerçekten büyük kayıp içinde kalmış olurlar.

Hayatın gerçek ma'nâda anlaşılabilinmesi için ilk şart, kişinin hakikati itibari ile kendisini bilmesidir. Kendisini

bilmeyen kişinin ilmi ne kadar çok olursa olsun hayal ve vehmine dayanmaktadır, bu hal de kişide nefsi bir benlik oluşturduğundan, bu sebeple kişi kendi hakikatine girmeye yol bulamaz ve bu âlemden isterse birkaç üniversite bitirmiş olsun, kendinin yabancısı/cahili olarak gider.

Bu ve benzeri kitaplar, kişiyi kişiye tanıtmakta ve oradan da kişi Rabb'ine yol bulabilmektedir. Aksi halde kişi gaflet ve atalet içinde bu çok değerli vakitlerini verip, hayal ve vehmi satın almış olur. Yapılacak iş; kişinin mutlaka kendine dönüş yolunu bulması ve kendinden geçen Hakk'a giden yolu bulması lâzım gelmektedir. Kişi evvelâ kendine ulaşamaz ise Rabb'ine hiç ulaşamaz. Çünkü "*nefsine ârif olan Rabb'ine ârif olur*" hükmü gerçektir.

Bütün bu hususların ses alma cihazlarından çıkarılıp, kayda geçirilmesi için gerçekten çok büyük bir gayret gösterip bıkmadan yorulmadan uzun bir çalışma yapan ve böylece bu kayıtları meydana getiren Hulusi Korucu Bey ve diğer hizmeti geçen kardeşlerimize de her istifade edebilen kimseler namına teşekkür ederiz. Cenâb-ı Hakk dünya, ahiret işlerinde kolaylıklar nasip etsin İnşeallah.

Bende kayda alınan bu sohbetleri, okuyucularımıza yaraşır bir şekilde sunabilmek için gereken yazı ve sayfa düzenlemelerini uzun bir süredir yapmaya çalışarak nihayete erdirmeye çalıştım.

Her bir fassı daha kolay okunur ümidi ile ayrı müstakil birer kitap olarak düzenlemeyi düşündüm ve öyle hazırladım. Eğer birkaç ciltte toplasa idim, ciltler oldukça kalın olur ve okunmalarında da zorluk olabilirdi, bu yüzden her bir fassı müstakil bir kitap olarak daha kısa bölümlerini de birleştirerek hazırladım. Bununla birlikte başta bulunan Mukaddimenin de bazı bölümlerini ayrı bir kitap olarak hazırladım. Ayrıca ehemmiyeti yönünden, Ayniyyet Gayriyyet bölümlerini de bazı başka ilavelerle bir kitap olarak hazırladım. Cenâb-ı Hakk ilgilenen herkesi bunlardan faydalandırsın inşeallah.

Bilindiği gibi konuşma edebiyatı ile yazı edebiyatı arasında fark vardır. Buradaki konuşma sûretiyle olan sohbetleri fazla müdahele etmeden olabildiği kadar yazı şekline dönüştürerek ve gerektiğinde bazı ilaveler yaparak öylece kayda almış olduk.

Bu vesileyle; İlâh-i Ya Rabb-i bu dosyalardan meydana gelecek ma'nevi hasılayı evvelâ Efendimiz Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.), Validelerimizin ve Ehlibeyti'nin ruhlarına hediye eyledim. Daha sonra Şeyh-i Ekber (r.a.) Muhyiddîn İbn'ül Arabî Pirimiz ve sonra onu çeviren ve şerheden A.Avni Konuk büyüğümüz ve bu kitapları günümüz şartlarına uyarlayıp hazırlamış olan, Prof. Dr. Mustafa Tahralı ve Dr. Selçuk Eraydın kardeşlerimizin ve bu kayıtları meydana getiren "Hulusi Korucu" Bey kardeşimizin, emeği ve hizmeti geçen diğer kardeşlerimizin geçmişlerinin, Nusret Babamın ve Rahmiye Annemin ve kendi Anne ve Babamın da ruhlarına hediye eyledim kabul eyle haberdar eyle Ya Rabbi.

NOT= Bu arada şunu belirtelim ki, bir yanlışlık olmasın diye metnin geçtiği yerleri "kalın" yazı ile A. Avni Konuk Beyin şerhinin geçtiği yerleri "italik-eğik" yazı ile diğer Terzi Baba şerh ve izahları ise normal yazı ile belirtilecektir ki metin ve şerh izahlardan ayrılmış olsun, aksi halde metin şerh ve izahlar birbirine karışacağından yanlışlıklar olabilir. Bu yüzden metinde geçen kelime ve cümleler koyu kalın; şerh kısımları italik/eğik ve izahlar düz yazı ile yazılacaktır. Cenâb-ı Hakk hepimizin idraklerini açsın İnşeallah.

Son düzenlemeleri yapan oğlumuza da teşekkür ederiz, Cenâb-ı Hakk kendilerine ailece sağlık, sıhhat, güzellikler nasib eylesin.

Her halde, kasıtsız olarak, eksiklerimiz olacağından, bütün bunlardan şimdiden özür dileriz. Gelecek sayfalarda metin, şerh ve izahlar birbiri içine çok geçmiş olduğundan bunların hepsini ayırmak pek mümkün olamayacağından

bazen metin ve şerh ile izahlar birine tabii olarak karışabileceğinden onları kendimiz namına sahiplenmekten Hakk'a sığınırız, bu hususun göz önünde bulundurulmasını okuyucularımızdan bilhassa rica ederim, kelimesi kelimesine bunları birbirinden ayırabilmek için gerçekten çok uzun bir çalışmaya ihtiyaç vardır, bu zamanı da bulmak mümkün değildir. Bu ve benzeri eserler üzerinde çalışmak ve faaliyet göstermek oldukça mes'uliyyetli bir iştir, Rabbim mahcub etmesin. (Euzü bike minke) (senden sana/beşeriyetimizden ulûhiyyetine sığınırız.) (Huz bi yediy/elimden tut ya Rasûlüllah.)

Bu bölümde İseviyyet hakikatlerden bahsedilecektir ki, aslında kendi İseviyyet hakikatimizden bahsedilecektir, kendinden haberi olmayan bir birimin gerçek manadaki Hakk'tan haberi olması mümkün değildir.

Ey Hakk yolcusu salik kardeşim, bu mevzular sadece geçmiş, mazide kalmış kimselerin hayat hikayeleri değildir. Bugün için senin zatının ve nefsinin hayat hikayesidir, ona göre oku ve kendinde bunları bulmaya çalış ki senin de Âdemiyet/İnsanlık devren başlamış olsun. Oradan da yola çıkarak Muhammediyyet devrene ulaşmaya yol bulabilesin. İşte bu seyir senin sırat-ı müstakimin ve Hakk'a vuslatındır.

Muhterem okuyucularım; yine bu kitabı da okumaya başlarken, nefs'in hevasından, zan ve hayalden, gafletten soyunmaya çalışarak, saf bir gönül ve Besmele ile okumaya başlamanızı tavsiye edeceğim. Çünkü kafamız ve gönlümüz, vehim ve hayalin tesiri altında iken gerçek ma'nâda bu ve benzeri kitaplardan yararlanmamız mümkün olamayacaktır.

Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tandır.

Tekirdağlı Terzi Baba Necdet Ardıç.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BU FASS KELİME-İ ÎSEVİYYE'DE MÜNDEMİÇ HİKMET-İ NEBVİYYE" BEYÂNINDADIR.

Ma'lûm olsun ki, "hikmet-i nebviyye'nin Kelime-i İseviyye'ye tahsisi hakkında şurrâh-ı kiram, şerh ediciler, iki vecih beyan buyururlar:

Birincisi: *"Nebî" kelimesinin hemze ile olmasıdır. Bu surette "nebi" kelimesi "ihbar" ma'nâsına olan "nebe" den meydana gelmiş olur. Bu Fusûsu'l Hikem'de beyân olunan hikmetlerin tümü her ne kadar "nebe'e"den müştakk olan "nebeviyye" ise de, bunun Kelime-i İseviyye'ye ihtisası*, yani O'na mahsus olması *Isâ (a.s.)ın hâline nübüvvet-i fitrıyyenin gâlib olması sebebiyledir.* Yani kendisinde fıtri nübüvvetin olmasından yani diğer peygamberlere göre değişik bir yapıda olmasından bu "nebe"iye hükmü fıtriyenin galip gelmesindendir. *Nitekim Hak Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de onun nübüvvet-i fıtriyyesindan ihbaren validesinin karnında iken (Meryem, 19/24);* أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا *ve beşikte iken* آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا *(Meryem 19/30) dediğini beyan buyurdu.*

Meryem (19) / 24- Altından (Cebrail) ona şöyle seslendi: "Tasalanma! Rabbin senin alt yanında bir su arkı vücuda getirmiştir.

Meryem (19) / 30- Çocuk şöyle dedi: "Ben Allah'ın kuluyum. O, bana Kitab'ı verdi ve beni peygamber yaptı.

ikincisi: *"Nebî" kelimesinin "nebe, yenbe, neben" oradan meydana gelip hemzesiz bulunmasıdır. Ve "NEBE" "rif'at" ma'nâsına gelir. Şu halde onun hikmeti, "hikmet-i*

refiyye" olur. Yani yüce hikmet olur. Zîrâ onun makamında rif'at vardır. Yani yücelik vardır. Nitekim Hak Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ *(Nisa, 4/158) buyurur.*

Nisa (4)/158- Bilakis Allah, İsa'yı kendi katına kaldırmıştır. Allah her zaman azizdir ve hikmet sahibidir.

Ve âhir zamanda da nüzul ederek velâyet-i âmmeyi hatm eyler. Umumi velayeti hatm eder, bitirir. *Cenâb-ı Şeyh-i Ekber (r.a.) efendimizin terbiye altında yetişen ve evlâd-ı ma'nevîsi Sadreddîn Konevî (k.a.s.) hazretleri Fükuk'unda buyururlar ki: Ya'nî "Bizim şeyhimiz (r.a.)ın bu hikmeti "nebve"ye yakın kılmasından muradı "ihbar" ma'nâsına değildir.* Yani "nebe" haberci manasına değildir. "Rasul" irsal eden ulaştıran, "Nebe" de haberci manasınadır. Yani buradaki hikmet oradan değildir yani nebe'ye mukarin (yakın) kılmasından muradı ihbar manasına değildir, *Zîrâ bu kitapta zikr olunan enbiyâdan her birisi bunda müşterektirler.* Yani habercilikte müşterektir. *Ve onun muradı ancak rifattir".* Yani Şeyh-ul Ekberin muradı bunda yüksekliğini belirtmektir.

Hz. Sadreddîn Konevî (k.A.s.) Şeyh-i Ekber (r.a.) efendimizden bu hakikati sem'-i cism ile işitmiş olduklarına şübhe olunmayacağından yani hissi, cisim kulağı ile işittiğinden şüphe olmayacağından yani biraz evvel belirtilen ilmin Muhiddin-i Arabi hazretlerinden kulağı ile duyduğundan şüphe olmayacağından onların kelâmı kuvvetli bir senettir.

Binâenaleyh ikinci vech müreecahdır. Şu halde evelkisi "nûn" ile "bâ"ın fethleriyle ikincisi "nûn"un fethi ve "bâ"nın sükûniyle telaffuz olunmak lâzım gelir. Allah daha iyisini bilir. (V'Allâhü a'lem bi-murâdihi.) Biri nebviye birisi nebeviye aradaki fark odur. Nebeviye haber ihbar manasınadır, nebviye yücelik manasınadır. İşte hikmet-i nebviyeyi kelime-i İseviyete vermesinin sebebi budur. Nebeviye değil de nebviyedir.

1.Paragraf:

Şiir:

Birinci ma'nâ: Rûh,ya mâ'-i Meryem'den veya Cibrîn'in nefhından, tıynden mevcûd olan beşer suretinde, Siccîn tesmiye ettiğin tabiattan, zât-i muhtahharada mütekevvin oldu.

İkinci ma'nâ: Ruh, ya mâ'-i Meryem'den veya tıynden mevcûd olan beşer suretinde zuhur eden Cibrîn'in nefhından, Allah Teâlâ'nın Siccîn tesmiye buyurduğu tabiattan, zât-ı mutahharada mütekevvin oldu (1).

"Mâ'-i Meryem"den murâd, yani Meryem'în suyundan murad, inzalleri esnasında kadınların vaginalarında meydana gelen su gibi, Cebrâîl (a.s.)ın güzel bir delikanlı suretinde Hz. Meryem'e görünerek, cima şekli olmaksızın, ona üflemesiyle, cenâb-ı Meryem'de şehvet husulü üzerine, ihtilâma benzer bir hâl içinde, vâki' olan inzal esnasında akan sudur. Yani buharın içinde giden ulaşan sudur. "Cibrin" Cebrâîl (a.s.) ma'nâsına lügattır.

Diğer yerde de mayi muhakkak ile mayi muhayyelin birleşmesin İsa (a.s.) zuhura geldi diyor. Mayi muhakkak, mayi muhayyel, muhayyel dediği rutubet halinde hayalen giden diğeri de mutlak kendinde zuhura gelenden İsa (a.s.) meydana geldi diyor. Şunu çok iyi bilmemiz lazımdır, gerçekten çok büyük ufuklar açıyor, gerek İseviyet hakkında gerek genel hakikatler hakkında.

Topraktan meydana gelen beşer sûretin"den murâd, Adem (s.a.)dır. "Zât-ı temiz pak olandan murâd, Hz. Meryem'dir. Zîrâ Hak Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de

أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا *(Tahrîm, 66/12)*

kavliyle onun levsiyyât-ı nefsâniyyeden mutahhar bulunduğuna şehâdet buyurdu

Tahrim (66) / 12- Irzını korumuş olan İmran kızı Meryem de bir örnektir. Ona ruhumuzdan üflemiştik. Rabbinin sözlerini ve Kitablarını tasdik etmişti. O, bize gönülden itaat edenlerdendi.

Burada Cenab-ı Hakk bizatihi kendinin üflediğini söylemektedir. "ruhumuzdan üfledik" buyuruyor bakın. رُوحَنَا bu bakın Âdem'e (a.s.) üflenen ruhla aynıdır. Bizatihi kendi Zat'ıyla yapmış olduğu "venefahtü fihi min ruhi" ben ruhumdan üfledim, orada hiçbir arada vasıta yoktur, Cenab-ı Hakk "Ben üfledim" diyor. "BİZ" demek ki bir yönüyle esma-i ilahiye ile birlikte, sıfat-ı ilahiye ile birlikte yapmasıdır. Onlara bir şahsiyet vermesi, kendine bağlı isim fakat isim fakat ismin bir şahsiyeti vardır. "Halife"; kendi varlığında mutlak, ama Hakka vekildir. Yani Sıfat olarak kendi varlığında aktif, ama Hakk yönüyle Hakk'ın halifesidir. İşte bulunduğu yerdeki asaleti itibariyle ona bir vasıf vermesi "BİZ" demesine sebep oluyor. Bu da isimlerine ve sıfatlarına verdiği değeri göstermektedir.

Her ne kadar kendi zuhuru ise de ama o sıfatına bir asalet vermesinden "BİZ" demesi oluyor. Şöyle düşünelim bir başbakan var bir de bakanlar heyeti vardır. Başbakan ben yaptım diye kendi yaptığı işleri var, buna ben yaptım diyor bir de bakanları ile birlikte o bakanlara bir şahsiyet verilmiş onlarla birlikte yaptıklarına da "BİZ" yaptık diyor. Bir yönü budur. Bir yönü de zuhurda insan olarak gözükmesi ile birlikte insanın batınında kendisinin olması ile birlikte "BİZ" yaptık demesi insan-ı kamil ile birlikte yaptık demesidir.

İsa'nın (a.s.) bir özelliği de (a.s.v.) Efendimize ümmet olması, sonradan O'nun kemalatını da alması ama asaleten kendine has da peygamber olması, böyle bir insan yok yeryüzünde. Yani asaleten kendisinin peygamber olması ve sonra yeryüzüne geldiğinde de Efendimize ümmet olması sonraki gelişinde peygamber olarak değil de veli olarak gelecektir. Evvelki gelişinde "teşbih" ehli olarak geldi, ikinci

gelişinde Muhammediyet mertebesine ulaşıp “tevhid”i yaşayacaktır. İşte gerçek İsa işte o zaman ortaya çıkacaktır.

Kendi vaktinde velayet kemalatını ortaya getirdi, nübüvvetin ışığı ile nübüvvet ile birlikte yaşadı, Hazret-i Ali Efendimiz hakkında şöyle bilmek lazım, ehl-i beyt hazaratı hepsi peygamberdir, onun dışında zaten bir şey düşünmek yanlış olur. Bir gül ağacı düşünelim yukarıda bir gül var, dört tane de goncası var, o goncalar ondan ayrı mı, “penc-i ali aba” onların hepsi peygamberdir.

Ama Efendimiz şöhrette yani mühürlü tabi ki onlara da zahiren mühür vurulmuş olsa kargaşa olur, işte (a.s.v.) Efendimizin eğitiminde ve yanında yetişmiş olan Hazret-i Ali Efendimiz hem velayet kemalatı hem de nübüvvet kemalatı var. Velayeti zahir, nübüvvet batındır. Hazret-i Rasulullah (s.a.v) Efendimizde de nübüvvet zahir, velayet batındır. Velayetin kesilmesi diye bir şey yok ilm-i ilahi artık insanlara gelmeyecek, artık Zat’i ilim gelmeyecektir. *"Tabiat"tan murâd, ulûhiyyetin zahiri olan tabîat-ı külliyye olmayıp cihet-i süfliyyede olan tabîat-i cüz'iyyedir.*

"Siccîn" كَلآ اِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ

(Mutaffıfîn, 83/7) âyet-i kerimesi mucibince ehl-i fücurun mukîm olduğu mahallin ismidir.

Mutaffifin (83)/7-Sakın ha hileye sapmayın! Çünkü kötülerin amel defterleri Siccin’dedir.

Zîrâ füccâr, hayvâniyyetten ibaret olan tabîat-i cüz'iyyenin hükmüne tebean amel ederler ki zahiri, muhtelif nefsani zevkler ve bâtını çeşit çeşit azabdır. Onun için Hak Teâlâ hazretleri, kendilerini tabîat-i cüz'iyyenin hükümlerine teslim etmiş olan küffâr hakkında وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ *(Tevbe, 9/49} buyurur ki, "Cehennem el-ân küffârı ihata etmiştir" demek olur.* Şu anda cehennemde olmasalar da batıni cehennem onları ihata etmiştir.

Tevbe (9)/49- İçlerinden “aman bana izin ver, başımı derde sokma.” diyen de var. Dikkat et, başlarını asıl kendileri derde soktular. Hiç şüphesiz cehennem, kafirleri elbette kuşatacaktır.

Ma'lûm olsun ki: Ulûhiyyetin zahiri olan "tabîat-i külliyye"ye nazar eden ve fikirleri bu tabîatin kavâid ve hükümleri içerisinde gark olmuş olan filozoflar, cismâni alemde bu kaideler ve hükümlerin uygunsuzluğu mümkin olmadığını ve tabiat kanunu mucibince insan neslinin ancak erkek ile kadının ictimâından teselsül edebileceğini zann ederler. Yani tabiat alimleri insan nasıl anne ve babadan meydana geliyorsa devamlı öyle olacağını zannederler, başka bir türlüsünü kabul edemezler. *Bu hüküm, onların emr-i hakâyıkta sırf cehle müstenid olan zann ve vehimlerinden meydana gelmiştir.*

Fen filozofları, ne kadar tetkik ederlerse etsinler ne ile meşgul olurlarsa olsunlar, tabîat-i külliyye dâiresinden çıkamazlar. Onların keşfiyyâtı, ancak bu dâireye mahsurdur. Binâenaleyh onlar ulûhiyyetin zahiriyle iştigâl ettikleri cihetle kudret-i Hak'tan habersizdirler. İmdi Hak Teâlâ hazretleri, filozofların, hükm-i vehmîlerini dinleyerek aklı zayıf olanları bu vehim çukurundan kurtarmak için ma'na-yı insânın, kendi zahiri olan vücûdunda dilediği vech ile tasarruf ettiği gibi ulûhiyyetin vücûd-i zahirîsi olan bu âlemde onun bâtını, ma'nâsı olan Hakk'ın, öylece dilediği vech ile tasarrufunu izhâr etmek üzere, cism-i insanîyi tabiat kaidesi hilâfında olarak üç vecih ile halk buyurdu: yani insan nasıl bu zahir vücudunda dilediği gibi tasarruf ediyorsa Hakk da bu zahir vücudunda dilediği gibi tasarruf eder. Şuna bağlı buna bağlı kalmaz diyor. İnsan cismini tabiat kaidelerinin dışında üç vecih ile halk buyurdu;

1. Anasız babasız olarak cism-i Adem'i özlü çamurdan yarattı. “Salsal” kelimesindeki "Sâd" ve "lam" maddesi lisân-ı arabîde, kendisinde erbâb-ı fennin "protoplazma" ya'nî "madde-i ceniyye" ta'bîr ettikleri şey hâsıl olan "tahammür etmiş süt" ma'nâsına geldiğine göre, Darwin meslekince cism-i Adem'in "protoplazma" dan yaratılmış olması lâzım

gelir. Böyle de olsa cism-i Adem yine anasız ve babasız yaratılmış olur.

2. Havva'nın cism-i Adem'den inşiâbı yani meydana gelişi suretiyle halkıdır. Darwin meslekini ta'kîb edenlerin bunu da inkâr edememesi lâzım gelir. Çünkü cism-i Havva, kokmuş çamurda meydana gelen "protoplazma" dan mahlûk olan insan cinsinin dişisidir. Ve nevi' ise, cinsin bir şûbesidir. Yani herhangi bir nev ise o cismin şubesidir.

3. Isâ (a.s.)ı babasız olarak Hz. Meryem'in vücûdunda halk buyurdu. Ulûhiyyet kendisinin vücûd-i zahirîsi olan tabîat-i külliyyede, Âdem'i ve Havva'yı zîkr olunan hâl-i acîbde halk buyurmak suretiyle kudretini izhâr edince, o kudret-i kâmileden bu tarz hilkatin nefyi için hiç bir sebeb gösterilemez. Bunun teslîm edemeyen ancak vehimdir. Yani bunu olmaz diyen ancak vehimdir. *Şu halde insanın yaradılışı bu vücûh (vechler)-i selâse ile beraber dört tarzda vâki' olmuş olur ki:*

Dördüncü vecih, ale'lâde nutfe-i pederin rahm-i mâderde cereyanı suretiyle insâni cisimlerin halkıdır. Böylece dört şekilde insanlık var edilmiş oldu, birisi; anasız ve babasız Adem (a.s.), birisi babalı anasız Havva validemiz, diğeri babasız analı İsa (a.s.) dördüncüsü de Muhammed (s.a.v.) hem babalı hem de analıdır, yani insan neslinin meydana gelmesi.

İşte evvelki hilkatler, kudretin istisnası ve bu tarz hilkat, o kudretin kaidesi olduğundan, filozoflar ve akıl sahipleri ve gururlu kimseler bu kaideye nazırdırlar. Onun için Yahudilerin havsala-i akılları, bir bakireden pedersiz olarak çocuk husulünü kabul edemediler. Hz. Meryem gibi, kavmi arasında salâh-ı hâl ile şöhret-yâb olan bir iffetli kimseye zina isnâd ettiler.

İmdi âlemin hey'et-i mecmuası Kur'ân-ı fiilîdir. Bakın bu çok küçük bir cümle ama bunu çok iyi bilmemiz lazımdır. Alemin bütün heyeti Kur'an-ı fiilidir. Yani fiili Kur'an'dır. Hani Cenab-ı Hakk buyurur ya "Biz sizi semavat ve arzda afakta ve enfuste ayetlerimiz göstereceğiz" 41/53

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Göstereceğiz derken ayet orada; işaret Kur'an demek, suret dediğimiz bu suretler Kur'an-ı Kerim'in sureleri, tüm tafsilatı olan ayetler de işaretleridir, yani Allah'ın ayetleri ve suretleri bu alemdir. Yani Kur'an-ı Kerim olarak okuduğumuz yazıda olan Kur'an-ı Kerim'in tafsili bu alemlerdir. Fiili kur'an ve tafsili kur'an biz Kur'an'ın içinde yaşıyoruz. Bakın bunu çok iyi bilelim. Bu alemin neresine gidersek gidelim zaten başka gidecek yerimiz yoktur, gök yüzüne de çıksak deniz altına da insek Kur'an'ın içindeyiz.

Çünkü Kur'an Zat'tır, bu alemler de Zat'ın dışında bir yerlerde olması mümkün değildir. Zat'ının dışında bir varlık düşündüğümüz zaman ona da başka zatın sahip olması gerekir, ki o zaman da iki ilah olması lazım gelir. Böyle de bir şey olmayacağına göre bütün bu alemleri ihata eden Zat'ı ilahinin biz içinde yaşamaktayız. İşte "Ahsen-i Takvim" dediği budur işte. "Güzellik içinde halk edildi" bakın rabbindeki güzellik içinde güzel olarak halk edildi insan. En güzel içinde güzel olarak halk edildi.

Yani güzel olan bu alemlerin içinde bir güzellik olarak insan halk edildi. İnsandan bahsederken "Ahseni halikin" diyor ya yoksa birçok halk edenler var da onların içinde en güzel halk edicidir değildir. *Hâtem-i enbiyâ (s.a.v,) Efendimiz'e münzel olan Kur'ân-ı kavlî, kavl olan Kur'an*

يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا *(Bakara, 2/26) âyet-i kerîmesi mucibince,*

Bakara (2) / 26- Muhakkak ki Allah bir sivrisineği, hatta daha üstününü bir misal göstermekten çekinmez. İman edenler bilirler ki, o şüphesiz haktır, Rablarındandır. Ama küfre saplananlar: "Allah böyle bir misal ile ne demek

istedi?" derler. Allah onunla birçoklarını şaşırtır, yine onunla birçoklarını yola getirir. Onunla ancak o fasıkları şaşırtır.

Nasıl ki ba'zılarını haktan saptırır ve ba'zılarını mümin kılarsa, âlemde zuhur eden efâl-i ilâhiyye dahî, öylece ba'zı kimselerin sebeb-i dalâleti ve ba'zı kimselerin de sebeb-i hidâyeti olur. İşte efâl-i ilâhiyyeden bir fiil olan İsâ (s.a.)ın sûret-i tekevvünü de efrâd-ı beşer üzerinde bu iki mütekâbil te'sîrâtı icra eyledi, birçok kimseleri mudil yapar. Okur bazıları inkar eder, bazı kimselerin de hidayeti olur. Yani görülen bu alemde bazılarını delalete düşürür, bazılarını da hidayete erdirir. İşte ef'al-i ilahiyeden bir fiil olan İsa'nın (a.s.) suret-i tekevvünü yani suretinin meydana gelmesi bazılarını delalete düşürdü bazılarını da hidayete erdirdi.

----

2. Paragraf:

Bu ecilden onda ikâmeti uzadı; ta'yîn ile bin üzerine ziyâde oldu. (2).

Ya'nî cenâb-ı İsâ'nın terkîb ve sür'at-i inhilâli iktizâ eden tabîat hükümlerinden temizlenmiş olarak var olması eclinden, Suret verilmiş ruhtan ibaret olan cisimde ikâmeti uzadı. Ve onun o cisimde ikâmeti ta'yîn ve hesab ile bin seneden ziyâde oldu. Zîrâ mîlâd-ı İsâ ile (S.a.v.) Efendimiz'in dünyâyı teşrifleri aralarında (555) senedir. Fusûsu'l Hikem'in târihi ise (627) inci sene-i hicriyyedir. Gerek bu târihler ve gerek tevellüd ve hicret-i nebevi arasındaki mikdâr-ı sinîn yekdiğerine eklenirse, bin iki yüz küsur sene tutar ki, cenâb-a Şeyh (r.a.)in bu beyt-i şerifi hesap edilişlerinde, mîlâd-ı İsâ'dan binden ziyâde, seneler murûr etmiş olur.

Binâenaleyh İsâ (a.s.)ın tasavvur edilen ruh bedeninde, İsa (as)ın ruh ağırlıklı bir bedeni var Hz. Şeyh (r.a.) zamanına ve ondan sonra da âhir zamanda zuhur edecek olan Hz. Mehdî'nin asrında nüzulü vaktine kadar ikâmeti

devam etti. Bu devam etme bedeni sebebiyledir. Zîrâ onun bedeni, cism-i beşerde bir surete giren rûhtan ibarettir.

Beşer suretinde zuhuru ve bir bedene girme, ancak sûret-i beşerde olan Hz. Meryem'e münâsebet ve ittisali ve Hz. Cibril'in cenâb-ı Meryem'e beşer suretinde zahir olarak nefh etmesi sebebiyledir. Hz. Mehdî zamanında nüzulünden sonra, icap ettiği şekilde, yiyip içer ve evlenir, tekrar dünyaya geldiğinde ve sonra vefat edip (S.a.v.) Efendimiz'in hücre-i mutahharasına defn olunur.

Şu halde gerek Yahudiler tarafından katletmeye düşündükleri vakitte ve gerek semâya ref edildiği zamanda ve el-ân hayât-ı nûrâniyye ile hayy olan İsâ (a.s.) ba'de'n-nüzûl, sünnet-i seniyye-i muhammediyyeye tabi olarak, tabiat dâiresinde yaşayacak ve hayât-ı tabîiyye, mevt-i tabiîyi muktezî bulunduğundan كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ *(Ankebût, 29/57) hükmü tahtına dâhil olarak vefat eyleyecektir.*

Ankebut (29) /57- Her can ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürülecektir.

3/55 ayetinde biz seni eceline yetiştireceğim buyuruyor.

﴿□□﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ
إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ
فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

Allah demişti ki: "Ey İsa! Ben seni eceline yetireceğim, seni kendime yükselteceğim, inkar edenlerden seni tertemiz ayıracağım; sana uyanları, kıyamet gününe kadar, inkar edenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz Banadır. Ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedeceğim.

Ma'lûm olsun ki, Yahudiler tarafından İsâ (a.s.)a vâki' olan sûikasd hakkında iki rivayet vardır.

Bu babdaki tahsilat, Hasan Sâhib ismindeki bir fâzıl-ı muhterem tarafından lisân-ı fârisî üzere yazılıp Hindistan'da tab' edilmiş olan et-Te'vîlü'l-muhkem fî müteşâbihi Fusûsu'l-Hikem namındaki Şerh-i Fusûs'ta beyân olunmuştur. O da bu isimle Fusus-ul Hikemi şerh etmiştir. Bu şerh Avni Konuk'un şerhinden daha evvel olması lazım gelir. Muhkem tevil içinde müteşabih olan Fusus-ul Hikem demektir.

Tafsîlât-ı mefkure ondan bi'l-iktibâs icmâlen beyân olunur. Zikredilen tafsilat ondan alınarak özet olarak buraya verilir. Şöyle ki: Birinci rivayete göre Isâ (a.s.) asılarak şehîd edilmedi, belki ref (göğe kaldırıldı) olundu. Ve ona kasd eden Yahudilerden birisi Allah tarafından sûret-i İsâ'ya temsil olunup Yahudiler Hz. Isâ zanniyle onu astılar.

Ve bu rivayetin râvîleri, sûre-i Nisâ'dan vâk'ı وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ *(Nisa, 4/157-158)* بَلْ رَفَعَهُ *âyet-i kerîmesiyle ihticâc ederler.*

Nisa (4)/157- Ve: "Allah'ın elçisi, Meryem oğlu İsa'yı öldürdük." demeleri yüzünden onları lanetledik. Halbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar. Fakat öldürdükleri onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilafa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler. Bu hususta zanna uymak dışında hiç bir sağlam bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmediler.

4/158- Bilakis Allah, İsa'yı kendi katına kaldırmıştır. Allah her zaman azizdir ve hikmet sahibidir.

İkinci rivayeti aktaranlar derler ki: İsâ (a.s.), vaktaki Yahudiler tarafından işkence olundu, o hazret ile beraber iki hırsız dahî yakalanmış idi. Her üçünü de çarmıha gerdiler. Sonra oradan indirip, o zamanda geçerli olan idam âdet üzere, kemiklerini kırıp ihrâc etmek suretiyle katlettiler iki hırsızla beraber; ve hırsızlar hakkında öyle yaptılar, yani

idam ettikten sonra indiriyorlar, kemiklerini de kırıyorlar, öylece de bırakıyorlar. *Nöbet İsâ (a.s.)a geldikde, o hazreti vefat etmiş buldular.*

Velâkin yan tarafına bir mızrak sapladılar; ve o mahalden kan aktı. Binâenaleyh bu fiilin failleri "Biz onu asarak idam ettik" dediler. Zîrâ "salb" çarmıha germek burada, feth-i "sâd" ile "İhrâc-ı üstühân" ma'nâsınadır. Zamm-ı "sâd" ile olunca "darağacı" ma'nâsına gelir. Burada Arap harflerindeki üstün, esrelerden bahsediyor. Yani "sad" harfinin ötresi ile gelmedi de su diye, si diye gelmedi de "sa" ile geldi sad ile bir şeyi çıkarma manasınadır. Sad'ın üstünü ile gelince darağacı manası anlamına gelir.

Feth-i "sâd" ile, "ashâb-ı salb" "kemik ihrâc eden kimseler" ma'nâsınadır. Şu halde o hazreti, Yahudiler وَمَا قَتَلُوهُ *(Nisa, 4/157) buyurulduğu üzere, "Katl etmediler"; belki o hazret kendi kendine teslîm-i ruh eyledi.* وَمَا قَتَلُوهُ *(Nisa, 4/157) buyurulduğu üzere dahi, feth-i "sâd" ile "salb etmediler, ya'nî kemiğini çıkarmadılar".* وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ

(Nisa, 4/157) buyrulduğu üzere, "Velâkin asılmışa, ya'nî kemiği ihrâc edilmiş olanlara benzer oldu". Yani kendisinin kaburga kemikleri kırılıp çıkartılmadı ama şubbuhu dediği o benzeyenlere uygun şekilde göründü.

Bu sebeble Hıristiyanlar arasında Hz. Mesih (a.s.) hakkında ihtilâf husule geldi ki, bugünlere kadar gelen ihtilaf daha o günlerden başladı. İşte bazıları O'nu astık dediler, bazıları da Yahuda isminde benzeyeni astığını söylediler, Yahuda 12 havariden birisidir, yakalandıklarında Yahuda eğer beni affederseniz İsa'nın (a.s.) yerini söylerim diyor. O günün valisi yani Kudüs valisi bunları arıyorlar İsa (a.s.) ve havarileri bunu Romadan emir alarak yapıyorlar,

havarilerden bir tanesi Yahuda ben onların yerini size söylerim ama beni bırakın diyor.

Cenab-ı Hakk akşam vaktinde Yahudayı İsa (a.s.) görüntüsünde onlara gösteriyor, Yahuda'yı yakalayıp asıyorlar, bakıyorlar ki ortada Yahuda yok acaba biz kimi astık diye tereddütte kalıyorlar. Eğer İsa'yı astık ise Yahuda nerede, eğer Yahuda'yı astık ise İsa nerede diye kafaları karışıyor ve bu şekilde ihtilafa düşüyorlar. Bunlardan bir taife *Mesîh (a.s.)ın yerine, ona temsîl olunan Yahuda'yı katl ve çarmıha gerdiler derler.*

Halbuki Kur'ân-ı Kerîm'in müfessirleri bu tafsîle pek az muttali' olmakla, Isâ (a.s.) hakkında Nasârâ'dan bu kavl ile kail olan taifenin sözlerini seçtiler ki, yani Müslümanlardan birçok alim bu sözleri kabul ettiler *bu kavi, Kur'ân-ı Kerîm'de kabul edilmemiştir.*

Zîrâ Hak Teâlâ: وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ

(Enbiyâ, 21/34) Ya'nî "Yâ Habîbim, senden evvel gelen gelen erkeklerden bir er kişi için ebedilik ve devamlılık kılmadık" buyurur. Yani bütün insanlar ölümü tadacaktır.

Enbiya (21) / 34- Rasulüm! Biz, senden önce de hiç bir beşere ebedîlik vermedik. Şimdi sen ölürsen, sanki onlar ebedi mi kalacaklar?

Bu âyet-i kerîmeye nazaran (s.a.v.) Efendimiz'den evvel gelen bilcümle enbiyâ (aleyhimü's-selâm)ın vefat etmiş olmaları lâzım gelir. Talha ibn Alî hazretleri cenâb-ı Ibn Abbas'tan bu vechi rivayet eylediği gibi, rivâyet-i Vehb dahi bu merkezdedir. Yani Vehbi olan ilimlerin belirttiği hususlarda böyledir. *Sûre-i Nisâ'nın nüzulünden sonra Hâtıb ibn Belte'a (r.a.) melik-i Mısır olan Mukavkıs'a mürsel, nâme-i risâlet-penâhîyi onu taşıyarak gittiği vakit, Mukavkıs cenâb-ı Hâtib'a hitaben:*

"Eğer sizin sahibiniz nebî ise, Mekke'den Medine'ye hicret etmemesini niçin Cenâb-ı Hak'tan niyaz etmedi?" diye i'tirâz etmesi üzerine, kendisine mektup geldiğinde, eğer

peygamber ise neden Mekkeden çıkmamayı taleb etmedi diye itiraz ediyor. Bunun üzerine Hz. Hâtıb dahî: "İsâ (a.s.) nebî idi; niçin çarmıha gerilmemesini Hak'tan niyaz etmedi?" buyurduğu meşhurdur. (a.s.v.) Efendimizin Mekkeden Medineye hicret etmesi tabi ki Ceneb-ı Hakk onların gönlüne muhabbet verirdi, yaşatırdı, hicret edecek bir neden kalmazdı.

Ama bu ilahi sisteme terstir. Hazret-i peygamber de işte bu ilahi sisteme ters düşmemesi için öyle bir talebde bulunmadı. Zaten O'nun irfaniyeti de bunu gerektiriyordu. Neden peki Hazret-i peygamberin Mekke'den Medine'ye gidişi üç beş tane kendini bilmez kişilerin zoruyla mı çıktı, çıkartabilirler mi, bütün kainat kendisi için var edilmiştir, ayrıca "rahmetellil alemin"dir, "lavlake lavlak vema halaktul eflak" sırrına da sahiptir, "vema ersalnake illa rahmetellil alemin" değil bir Mekke şehri binlerce Mekke şehri onun bütün kainat O'nun, O'nu kendi vatanından kim çıkarabilir?

Ayrıca bu bir sistem gereğidir, eğer (a.s.v.) Efendimiz Mekke-i Mükerreme'de kalmış olsaydı, ikinci derecede bir ziyaretgah olacaktı. İşte bütün işin sırrı buradadır. Cenab-ı Hakk O'na müstakil bir saltanat vermeyi diledi, Medine-i Münevvereyi O'na tahsis kıldı. Daha evvel "Yesrib" olan o şehrin adı, "Medine" oldu, medine şehir demektir, bizim oturduğumuz yerde medine-i İstanbul, medine-i Tekirdağ, medine-i Manisa, Medine-i Münevvere diye de bir ilavesi vardır, Efendimiz hicret ettiğinde orasını nurlandırdığı için oraya yesrib-i Münevvere denmedi, Medine-i Münevvere dendi. Neden öyle dendi çünkü medeni oldu da ondan. Oradaki medine medeni demektir.

Bakın batıdaki Avrupa Amerika şöyle böyle bunlar beşeri anlayışına göre medenidir. Belki kravat taktı Medineli oldu, belki telsiz telefon kullandı teknik yönden ilerledi ama teknik yönden ilerlemek gönül alemine yolculuk değil tam tersi dışa doğru bir yolculuktur. Teknik ne kadar ilerlerse o kadar dışa çıkıyor çünkü biz onu nefsani kullanıyoruz. Eğer o tekniği rahmani kullanırsak işte o teknik medeni olarak kullanılmış

olur. Yoksa bedevinin elinde bedevice kullanılanı görüyoruz, Muhammedi Hicret ile Medeni oluyoruz.

Medeni demek aslında kendini bilen demektir, kendini bilmemiş kimsenin dışarıdaki bir ağaçtan ne farkı vardır. İsterse konuşsun, şarkı söylesin isterse bütün zahiri ilimleri bilsin onların hepsi burada kalıyor. İşte "medeni" demek hem dünyanın ne olduğunu bilmek, hem de ahiretin ne olduğunu hem kendinin ne olduğunu, bu yoldan da Rabbının ne olduğunu bilmektir. Yoksa hayali Rablarla uğraşmak bir yere götürmüyor. Özenilecek bir medeniyet varsa o da kendini bilme medeniyetidir. İşte Cenab-ı Hakk bu hakikati ortaya koymak için Hazret-i Rasulullahı Mekkeyi Mükerremeden Medine-i Münevvereye gönderdi. Cenab-ı Hakkın izni olmadan hiçbir kimse ne elini ne ayağını oynatabilir, ne de bir kuş uçabilir. Yani üç beş kişinin çıkarması yani Hazret-i Rasulullah'ın Mekke'den çıkarılması o işin bir perdesidir. Veya zahir ehline göre anlatılacak işin zahir tarafıdır. Ama hakikat tarafı, Cenab-ı Hakk orada ona "Muhammederrasulullah" müstakil, hür sancağını orada O'na çektirtti. Mekke-i Mükerreme'de kalsaydı ikinci derecede ziyaret yeri olurdu. Cenab-ı Hakk o kadar O'na muhteşem bir saltanat verdi, o yüzden O'nu muhtar yaptı. Yani kendine ait ayrı bir merkez kurdu. Oraya gidenler bilirler, gerçekten Medine'ye gittiği zaman Allah'ını da unutur, Rabbını da unutur, hepsini de unutur, orası Muhammediyet mertebesidir.

O orada hepsini sarar, eğer sarmamışsa onu o kişi daha Medine'ye girmemiş demektir. İşte diğer taraftan Hazret-i Ali Efendimizin Medine'de olmaması küfede olması Cenab-ı Hakk ona "Aliulveliyullah" sancağını vermiştir. Sancağını müstakil olarak oraya dikmesi için, eğer Hazret-i Ali Efendimiz Medine-i Münevverede kalmış olsaydı diğer sahebe-i kiram gibi onların gölgesinde kalacaktı.

Bakın üç sancak var, birisi "La ilahe illallah" sancağı Mekke-i Mükerremede, Kabe-i Muazzamada dalgalanmaktadır, Muhammedür Rasulullah sancağı Medine'de dalgalanmaktadır, Ali Veliyullah sancağı da

Necef'te dalgalanmaktadır, yani Cenab-ı Hakk o mertebelerin ne kadar mutlak, ne kadar değerli kendi indinde yüce olan mertebeler olduğunu anlatmak istiyor. Bizler de bu yolları takip ederek kendi hakikatimize ulaşmamız mümkündür, ama biz alevi miyiz hayır değiliz, ama aynı zamanda aleviyiz.

Zaten bir Müslümanın sünni, alevi diye ayrılmasına gerek yoktur, bunlar hep çok yanlış siyasi oyunlardır, irfan ehlinin ne alevisi olur ne sünnisi olur ama hepsi hakikatleri itibariyle takip eder, çünkü bir Müslümanın sünni olmaması diye bir şeyin söz konusu olması mümkün değildir. Hazret-i Rasulullah'ın sünnet-i seniyesini takip etmeyecek miyiz, etmiyorsa zaten Müslüman değildir.

Müslümansa takip edecek, Hazret-i Ali Efendimizi sevmeyecek mi sevecektir, onun için işte bir sürü savaşlar yapılmış, bunlar hepsi yanlış şeyler ama diyecek bir şey yok olan olmuş ve oluyor, bizim bilmemiz lazım gelen şey bunların hiç birilerine takılmadan ne Sünnilik bağnazlığını ne alevilik bağnazlığına takılmadan Hazret-i Ali Efendimizin gerçek özelliği nedir, Sünnilik gerçekten nedir, Hazret-i Rasulullah Efendimizin gerçek sünnetleri nedir, bunları alıp tatbik etmek bizlere düşer.

Ehlullahtan geçmiş büyüklerimiz şöyle demişlerdir, sünni, sünni diyoruz ya sünnet nedir diye kısaca toplamışlar, hani farz diyoruz, sünnet diyoruz, sünnet; halktan uzaklaşma, farz ise Allah ile olmaktır. İşte bu iki kelime sünnetlerin ve farzların tamamını toplamaktadır. Biz sünnetle uğraşıyoruz, uğraşıyoruz da halktan uzaklaşamıyorsak biz sünnetin suretini yapıyoruz demektir. Eğer biz farzlar ile meşgul oluyorsak ve o farzlar bizi Hakk'a götüremiyorsa o zaman bizim farzlarla da ilgimiz yok demektir yapıyoruz ama görüntüyü yapıyoruz, özüne vukuf edemiyoruz.

Yani bal arısı gibi özünü alamıyoruz, diğer arılar içinde uçuşup gidiyoruz o da bizlere bir şey vermiyor. İşte böylece hazret-i hatip dahi İsa (a.s.) nebi idi niçin çarmıha gerilmemesini Hakk'tan niyaz etmedi diyor, neden, kendi hakkında takdir-i ilahiyi yani kaza ve kader hakikatini zaten

bildiğinden ve ayrıca raziye, merdiye mertebesi kendinde mutlak manada zuhur ettiğinden o fiilin Hakk’ın fiili olduğunu ve o fiile engel olunmaması lazım geldiğini bilirler, başlarına hangi tür hadise gelirse gelsin eğer güçleri yeterse yine Hakk’tan, içeriden bir emir alırlarsa karşı çıkarlar, gerçi o karşı çıkma Muhammediyet mertebesinde oluşmaktadır, iseviyet mertebesinde hani İsa (a.s.) diyor ya “biri yanağına bir tokat vurduğu zaman sen de öteki yanağını ona çevir” diyor. Böyle bir tevazuluk vardır onda.

O hazretin bu kavli dahi rivâyet-i mezkûreyi te'yîd eder. İşte ikinci rivayet de budur. Evliyâ-i kiramdan Bedreddîn-i Simâvî (k.a.s.) Varidat nâmındaki risâle-i şerîfelerinde bu rivayete muvafık olarak buyururlar ki: Ya'nî "İsâ (a.s.) ruhiyle diri, cesed-i unsurîsiyle meyyittir. Yani unsur olan cesediyle ölüdür, *Velâkin rûhullah olup rûhâniyyet üzerine gâlib olduğu için, üstün olana göre hükmederek, ölmedi, dediler.* Yani İsa’nın (a.s.) üzerinde ruhaniyet yani ruhullah yani uluhiyet galip olduğundan kendisi ceset olarak ölmüş olsa da ruhullah olduğundan ölüm diye bir şey söz konusu olmadığından diridir dediler.

Yoksa cesed-i unsurîsi ölmemek muhaldir. Yani unsur olan anasır-ı erba olan dört unsur hava, su, toprak, ateşten mevcut olan bu cesedin ölmemesi mümkün değildir. *Cidden iyi anla! Sekiz yüz sekiz senesine tesadüf eden bir cuma gününde iki adam hâzır oldular. Birisinin elinde İsâ (a.s.)ın cesedi var idi. Halbuki o meyyit idi. Gûyâ İsâ (a.s.)in bedeni vefat eylediğini bize tenbîh eylediler.* Vallâhu a'lem."

Her iki rivayetin tevfîkı ve âyet-i kerîmenin tefsiri:

Cenâb-ı Şeyh (r.a.)in "Rûhullah, Siccîn adı verdiğin tabiattan temizlenmiş olan zâtta var olduğu için onda ikâmeti uzadı" kavli her iki rivayeti tevfîk ve âyet-i kerîmenin meşhur manası açıklar. Şöyle ki: İsâ (a.s.)ın bedeni tabiat hükümlerinden temiz olarak meydana geldi. Yani Meryem valideye ruhullah olarak Cebrail’in (a.s.) üflemesi ile meydana geldi, tabiat hükminden zahir olarak temiz pak olarak tekevvün etti meydana geldi. *Bu gibi bedenler tasavvur olunan ruh olmakla his aleminde, görme*

duyusu ile müşahede olunur ve el ile tutulabilir. Yani bütün ruhlar değil de bu tür ruhlar müşahede edilebilir.

Bunun misâli rü'yâ alemidi. Zîrâ gören rü'yâsında gördüğü bir sureti hissen müşahede eder; ve eliyle tutar ve onunla konuşur rüyadakiler ile. *Şu kadar var ki, kendi vücûdu dahi, bu mevtın-i hayâle göre var olmuş olan bir vücûddan ibarettir.* Çünkü rüya halinde kendisi de aynı düzeyde bir ruh aynı düzeyde bir hal içerisindedir, onun için öyle onunla irtibat kurabilir. *Ve rü'yâdaki bu vücûduna bir bıçak saplansa, bir çeşit bir korku ve elem mahsûs olmakla beraber, bu vücûd ondan müteessir olmaz.* Uyandığı zaman hiçbir şey olmadığını görür.

Ve gördüğü ve tuttuğu vücûd dahi kendi vücûdu gibidir. Fass-ı Yûsufî'de görüldüğü üzere bu his alemi ve şehâdet dahî hayalden başka bir şey değildir. Yusuf fassında bunu çok güzel bir şekilde açıklamıştı, (a.s.v.) Efendimiz bunu bütün peygamberan hazaratının dışında bir bakışla herbirerlerimize bildirdi. Nasıl bildirdi, işte kendisinin bildirdiği mübarek sözlerle bu dünya bir haylden bir uykudan ibarettir. Bundan kurtulmak için de “muti kable ente muti” ölmeden evvel ölünüz hükmünü bize gösterdi ki bu çok yüce bir ilim hiçbir peygamberin, Musa (a.s.), İsa (a.s.) dahil diğer aralarında geçen bütün peygamberler dahil bu sırrı hiçbir peygamber dahil ortaya koymuş değildir. Gerçekten de gözümüzü yumsak arkaya bir baksak ne kalır elimizde ne vardı elimizde bir hayalden başka bir şey yoktu.

O kadar senelerimiz geçmiştir ama bir hayal hükmündedir elde tutulan bir şey yoktur. İşte bu dünyanın (a.s.v.) Efendimizin berzah olduğunu bize bildirmektedir. Yani mutlak manada bir yaşam değil uyku içinde yaşanan hayali bir yaşam olduğunu bize belirtmektedir. Bu da berzah olmaktadır. Yani bu alemi berzaha intikal ettirmektedir ki ahirete olan yakınlığımız ve idrakimiz bu şekilde çok kolaylaşmış olmaktadır.

Daha bugünden bunları hissedebilirsek ahirete intikal ettiğimiz zaman yabancı bir aleme gitmemiş bildiğimiz öğrendiğimiz bir aleme gitmiş olacağız. Tabi ki ölüm

herkeste bir vuruntu yapar, büyük bir sistem değişikliği vardır, ama kim ki bu dünyada kendisini tanımışsa ahırı, evveli, zahiri, batını bilmişse o halde ne olmaktadır, zahirden batına geçmektedir, zahir dediğimiz şeyin batından başka bir şey olmadığından batın dediğimiz şey zahirden başka bir şey olmadığını anladığımızda ahirete bizi aldıklarında bu unsuri vücudumuzu üstümüzden aldıklarında bizde fazla bir değişiklik olmaması gerekmektedir.

Fass-ı Yusufi'de görüldüğü üzere bu alemi şehadet dahi hayalden başka bir şey değildir. Eğer bu varlık mutlak kendine ait varlığı olsa belirli bir süre sonra eskimez, yaşlanmaz, ebedi baki kalırlardı. Dünyanın hali o zaten doğdu yaşadı öldü.

Ancak hayâl-i rü'yâ ile hayâl-i şehâdet arasında letafet ve kesafetten başka bir fark yoktur. Yani bu dünyada yaşadığımız süre içerisinde rüyada gördüğümüz hayaller dahi bu hayalden hayal-i rüya ile hayal-i şehadet arasında letafet ve kesafetten başka bir fark yoktur. Yani dünyada yaşıyorken gördüğümüz hayal kesif, rüyada gördüğümüz rüya da latif yaşantıdır arada bu fark vardır.

Gerçekten de gece rüya gördükten sonra orada da bir yaşantımız var, o da gerçek bir yaşantıdır, o hal geçtikten sonra tekrar dünya perdesi açıldıktan sonra biz o hali hatırlaya bildiğimizde gerçek olarak hatırlayabiliyoruz bazen de hatırlayamıyoruz neden çünkü kesin kişilerle bizim idrakimize yansımadığı için gündüze döndüğümüz zaman hatırlayamıyoruz. İşte hayal-ı şehadet, hayal-ı rüya ikisinin arasında kesafet letafet farkı vardır*. Ba'zan birisi kesîf diğeri latif olarak iki hayâl tekabül eder.* Yani birbirlerinin yerine geçer.

Bu tekabül hazret-i şehâdete mahsûstur. Hayâl-i kesîf bu âlemin icâbı olan tabiat hükmünün te'sîri tahtında olduğundan, o bu âlemin hükümleri tâbi' olur. Fakat hayâl-i latîf, tabiat hükmünün te'sîri altında olmadığından, yani gece gördüğümüz hayaller tabiat hükmünün tesirinde olmadığından *ondan bu âlemin hükmüne muhalif harekât zuhur eder.* Yani bu alemde yapamadığımız bazı şeylerin

yani koşma, uçma, süratli gitme birçok değişik şeyleri orada yaparız, onlar bu alemin tabiatından değildir, neden letafeti olduğu için. Biz kesif alemde bu gibi şeyleri yapamıyoruz. *Bu gibi tekabülün menâkıb-ı evliyada emsile-i kesîresi yani misalleri çok zikr olunmuştur. Burada mevzuyu uzatmış oluruz.*

İşte İsâ (a.s.)ın bedeni ile Yahudilerin bedenleri arasında münasebet de böyle idi. Bakın nereden nereye misal veriliyor ne kadar güzel bir izah tarzıdır. *Yani İsa (as)ın latif bedeni ile şurada temessül etmiş olsa* yani misallenmiş olsa biz Yahudiler hükmünde yani kesif bedenlerimizle ona baktığımızda kesif bedenlerin şartı kendi yaşantımız gibi onu zannediyoruz.

Yahudilerin içinde bulunduğu hal bu idi. Halbuki o rüya gibi bir alemden idi yani yaşantısı latif idi. Gene hayal ama latif bir hayaldir. Burası kesif bir hayaldir. Bu yüzden evlenmedi, cesed zannettikleri için öldü kabul ediyorlar, bu yüzden ihtilafa düşüyorlar, sonra onlar her "eba ebi ruhul kuds" gibi şeylerle birlikte daha çok ihtilaflara düşürdü, tabi aynı şeyler Müslümanlar için de geçerlidir. Müslümanlar da Peygamber hakkında bir sürü şeriat mertebesinde belirli bir anlayış var, işte "ene mislikün beşerun" buyurduğu gibi, ama arkasında evet ben beşerim ama bana vahy olunur diyor.

İşte İsa (a.s.) ile Yahudiler arasında fark nasıl bir latif bir halde onlar kesif halde ise Hazret-i peygamber ile bizler arasındaki fark budur. Bizler vahy olunan tarafı incelemiyoruz, "ben de sizin gibi beşerim" tarafını inceliyoruz ki onda ikisi de vardı. Bakın İsa (a.s.) ile Hazret-i Peygamber arasında fark odur. İsa'nın (a.s.) sadece letafeti vardı, yani latif bir varlığı vardı, Efendimizin ise hem kesif vücudu var hem de latif vücudu vardı. Hangi peygamberin hayatını okuyorsak ondan evvelki peygamberlerden o üstündür yani sıralama itibariyle bir değişik ilim getirmiştir, Âdem (a.s.) da her şey ortaya çıkmış olsaydı, diğer peygamberlere gerek yoktu.

İbrahim'de (a.s.) bütün rükn-ü ilahi ortaya çıkmış olsaydı diğerlerine gerek yoktu. İsa (a.s.) da kemalat meydana gelmiş olsaydı diğer peygamberlere göre İsa (a.s.) bütün onların hayatını yaşamakla birlikte kendine ait de bir mertebesi vardı, işte (a.s.v.) Efendimizin de bütün peygamberanın hayatlarını tatbik ederek yaşamakla birlikte O'nda diğer peygamberlerden üstün iki mertebe vardır. Diğerlerinde birer mertebe vardır, bir mertebe peygamber evvelkinde bir mertebe onda iki mertebe vardır.

İsa'nın (a.s.) mertebesi bilindiği gibi "fenafillah" mertebesidir. Fenafillah'ın kısaca tarifi; vech-i mutlakta varlık perdesini kaldırmaktır. Yani Hakk'ın mutlak vechinde varlık perdesini açmak ve Hakk'ta fani olmaktır. "Bakabillah" ise vech-i mutlakı vech-i mutlak olarak tanımaktır, bilmektir. Bu ondan üstündür yani ne oluyor o zaman "Bakabillah" oluyor yani Hakk'ta baki olmak oluyor ve onun ikinci üstünlük mertebesi de geriye dönüşün rasül olması Allah'ın rasülü olmak yani bütün hakikatleri Hakkıyle birlikte bütün mertebeleri itibariyle Hakka intikal ettirmesi, daha evvelki peygamberler bunları kendi düzeyleri itibariyle ancak anlattılar, Allah'a doğru gidiş hükmüyle.

Hazret-i Peygamberde ne oldu, Allah'tan halka dönüşü getirdi. Allah'tan halka dönüşü de uluhiyet mertebesi itibariyle ef'al, esma, sıfat mertebesi itibariyle değil, Zat'i olarak halka döndürdü. Yani tevhid-i mutlak olan tam tevhidi, tenzih ve teşbihi birleştiren tevhidi getirdi.

İsa'yı (a.s.) kevniyetten aldığı yani peki o zaman diğer ruhlar İsa (a.s.) gibi gözükmediler, neden ruhullah denilmedi onlara, aralarındaki fark şudur, diğerleri latif vücuda dünyada iken kesif vücutları vardı, mutlak latif vücuda öldükten sonra geçtiler. Ama İsa (a.s.) zaten kuruluşunda letafet ağırlıklı idi. Neden Cebrail'den (a.s.) gelen ruhullah "ve eyyadnahu ruhul kuds", kudsi ruhun kendisinde zuhura çıkmasıydı. Bakın o da ayrı bir mertebedir, bugüne kadar gelen insanlarda bu kudsiyet daha henüz oluşmamıştı.

Ayet-i Kerimelerin hiç birisinde İsa'dan (a.s.) başka Ruhullah'ın kendisine üflendiği haber yoktur, olsaydı bildirilirdi. Kudsi Ruh, İsa'da (a.s.) işte bir tarafının anne tarafından kendisinde bir geçiş vardı. İşte diğer evliyaullah da ondan evvel yalnız Hazret-i peygamberin velileri değil. Museviyet mertebesinin, İseviyet mertebesinin velileri arasındaki fark odur. Yani kendisinde anne tarafından da geçen kesafet vardı, ama o buhar gibi duman gibi bir kesafet idi. İsa'nın (a.s.) diğer ruhlara göre görünürlüğünü sağlayan oydu. Anneden geçen bir kalıtım bir kısmı. Ama onda ruhullah ağırlıklı olduğundan hüküm ruha ait oldu. Çünkü onun nefs-i emmaresi, levamesi, mülhimesi yoktu.

İsa (a.s.) ile Yahudilerin bedenleri arasında münasebet de böyle idi. Yani İsa (a.s.) bu alemde hayatı nuraniye ağırlıklı diyelim ki %100 nurani olsa diğerleri ile ünsiyet etmesi mümkün değildir. İsa'nın (a.s.) velilerinde nuraniyet olduğundan insanlarla çıkıp böyle cesed olarak görüşemiyorlardı. Ancak mana aleminde görüşülebiliyordu. Bizde de aşağı yukarı öyledir, ama Efendimizin haliyle kevniyeti haliyle mübarek vücutlarının meydana gelmesiyle İsa'nın (a.s.) ki arasında fark vardır.

Aslında bu da ayrı bir araştırma konusudur, her peygamberin doğuş ve şartları ayrı bir araştırma konusudur. Hepsinin doğumunda çok değişik özellikler vardır. Peygamber Efendimizin doğumu annesinin anlatışına göre şaheser bir oluşumlar var, İsa'nın (a.s.) doğumunda başka yönden şahaserler var, Musa'nın (a.s.) doğumu başka türlü, İbrahim'in (a.s.) doğumu bir başka türlüdür, Âdem'in (a.s.) doğumu bir başka türlüdür, tabi ki onun doğumu ilm-i ilahiden olmuştur, anne ve babadan değildir.

Yahudilerin kavimi arasındaki münâsebet de böyle idi. *Ya'nî Isâ (a.s.) bu âlemde hayât-ı nûrâniyye ile; ve Yahudiler ise hayât-ı tabîiyye ile yaşarlar idi.* İsa'yı (a.s.) da bizler gibi, Yahudiler gibi yani o gün yaşayan insanlar gibi fizik bedene sahip olduğunu düşünürsek bu sorunların hiç birisini çözmemiz mümkün değildir. Onların gibi şüphe ve tereddütte kaldıkları gibi tereddüt devam eder. Neden onlar

tereddütteler, çünkü bu ilme vakıf değillerdir, İsevi ilmine vakıf değillerdir. Bunu Muhammed ilmi ancak getiriyor ancak neden yukarıdan bakarak orayı aydınlatıyor. Yoksa kendi içinden bir aydınlanma ona ona yetmiyor daha çok karartıyor.

Hiç birisi mutmain olmuş değillerdir, tabi ki bir papaz efendiyi dinleyelim hangi mezhepten ise hepsi ciddi manada anlatıyor ama kendi içinde mutlaka şüpheleri tereddütleri vardır tam oturtamaz. Fusus-ul Hikemin onlarda tercümeleri daha çok onlar da inceliyorlar, araştırıyorlar ve bu ilimlerde modern diye buldukları şeylere buralardan ulaşıyorlar ufuk açıyor çünkü bunlar. Medeniyet ufkunu açıyor, ilim ufkunu açıyor.

İlme dayanmayan inanç insanı hayale götürür. Kişi kendi kurgusunda nasıl tahayyül ediyorsa Rabbını, Allah'ını, İsa'yı (a.s.) rahmani, uluhiyet olan şeyleri kendi hayalinde var eder, işte o yüzdendir ki geçmiş kitap ehli melekleri hahamlara benzetmişler, kızlara benzetmişler bir sürü melek tasvirleri, İsa tasvirleri yapmışlar, bunları kendi hayalleri inançları neticesinde oluşan şeylerdir, mutlak manada oluşan ilme dayanan şeyler değildir.

O mertebede letafet ağırlıklı olduğundan duygusallık ağır basıyor. Bakın onlar hep acındırma hissi ile bakarlar meselelere izahları öyledir yani Meryem Ana zorlanmış, zorlandı tabi, aslında zorlayanlar da kendileridir, acındırma yoluyla bizde nasıl aleviler Hüseyin Efendimizin şehadeti hakkında işte ilahi okurlar işte Vah Hüseyin'e, yazık oldu Hüseyin'e diye işin içerisine duygular girdiği zaman ilim oradan kayıp olur. Duygu ile ilim bir arada olmaz.

Ama duygusuz olur mu duygusuz da olmaz. Duygularımızın ilmin önüne geçmemesi lazımdır, hiçbir şey sadece duygu ile sadece muhabbet ile halledilemez. O duygu neticede mantıklı duygu olması lazımdır. Yani ilme hakikate dayanan bir duygu ve ona göre bir hakikat peşinde olan bir duygu olması lazım ki bizi bir yerlere götürsün. Yoksa yaptığımız iş hayalden öte gidememektedir. Ancak bu

iyi niyetle yapıldığı için tabi ki ona da diyecek bir şeyimiz yoktur.

İslamiyet neden resim ve siluete insan siluetini yasaklıyor, mutlak tevhit kendisinde olduğu için. Bir resim yapıldığı zaman kime ait olursa olsun hayvan veya insan resmi Hakk sadece orada yoğunlaşmış oluyor, halbuki bütün alem Hakk'ın zuhur mahallidir. Dışarıda gördüğümüz küçücük kuru yaprak dahi alıp resmedilecek muhteşem bir sanattır. Muhteşem bir olgudur. Yani yapılması gereken bir yaprak dahi bir sanattır. O zaman bütün bunların hepsinin resmini yapıp da bunların hakkını vermek mümkün olmadığından bu resmi yasaklamak putperestliği önlemenin en büyük yoludur.

Bütün grupların fikirlerini düşüncelerini kabul ederek ama yerinde vermek, işte bütün bu alemde ayrıca "ne var alemde o vardır Âdemde" demişlerdir, bütün bu alemde Hakkın zuhurundan başka şeksiz şüphesiz hiçbir şey yoktur. Eğer şu kağıtta Hakkın zuhuru yoktur dersek o zaman hayalimizde buna bir vücut vermemiz gerekecektir. Yani bunu ilah edinmemiz gerekecektir. Böyle bir şey de söz konusu olamayacağına göre yani hiçbir varlık hiçbir mevcudun kendine ait kendi ürettiği imkanı olmadığından o zaman bunların hepsi Rabba bağlı olan Allah'ın kullarıdır, kendi kendini var edemediğinden hiçbir varlık kendini var edemediğinden o zaman Allah'ın kulları isim ve sıfatlarının zuhur mahallidir, kaynağını oradan almaktadırlar.

İşte hal böyle olunca bütün bu baktığımız alemde herhangi bir tanesini alıp da onu resm ettiğimiz zaman daha ziyade yasaklanan insan ve hayvan figürleri onu biz ilahlaştırmış oluyoruz. Ama kişi bu idraki bildikten sonra yaptığı resim yahut anne ve babasına ait evde asılan resim ona zarar vermez. İşte bu tevhid hakikati genel manada anlaşılamadığı için şeriat da iki perdesi üzerine bina edilmiş olduğu için mahsurları ortadan kaldırmak için insan ve hayvan resimlerini ortadan kaldırmışlardır.

Ama çiçek resmi karanfil resmi kaldırılmamış çünkü ona uluhiyet verilemez o sadece hatırlandığı zaman kokusu

hatıra gelir güzel rengi hatıra gelir o insana düşüncesine zarar vermez. "Ben kulumun zannına göreyim" demek suretiyle de bize kolaylık sağlamış oluyor. Yoksa her birerlerimizde mutlak zati bilgileri istemiş olsa onu oluşturmamız mümkün değildir. Mümkün olur bu durumda dünyanın da sistemi bozulur, yaşam sistemi değişik olur.

Bütün bunların dışında Kur'an-ı Kerimin okunması bittikten sonra Cenab-ı Hakkın tavsiyesi var, bütün imamlar aşır, Kur'an'dan okuduktan sonra Fatiha demeden evvel 37/180-181-182 ayetleri okunur. Bütün bunların noktasını vurur.

﴿□□□﴾ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

﴿□□□﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿□□□﴾

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

37/180-) Subhane Rabbike Rabbil ızzeti amma yasifun; 37/180-Senin Rabbin, İzzet sahibi Rab olarak, onların tanımlamalarından münezzehtir!

181-) Ve Selâmun alel murseliyn; 37/181-İrsâl olunanlara Selâm olsun!

37/182-) Vel Hamdu Lillahi Rabbil alemiyn; 37/182-Hamd, Rabb-ül âlemîn Allah'a aittir.

Ey kulum yahut Hazret-i peygamberin lisanından "ey ümmetim Kur'an okuduğun zaman Zat'i hakikatler ile haşir neşirsin o sadece ölülere okunan kitap değil, sadece lisan kitabı da değildir, doğrudan doğruya mana kitabıdır. Uluhiyet manasını bizlere aktaran bir "Nur" bir "Ruh"tan başka bir şey değildir. İşte Kur'an okuyorken sen böyle bir latif hale ulaştın, bilsen de bilmesen de yani biz onun hakikatini bilsek de bilmesek de okuduğumuz lafz-ı İlahi olduğundan bizi oraya zaten o yükseltiyor. İnsana bir letafet veriyor, manasını anlasa da anlamasa da dinlediği zaman da böyle olmaktadır.

İşte şu anda sen İlahi bir vasfa büründün ve bundan çıktıktan sonra yani Kur'an okumayı nihayetlendirdikten sonraki hallerine dikkat et Kur'an okuyorken ki latif temiz pak halini devam ettir diye bizleri ikaz ediyor. سُبْحَانَ رَبِّكَ

رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ey Rabbım seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, Allah'ın noksan sıfatı olur mu? Olmaz tabi ki tenzihi kendimize etmemiz lazımdır, biz O'nu anlayamadığımız için o tenzih evvela bize lazımdır. Ama orada dikkat çeken nokta يَصِفُونَ diyor, o yüce azamet sahibi olanı vasıflandırdıklarından tenzih ederim diyor. Kim ki Cenab-ı Hakk'a bir vasıf vermişse sen ondan yücesin, diye bunun idrakinde olmamız gereklidir. Bu tür duygulardan siluetlerden münezzehtir. Kur'an okuyorken İlahi Zat'a duhulümüz oldu o hali devam ettirin bittikten sonra da demek istiyor.

İşte İsa'nın (a.s.) annesinden gelen bir kesafeti vardı, bir ölçü yaparsak %20-25 arasında annesinden gelen bir kesafet vardı. Zaten bu kesafet dolayısı ile Yahudiler ile anlaşabiliyordu. Geçmiş derslerde hayvanların özelliklerinden bahsederken bir insan ile bir hayvan nasıl ünsiyet ediyordu, çünkü insanda da hayvanlık mertebesi olduğundan o hayvanla kendisindeki hayvanlık mertebesi düzeyinde ünsiyet ediyordu.

İnsan ile hayvan birbirinden çok başka şeylerdir. İnsan nerede hayvan nerededir. Hayvan Cenab-ı Hakk'ın "Hay" isminin zuhur mahalidir. Bu muhteşem bir hadisedir, "Hay" Esmasının zuhur mahali hayvanlar ile insanların mizacı insanda da aynı "Hay" esmasının mevcudundan kaynaklanıyor. İşte nasıl ki bir insan hayvanlarla bizdeki o hayvanlık mertebesinden anlaşıyorlarsa, nebatlarla bizdeki nebatlar düzeyinden madenlerle bizdeki madenler düzeyinden anlaşıyorsak Yahudiler de İsa (a.s.) da bulunan Meryem Anadan geçen o beşeriyet yönüyle düzeyinden anlaşabiliyorlardı.

Ama onlar İsa'nın (a.s.) yapısını bilmediklerinden O'nu kendileri gibi mutlak cesed zannediyorlardı. İşte onun için ayet-i Kerime'de "Onu öldüremediler, asamadılar" diyor. Ama onlar dediler ki "biz astık" diye. Asamadılar çünkü O ruh-u musavver yani tasvir olunmuş bir ruhtur. Ruhullah'ı asabilirler mi? İşte o yönüyle ölmedi, baki olması ama Meryem'den olan tarafı ile de ölmüş oluyor. Başka bir ayet-i Kerime'de biz onu eceline erdireceğiz buyuruyor. 3/55

﴿□□﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ
إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ
فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

Allah demişti ki: "Ey İsa! Ben seni eceline yetireceğim, seni kendime yükselteceğim, inkar edenlerden seni tertemiz ayıracağım; sana uyanları, kıyamet gününe kadar, inkar edenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz Banadır. Ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedeceğim.

Daha ölmüş değildir O, tekrardan gelecek, hayatının belirli bir süresi ne kadar diyorlar 40 sene daha yaşayacak diye rivayet ediyorlar. 33 senesini yaşadı doldurdu, o zaman İsa'nın (a.s.) ömrü 73 sene oluyor. İşte buna yetiştireceğiz diyor yani ömrüne erdireceğiz dediği budur. Tekrar geldiğinde ama O nasıl gelecek hangi şekilde gelecek yalnız batıdan gelmesi daha muhtemel, Mehdi (a.s.) da doğudan gelmesi muhtemel. İsa (a.s.) Muhammedi şeriatla gelecek ama batı şehirleri tarafından gelecek Mehdi de doğudan geldiği zaman doğu ile batı birleşmiş olacak artık yeryüzünde tamamen İslami hüküm olacak.

Ama işte diyorlar ya Şam'daki Emevi camideki ak minareye inecek diye söyleniyor. Bunlar rivayetlerdir, nasıl cereyan edeceğini Allah bilir. *Binâenaleyh Yahudiler, beden-i*

İsevîyi kendi bedenlerine kıyâs ettiler. Ve onu katl ve çarmıha gerdiklerini zannettiler. İmdi bu hakikate nazar etmediklerinden, yani İsa'nın (a.s.) bu hakikatlerini bilemediklerinden birinci rivayetin anlatanları *İsâ (a.s.)ın yerine Yahudilerden birisinin ona teşbih olunarak çarmıha gerildiği ve katl edilip Isâ (a.s.)ın cismiyle beraber yükseltilmiş olduğunu; ve ikinci rivayetin anlatanları ise, :* وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ *(Enbiyâ, 21/34) âyet-i kerîmesinden delil ile Isâ (a.s.)ın sûretâ çarmıha gerilmekle beraber, bu fiilin te'sîri olmaksızın yani kendisi latif bir vücut olduğundan annesinden aldığı letafetle çarmıha asılmış gibi yani orada da göründüğünden sureta çarmıha gerilmekle beraber bu fiilin tesiri olmaksızın kendi kendine rûhunu teslim eylediğini beyân ederler. Halbuki bu âyet-i kerîme ancak hayât-ı tabîiyye ile yaşayan erkekler hakkındadır.*

Tabi ki ayet-i kerime مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ yani hiçbir beşer yeryüzünde kalıcı olmadı senden evvel diyor Efendimizi ait ama bunlar tabi hayat ile yeryüzünde yaşayan kimseler içindi, *eğer hayat-ı nuraniye ve ruhaniye ile yaşayan zevata şamil olsaydı Kur'an-ı Kerim'de Musa (as) ile kıssası beyan buyurulan ve Hatem-i Enbiya zamanında ve ondan sonra da el an yani şu an da hayat sahibi bulunan Cenab-ı ebul Abbas lakabı Hızır'ın dahi (s.a.v) efendimizden evvel vefat etmesi lazım gelirdi.* Hızır (a.s.) için devamlı "Hay" deniyor ya. Eğer O da fiziki bir beden sahip olsaydı O da ölmesi gerekirdi.

Binâenaleyh tabiat hükmünden temiz pak olan olarak var olan cism-i İsâ (a.s.)ın vefat ettiğine bu âyet-i kerîme delîl olamaz. Neden çünkü ruhani bir hali vardı. O ayet-i kerime kesif olan beşeri hayatlar üzerinde hakimdir. *Ancak ikinci rivayete göre Yahûdîlerin elleriyle tutabildikleri Rûhullâh'a, onların iki hırsız hakkında tatbik ettikleri işkence ve katl aletlerinin te'sîri olmadı;* yani iki hırsız ile birlikte İsa'yı (a.s.) da çarmıha asmışlardı o iki hırsızın kemiklerini kırdılar ancak İsa'ya (a.s.) yapsalar da ona tesir etmezdi, yani onun acısını O duymadı ve beden-i latif-i İsevi ref' olundu; yani

İsa’nın (a.s.) bedeni İseviyet mertebesine çıkarıldı. *Cism-i ruhanîsini böylece bulamadılar.*

Yani biraz anneden gelen kesif ama aslında ruhani ağırlıklı cismini bulamadılar *Tabiat kanunları içinde gark olmuş olan Yahudilerin akıl sahipleri bu işin hakikatine vâkıf olamadı.* Neden, bütün mesele İsa’yı (a.s.) tanıyamamış olmalarındandır. O’nun kendileri gibi kesif bir vücuda sahip zannetmelerinden.

Velâkin zahirde, herkese karşı ale'l-usûl katl ve çarmıha gerdik dediler. Yani başka bir söyleyecek şey bulamadıklarından biz İsa’yı astık öldürdük dediler. *Bununla beraber kendi bâtınlarında ve fikirlerinde şek ve tereddüd içinde kaldılar.* Kendi içlerinde şüphe ve tereddüt içinde kaldılar İsa’nın (a.s.) katli hakkında.

Bu izahattan sonra sûre-i Nisâ'da vâki âyet-i kerîmenin tefsirine şurû' olunur (Nisa, 4/157). وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللّٰهِ

"Biz Resûlullah olan Mesîh İsâ ibn Meryem'in katl ettik demeleri" sebebiyle, Allah Teâlâ onların kalblerini ilm-i hakikat ilminden perdeli kıldı.

Zîrâ Isâ (a.s.) tasavir edilmiş bir ruh idi. Tasavir edilen ruh ise, letafet kemalinden kesîf cesedler gibi katledilme aletlerinden etkilenmez. Madde gibi kesme aletiyle kesilmez. *Nitekim vücut kesâfeti ruhlara değişmiş olan Bâyezîd Bistâmî ve sâire gibi ekâbir-i evliyâullah (kaddesaliâhu esrârahum) hazarâtında bu hal vâki' oldu.*

Tasavvur edilen ruh olan cenâb-ı İsa'nın hâli, kesif cisimler ashabının hâline kıyâs olunamayacağına o kavlin sözcüleri için ilm-i hakîkî yoktur. Yani böyle diyenlerin kendilerinde gerçek ilimleri yoktur. Bu hususta bildikleri şey, zâhir-i hâle nazaran ancak zanna ittibâ' iledir." *(Nisa, 4/157) "Halbuki onu yakînen, yâ'nî kendi fiilleriyle katl etmediler." Zîrâ tasavvur edilen ruh onların fiillerinin te'sîri olamaz.*

(Nisa, 4/158) "Belki Allâhü Zü'l-Celâl hazretleri o tasavvur edilen ruhu, onların küstah oldukları fiil-i katlin te'sîri olmaksızın, kendi şehâdet mertebelerinde gayb mertebesine kaldırmak suretiyle ölü kıldı." Bu kaldırma sebebiyle cismini bulamadılar.

----

3. Paragraf:

Allah'dan ruhtur, onun gayrinden değil. İşte bunun için emvâti ihya etti ve çamurdan kuş inşâ eyledi (3).

Ölümü hakkındaki rivayetleri anlattı, genelde iki rivayet vardır diyor, ama bunların ikisinin de yanlış tarafları vardır, ama O'nun aslı ruh-u musavver olduğu kendisinin böylece de öldürülmesinin zaten imkan dahilinde olmadığını ancak O Hakk'a ref edildiği, yüceltildiğini şeklinde yukarıda belirtti. Şimdi de O'nun hususiyetlerini anlatmaktadır, İsa (a.s.) mahalinden zuhur edelim.

Ya'nî İsâ (a.s.) tasvir olmuş cisimlenmiş bir ruhdur. Öyle bir tasvir edilen rûhdur ki, vücûd-i mutlakın yani mutlak vücudun *"Allah" isimlendirilmesi olunan mertebesinin bâtınından doğandır.* Yani "Allah" isminin batınından meydana gelmiştir. Peki Rasul'ün (s.a.v.) mertebesi nedir, Rasul (s.a.v.) Efendimiz de "Allah" isminin hem zahirinden hem de batınından gelmiştir ki kesafeti de o yüzdendir. Batınından geldiği için letafeti vardır*, Ve bu ulûhiyet mertebesi "Allah" ismi kâffe-i esmâ-i ilâhi esmanın tümünü câmi'dir.*

Binâenaleyh İsâ (a.s.) esmâ-i ilahiyeden olan başka isimlerin bâtınından değil, Yani "Rahman"ın batınından değil, "Cebbar"ın batınından değil, "Kahhar"ın batınından değil, ya hut "Mucid" in batınından değil, ancak "Allah" isminin bâtınından müteayyin olan ilahi bir ruhtur. "Allah" isminden zuhura geldi o zaman Allah mıdır? "Allah" değil bir ruhdur. Ruhullah, yani Allah'ın ruhudur. Ama mukaddes ruhudur

“eyyadnahü ruhul kuds” 2/253 ayetinde buyurur, وَاَيَّدْنَاهُ

بِرُوحِ الْقُدُسِ hakikati ile o güne kadar kimseye verilmemiş bir mertebenin zuhur halidir İsa (a.s.). Zaten O’nun ismi “ayn” ve “sin” harflerinden meydana geliyor, “ayn” göz demek, yani Zat’i müşahade sahibi demektir. “sin” de insan demektir, “İsa” Hakk’ı gören göz demektir. *İşte İsa (a.s.) “Allah” isminin batınından olan bir ruh-u İlahidir.* Yani Ruh-ul Kuds hakikatinin, mukaddes ruh hakikatinin ilk defa bir insan üzerinde mahal olarak zuhura çıkmasıdır o. İşte oradaki özellikler Cebrail (a.s.) tarafından gönderilmesi Cebrail (a.s.) da melek, melek kuvvet demektir, zaten Cenab-ı Hakkın adları ancak bir kuvvet ile zuhura çıkmaktadır, işte Cebrail denen bir varlık da Cenab-ı Hakkın Zat’i kudretini dilediği yere ulaştıran vasıta demektir.

Yani Cenab-ı Hakkın Zat’i kudretini ulaştıran hem ilim olarak hem de güç olarak. Ruh-ul Kuds, Ruhullah olması o yüzdendir. Diğer bir sürü melekler var onlar isimlerini ulaştırmakta, şimdi meleklerin manası kuvvet demektir, kuvvet de hakikat-i ilahiyenin, esma-i ilahiyenin, sıfat-ı ilahiyenin bütün bu alemlerde faaliyete geçmesi için kuvvete ihtiyaç vardır. İşte bu faaliyete geçiren kuvvetin ismi de melektir. Bunların en mümtazları Cenab-ı Hakk’ın Zat’i özelliğini ulaştıran kuvvete Cebraildir (a.s.). Hem ilmi manada hem de fiziki manada, melek bir de şiddet manasına geliyor.

İşte Cenab-ı Hakkın Zat’ından bir kuvvet ile zuhura gelen bir mahal olmaktadır. Sıfatlarıyla, isimleriyle, fiilleriyle değil de Zat’i zuhur tecellisi olan ama Zat’i tecellisi ile ruhani yönden yani latif yönden olmasıdır. (a.s.v.) Efendimizin ise hem latif yönüyle hem kesif yönüyle aradaki fark odur. İşte bundan da habib oluyor, habibullah oluyor. *Başka isimlerin batınından değil “Allah” isminin batınından müteayyin olan yani meydana gelen ruh-i ilahidir bu sebeple mertebe-i Uluhiyetin bil cümle esmasının yani Uluhiyet mertebesinin*

bütün isimlerinin hüküm ve vasıflarıyla zahirdir. İşte bunun için

... أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ **....** *(Âl-i İmrân, 3/49) Ayet-i kerîmesinde ihbar buyrulan kavi ile kail oldu. Ya'nî ölüyü diriltti ve çamurdan kuş inşâ edip, ona nefh ile hayât bahş oldu.*

Ve o hazretin halk ettiği kuşun yarasa kuşu olduğu rivayet olunur. Yarasanın rengi siyahtır görmüyordu amâ idi. Ama ne idi sevad-ı azam yani büyük karanlık demektir.

Suâl: *Bilcümle enbiyâ ve kamil evliyalar, insân-ı kâmil olmak i'tibâriyle "Allah" isminin mazharı olduklarından onlar dahî ulûhiyyet mertebesinin cemî'-i esmasının hükümleri ve vasıflarıyla zahirdirler. Şu halde bunlar ile îsâ (a.s.) arasındaki fark nedir?* Yani bütün peygamberler ve evliyalar Allah ismi camisinin zuhur mahalleri olduklarından İsa (a.s.) da Allah isminin zuhur mahali olduğundan arasındaki fark nedir?

Cevap: *Enbiyâ ve kamil evliyaların zâhiri vücutları tabiattan meydana geldi. Ve tabîat ise ulûhiyyetin zâhiridir yani Allah isminin zahiridir. Binâenaleyh bu zevât-ı kiram ulûhiyyetin zahirinden meydana geldiler. İsâ (a.s.) ise, yukarıdaki şerefli beyitlerde geçen şerhinde îzâh olunduğu üzere, "Siccîn" isimlendirme olunan "tabîat"tan temiz, pak olarak meydana geldi.*

Ya'nî ism-i Bâtın isminin hükmü altında zahir oldu. Aradaki fark budur. Diğer peygamberan ve evliyaullah zahir ismiyle zuhura geldi, İsa (a.s.) ise batın ismiyle zuhura geldi. İşte (a.s.v.) Efendimiz için her ikisi ile birlikte zuhura geldi. Onun için bütün evliyaullahdan, bütün peygamberlerden üstün oldu. *Bu sebeble o zevât-ı kiram*

gibi tabiat hayatı ile yaşamadı ve tabii ölüm ile de vefat etmedi.

Zîrâ ulûhiyyetin bâtınından meydana geldi. İsâ (a.s.) ulûhiyet mertebesinin cemî'-i esmasının hükümleri ve vasıflarıyla zuhurda bilcümle enbiyâ ve evliya ile müşterek olmakla beraber emr-i zuhuru onlara muhaliftir. Yani zuhur olma hadisesi onların dışındadır. *Onun vücûd-i zahirîsi, hakîkat-i Muhammediyyeden ibaret olan vâhidiyyet mertebesinin, yani bilcümle esmayı cami' olan ulûhiyet mertebesinin, bâtınından meydana geldi.*

Ve nefes-i rahmaniden ibaret olan cenâb-ı İsâ'nın rûhâniyyeti ve hakikati, o mertebenin rûhiyyeti gibidir. Nitekim Âdem o mertebenin cismiyyeti gibidir. İşte cenâb-ı İsâ, hakîkat-i muhammediyyenin rûhiyyeti mesabesinde yani mertebesinde olduğu için, onun ahdi (S.a.v.) Efendimiz'in ahd-i âlîlerine ulaşan oldu.

----

4. Paragraf:

Tâ ki onun için Rabb'inden niseb sahih ola; onunla âlîde ve dûnda te'sîr eyleye (4).

Bu beyt-i şerif yukarıdaki beyt-i şerife bağlıdır. Ya'nî "Vücud-i mutlakın”, "Allah" isimlendirilmesiyle olunan mertebesinin batınından münbais olduğu cihetle, Rûhullâh'ın Rabb-i hâssı olan "Allah" ismine nisbetleri sahîh olmak ve yükseklikte ve aşağılıkta yani her iki sınırda da te'sîr etmek için ölüleri diriltme ve çamurdan kuş inşâ eyledi" demek olur.

Ma'lum olsun ki Fass-ı Hûdî'de beyân ve sırası geldikçe diğer fasslarda dahi îzâh olunduğu üzere, âlemde zahir olan her bir suret bir ilâhî ismin o suretle taayyününden ibarettir. Yani gördüğümüz ne kadar eşya varsa şeyiyyet varsa bir suret varsa o ilahi bir ismin suretinin zuhurudur. *Esmâ-ı ilâhiyye ise külli ve cüz'î olmak üzere iki kısımdır. Esma küllî*

olsun cüz'î olsun genişlik ve kapsam hasebiyle yek dîğerinden birbirine farklılıkları vardır.

Meselâ esmâ-i külliyyeden "Hayy" ismi Alîm, Semî', Basîr, Mürîd, Kadîr, Mütekellim, Mükevvin isimlerine nisbeten daha geniştir (vâsi)'dir. Zîrâ sıfat-ı hayât, ilim, sem', basar ihl... sıfatlarını kuşatandır. Zâtta yani herhangi bir varlıkta hayât sıfatı olmadıkça bu sıfatların hiç birisiyle vasıflanmış olamaz. Bazı isimler bazılarından daha geniş kapsamlıdır,

Sairleri de buna benzetilendir. Ve keza "Musavvir" yani şekillendirme ismi altında lâ-yuad ve lâ-yuhsâ esmâ-i cüz'-iyye içine yerleşmiş olandır. Meselâ murabbi', müsellis ilh...yani üçgen, dörtgen gibi ne kadar geometrik şekil; ve muhaddib ve konkav ve küp gibi ne kadar varlığı görülen muhtelif suretlenmiş cisimler var ise, onlar "Musavvir" isminin tahtı altındadır.

İmdi küpün bir cüzzi isimdir; "murabbi" yani dörtlü dahi bir ism-i cüz'îdir. Bir kimse küp ismiyle müsemmâ olabilmek için, evvelen dörtgen olması lâzım gelir. Zîrâ küp şeklinin altı yüzeyinden her birisi dört köşelidir. Binâenaleyh küp dörtgenin altındadır, "küp yapan" isminin taht-ı ihîtasındadır. Ve bu iki ism-i cüz'î arasından tefâzul sabittir. Ve "Allah" İsmi, küllî ve cüz'î bütün esmâ-i ilâhiyyeyi muhît bir ism-i câmi'dir ki, bu ism-i şerif enbiyâ ve evliyâ-i kümmelin Rabb-i hâssıdır.

Bu ismin iktizâât-ı bu zevât-ı kiramdan fiilen zahir olur. Bunların gayri olan efrâd-ı insâniyye dahi, bu isme mazhariyyet isti'dâdıyla halk olunmuş ise de, tabiatın kirli şeylerine dalıp sıfât-ı nefsâniyelerini tembelliklerinden dolayı, onların bu isti'dâdları kuvvede kalır, fiilen zahir olamaz. Ve bu halde hayâtı terk ettiklerinde kendilerinin kıymetlerini alarlar ise de, iş işten geçmiş bulunur. Öldükleri zaman bu değerleri anlamış olsalar bile iş işten geçmiş olur.

İşte rûhullah olan İsâ (a.s.) dahi, yalnız ulûhiyyetin bâtınından müteayyîn olmakla Rabb-i hâssı "Allah" ism-i

câmî'inin mazharı idi. Yani İsa'nın (a.s.) Rabb-ı Hassı "Allah" idi. *Binâenaleyh bu Rabb-i hâssının îcâbı olarak cemî'-i sıfât-ı ilâhiyye ile zahir oldu. Ve en üstün ve en aşağıda te'sîrine ve "Allah" ismine nisbetlerinin gerçek olduğuna alâmet olmak üzere ölüyü diriltti ve kuş halk etti. Nitekim "Allah" ism-i câmi'inin mazharı olan sâir enbiyâ ve kümmel-i evliyadan emsali mu'cizât ve keramet zahir olmuştur.*

----

5. Paragraf:

Allah Teâlâ onu cismen tathîr ve ruhen tenzih eyledi; ve tekvin sebebiyle onu misl kıldı (5).

Ya'nî Allah Teâlâ, İsâ (a.s.)ın cismini, küdûrât-ı beşeriyyeden yani beşer kederlerinden *ve aşağılık tabîatın pisliklerinden temizledi.* Neden, çünkü fiziki babası olmadığından ondan tabiat hükümleri kendisine geçmediğinden daha baştan tahir, temiz olmuştur. *Binâenaleyh onun sûret-i cesedi tasvir edilen suretlenmiş bir ruhtan ibaret oldu. Ve cevher-i nûrânîden ibaret olan ruhu, görünüşte cesed suretinde olmakla beraber, tabîi gerekli olan şeylerden ve sıfât-ı unsuriyyeden tenzih ve takdis etti.*

Zîrâ bilcümle ruhlar cevher-i nûrânî olduğu halde, tabîat hükümlerinin te'sîri tahtında bulunan cisimlerin yapı taşlarının alakalarında sıfât-ı unsuriyyenin gereklerine tâbi' olurlar. İnsanların ruhları veya herhangi bir varlığın ruhu tabiat hükmü altına girdiğinde onun hükmü ile hükümlenirler.

Zîrâ bu cesedler, mutlak manada ruh değildir, tabiat vardır. *İşte bunun için yukarıda îzâh olunduğu vech ile Yahudilerin sûikasdi cism-i îseviye te'sîr etmedi Ve çamurdan kuş halk etmek ve mevtada hayât ve hastalarda sıhhat vücuda getirmekle, onu Hak Teâlâ kendisine benzer eyledi. "İnnallahe halaka âdeme ala suretihi" Çünkü buyurulduğu üzere, İsâ (a.s.) insân-ı kâmildir; yani "Allah insanı kendi sureti üzere halk etti diyor ya ve insân-ı kâmil*

sûret-i ilâhiyye, ya'nî sıfât-ı ilâhiyye, üzerine mahlûktur; mahluk ama ilahi sıfatlar üzerine mahluktur, ve mazhar-ı ism-i zât'tır. Yani Zat isminin zuhur mahallidir.

Binâenaleyh ondan "Allah" ism-i câmi'inin hükümleri ve eserleri zahir olur. Ve bu hadîs-i şerîfte beyan buyurulan "âdem"den murâd insân-ı kâmildir. İnsân-ı nakısın hâli ise, bundan evvelki beyt-i şerifin şerhinde îzâh olundu. Yani tabiat ağırlıklarına bulandığından kendini tanıyamadığından insan-ı nakıs oldu. *İşte tekvin cihetinden insân-ı kâmilin Hakk'la birlikteliği sırrı budur. Velâkin bu benzeri olma, mutlak bir benzeyiş değil, belki kayıtlanmış bir misliyettir.*

Zîrâ mutlakıyyet zât-ı ulûhiyyete mahsûstur. Zât-ı ulûhiyyet insân-ı kâmilin suretinde meydana geldikte, bu suret hasebiyle kayıtlı olur. Ve zât-ı ulûhiyyetin hususiyetlerinden olan tekvin ve halk ve îcâd yani meydana getirmek, halk etmek ve i'dâm dahi yani yok etmek dahi, bu sûret-i müteayyineden zahir olunca, mahal bakımından kayıtlı olur, yani Cenab-ı Hakk'ın mucize dediği şeyler bir mahalden meydana geldiğinde o mahalde kayıtlanmış olur diyor. Çünkü bütün bu alemde mucizat-ı ilahiye zaten çalışıyor, biz onları tabi oluşumlar zannediyoruz. Bir elmanın meydana gelişi mucize değil de nedir?

Ama bunlar tabi devreden devaran eden bir mucizedir. Bunun dışında özellikle zuhura gelen oluşumlara biz mucize diyoruz. Yani sıra dışı hallere mucize ismini veriyoruz. İşte böyle olunca da mukayyed yani kayıtlanmış oluyor. İsa (a.s.) kendisi bu nefa-ı ilahiyeyi yapmış olduğu şeylere nefh ettiği zaman ancak orada "biiznillah" diye bir kayıt geçiyor hemen arkasından. Yani ona nefh etti ve Allah'ın izni ile oldu deniyor bakın buradaki şerh mühimdir, yani ne yapmışsa "bi iznillah" diye devam ediyor.

İsa'nın (a.s.) gerçekten halife olarak insan-ı kamil olarak nefes aldığı yani yaşadığı hayatının delilleri. İsa'nın (a.s.) annesinden gelen fiziki manada tabii bir yaşantısı vardı, bir de kendine ait "Ruhullah" olarak kendi halleri vardı, bir de Cenab-ı Hakkın onda zaman zaman tesirde olduğu Zat'i tesirinin olduğu haller vardı. İşte Cenab-ı Hakkın orada Zat'i

tesiri, Zat'i zuhuru olduğunda o mucizeleri gösterdi. O zaman "Ruhullah" olmakla birlikte bir ayrıcalığı vardı. Fakat O'nu daha da ayrıcalık yapan Ruhullah'ta bizatihi Allah'ın zuhur etmesiydi.

Ama bunda o devamlılık halinde değildi. İşte onu da ayırmamız lazımdır. Çünkü bu ifadeler onu belirtiyor. O her ikisini de devamlı yaşayabiliyordu, fakat o kadar tabii bir hale gelmişti ki gözünün gördüğünü kalbi yalanlamadı. Miraç gecesi o kadar harikalar ile karşılaştı gözünün gördüğünü kalbi yalanlamadı ve gözü ne şaştı ne de kaydı diyor bakın.

Musa'ya (a.s.) bir nur tecellisi olunca dahi Tur Dağında düşüp bayılıyor. Hiç kendisinde bir değişiklik olmadı, neden çünkü bütün hayatı ilahi olarak ama beşer suretinde geçirdi o kadar bu iki müthiş hal beşerin de zirvesinde uluhiyetin de zirvesindeydi. İşte tevhid budur. İkisini de o kadar dengeli birbirinin üstüne geçirtmeden o kadar dengeli yaşadı ki, vuruntusu olmadı. İşte Efendimizdeki bu her bir sıfatın müthiş zuhurunu sonradan gelen evliyasında zuhura getirtti, Mevlana da muhabbetinin olması gibi Abdül Kadir Geylani de Kudretinin zahir olması gibi. İbn-i Arabi'de İlminin zahir olması gibi, ki O da zaten eğitimini O'ndan aldığını söylüyor.

Bunun gibi işte birçok evliyada Rasul (s.a.v.) Efendimizde tabii olarak görünen ama O'nun vasıfları olan özellikler ortaya çıktı. İşte onlar O'nun gerçek varisleridir. Hangi varisleri isim ve sıfat varisleridir. Yoksa bedenden gelen varisler değildir. Yahut kelamen söylenen varis, kabaca geçen şekliyle değildir, mutlak varisleridir. Yani gücünün zuhur mahalleridir. Kendi zamanında çıkartmadığı ama bunların hepsini belirttiği ilimlerini ortaya getirdiği bunlar işte. Bilhassa hadis-i şeriflere baktığımız zaman bunu üzerinde ağırlık kazanmakta işte bu sünni alimler sünnetlere daha ziyade baktıklarından sünnet ağırlıklı bir ilim ortaya çıkıyor. Ama irfan ehli ilahi bilgi yönüne baktıklarından uluhiyet ilmi ortaya çıkartıyorlar ki bunların hepsi Hazret-i Peygamber'dedir.

Efendimiz zaman zaman kendisinde bazı mertebe ağırlıklarını dengelemek için mesela dünya işleri ile biraz

fazla meşgul olduğunda Bilal hazretlerinden ezan veya ilahi okumasını istermiş, böylece mana alemine uruç edermiş. Ne zaman ki orada fazla kaldı bir vesile ile dünya hayatına dönermiş.

“Muhammed” derken bakın içinde üç tane “mim” var. Birinci “mim” Muhammed-ün Emin, ikinci “mim” 40 yaşından sonra Hazret-i Muhammed’i, yani hazretlik devri, üçüncü “mim” de Hakikat-i Muhammedi yani bütün alemleri kapsamına alan “mim”dir. Şedde var orada şedde şiddet manasınadır orada manayı güçlendirmektedir, Hazret-i Muhammed ile Hakikat-i Muhammedi mutlaktır ve birliktedir. Biri görünen tarafı biri de görünmeyen tarafıdır.

6.Paragraf:

Ma'lûm olsun ki, muhakkak ervahın hasâisındandır ki, onlar bir şeye taalluk ve mess etmezler, illâ o şey zinde olur ve hayat ondan sirayet eder. Ve li-hâzâ Sâmirî, isr-i resulden, ki o Cibrîldir, o da rûhdur, bir kabza kabz eyledi. Halbuki Sâmirî bu emri / bilir idi. İmdi onun Cibril olduğunu bildiği vakit, üzerine mess ettiği şeyde muhakkak hayât sirayet ettiğini arif oldu. Böyle olunca "dâd" ile yahut "sâd" ile, ya'nî avuç dolusuyla ve yahut parmaklarının uçlarıyla, isr-i resulden bir kabza kabz eyledi. İmdi onu buzağıya koydu. Buzağı huvâr (böğürme) **etti. Çünkü savt-ı bakar, ancak huvârdır. Ve eğer onu başka bir surette ikâme ede idi, bu surete mahsûs olan savtın ismi ona nisbet olunur idi. Deve için رغاء ye koçlar için ثواج ve koyunlar için بعار ve nisan için "savt" veya "nutk" veyâhul "kelâm" gibi (6).**

Ya'nî ruhlar bir şeye temas ettikde o şeyin diri olması ve onda eser-i hayât zuhuru, ruhların hususiyetlerindendir. Zîrâ

rûh nefes-i rahmanidir. Ve hayât, ruhun zati sıfatıdır. Yani hayat dediğimize ruh hayat vermektedir. Ruh ile hayat özelliğini bulmaktadır. *Velâkin ruhun temas ettiği şeyde hayâtın eseri zuhuru derecesi, o şeyin suretiyle alakalıdır.* Yani ruh neye temas etmişse mesh etmişse hayat eserinin zuhur derecesi o şeyin suretine bağlıdır.

Meselâ taştan veyâ sâir maddeden ma'mûl bir insan heykeline ruhun teması hâlinde, ondan his ve hareket ve tekellüm zahir olur. Yani onda konuşma zahir olur. *Fass-ı Hârûnî'de îzâh olunacağı üzere, Mûsâ (a.s.)ın efrâd-ı ümmetinden olan Sâmirî, at üzerinde beşeri surette meydana gelen Cebrâîl (a.s.)ın atının bastığı mahalden bir kabza toprak aldı.*

Çünkü Sâmirî Mûsâ (a.s.)dan istifade ettiği marifet sayesinde, cenâb-ı Cibril'in rûh olduğunu ve ruhun temas ettiği; şeyde hayâtın sirayet ettiğini bilir idi. Yani Samiri aslında tevhid ehli idi. Yaptığı buzağıyı da boşuna yapmış değildir. *Binâenaleyh at üzerinde beşer sûretinde mütemessil olan şahsın cenâb-ı Cibrîl olduğunu bildiği vakit; atının bastığı topraklarda hayât eseri olduğunu orada yeşillikler çıktığını ve o izlerde hayâtın sereyâranı arif oldu.*

Böyle olunca rasulun bastığı izlerden, ya'nî Hz. Cibril'in izinden bir kabza toprak aldı. "Kabza" "dâd" ile olursa "avuç dolusu"; ve "sâd" ile "kabsa" olursa "parmaklarının uçlarıyla" ma'nâsına gelir. Her iki suret dahi caizdir. Sâmirî Benî İsrail'in süslerini ve ziynetlerini toplayıp eriterek, onları bir buzağı şeklinde döktü.

Ve bunu Mûsâ (a.s.) Tûr'a gittiği vakit yaptı. Ve buzağıyı Benî İsrail'in ibadet etmesi için bir put olmak üzere i'mal etti. Tafsîli Fass-ı Hârûnî'de gelecektir. Buzağının heykelini yaparken, aldığı bir kabza toprağı karıştırdı. Bu sebeble buzağı böğürdü, ya'nî buzağılara mahsûs olan sadâ ile bağırmağa başladı. Zîrâ arab dilinde inek sesine "huvâr" derler.

Nitekim âyet-i kerîmede buyurulur: عِجْلاً جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ *(A'râf, 7/148) Ve eğer Sâmirî o hilyâtı başka bir surette i'mâl ede İdi, bu suret kendi cinsine mahsûs olan sadâyı verir idi. Ve bu sadânın ismi dahi o surete nisbet olunur idi. Deveye mahsûs olan* RAGA *ve koçlara mahsûs seva, olan ve koyunlara mahsûs olan be'ra ve insana mahsûs olan "savt" veya "nutk" veyahut "tekellüm" gibi. Zîrâ rûh-ı vâhid, mahallin iktizââtına göre zahir olur.* Tek olan Ruh hangi mahalde zuhur ediyorsa oranın özelliğini ortaya çıkarır. Çünkü bütün bu özellikler mevcuttur.

----

7. Paragraf:

İmdi eşyada sâri olan hayâttan bu mikdâr "lâhût" ile tesmiye olunur. Ve "nâsût", / ancak kendisiyle bu ruhun kâim olduğu mahaldir. Binâenaleyh onunla kâim olması sebebiyle nâsût, "rûh" tesmiye olunur (7).

Ya'nî eşyaya suretlerinde sirayet eden hayâtın bu mikdârına "lâhût" denildi. Yani eşyadaki bulunan ruha ruhu yönüyle "lahut" denildi. Yani bizim içimizdeki "ruh" "Lahut" hakikatindedir. *Çünkü rûh rahmani nefesidir; yani her birerlerimizde bulunan nefes-i Rahmani ruhtan, ruh-u ilahiden ibarettir.* İşte bu da bizim "Lahut" halimizdir. Yani ilahiyat, ilahlık halimizdir. Bu yaşadığımız hayvani ruhtur, bu ruhu ruh-u hakikiye ulaştırmamız gerekiyor, akla ulaştırmamız gerekiyor. Yani idrakte, şuura ulaştırmamız gerekiyor. O zaman ilahi ruh şuurda oluşmuş oluyor.

Yani on tane insan diyelim, birisi tamamen fiziki duyguları ile yaşıyor, hayvanlık mertebesinde yaşıyor, aklı var zannediyor ama kimin anası, kimin babası, kimin çocuğu, iş nerede bu şekilde; bu akıl mutlak bir akıl değildir, bu tabi bir akıldır, dünyevi sistemi düzenlemek için evimizi

bulmak için başkasının evine gitmemek için bir akıl ama mutlak akıl değildir. Akl-ı cüzün, cüzü diyelim. Birisi var kendini biliyor, birisi var kendini daha çok biliyor, o zaman ondaki o akıl lahuti bir akıl oluyor ve ruh oluyor kendini tanıdığı zaman "men arefe nefsehu fakat arefe rabbehu" kim ki kendini tanıdı, rabbını tanır.

Yani kendindeki İlahi hali idrak ettiği zaman onun batını lahut oluyor. Çünkü ondaki nefes, nefes-i rahmanidir. Nefes-i rahmani nereye sirayet ederse ona hayat verir, o hayat dahi kendinden başkasına nefh ederse oraya hayat verir. Buna Zat'i sirayet deniyor.

İşte Meryem anaya, Cebrail (a.s.) nefha etti, İsa meydana geldi, ama Hazret-i Rasulullah ümmetine kelamullahı nefha etti, Uluhiyet meydana geldi. İşte Efendimizin ümmetine nefes-i rahmani yapıp okuduğu Kur'an-ı kerim onlara "Hay" esmasının en kemalli zuhurlarının meydana gelmesine sebep oldu. İşte şu anda nefes-i Rahmani etrafa yayılmakta ve bu sohbetler ancak hayat vermektedir, hani demişti ya nefes-i rahmani gelmiş ise birine ondan da başkalarına geçer ulaştığı yere de hayat verir.

İşte İsa (a.s.) birkaç tane cesede hayat verdi, Muhammed (a.s.) binlerce, on binlerce hatta âleme hayat verdi. Hem zahiren hem de batınen bakın arada ne kadar fark vardır ve hayât ruhun sıfat-ı zâti sıfatıdır. Yani ruhun zati sıfatıdır*, Binâenaleyh hayât, sifât-ı ilâhiyyeden bir sıfattır. Ve sıfat ise zâtın aynıdır. İşte hayâta bunun için "lâhût" isimlendirilir.*

Ve bu ruhun kâim bulunduğu ve taalluk eylediği mahalle dahi "nâsût" ta'bîr olundu. Yani ruhun varlığını muhafaza eden yani ruhu kendisinde barındıran mahalle de nasut denildi. Bütün alemde de böyledir. Bütün bu alemde mevcut olan ruh-u külli ilahi ruh bu alemin lahutu bunu görüntüye getiren, kesafet ile taşıyan da nasut alemidir. Yani madde alemidir. Yani mükevvenat alemidir. *Velâkin rûh aslında bî-sûret bir cevher-i nûrânî dir.* Her ne kadar kap içine girdi ise de aslında o nurani şekilsiz bir cevherdir.

His ile bakışta, erkek suretinde olmakla, İsevi sureti onun mahall-i ruhu olup, "nâsût" isimlendirilmesi lâzım gelen bu görülen cisme mecazen "rûh" denildi. Ama genelde böyle olduğu halde İsa’nın (a.s.) nasutuna da lahut denildi. Çünkü onun nasutu ruhunun tesiri altında idi. Onun için ona beşeriyeti olan bir isim verilemedi, *Bunun için cenâb-ı İsâ'ya ruhen ve cismen "rûhullah" ta'bîr olunur.* Neden çünkü onun nasutu yoktu. Yani nasut denilecek kadar o ismin zuhuru olan nasut yoktu. Anneden geçme bir yoğunluk vardı ama ona diğer insanlar gibi mutlak manada yoktu.

----

8. Paragraf:

İmdi vaktaki Cebrâîl (a.s.)dan ibaret olan rûhu'l-emîn, beşer-i seviyy olarak / temessül etti, tahayyül etti ki o beşerdir, kendisine cimâ'ı murâd eder. Böyle olunca Allah Teâlâ'nın kendisini ondan halâs etmesi için, kendinden istiâze-i cem'iyyet ile, ondan Allah Teâlâ'ya istiâze etti. Zîrâ muhakkak bunun caiz olmayan şeylerden olduğunu bilir idi. Binâenaleyh ona Allah ile huzûr-ı tâm hâsıl oldu ki, o da rûh-i ma'nevîdir. Eğer ona bu vakitte bu hâl üzere nefh ede idi, validesinin hâlinden dolayı, İsâ, şenâat-i hilkatinden nâşî, hiç bir kimsenin ona takat getiremeyeceği bir vasıfta çıkar idi. İmdi ona "Ben ancak senin Rabb'inin resulüyüm; sana bir gulâm-i zekî bahş etmek için geldim" (Meryem, 19/19) dediği vakit bu kabzdan münbasıt oldu ve sadrı münşerih oldu. Binâenaleyh İsâ (a.s.)ı ona bu hinde nefh etti. Şu halde Cebrâîl kelimetullâhi Meryem'e nâkil oldu. Nasıl ki resul, kelâmullâhı ümmetine nakl eyledi, o da Allah Teâlâ'nın وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ (Nisa, 4/171) kavlidir (8).

Ya'nî Rûhu'l-emîn olan Cibril (a.s.), bakın hakikat-i İseviyeyi anlayabilmek için bu paragrafı çok iyi bilmek

lazımdır. Hakikat-ı iseviyi bilmedikten sonra hakikat-i Muhammediyeyi de bilmemiz zorlaşır. Çünkü geçit oralardan geçiliyor. Burada şunu da bilelim ruh-ul emin olan Cibril Muhammedün Emin'e Kur'an-ı Kerim'i getirdi. Biri verici olan "emin" diğeri de alıcı olan "emin" idi. Ama daha sonraları tabi evvela Cebrail (a.s.) Hazret-i Rasulullah'ın hocası öğretmeni iken sonradan Hazret-i Rasulullah onun hocası oldu.

Neden çünkü peygamber Efendimizin iç durumu içindeki kaynak yukarılardan gelmektedir.

Irmakta gusl etmek üzere üryan olan Hz. Meryem'e güzel bir delikanlı suretinde temessül edip zahir olduğu vakit, cenâb-ı Meryem, cesed-i unsurî sahibi bir delikanlı olup kendisine cima' etmek murâdıyla geldiğini tahayyül etti. Zîrâ bir gizli bir yerde üryan bir genç kadının hallerini gören bir delikanlının çekinmeksizin o kadına yönelmesine tabiat aleminde başka bir ma'nâ vermek mümkin değildir.

Bu vaziyet kusur mahalidir. Böyle olunca bir iffetli veliyye olan Hz. Meryem, nikâh-ı şeç'î olmaksızın vâki' olacak cinsi münasebetin aklen ve şer'an caiz olmayan emirlerden olduğunu bildiği cihetle, Allah Teâlâ'nın kendisini bu delikanlının elinden kurtarması için, zahiri kuvvasını ve bâtınesini toplayarak besmele ile Allah'a sığınmak suretiyle, o delikanlıdan Allah Teâlâ'ya sığındı. Ve âyet-i kerîmede beyan buyrulduğu üzere (Meryem, 19/18) dedi.

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا

Meryem(19) / 18- Meryem dedi ki: "Senden çok esirgeyici olan Rahman'a sığınırım! Eğer Allah'tan sakınan bir kimse isen bana dokunma."

Bakın Allah'a sığınırım demiyor, Rahmana sığınırım diyor. Çünkü Rahmaniyet ne idi, mutlak Rahmet idi. Allah esmasında Kahhar esması da var, Rahmet esması da var, ama Rahman esmasında "kahhariyet" yok sadece rahmet vardır. Onun için Rahman'a sığınıyorum diyor. Rabbıma

sığınırım da diyebilirdi, ama kendi Rabbına sığınması orada yeterli olmayabilirdi. Çünkü Rabb-ı hasına sığınırdı. *Binâenaleyh onun böyle kuvâ-yı zahire ve bâtınesini toplayarak taleb etmesinden dolayı, kendisine Allah ile huzûr-ı tâm hâsıl oldu yani bu talebi yaptıktan sonra Allah ile birliktelik tam bir huzur oluştu ki, bu huzûr-ı tâm dahi rûh-i ma'nevîdir. Zîrâ bir kimse kendisine bir belâ teveccüh ettiği vakit, cemî'-i kuvâsını, toplayıp* فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ *(Zâriyât, 51/50) âyet-i kerîmesi mucibince, Hakk'a tevcîh eylese, muhakkak kendisinde Allah ile huzûr-ı lâm hâsıl olur.*

Zariyat (51) / 50- "O halde Allah'a koşun. Doğrusu ben size O'nun tarafından gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım."

İşte insanlar evde yalnız kaldıklarında korku hasıl olmuşsa فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ Allah'a firar edin okunduğu zaman bu gibi vehimler hayaller ortadan kalkar. *Ve bu Euzu besmele ile Allah'a sığınmanın eseri serîan zahir olur. Fakat bu sırada kuvâsından ba'zıları gayre müteveccih olsa, yani bu istihazeyi yaptığı zaman düşüncelerinin bir kısmı bir tarafta bir kısmı başka tarafta olsa meselâ kuvve-i vahime ve düşünme gücünü veya işitme kuvvası ve görmesi, mâsivâ ta'bîr olunan keserât-ı eşyaya müteveccih bulunsa ve bu hâl ile de Hak'tan istihaze eylese o kimsenin Allah ile huzuru nakıs olur, eksik olur.*

Ve tesiri istiaze de de o nisbette bulunur. Hani bazen diyoruz ya ben zikir yapıyorum, yapıyorum neden tesiri olmuyor diye veya işte okuyorum, okuyorum niye bu kafamdaki bu şeyler gitmiyor diye yani mutlak bir yönelme ile yönelmediğimiz için yani elimizde silah var hedefe tam nişan almadığımız için isabet etmiyor, *İşte Hz. Meryem'in istiazesi, tam huzûr husûlüyle vaki' oldu.* Tabi ki bunun için bu zor bir hal idi,

Hz. Meryem bu esnada zina vukuundan pek ziyâde korku üzerine idi. Eğer Cebrâîl (a.s.), ona bu vakitte, bu korku hali ve sıkıntılı iken nefh ede idi. Yani o ruhu nefh ede

idi *validesinin bu korku hali ve sıkıntısından dolayı, İsâ (a.s.) öyle bir çirkin yaratılış ve vasf ile çıkardı ki, hiç bir kimse onunla sohbet ve dostluk kurmaya takat getiremez idi. Belki suretinin çirkinliğinden dolayı, herkes kendisinden kaçar idi.*

Ma'lûm olsun ki, güzel bir veled ve sâlih husulünü murâd eden zevç ve zevce birleşme esnasında zahiren ve bâtınen cimâ adabına pek çok riayetkar olmak lâzımdır. Yani evlilik adabına gayet riayet etmek lazımdır. *Zîrâ birleşme sırasında meninin gelmesi esnasında zevç ve zevcenin hayellerinde zahir olan haller ve suretlerin çocuk üzerinde azami tesiri vardır.*

Hattâ nakl olunur ki, bir kadın, beşeresi yılan beşeresine müşabih olarak sûret-i beşerde bir çocuk doğurmuş. Yani yüzü yılana benzer bir çocuk doğurmuş. *Bir meselenin iç yüzünü araştırma olundukda cima esnasında gözünün bir yılana iliştiğini beyân etmiştir.* O yılandan çok kormuş o anda akılda ne varsa akıl amil olduğundan çocuğa geçen de o akıldaki zürriyettir. *Ve keza, bilfarz bir müslime zevciyle cima etme esnasında, meyl-i kalbisi olan bir müslim ve gayr-i müslim erkeğin kendisine cima' ettiğini tahayyül etmek suretiyle hoşnut olsa;* yani eşi ile cima ederken hayalinden bir başkasını geçirse *veyahut bir zevç zevcesine cima ederken keza kendinin kalbinin meyili bulunan müslim ve gayr-i müslim bir fahişeyi çiftleşme eylediğini farz ve tahayyül eylese ve her iki tarafın bu gibi farzetmeleri ve tahayyülleri esnasında inzal vâki' olup zevce hâmile olsa, çocukta o hayal edilen suretleri ahlâk ve fiilleri zahir olur.*

İşte bazı olmayacak işler oluyor ya neden bu çocuk böyle oldu. *İşte bunun içindir ki, sâlih ebeveynden, kâfir ve fâcir ve fâsık; ve kâfir, fâcir ve fâsık ebeveynden dahi mü'min ve sâlih evlâd çıkmaktadır. Ve işte bunun içindir ki, veled-i zina kalbdeki cennete dâhil olmaz, derler. Zîrâ ebeveyin yekdiğerine mukâreneti edeb ve salâh üzerine değildir. Yani şeri hukuka terstir, Âdâb-ı cima' İbrahim Hakkı (k.s.) hazretlerinin Ma'rifetnâme'sinde tafsil ve beyân olunmuştur.* Daha geniş bilgi için oraya bakılabilir.

Hayırlı evlat ortaya getirmeyi murâd edenler oraya müracaatla istifâde edebilirler. Ve cenâb-ı Şeyh-i Ekber (r.a.) bu hakikati Fütûhât-ı Mekkiyye'nin yüz seksen sekizinci babında böylece beyan buyururlar: Ya'nî "cima esnasında kadın bir surete nazar ettikde veyahut cinsi birleşme ve boşalma esnasında erkek bir sureti tahayyül ettikde, çocuk tahayyül olunan suretin tabiatı, ahlakı üzerine olur.

Bunun için alimler, cima esnasında erkek ile kadın, o surete nazar etmek üzere, mekanlarda büyük alimlerden faziletlilerin suretlerini tasvir ile emr ederler. Yani ehlullahtan birisini düşünerek cima işine yönelin diye tavsiye ederler. *Zîrâ hayâlde yaratılıştan olan fıtrat olan şey tabîatta te'sîr eder.* Yani hayatta belirlenmiş olan herhangi bir şekil tabiata geçer bu şekilde diyor. Tabiata tesir eder, *İmdi o suret üzerine olan bu kuvve-i hayâliyye, sudan meydana gelen çocukta zahir olur. Ve bu tabîat ilminde bir benzeri görülmeyen sırdır.*

İmdi zina korkusu sebebiyle Hz. Meryem'de hâsıl olan sıkıntının defi için, Cebrâîl (a.s.) ona, "Ben ancak senin Rabb'inin resulüyüm; sana düşük tabiattan pak ve tâhir bir erkek evlâd bahş etmek için geldim" deyince, Hz. Meryem'in sıkıntısı rahatlığa tebeddül eyledi dönüştü. Zîrâ (Âl-i İmrân, 3/45) âyet-i kerîmesinde ihbar buyrulduğu üzere,

إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

3/45-Hani melâike Meryem'e şöyle demişti: "Allah kendisinden Bi-kelimeyi sana müjdeliyor. Onun ismi El Mesih, Meryemoğlu İsa'dır. Dünyada ve sonsuz gelecek sürecinde vecîh ve mukarrebûndan dır.

Allah Teâlâ bundan evvel kendisinden İsâ (a.s.)ın doğacağını Hz. Meryem'e müjdeleme buyurmuş idi. Yani bu ayet-i Kerime ile bildirmişti. *Ve cenâb-ı Meryem bu va'd-i ilâhînin zuhuruna yaklaşmış idi. Meryem anaya bu hadise bildirilmişti Cebrail (a.s.) da ben sana temiz ve pak bir erkek evlat vermeye geldim deyince bu ayet-i Kerimeyi hatırlayarak kendisinde huzur galip geldi. Cebrail (a.s.) dan bu sözü işitince, müjde alemetinin zuhur vakti geldiğini ve beşer suretinde zahir olan şahsın melek olduğunu bildi; kalbinde bir genişleme ve ferahlamak husule geldi.*

İşte bu kalbde genişleme ve ferahlama esnasında, cenâb-ı Cebrâîl, Hz. Meryem'e İsâ (a.s.) ı nefti etti. Ve şu halde cenâb-ı Cibril, rusül-i kirama vahy-i ilâhîyi nakl ettiği gibi, (bakın burası çok mühim, yani hakikat-ı Muhammedinin peygamberler üzerine veya insanlar üzerine olan özelliğini göstermekte) "kelimetullah" olan cenâb-ı İsa'yı Hz. Meryem'e nakl eyledi. Cebrail (a.s.) hazret-i Meryem'e bir kelime nefhy etti. "Kelimetullah" yani Allah'ın bir kelimesini nefhy etti. Ama Rasul (s.a.v.) e "Kelamullah" nefhy etti. Yani Zat'i tecellisini verdi. Yani Ruh-ul Azam'ı ona nefhy etti. Veya başka bir tabir ile Ruh-ul Azam tarafından Rasul'e (s.a.v.) Ruh-ul Kuds olarak geldiğini yani Hakikat-ı Muhammediye'den Suret-i Muhammedi'ye gelmiş oldu. Hakikat-ı ilahiye'yi idrak edebilmemiz için çok mühim meseledir bu ve de yerimizin, değerimizin ne olduğunu bilmemiz bakımından çok önemlidir. Burada ne cinsiyet farkı var ne milliyet farkı vardır. Burada insandır sadece.

Ve Hz. Cibril'in bu nakli, Resul (a.s.) ın Kelâmullâh'ı ümmetine nakl etmesine benzer. İsa (a.s.) da Zat'i sıfat yönüyle üflenmesi var, ama Rasul'e (s.a.v.) zati yönden üfleme vardır. Allah, Rahman ve Rahim olarak üflenmesi vardır. *Zîrâ (S.a.v.) Efendimiz, Allah Teâlâ'nın Kur'ân-ı Kerîm'de beyan buyurduğu* وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ *(NÎsâ, 4/171) kavlini hurûf ve zurûf kisvesine giydirip biz-lere nakl eyledi.* Kelime deyince sadece bir kelime değil, yani "İsa" kelimesi değil, "İsa" kelimesinin içerdiği özel

olarak içinde barındırdığı ruhunu da nefh etti işte o da sıfat mertebesidir. Cebrail (a.s.) Hazret- Rasulullah'a bunları nefhy etmekle bütün bu hadiseleri bakın Cenab-ı Hakk bize asli kaynağından bildirmektedir. Hazret-i Rasulullah'da bunları ümmetine bildirmektedir. Cinsiyet ve milliyet farkı gözetmeksizin kim kabul etmişse bu hadise alem şümuldür. Onlara da bu kelimeler aynen gelmektedir. Şu anda da üflenmektedir.

Ve her bir "kelime", delâlet eylediği ma'nânın o surette zahir olmasından başka bir şey değildir. Bir kelime; uçak, hava, kuş neyse her bir kelime bir manaya delalet ediyor, o kelimeyi duyduğumuz zaman hemen ifade ettiği mana hayalimizde beliriyor. İşte her bir kelime delalet ettiği mananın o surette taayyününden başka bir şey değildir. Yani o surette meydana gelişinden başka bir şey değildir.

Yani "Bardak" dedik işte bu kelime bu şekilde zihinimizde hayalimizde oluşandır. Biz onu kelime olarak söyledik ama aslı bu büründüğü manadır. Kelime sadece onu tanıtmak içindir. Daha da ilerisi mana o suretin de ruhudur. Yani o kelimenin manası onun ruhudur. O kelimenin tekellüm etmesi de kendisidir. Fiziki manada meydana gelişidir. *Ve "ma'nâ" o suretin ruhudur. Şu halde cism-i İsâ, bu âlemde zahir olan Allah Teâlâ'nın kelimelerinden bir "kelime"dir.* İşte Hazret-i Meryem'e bir kelimeyi nefh ettim dediği de budur. İsa; manayı iseviyeti içinde barındırdığı bir ilahi kelimedir.

Ve onun delâlet ettiği "ma'nâ" rûh-ı İsevîdir ki, o da onun Rabb-i hâssı olan ism-i Bâtın'dır. Gerçi İsâ (a.s.) kâmil olmak hasebiyle "Allah" ism-i câmi'inin mazharı ise de, bu ism-i câmi'in tahtında bulunan kâffe-i esmânın hükümleri onda i'tidâl üzere zahir değildir. Yani bazı isimler daha fazladır, fazla zuhura gelmiştir bazı isimler daha az zuhura gelir, onu demek istiyor. *Nitekim doğum şeklinde (sûret-i tevellüdü) ve Yahudiler tarafından vâki' olan sûikasd üzerine ref itidalden uzaktır.* Bazı esma-i ilahiye kendisinde fazladır, bazıları kendisinde azdır ve itidal üzerinde yoktur.

Ve ilâhi esmanın tümü itidâl üzere zuhuru, ancak hâtem-i enbiyâ (s.a.v.) Efendimiz'e mahsûstur. Ve keza Kur'ân,

kelâmullahdır; ve bu kelâmullâhın cismi, teleffuz esnasında harf ve ses ve yazma esnasında resimlendirilmiş suretleridir. Ve bu sesler ve suretler, ancak ma'nâlarından dolayı zahir olur. Binâenaleh cenâb-ı Cibril'in ruh ve ma'nâ-yı îsevîyi Hz. Meryem'e nakli, maânî-yi kelâmullâhı Resûl'e naklinin mislidir, benzeridir. Ve Resûl'e cenâb-ı Cİbrîl tarafından nakl olunan manalar, Resul tarafından dahi ümmetine öylece nakl olunur. Şu halde aradaki fark, ancak o ma'nâların tayin olunan suretlerinin değişiklik göstermeden ibarettir.

----

9. Paragraf:

İmdi Meryem'de şehvet sâri oldu. Binâenaleyh cism-i İsâ, Meryem tarafından mâ'-i muhakkaktan ve Cebrâîl tarafından da, bu nefhin rutubetinde sârî olan mâ'-i mütevvehhemden mahlûk oldu. Zîrâ cism-i hayvaniden olan nefh, onda rükn-i mâ'dan ba'zı şey mevcûd olmasından nâşî, ratbdır. Böyle olunca cism-i İsâ mâ'-i mütevvehhemden ve mâ'-i muhakkaktan tekevvün etti. Ve bu nev'-i insanîde tekvin, ancak hükm-i mu'-tâd üzere vâki' olmak için, validesinin eclinden ve Cebrail'in sûret-i beşerde temessülü eclinden, sûret-i beşer üzere çıktı. Böyle olunca İsâ (a.s.) mevtayı ihya eder çıktı. Zîrâ o, "rûh-i ilâhî" dir. Ve ihya Allah'ın ve nefh İsâ (a.s.)ın idi. Nasıl ki nefh Cibril'in, ve "kelime" Allah'ın idi. İmdi emvât için İsa'nın ihyâsı, onun nefhından zahir olan şey haysiyyetiyle, ihyâ-yı muhakkak idi. Ve yine onun ihyâsı kendisinden olduğu mütevehhem idi; ve belki Allah'dan idi. Böyle olunca İsâ, üzerine halk olunduğu kendi hakikatinden nâşî ki nitekim biz onun mâ'-i mü-tevehhem ile mâ'-i muhakkaktan mahlûk olduğunu zikr ettik ihyâ-yı muhakkak ile ihyâ-yı mütevehhemi cem' etti. İhya ona, min-vechin tarîk-ı tahkik ile ve min-vechin tarîk-ı tevehhüm ile nisbet olunur. Binâenaleyh onun hakkında tarîk-ı tahkîktan وَاُحْيِ

الْمَوْتٰى (Bk. Al-i İmrân. 3/49) denildi. Ve onun hakkında tarîk-ı tevehhümden فَاَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِاِذْنِ اللّٰهِ (Bk. Al-i İmrân, 3/49 ve Mâide, 5/110) denildi. Böyle olunca mecrûrda âmil, فَيَكُونُ dur; نَفْخٌ eğildir. Ve onda âmil فَاَنْفُخُ olmak dahi muhtemeldir. Sûret-i cismiyye-i hissiyyesi haysiyyetinden tayr olur (9).

Ya'nî Cibril (a.s.)ın üflemesi (nefhı) üzerine, Hz. Meryem'de şehvet sârî ve ihtilâma benzeyen bir hâl içinde inzal vâki' oldu. Böyle olunca cism-i İsâ, Meryem tarafına kendi bünyesinde oluşan bir sudan ve Cebrail tarafına nazaran, onun üflemesinin rutubetinde mündemiç olan gerçek olmayan sudan (mâ'-i mütevehhemden) mahlûk olmuş oldu. Burada iki su oluşumundan bahsediyor, biri mai muhakkak, biri de mai mütevehhemdir. İşte İsa (a.s.)ın hakikati ve varlığı bu iki suyun birlikte faaliyete geçmesinden meydana geliyor.

Yani Cebrail'in (a.s.) nefhi üzerine Hazret-i Meryem'de şehvet sârî ve ihtilâma benzeyen bir hâl içinde inzal vâki' oldu. Aslında oluşan şey beyinde oluştu. Bazen emrediyor bazı kimyasalları üretmeye başlıyor ilgili organlarda. Burada bahsedilen mahluk bizim anladığımız manada mutlak bir mahluk değil, ilaha dönük mahluktur. Veya kendisinde ilahlığın da bulunduğu mahluktur. Burada mütevehhem dediği ilahi vehimdir, zaten İsa'yı (a.s.) meydana getiren de budur.

Çünkü Hz. Meryem'in vücudundan rahmine akan su, onun vücûd-i unsurîsî hasebiyle akan bir mâ'-i muhakkak idi. Yani vücudu unsurisinde meydana gelen unsur; anasır

dört unsur bu alemin kaynaklarıdır zaten. Toprak, su, ateş, hava bu dört unsurdan meydana gelen vücudunda akan bir mai muhakkak yani muhakkak bir su idi.

Zîrâ âlem-i kesîf-i şehâdetin üst taraf olan mertebelerdeki suretler, bu âleme tenezzül etmedikçe tahakkuk-i kâmil vâki' olmaz. Yani ruhlar alemindeki varlıklar ne kadar var olsalar da anasır hükmüne girmedikçe kemale eremezler. Zuhura gelemezler. Yani unsur, anasır-ı erba ile elbise giymedikçe ortaya çıkamazlar faaliyet gösteremezler. İşte melaike-i kiram, cinler ve insanlar böylece bir geliş var, insanların üstünlüğü meleklerden ve cinlerden üstünlüğü anasır ile arkadaşlık etmelerindendir, bu şekilde meydana gelmelerinden bu çok mühim bir hadisedir.

Bu anasıra ulaşmak her ne kadar bize süfliyet veriyor ise de ama bir bakıma da ilahiyet veriyor, çünkü ikisi de içinde mevcuttur. Anasırın içerisinde hepsi de mevcuttur. Bu mevcudiyet anasırın mevcudiyeti ile bizim vücut bulmamız mevcudiyetimiz ortaya çıkıyor. Bizim mevcudiyetimiz ortaya çıktığı zamanda bizde mükellefiyet başlıyor. İşte bu ruhlar aleminde olmayan mükellefiyet olan da kullanılamayan mükellefiyet burada fiziki manada vücudumuzla unsuri manada vücudumuzla ortaya geliyor. Bu vücudumuzun tahakkuk sahası Mescid-il Aksa diye tabir edilen hükümdür.

Yani en uzak mesciddir. Hani kabeden en uzak mescid diye belirtiliyor ya o zamanlarda Kudüs-ü Şerif, en üzakta olan ibadet yeri ama biz onu Kabe-i Muazzama'yı Allah'ın Zat'ı olarak düşünürsek batın alemde yahut ilahi alemde Zat'ı olarak düşünürsek dünya Mescid-il Aksa en uzakta olan mescid, uzakta olan mescid bir bakıma Hakk'tan uzaklaşmaya sebep oluyor, bir bakıma tam tersi Hakk ile buluşmaya sebep oluyor. İşte sistemini bildiğimiz zaman Hakk ile vuslat alemi, sistemi bilmediğimiz zaman neticesi Cehennem diye belirtilen uzaklık alemidir. İşte insanlar bu alemin en büyük seyyahlarıdır.

Çünkü Zat-ı ilahiyeden, ef'al-i ilahiyeye kadar bir seyirimiz vardır. Ruhlar alemini, cinler alemini, hayvanlar alemini geçerek buraya gelmiş oluyoruz. İşte diğer mahlukat

bu seyiri yapmadığı için Allah'ı tanımaları o kadar eksiktir. Bizim kaynağımız Hakikat-ı İlahiye Rab mertebesi olduğundan en baştan en üst noktaya kadar seyahatimiz vardır. Melekler esma aleminden kaynağını alıyor, Zat aleminden değildir. Esma aleminden ef'al alemine gelip burada kalıcı olmuyorlar.

Meleklerin ölümünü (a.s.v.) Efendimiz şöyle belirtmiştir. Söylemenin sonucu kesintisi gibi, konuşmanın sonu gibidir. Melekler birbirlerinin öldüğünü öyle anlarlarmış. Zikrinin kesilmesi onun ölümüdür, siluet olarak görülmediği için bir yerde yaparak öldü demek değildir. İşte cinler dahi esma aleminden kaynaklı, onların da yerleri Hakkın Zatına kadar ulaşmıyor. Efal aleminden kısmen yararlanıyorlar çok az bir şekilde meleklere göre onların kesafeti biraz fazladır. Hani bacadan çıkan bir duman gibi denir. Ef'ali bir şekilde görüntüye gelebiliyor, ama elini üzerine sürsen elin içinden geçer gider. Madde gibi görürsün ama dokunayım desen elin içinden geçer gider.

Dolayısıyla onların seyahatleri kısıtlıdır. Esma aleminin üst boyutundan alt boyutuna ancak gelebiliyorlar. Ama insanlar bu aleme geliyorlar ve bu alemde yaşıyorlar, uzun süre anasıra intibak ediyoruz, neden çünkü yapımız ondandır. İşte bu vücut heykeliyle yine İsa'ya (a.s.) benzetelim, buradan vücudumuz mai muhakkak Meryem hükmünde olsun çünkü dünyada oluşandır vücudumuzun %80'ni sudur, mai muhakkak bizim vücut varlığımız Hazret-i Meryem'in varlığı idi, bize gelen hakikatler de Kur'an-ı Kerim, Hadis-i Şerifler ilahi hakikatlerde mai mütevehhem, işte bu ikisinden Uluhiyet meydana geliyor. Yani hakikat meydana geliyor.

Neden melaike-i kiramda böyle bir hadise yok cinlerde böyle bir hadise yok, cinlerin üzerine de insanlar peygamber olmuşlardır. Demek ki insanlar onlardan daha üstün bir haldedir. Bazı alimlerimiz meleklerin insandan daha üstün olduğunu, meleklerin günahsız olduğunu işte günah işlemediklerini, günahtan ari olduklarını söylemek suretiyle insanlardan üstün olduklarını ispatlamak için büyük çabalar

sarfediyorlar. O daha kendini tanımamış da ondandır. Kendi hakikatini bilmiş olsa ne böyle sorun gibi olmayan şeyleri ortaya çıkarır, ne de böyle bir iddiada bulunacaktır.

Hz. Cibril ise, beşer suretinde bir şeye benzeyen ruh olduğundan, bu âlem-i kesafette tahakkuk etmiş bir sûret-i unsuriyye değil idi. Cebrail'in (a.s.) bile bu halde eksikliği vardır, onun kaynağı; Sidret-ül Münteha idi. Sidret-ül Münteha ile Esma alemidir. Misal alemine kadar gelebiliyor o arada yaşantısı vardır, hükmü vardır. Ama onun üstünde daha mertebe vardır. Bu nereden biliniyor, Miraç hadisesinde "Ben daha ileri geçemem" dedi, yanarım dedi, geçip gitseydi yanacaktı kimliği kalmayacaktı. Cibrillik diye bir şey kalmayacaktı. Ama (a.s.v.) Efendimizin yukarıda da makamı olduğundan "yanarsam ben yanarım" dedi.

Mevlana hazretleri bu hususta "Mustafa'nın koltuğu altında başka bir elbisesi daha vardı oradaki elbiseyi çıkardı öteki elbisesini giydi" diyor. *Belki onun sureti, bir gerçek olmayan hayali, vehmi bir suret idi.* Bütün bu alemler hayaldir, aslında bütün bu alemler vehimdir, ama hangi vehim vehm-i ilahidir. Bütün bu alemler Allah'ın hayalinden meydana geldi, yani kendi içindeki özellikleri gördü ve görme arzusundan bu alemler meydana geldi. "kün" ol dedi bütün aleme o da müşahede etti, kendi kendini, kendi varlığını kendi varlığı olarak kendinde müşahede etti bu ilahi vehim, ilahi hayal. İşte bu İlahi hayalin olmasından dolayıdır ki bizlerde nefsi hayal oluşmaktadır.

Eğer ilahi hayal olmasaydı bizde de hayal diye bir şey olmaz madde gibi varlıklar olurduk. Bütün alemdeki varlıklar, yeni bulunan icatlar ne varsa, yeni yapılan her şey bu hayal kurgunun neticesinde meydana gelmektedir. Yani insanda da hayal var ama bu iki türlü hayal, birisi hayret ettiren hayal, yani mantıklı bir akılla yürütülen ihtimal dahilinde olan hayal, birisi tamamen vehmi zanni nefsaniyete dayanan nefs-i emarenin ürettiği hayaldir.

Ve işte bu hayal içine dalarak kendi kendimize bir sürü korkular vehimler her şeyleri varmış gibi kendi kendimize gösterdiğimizi biz meydana getiriyoruz. Gece ev içinde

karanlıkta gezerken arkamda bir şey mi vardır. Bazen sıcaklıktan genleşme oluyor ses çıkarıyor, acaba cinler mi geldi diye hayal ve vehim zararda olan vehim, bundan kurtulmanın tek çaresi kişinin kendini bilmesidir. İsterse cin olsun ne yapabilir ki, halife olan insana kim ne yapabilir ki. Ta ki takdir-i ilahi ola. Ama oraya gelmeden kendi kendimizi tanımış olursak bize hiçbir varlık herhangi bir tesirde bulunamaz.

İlk zaman bir tesir ediyor gibi olsa da o kısa sürer. Çünkü bu zahirde de böyledir, Rasul (s.a.v.) Efendimiz Cenab-ı Hakk'ın bizatihi mutlak manada kendi zuhuru zahir ve batını ortaya getirmiş iken dişini kırdılar, düşmanla savaş yaptılar. O Allah'ın zuhuruydu, neden, oraya dokunamazdı, dokunmaması lazımdı, gibi düşünürüz nasıl olur diye işte bu adet-i ilahiye, sünnetullah onda da ihtilaf olmaz.

Eğer böyle olmazsa yeryüzünde mücadele kalmaz, mücadele olmaz. Kim ne ile mücadele edecek her şey baştan kemaliyle verilmiş olsa idi, onun kıymetini değerini bilmezdik. Çünkü her birerlerimizde ve bu alemde esma-i ilahiye mevcuttur. Zaten bu alem zıtlarla kaim, gece-gündüz, soğuk-sıcak, yaz-kış gibi zıtlarla, ikilik ile bu sahada oyun oynanıyor. İşte ona karşı gelenler olmasaydı imanın değeri o gün kendilerini feda edeneler, o kişiler nasıl şehadet hükmünü alacaklardı, şehadet vasfıyla vasıflanacaklardı ve de İslamiyet bu günlere kadar nasıl gelecekti.

Tabi bunların hepsi ilahi bir oyun, bütün bunların hepsi ilahi oyundur, bu ilahi oyunun birer harfleriyiz yahut elemanlarıyız ama işte bu bireysel bir oyunumuz var bunu çok iyi oynamamız lazımdır, bir oyunumuz var cemiyet ile olan, bir oyunumuz var bütün alemle olan ayrı oyunumuz var, işte bütün bu oyunları ne kadar dengeli oynarsak bizim dünyadaki irfaniyetimiz o kadar artmış olacaktır. *Ve o surete müteallik olan haller ve şe'nlerin tümü gerçek olmayan olduğundan, onun nefhının rutubetinde içinde bulunan olan su hükmünde bulunan şey dahi vehmedilen idi.*

Yani Cebrail (a.s.) tarafından mai mütevehher olarak gönderilen su hükmünde olan şey dahi aslı da mütevehhemdir. Yani orada zuhura gelen İsa'nın (a.s.) hayatına göre hayal hükmündedir diyor. Yani fiziki varlığı da vehim idi her ne kadar dışarıdan bir suret olarak gözükse de. *Ya'nî Hz. Cibril, nefesini hârice çıkarmak suretiyle "hoh" dedi. Ve cism-i hayvanide olan bu gibi nefhde, su rüknünden olan ba'zı maddeler mevcûddur.*

Zîrâ nefes-i hayvani ıslak nemli nefestir. Yani bizim vücudumuzdan çıkan da yani bu bedende beden olarak hayvan sınıfındandır, işte bu hayvan sınıfından çıkan nefes de diğer bir hayvandan çıkan nefes ile aynıdır, rutubet olarak aynıdır. Ama mana itibariyle hayvandan çıkan ile insandan çıkan bambaşka şeydir. *Ve nefeste su rüknünden olan maddeler su tevlid eden doğuran (hidrojen) ile su doğuran oksijendir.*

İmdi beşer suretinde bir şeye benzeyen olan cenâb-ı Cibril "hoh" diye nefh edince ihrâc ettiği bu nefesin rutubetinde de suda ba'zı maddeler mevcûd idi yani Cebrail (a.s.)ın nefesinden çıkan bu mütevehhimde bazı suyun özelliğinden bazı maddeler var idi. ki, o maddeler, cenâb-ı Meryem'in vücûduna sârî olup yani oraya dahil olup onda şehveti tahrik eyledi. Fakat Hz. Cibril'in sûret-i beşeriyyesi gibi nefhı ve bu nefhın rutubetinde içinde yer alan su tevlid eden (hidrojen) ile su tevlid eden ekşilikler dahi, gerçek olmayan su unsurundan idiler. Yani Cebrail'in (a.s.) üflemiş olduğu su ilahi vehimden meydana gelen bir su idi.

İşte bunun için cism-i İsâ, mâ'-i muhakkak ile mai mütevehhemden (vehm edilen sudan) meydana geldi. Hani zaman zaman söylüyorduk ya İsa (a.s.) nefs-i emmaresi levamesi, mülhimesi yoktur, neden çünkü bunlar suret yani beşer insana babadan geçer, onun beşeri bir babası olmadığından nefsin birinci bölümü ona geçmedi (emmare, levame, mülhime) geçmedi. Cebrail'in (a.s.) nefh ettiği o nefa-ı ilahiyede ne özellikler varsa onlar geçti. İşte bu yüzden İsa'nın (a.s.) cismi bir yönden annesi yoluyla unsura tabi olduğundan ama bir yönden de mai mütevehhem

yönüyle Cebrail'e (a.s.) tabi olduğundan ve Cebrail (a.s.) hükmü burada ağırlık kazandığından kendisi latif, biraz kesifti. Yani ¾'ü diyelim yahut 3/5'i latif, 2/5 i kesif vücuda sahipti İsa (a.s.) yani letafeti fazla idi.

Bu da Cebrail'in (a.s.) nefhi dolayısıyladır. Ve bu nev'-i insanîde yaratma ve halk-ı ilâhî, ancak mutad bir hüküm üzere beşer suretinde vâki' olmak için, eğer beşer suretinde olmasaydı melek suretinde olacaktı o zaman da insanlarla ünsiyeti mümkün olmayacaktı, peygamber olmayacaktı insanlarla bilinemeyecekti bu esma-i ilahiye gaybda kalacaktı işte Cenab-ı Hakk bu İseviyet mertebesini zuhura çıkarmak için beşer sureti olarak İsa'nın (a.s.) suretini yani beşere benzer bir surette mutlak beşer olarak değil kısmi beşer olmak suretiyle ortaya getirdi, bu da validesi beşer suretinde olduğu için oldu, ve de Cibril (a.s.) beşer suretinde gözüktüğü için o zaman Hazret-i Meryem'in zuhurunda beşerlik suyu çekildi o da İsa'nın yüzü oldu yani onun şablonu oldu. Bir bakıma onda cibrillik vasfı da var o yüzden.

Çünkü Cebrail'in (a.s.) o suretini gördüğü zaman o mütevehhem bir suret dahi olsa latif bir suret dahi olsa ama bir suretti görülüyordu, Hazret-i Meryem baş gözü ile onu müşahede etti genç bir delikanlı suretinde tesbit etti, bakın burası çok mühim Cebrail (a.s.) kendi suretiyle değil suret-i İseviyet üzere suretlenmişti. Nasıl ki daha evvelki sahifede okuduğumuz gibi insan eşi ile cima halinde iken kafasında hangi suret varsa çocuğuna da o geçiyor, işte o anda o suretti Hazret-i Meryem'in zihninde olan, zaten kendisi de suret olarak insan, kendi bünyesi de zaten onu meydana getiriyor, o zaman mai muhakkak insan programlı mai mütevehhem de insan resimli olarak birleştiğinde insan şeklinde zuhur etmiş oldu.

Batılılar bu sırrı bilmezler. *İsâ (a.s.), validesi beşer suretinde olduğu ve Hz. Cibril beşer suretinde temessül etmiş bulunduğu cihetle, kendisi "rûhullah" olduğu halde beşer suretinde musavver olarak tasavvur edilmiş olarak zuhur meydanına insan suretinde çıktı. Ve cenâb-ı İsa, "ilahi*

ruh" olduğu için, ölüyü diriltir şekilde zahir oldu. Ve onun bu diriltme keyfıyyetinde, ihya, yani diriltme Allah'ın ve nefh İsâ (a.s.)ın idi. Yani diriltme gücü Ruhullah olduğu için Allah'tan ama vasıta olan nefh İsa'dan gözüküyordu. Her iki şekilde İsa Cenab-ı hakk'ın İsa isminde görülmesinden başka bir şey değildir. İsa'nın kendisinden bakarsak İsa mutlak ama hakikatinden bakarsak İsa bir elbisedir. Manayı İseviyetin orada zuhura çıkmasıdır.

Nasıl ki Hz. Meryem'e vâki' olan nefh Hz. Cibrîl'in; ve "kelime" olan rûh-ı musavver-i İsevî Allah'ın idi. İsa kelimesinin manası olan ruh, Allah'tan yani üflediği ruh Allah'ın ruhu, üfleme işlemi Cibril'de, orada Allah Cibrili kullanıyor, daha sonra İsa'yı (a.s.) kullanmak için. Nasıl ki Hazret-i Meryeme vaki olan Cibril'in (a.s.) nefhi ve kelime olan ruh-u musevver tasvir edilmiş, suretlenmiş, şekillenmiş ruh-u İsevi Allah'ın idi, *Şu halde İsa (a.s.)ın ölüleri diriltmesi, onun nefhinden enzâr-ı hissi bakışlar da nazarda eser-i hayâtın zuhuru haysîyyetiyle, hakikatı ve gerçeği belli olmuş diriltme idi.* Yani hayali bir hayat verme değil mutlak bir hayat verme idi.

Çünkü hakikatte vücûd ve nefh Hakkındır. İşte cenâb-ı İsâ mai mütevehhem ile mai muhakkaktan (hakikatı ve gerçeği belli olmuş sudan) halk olunduğunu cihetle, Ancak kendisinin bir şeye dayanan olduğu bu hakikatten nâşî, ihyayı muhakkak (hakikatı belli olmuş diriltme) ile ihyayı mütevehhem (gerçek olmayan diriltmeyi) cem' etti. Yani hayali hayat ile gerçek hayatı kendinde birleştirdi. *İhya, cenâb-ı İsa'ya bir vecihden doğru olup olmadığını araştırma yolu ile ve bir vecihden evhamlanma yolu ile nisbet olunur.*

Böyle olunca ibâre-i kur'âniyye her iki vechi haber veren olarak İsâ (a.s.) hakkında araştırma yolundan وَاُحْيِ الْمَوْتٰى *(Bk. Âl-i İmrân, 3/49) ya'nî "Ölüyü diriltir" denildi. Binâenaleyh Allah Teâlâ ihyâ-yı mevtayı ona isnâd eyledi. Ve tarîk-ı tevehhümden (Bk. Âl-i İmrân,* فَاَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا

بِاِذْنِ اللّٰهِ *3/49 ve Mâide, 5/110) ya'nî "O tıyne nefh eder, Allah'ın izni ile kuş olur" denildi.* Burada nefh İsa'dan oluşturmak Allah'tandır.

Binâenaleyh sürüklenmiş, ya'nî "Bi-iznillâh" kavlinde âmil, "olur" kelimesidir; "üflersin" kavli değildir. Ve mecrûr olan "bi-iznillâh" kavlinde, âmilin "tenfuhu" kelimesi olması da muhtemeldir. Âmil "tenfuhu" kavli olduğuna göre, takdîr-i ibare ya'nî "İsâ (a.s.)ın çamurdan yapmış olduğu şey, histe cisim sureti yönünden kuş olur; ruhun hakikati yönünden değil" demek olur. Yani ona hakiki bir kuş ruhu verilmez, histe kuş olmuş gibi sanılır. Yani bu yönden bakılırsa bu ifade de vardır içerisinde diyor.

Velhâsıl mecrûrda âmil "olur (yekûnu)" kavli olmak caiz olduğu gibi "üflersin (tenfuhu)" kavli olmak da caizdir. Ve belki cenâb-ı Şeyh-i Ekber (r.a.) "yekûnu" kavli olmasını tercih buyurmuştur. Âmil "yekûnu" kavli olunca ibarenin tercümesi şöyle olur: "Cenâb-ı İsâ ona nefh eder, Allah'ın izniyle kuş olur". Ve âmil "tenfuhu" kavli olunca tercüme de böyle olur: "Cenâb-ı İsâ Allah'ın izniyle nefh eder, kuş olur."

----

10. Paragraf:

وَاُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ **Ve ona ve Allah'ın iznine ve** بِاِذْنِ اللّٰهِ **kavlinin mislinde izn-i kinayeye nisbet olunan şeyin cemisi böyledir. İmdi mecrûr "tenfuhu"ya müteallik oldukda nâfih nefhinde me'zûnün-leh olur. Ve tâir dahi, Allah'ın izni ile nâfihdan hâsıl olur. Ve nâfih bilâ-izn nâfih oldukda, tekvin tâir için olup bi-iznillâh tâir olur. Binâenaleyh**

bunun indinde âmil "tekûnu" olur. Ve eğer muhakkak emirde, tevehhüm ve tahakkuk olmasa idi, bu suret, bu iki vechi kabul etmez idi. Belki onun için iki vecih vardır. Zîrâ neş'et-i îseviyye bunu i'tâ eder (10).

Hani bir yönden mai muhakkak bir yönden mai tevehhüm idi, işte İsa'daki (a.s.) ayetleri de bu iki yönden düşünmek gerekiyor. O hakikat içinde mevcuttur. *Ya'nî Hak Teâlâ hazretlerinin* وَأُبْرِىءُ الأَكْمَهَ وَالأَبْرَصَ *kavli gerçekleşmek ve teevhamını cami' olduğu gibi hayret uyandıranlardan Hz. İsâ'nın nefesine ve Allah'ın iznine ve "bi-iznî ve bi-iznillâh" kavli gibi izn-i kinayeye, ya'nî konuşana nisbet olunan şeyin hepsi, kezâlik tahakkuk ve tevehhüm üzeredir* yani bunların hepsi orada tahakkuk etmektedir.

İmdi mecrûr olan "bi-iznillâh" kavli "tenfuhu" kelimesine bağlanınca, nefh edici olan Hz. İsâ, nefhinde kendisine izin verilmiş olur. Ve kuş dahi Allah'ın izniyle üfleyen olan cenâb-ı İsâ'dan husule gelir, Ve bu, tahakkuk cihetiyle olan vecihdir. Yani meydana geliş yönüyle olan bir vecihtir.

Ve üfleyen, izinsiz olarak üfleyen olduğu vakit dahi, meydana getiriliş kuş için olup, Allah'ın izniyle kuş olur. İmdi İsâ (a.s.) izinsiz olarak üfleme edip, çamurdan yapılmış olan kuş izn-i ilâhî ile kendi nefesinden meydana gelince, İsâ (a.s.)ın üflemesiyle onun halkı evhamlanmak cihetiyle olur. Yani o kuşun halkiyeti tevehhüm cihetiyle olur.

Zîrâ onun halikı, tekevvününe izin veren Hak'tır; ve nefh-i İsa'nın onda dahli yoktur. Ancak nefh-i İsâ'nın sebebiyle meydana gelmesi tevehhüm olunur. Binâenaleyh bu i'tibâr indinde mecrûrda âmil, ya'nî "bi-iznillâh" kavlinin merbut olduğu fiil, "tekûnu" kavli olur. Eğer İsâ (a.s.)ın halkına müteveccih olan emr-i ilâhî ve şen'-i rabbânî, yani rabbani şuunat bir yönden tevehhüm yani ilahi vehim ve bir vecihden tahakkuk olmasa idi, yani İsa (a.s.)ın daha evvelki sahifede gördüğümüz gibi mai muhakkak ve mai

mütevehhümden yani bir tarafı tahakkuk yani muhakkak bir tarafı da mütevehhüm den meydana gelmiş olmasa idi bu suret-i İseviye yani İsevi sureti yani İsa (a.s.) yukarıda îzâh olunduğu üzere, kendisine nisbet olunan şeyin tümünde tevehhüm tahakkuktan ibaret olan bu iki vechi kabul etmez idi. Yani bu özellikler kendisinde olmasa idi hayatında görülen birçok hadiseler zuhura gelmezdi.

Belki onun için bu iki vecih, ya'nî tevehhüm ve tahakkuk vecihleri vardır. Zîrâ mai mütevehhem ile mai muhakkaktan (hakikatı belli sudan) husule gelen neş'et-i İseviyye bu iki vechi i'tâ eder. Ortaya getirir. Zaten hayatı da bu iki vecih üzere oluşmuştur.

Yukarıda neşet-i İseviye yani İseviyenin varlığı kaynağı bir de ayet-i Kerime vardı, bi izni ve bi iznillah, İsa'nın (a.s.) iki özelliği var, bunlar zaman zaman bu özelliklerinden bir tanesi kendisinde ağır basmaktadır. Yani birisi mai muhakkak tarafından gelen Hazret-i Meryem kanalıyla kendisinde oluşan az da olsa bireysel benliği bazı zamanlarda bunun ağırlığı ile yaşıyordu, bazı zamanlarda da Cibril tarafından tevehhüm haliyle mai tevehhüm haliyle daha latifleşmiş bir hal yaşıyordu.

Bazı zamanda bu latif halin içerisinde öyle bir hali oluyordu ki Cenab-ı Hak zatiyle onda zuhurdaydı, İsa'lık hükmü hiç olmadan. İşte "vetenfeu fihi bi izniy" dediği an orada işleyen Hakk'ın ta kendisidir. فَتَنفُخُ فِيهَا بِإِذْنِي 5/110 açık olarak بِإِذْنِي iznimle ve "İsa suretinden işlemekteyim" diyordu. Çünkü ayet Zat'i ayettir. Cenab-ı Hakk kendisi بِإِذْنِي yani "Ben" diye ifade etmektedir. Yani benim iznim ile o faaliyete geçiyordu yani orada İsa diye bir şey söz konusu değildir. Yani anne tarafından kendisine geçen bireylik olarak söz konusu değildir. Onun bir yönü de çamurdan kuş yapıyor ve ona üflüyordu, "bi iznillahi" Allah'ın izniyle bunu yapıyordu, diye bakın başka bir mahal bunu ifade ediyor.

Aynı hadiseyi Cenab-ı hakk değişik yönlerden açık olarak bi iznihi demektedir.

----

11. paragraf:

Ve İsâ, "münkâdûn oldukları halde, cizyeyi elden vermelerini" (Tevbe, 9/29) ve onların birinin yanağına bir tokat vurulsa, tokat vuran kimseye diğer yanağını çevirmesini ve onun üzerine mürtefi' olmamasını ve ondan kısas taleb etmemesini, ümmetine şer' / kılmağa varıncaya kadar, tevâzu'dan bir mertebe ile çıktı. Bu, ona validesi cihetindendir. Çünkü kadın için süfl vardır. Böyle olunca onun için tevazu' sabittir. Zîrâ o, hükmen ve hissen erkeğin altındadır (11).

Ya'nî İsâ (a.s.) tevâzu'dan öyle bir mertebe ile zahir oldu ki, yani o kadar büyük bir tevazu sahibi idi ki tevâzu'unun bu mertebesi sebebiyle ümmetine, tâbi' oldukları hükümete muti' ve boyun eğen oldukları halde, haracı kendi elleriyle götürüp vermelerini, ya'nî haraç vermek hususunda tâbi' oldukları hükümdara asla i'tirâz etmemelerini; ve birisi birinin yanağına bir tokat vursa, intikam almaya kalkmayıp, diğer yanağını çevirmesini ve ona galebe etmemesini ve ondan kısâs-ı şer'î taleb etmemesini şeriat olmak üzere vaz' etti. Bakın İsa'nın (a.s.) şeriatı ne kadar tevazu gerektiren bir şeriattır. Yani bir hüküm ve anlayış. Bunun sebebinin de kendisinin Meryem oğlu İsa olduğundan yani anneye bağlı olmasından ileri geldiğini ifade ediyor.

Ma'lum olsun ki, ahlâk-ı hamîdeden sayılmış olan tevazu', ya cibillî veyahut ârizî olur. Yani tevazu iki şekilde olur, birisi cibilli, yani soydan gelir, yaradılıştan tabiatından gelir, yani özünden hakikatinden gelir, veyahut arizi olur. Yani öyle görünmeye çalışır. *Tevazu halinde görünmeye çalışır. Tevâzu'-ı cibillî sahibi, yani kendi varlığından hakikatinden gelen yaradılışından gelen tevazu cibilli sahibi hiçbir sebebin te'sîr-i tatında olmaksızın kendi nefsini,*

nazarında zelîl ve hakîr gördüğü için, kimse üzerine isti'lâ kasdında bulunmaz. Yani kimse üzerinde üstünlük kurmaya çalışmaz.

Tevâzu'-ı arızî sahibi ise, yani sonra görüntü olan tevazu ise hadd-i zâtında kendi nefsini nazarında sâirlerden daha âlî görmekle beraber, yani birinde kendi nefsini bütün kişilerden daha sefil daha aşağıda görmekte, tevazuu tabide ama tevazuu arizide kendi nefsini kendi nazarında sairlerden daha ali görmekle beraber *kuvve-i kâhiresinden korktuğu yani karşısındakinin kahir kuvvetinden korktuğu için veyahut kendisinden herhangi bir suretle bir nevi' menfaat ümîd ettiği kimselerin karşısında mütevazı olur.* Yani tevazu sahibi gibi görünür. Yani ya onun kuvvetinden korktuğundan veyahut ondan bir menfaat temin edeceği ümidiyle o düzeyde mütevazi olur, yani tevazu sahibiymiş gibi gözükür.

Veyahut halk bende ahlâk-ı hamîdeden olan tevazuu görmekle bana ihtiram ederler yani halk kendisinde güzel ahlak cihetinden olan tevazu görmekle beraber bana ihtiram ederler mütalaasıyla, herkese arz-ı tevazu' eder. Bu tevazu', tevâzu'-ı cibillî gibi tevâzu'-i hakîkî olmayıp, ahlâk-i zemîmenin bir nev'-idir. Yani zemmedilmiş, kötü ahlakın bir çeşididir. Diğerleri ise ahlak-ı hamidedir. Yani övülmüş ahlaktır. *İsâ (a.s.)ın tevazuu ise, tevâzu'-ı cîbillî idi. Yani kendi yaradılışı hilkati itibariyle idi.*

Binâenaleyh şerîatinde de bu tevâzuun hüküm ve te'sîri mevcûd idi. Yani kendisinin yaşantısında var olan bu özellik şeriatına da tesir etti. *Ümmetine cizyeyi bilâ-i'tirâz ve muhasama yani itiraz etmeden ve karşı çıkmadan kendi elleriyle bizzat götürüp hükümete vermelerini şer etti,* yani böylece hüküm koydu. *Kendi elleriyle bizzat götürüp hükümete vermelerini şer' etti ki, şerîat-i muhammediyye'de dahi, bu cizye ehl-i kitâbta yazılı olup Kur'ân-ı Kerîm'e îmân etmeyen fertlere yüklenmiştir.*

Nitekim sûre-i Tevbe'de Ya'nî "Allâh'a ve yevm-i âhirete inanmayan ve Allah ve Resûl'ünün haram kıldığı şeyleri kendisi de haram olarak kabul etmeyen ve kendilerine kitâb verilenlerden Hak dini ile amel etmemiş olanlara, mutî' ve

münkâd oldukları halde, kendi elleriyle haracı verinceye kadar muharebe edin!" (Tevbe, 9/29) buyrulmuştur.

﴿□□﴾قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ
مِنَ الَّذِينَ

Tevbe (9) / 29- Kendilerine kitab verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Resulü'nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini din edinmeyen kimselerle, elleriyle cizye verip küçük düşünceye kadar savaşın.

Bakın İslamiyet şer'i ile İseviyet şer'i arasındaki fark ne kadar büyük ve yüksektir. İsa (a.s.) buyuruyor ki "siz hükümete tabi olun, cizyelerinizi verin, bu hususta hiçbir karşılık da vermeyin" muti olarak cizyelerinizi verin, ama İslam'da ne diyor, hükmü altında bulunduğunuz yerlerdeki gayri Müslimlerden veya dinsizlerden cizyenizi alın ve savaş yapın bu hususta diyor. Kendi elleriyle haracı verinceye kadar kıtal edin yani haracı verdiklerinde kıtal etmenizde zaten sebep kalmıyor, ama haracı vermedikleri zaman savaş etmeniz gerekiyor diyor.

Mezheb-i Hanefî'ye göre ganîye vâcib olan cizye kırk sekiz; yani zengin olana vacıb olan cizye 48 ve vasat halde bulunana yirmi dört; ve kâr ve kesb ile meşğûl olan fakire on iki dirhemdir. Herhangi bir kazancı olmayan fakire cizye vâcib değildir. İsâ (a.s.)ın âhir zamanda Şam'a nüzulünde vaz' buyuracağı cizye, Kur'ân-ı Kerîm hükmüne tebaan alınması vâcib olan cizyedir.

İbtidâen kendi ümmetine şer' ettiği cizye değildir. Zîrâ dîn-i muhammedîye tebaiyyetiyle nüzul eder. Bu sefer Hakikat-i Muhammedi üzere geldiğinden Hakikat-i Muhammediye'de cizye vermek değil cizye almak

olduğundan çünkü Hakikat-ı Muhammedi'yede bakın neden cizye alınıyor, bütün Zat mertebeleri ortaya çıktığından Hakikat-ı Muhammediye de Zat'i zuhur olarak Cenab-ı Hakkın varlığını yani Zat'i zuhurunu temsil ettiğinden Zat'i zuhurun da diğerlerine de cizye verilmesi gibi herhangi bir şey söz konusu olmadığından ayrıca diğerlerinin ona münkad olduğundan boyun eğmesi gerektiğinden cizye alma islami şeriatta bu sebepten oluyor.

İseviyet mertebesi zaten baştan fenafillah mertebesi olduğundan o halde orası zaten cizye vermeyi gerektiriyor. İşte İsa (a.s.) ilk geldiğinde cizye verir bir şeriat getirdiği halde ama sonradan geleceğinde yahut ikinci gelişinde Hakikat-ı Muhammedi şeriatı üzere geleceğinden Kur'an-ı Kerimdeki cizye hükmü ne ise onu emredecektir. *Ve Hz. Mehdî ile birleşip İctihâd ile mukarrer olan muhtelif hükümleri artık ortadan kaldırır. Ve şerîat-i muhammediyyede mukarrer olan cizye, ümmet-i Muhammed'e âit olmayıp, Kur'ân-ı Kerîm hükümlerine îmân etmeyenleri tezlîl ve tahkir içindir.* Yani cizye ümmet-i Muhammede ait değil, çünkü onlar cizye alıcı hükmüne gelmiş durumdadırlar, cizye sadece diğer kavimlere veya yaşayan halklar içindir.

Şerîat-i îseviyyede bu hüküm, İsevîlere mahsûstur. Yani cizye vermek İsevilere mahsustur. Ama Muhammedi şeriatta Muhammedilere cizye vermek yoktur. Ne vardır, zekat vardır, o da ehline verilir devlete verilmez. Cizye devletlere verilen bir vergidir. *Ve sebebi de İsâ (a.s.)ın mütevâzi olarak zuhurundan kaynaklanmaktadır. Onun bu tevazuu kendisine validesi cihetindendir.* Yani kendindeki tevazu hali gelmesi validesindendir *Çünkü kadın için, süfl, ya'nî aşağılık vardır.* Buradaki aşağılıktan kasıt tahkir edici manasında bir aşağılık değildir, mertebe bakımından bir aşağılıktır, çünkü dünya sistemi de bunu gerektirmektedir.

İmdi Hz. İsâ bilâ-nutfe-i peder, yani pederin nutfesi olmadan kadın olan cenâb-ı Meryem'in vücûdunda mütehakkık olduğu cihetle onun için tevazu' sabittir. Zîrâ

kadın hükmen ve hissen erkeğin altındadır. Nitekim اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ (Nisa, 4/34) ve وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ (Bakara, 2/228) ve فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ (Nİsâ, 4/176) âyet-i kerîmeleriyle kadının hükmen erkeğin tahtında olduğu beyan buyrulur.

4/34. Allah'in insanlardan bir kismini digerlerine üstün kilmasi sebebiyle ve mallarindan harcama yaptiklari için erkekler kadinlarin yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için sâliha kadinlar itaatkârdir. Allah'in kendilerini korumasina karsilik gizliyi (kimse görmese de namuslarini) koruyucudurlar. Bas kaldirmasindan endise ettiginiz kadinlara ögüt verin, onlari yataklarda yalniz birakin ve (bunlarla yola gelmezlerse) dövün. Eger size itaat ederlerse artik onlarin aleyhine baska bir yol aramayin; çünkü Allah yücedir, büyüktür.

Bakara(2) / 228- Boşanan kadınlar, kendi kendilerine üç aybaşı hali süresi beklerler, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanmışlarsa, rahimlerinde Allah'ın yarattığım gizlemeleri kendilerine helal değildir. Kocaları bu arada barışmak isterlerse, karılarını geri almakta daha çok hak sahibidirler. Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Ancak erkeklerinki onlarınkinden bir derece fazladır. Allah güçlüdür, hakîmdir.

Nisa(4) / 176-Senden fetva istiyorlar. De ki: "Allah size babasız ve çocuksuz kimsenin mirası hakkında hükmünü açıklıyor: Çocuğu olmayan, fakat kız kardeşi bulunan bir kişi ölürse, bıraktığı malın yarısı o kız kardeşindir. Çocuğu olmayan kız kardeş ölürse, erkek kardeş ona mirasçı olur. Eğer ölenin iki kız kardeşi varsa, bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Eğer kardeşler erkek ve kız olurlarsa, erkeğin hissesi, iki kızın hissesi kadardır. Şaşırmamanız için Allah size hükümlerim açıklıyor. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

Ve hissen erkeğin tahtında olması dahi hâl-i cimâ'da zahirdir. Zîrâ erkek fail kadın mefûldür. Fail âlî ve mefûl ise sâfildir. Şerh eden alimler tarafından erkek ve kadının bünyeleri hakkında icra kılınan tedkîkâtın netâyici dahi bu hükmü müeyyiddir.

Görüldüğü gibi birisi senin yanağına tokat atsa sen ona diğer yanağını da çevir diye tevazu üzerine İsa'nın (a.s.) şeriatı vardır. Ancak bugün kendilerini İsevi diye gördüğümüz kendilerini öyle zannedenlerin icraatlarına baktığımız zaman bunun tamamen tersi görülmektedir. Çünkü bakın ellerinde hiçbir delil ve dayanak olmadığı halde dünyanın bir ucundan diğer ucuna gidiyorlar ve oralarda istila ediyorlar ve hakim olmaya çalışıyorlar.

Zorla da olsa oluyorlar. Silah zoruyla da olsa hakim oluyorlar. Bakın bu yapılan işin hiçbir dayanağı olmayan kendilerinin İsa'nın (a.s.) müntesibi olduklarını zannettikleri birçok kuruluşlar tarikatlar gibi şeylerle İslam'ı yenmek için bu yayılışı yaptıklarını kendi bünyelerinde söyleseler de öyle de zannetseler de aslında bunlar tamamen kendi nefs-i emareleriyle hareket etmiş olduklarından ne İsa (a.s.) tarafından bu yapılanlar tasvip görünmekte ne de başka şekilde vicdan sahibi insanlar tarafından bunların hiç birisi tasvip görmemektedir. Ancak Cenab-ı Hakk'ın "Cebbar" isimlerinin zuhurları olmaktalar ancak bu Cebbar Cenab-ı Hakk'ın "cebr" etmesiyle değil kendi nefsaniyetlerindeki cabbarlıktan kaynaklanmakta olduğundan mesuliyetleri de kendilerine ait olacaktır.

Ancak bunu da şu şekilde yapmaktalar; Hakikat-ı Muhammediye ilmi şeriatı yeryüzüne geldiği için bakın onlar şu anda kısas hükmü ile Hakikat-ı Muhammediye şeriatını kullanmaktadırlar. Bakın kısas yapmaktadırlar. Yani sen bana bunu yaptın ki bu kısas aslında zanni bir kısastır, yani hukuki dayanağı olmayan bir kısastır, ancak bunu yapmalarındaki sebep şeriat-ı Muhammediye üzere olduklarından ama kendileri bunun farkında değildirler.

Bundan dolayı kendilerini İsevi olarak zannetmektedirler. O kadar karışık bir kafa yapıları ve anlayışları var ki ne

kendileri içinden çıkması mümkün ne de bir başka şekilde bir izah yolu bulma mümkün, ahirette de hangi hükme göre muhakeme edecekler o da ayrı bir konudur. Neden şeriat-ı Muhammediye göre çünkü onlar ümmet-i Muhammedde, Peygamber Efendimizden sonra gelen bütün insanlar ümmet-i Muhammed yalnız onlar ümmet-i icabet, bakın hem ümmet-i icabet, fiili ve fiziki olarak bakın zahirde İslam şeriatını kabul etmemekle birlikte batında İslam şeriatını nefslerinde uygun şekilde kullanmaktalardır.

Eğer islam şeriatı gelmeseydi yani Hazret-i Peygamber Efendimiz gelip de kısas hakikatini kısas hükmünü getirmemiş olsaydı onlar daha hep bu boyun eğmeyle işte o orta çağdaki kargaşa halleriyle yaşayıp gideceklerdi. Birbirlerine zulüm edecek gideceklerdi. Yeryüzüne ilahi kısas hükmü geldiğinden onlar bunun farkında olmadan bu şeriatı kullanmaktalar ancak nefs-i emmareleri istikametinde yani gerçek manada insanlığı koruma yönüyle değil, kendilerinin beşeriyetlerini azgınlıklarını daha çıkarttırmak ve dünyaya haksız yere sahip olmak için böyle bir şeriat kullanmaktadır.

----

12. Paragraf:

Ve onda kuvve-i ihya ve ibrada sabit olan şey, sûret-i beşerde olan Cibril (a.s.)ın nefhı cihetinden idi. Binâenaleyh İsâ (a.s.), sûret-i beşer ile mütelebbis iken mevtayı ihya eder idi. Ve eğer Cibril (a. s.) sûret-i beşerde gelmese idi de, hayvandan yahut nebattan veya cemâd olan suver-i ekvân-ı unsuriyyeden, onun gayri bir surette gelse idi, elbette İsâ (a.s.) mevtayı ihya etmez idi; ancak o suretle mütelebbis olduğu ve onda zahir bulunduğu hinde ihya ederdi. Eğer Cibril, anâsır ve erkândan hâriç olan sûret-i nûriyyesi ile gelse idi zîrâ o kendi tabîatinden çıkmaz İsâ ancak bu tabîat-i nûriyye suretinde zahir olduğu hinde mevtayı ihya eder îdi. Yoksa validesi cihetinden, sûret-i beşeriyye ile umuriyyette zuhuru hininde ihya etmez idi. imdi onun mevtayı ihyâsı indinde, onun hakkında, '"Odur", "0 değildir" denilir idi; ve ona nazarda hayret

vâki olurdu. Nitekim beşerden bir şahs-ı beşerîyi mevtayı ihya eder gördüğü vakitte, nazar-ı fikri indinde, âkilde vâki' oldu. Halbuki ihyâ-yı hayvan ile değil, ihyâ-yı nutk île olan o ihyâ-yı mevta, hasâis-i ilâhiyyedendir. Nâzır hayrette kalır. Zîrâ sûret-i beşeri, eser-i ilâhi ile mütelebbis gördü (12).

Ya'nî İsâ (a.s.)da ölüyü diriltmek ve anadan doğma a'mânın gözünü açmak kuvvetinden sabit olan şey, Cebrâîl (a.s.)ın beşer suretinde zahir olarak validesi Meryem'e nefh etmiş olması cihetinden idi. Bakın bu mevzu bu bölüm çok mühimdir, eğer batılılar şu bölümü bilmiş olsalar gerçek manada İsa (a.s.) Meryem valideye bakışlarını kökten değiştirirlerdi. Yani şu bir sayfa bir göz atsalar idi bütün bildiklerini değiştirmeleri gerekir idi. Ancak tabi ki onlar kendi anlayışlarına göre kendi istikametlerinde kendi nefsi çıkarlarına göre bir sistem kurduklarından ne bunu dinlemeleri ne de kendilerini her an beş ayrı mertebeden davet eden Hakikat-ı Muhammediye Ezan-ı Muhammediyeyi şimdilere kadar duyarlardı. Ancak işlerinden bazı duyanlar var tabi ki, her an yeni yeni duyanlar var, işte İsa (a.s.) geldiği zaman bu taleb daha çok duyulmuş olacaktır. Yani bu tebliğ daha çok duyulmuş olacaktır.

Ve bu kuvvet ona rûh-ı mütemessilden intikâl etti. Ve Rûhü'l-emîn olan Cebrail (a.s.) mademki beşer suretinde cisimlenmiş olup nefh etti ve İsâ (a.s.) dahi mademki beşer suretinde zahir oldu; şu halde İsâ (a.s.) beşer suretine bürünmüş olduğu halde ölüyü diriltir idi. Yani bunu hangi yönden yaptı diye sorulursa Cebrail'in (a.s.) beşer suretinde zahir olarak eğer bir başka surette zahir olaydı ölüyü diriltemezdi. Beşer suretinde zahir olarak validesi Meryem'e nefh etmesi cihetinden idi. Bu kuvvet ona ruh-u mütemessilden intikal etti.

Yani beşer şekline girmiş bir ruhtan intikal etti. Nefh ettiği anda insan suretinde olduğu halde intikal etti ve ruh-ul emin olan yani emin bir ruh olan Cebrail (a.s.) mademki beşer suretinde mütemessil oldu yani o şekilde cisimlenerek

nefh etti yani beşer sureti ile nefh etti ve İsa (a.s.) dahi mademki beşer suretinde zahir oldu. Bakın bir başka surette o nefih yapmış olsaydı o şekilde zahir olacaktı. Eğer bir canavar şeklinde veya bir başka şekilde iken görünerek o nefayı yapmış olsa idi İsa (a.s.) o kadar çirkin vaziyette meydana gelirdi ki kimse yanına yaklaşamazdı korkunçluğundan diye bir yazı da vardı.

İşte beşer suretinde cisimlendiğinden ona cisim de diyemeyiz benzer bir şekilde göründüğünden şu halde İsa (a.s.) beşer suretine bürünmüş olduğu halde ölüyü diriltir idi. İsa'nın (a.s) baba tarafından Ruh-ul Emin ve Ruh-ul Kuds ismiyle kendisine nefh edilen ruh, Ruh-ul Kuds yani kudsi ruh, bu Ruh-u Azam ile Ruh-ul Kuds Allah'ın Zat'ının ruhudur, buradan meydana gelen "venefahtü fi himin ruhi" ise Allah'ın Zat'ının mahluka dönük yüzünün ruhudur, "venefahtü" mahluka dönük yüzünün ruhudur, işte o zaman Adem'in (a.s.) ruhaniyeti ile İsa'nın (a.s.) ruhaniyeti arasında fark vardır.

Gerçi Âdem'e (a.s.) üflenen ruh Allah tarafından bizatihi üflendi. Mertebe olarak o daha yüksektir. İsa'ya (a.s.) nefh edilen ruh ise Ruh-ul Kuds'ten yani kudsi ruhtan Ruh-u Azam'dan değildir. Ancak yükleyen mertebe ayrı, yüklenen mertebeler de ayrıdır. Âdem'e (a.s.) üflenen ruh mahluk ruhu, mahluk yüzü ama İsa'ya (a.s.) yüklenen kudsi yüzüdür mukaddes yüzüdür, arada onun için öyle fark vardır. Ancak nefh eden Âdem'e (a.s.) Hazret-i Allah, İsa'ya (a.s.) nefh eden Cebraildir (a.s.). Yani Meryem anaya nefh edilen ruh Cebrail'den (a.s.) ama kudsi ruhtur. Yani kudsiyeti ile birlikte orada, ne zaman zuhura geliyor İsa (a.s.) 30 yaşına geldiğinde zuhura geliyor İsa'da (a.s.). Ana rahmine üflenen o ruhun faaliyeti Kudsi Ruh'un faaliyeti otuz sene sonra faaliyete geçiyor. Ama peygamber Efendimize yüklenen Ruh ise Ruh-u Azam anında faaliyete geçiyor.

Bakın aradaki fark da budur. Neden çünkü sahabe-i kirama bu hakikatleri anlatır anlatmaz onlarda bu gelişme, bu nuraniyet ve ruhaniyet hemen faaliyete geçti, o kısa sürede asr-ı saadet oluştu ki yeryüzünde öyle bir zaman

öyle bir topluluğun olması mümkün değildir. Neden? Çünkü İsa (a.s.) bir tane veya iki tane insanı fiziki olarak diriltiyor ve kısa sürede o tekrar eski haline dönüyor, ama Muhammed (s.a.v.) bütün ölü gönülleri diriltiyor ve bu diriltme daha da devam ediyor, kıyamete kadar da devam edecektir. Bakın iseviyet bir defa diriltiyor, bir defa daha yok. Ayrıca O'nun tabilerinden de böyle şeyler çıkmış değildir. İşte bu şekilde ölüyü diriltirdi.

Zîrâ vücûd-i İsâ (a.s.) cenâb-ı Cibril'in nefhinin neticesidir. Ahvâl-i pederin veled üzerine te'sîr-i azîmi bulunduğu gibi yani pederin hallerinin çocuğunun üzerinde büyük tesirinin bulunduğu ve çocuk babasının hususiyetleri ile zahir olduğu yönüyle, İsâ (a.s.) dahi Cibril hassalarla hususiyetlerle zahir oldu. Ve eğer Cebrâîl (a.s.) beşer suretinde gelmeyip de, hayvan veya nebât veyahut cemâd nev'inden olan bu kevn unsuri suretlerinden bir surette benzeyen olarak gelip Hz. Meryem'e nefh ede idi, İsâ (a.s.) ancak Cibril (a.s.)ın benzer olduğu surete bürünmüş bulunduğu ve o surette zahir olduğu halde mevtayı diriltirdi.

Yoksa validesi cihetinden sûret-i beşeriyye ile bürünme (telebbüs) hasebiyle ihya etmez idi. İsa'nın (a.s.) iki hususiyeti vardır, yani varlığının iki özelliği vardır, birisi validesi tarafından meydana getirilen mai muhakkak tarafından meydana getirilen ve diğeri de mai mütehayyel yönüyle Cebrail'den (a.s.) meydana getirilendir. İşte ölüleri ihya etmesi validesi cihetinden suret-i beşeriye ile giyinme hasebiyle diriltmezdi. Yani validesi cihetinden gelen beşeriyetini giyinme ile ölüleri diriltmezdi.

Ve eğer Cebrâîl (a.s.), kendisinin unsurlar ve rükunlardan hâriç olan tabi nur sureti ile gelip de cenâb-ı Meryem'e nefh ede idi, yani insan suretinde anasır ve rükünler içerisinde nefh etti ya, ama onun haricindeki kendi sureti tabii nuru ile gelip de cenab-ı Meryem'e nefh edeydi, mesela bir nur şeklinde gelip de öyle nefh etseydi, İsa (a.s.) ancak bu tabiat-ı Nuriye suretinde zahir olduğu vakit yani o nur suretiyle zahir olduğu vakit mevtayı diriltirdi.

Yoksa validesi cihetinden beşer sureti ile zuhuru halinde diriltemezdi. Yani diriltmesi annesinden meydana gelen beşeriyetinin zuhuru neticesinde değil, Cebrail'in (a.s.) üflemiş olduğu nefhi neticesinde diriltme meydana geldi. Malum olsun ki Cebrail (a.s.) unsurların sultanların olup onun makamı Sidret-ül Münteha tabir olunan mevzidir. *İsâ (a.s.) ancak bu tabîat-i nûriyye suretinde zahir olduğu vakit mevtayı diriltir eder idi. Yoksa validesi cihetinden, sûret-i beşeriyye ile unsuriyyette zuhuru hâlinde ihya etmez idi.*

Ma'lûm olsun ki, Cebrâîl (a.s.) sultân-ı anâsır olup, onun makamı Sidretü'l-Müntehâ ta'bîr olunan mevzı'dir. Hani Miraç hadisesinde "Ben buradan ileri gidemem yanarım" dedi. Neden daha ileri gidemem dedi, eğer daha ileriye gitmiş olsaydı ne olacaktı O'nun kimliği kaybolacaktı. Çünkü hükmü kalmayacaktı belki onun orada yeri yoktu. Ama Efendimiz (a.s.v.) ne dedi, "yanarsam ben yanarım" dedi. Mevlana Hazretleri "Ahmed'in koltuğunun altında bir başka elbisesi vardı o elbise ile çıktı o elbise işte Zat elbisesidir. *Asli sureti, unsuriyye olmayıp tabîiyye ve nûriyyedir.*

Hadd-i zâtında cenâb-ı Cebrâîl bu tabîat-i nûriyyesinden çıkmaz; ve Sidre'de olan bu sûret-i muayyenesinin mâ-fevkıne tecâvüz etmez. Yani sidre-i müntehadan daha yukarı çıkmaz. *Velâkin makamının altında olan bilcümle suver-i unsuriyyâta bir şeyin suretine giren olur. Ve her makam ehlinin isti'dâdına göre, dilediği surette bir şeyin suretine girerek zuhur eder.*

İmdi Cebrâîl (a.s.)ın tabîi nuri suretiyle gelerek nefh etmesinden hasıl olan cenâb-ı İsâ'da iki suret topluca olurdu ki: Birisi Hz. Cibril tarafından kazanılmış olan tabii nur sureti ve diğeri validesi Meryem tarafından kazanılmış olan sûret-i beşeriyyedir. Bu iki sureti cami' olan cenâb-ı İsâ'nın ölüyü ihya ettiği görüldüğü vakit, onun hakkında, validesi Meryem cihetinden olan sûret-i beşeriyyesiyle "Odur, ya'nî İsâ'dır"; ve Cebrâîl cihetinden kazanılmış olan sûrei-i nûriyye-i tabîiyyeyesiyle "O, ya'nî İsâ değildir" denilir idi.

Ve onun üzerine bu iki suretten birisi ile müstakiller hükm olunamadığı için, ona nazar eden nazırda hayret vâki'

olur idi. Yani bu hali görenlerde hayret vaki olur idi. Nitekim akıl sahibi, efrâd-ı beşerden bir şahs-ı beşerîyi ölüyü diriltme eder bir halde görünce, nazar-ı fikrîsi hasebiyle hayrette kaldı. Meselâ hadîs-i şerifte ihyâyı İsâ hakkında buyrulmuştur ki, İsâ (a.s.), Sâm b. Nuh'u nutk ile diriltip, o hazretin nübüvvetine şehâdet ettikten sonra, yine evvelki hâline rücû' eyledi. Ve bu ihyâyı nutuk, İsâ (a.s.)ın şahsiyyet-i beşeriyyesinden zahir olduğundan, görüş düşüncelerine tatbîk eden akıllılar, bu hâle karşı hayret içinde kaldılar. Zîrâ konuşma ile olan diriltme ile olan ölünün diriltilmesi, ilâhiye has olandandır.

Amma ihyâyı hayvan ile olan ölünün diriltilmesi, hayrete şayan bir hal olmakla beraber, bunu gören akıllı mü'minîn onu keramete hami ettikleri cihetle, konuşma ile diriltme olunan insanın dirilmesi derecesinde hayrete düşmezler. Nitekim "Lü'lü" isminde bir kedi var idi. Öldü; süpürüntülüğe attılar. Abdülkadir Geylânî (r.a.) efendimiz "Lü'lü'" diye çağırdıkları vakit dirilip, kemâl-i süratle huzûr-i şeriflerine geldi.

Ve keza Bâye-zid Bistâmî (r.a.) ölmüş bir karınca üzerine üfleme buyurduklarında, dirildi. Ve keza Abdurrahman Câmî (k.s.) hazretlerinin önüne sultan, imtihan için kesilmeden ölmüş bir tavuğu pişirtip koyduruldu. Müşarünileyh hazretlerinin işareti üzerine tavuk sahandan sür'atle kıyam eyledi. Evliyâûllahdan bu gibi hayret ve hayranlık veren şeylerin zuhuru çoktur. Velâkin bunu görenler onların kerametine hamt etmekle, hayrette kalmazlar. Hayret ancak bir insân-ı meyyitin konuşma ile dirilmesinede vâki' olur.

Çünkü âkil, sûret-i beşeri, söz ile hayat vermekten ibaret olan eser-i ilâhî ile giyinmiş bir halde gördü. Nazar-ı fikrîsi hasebiyle buna hayrette kalır. Binâenaleyh İsâ (a.s.)ın, şahsiyyet-i beşeriyyesi ile, mevtayı konuşma ile diriltmesine akıllılar hayrette kaldılar.

----

13. Paragraf:

İmdi onun hakkında ba'zilarının nazarı, kavl-i hulule ve onun mevtayı ihya etmesi sebebiyle "o Allah'dır" kavline müeddi oldu. Ve bunun için küfre nisbet olundular; o da setrdir. Zîrâ onlar, ölüyü dirilten Allah'ı İsâ'nın sûret-i beşeriyyesiyle setr ettiler. Binâenaleyh Allah Teâlâ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ **(Mâide, 5/17) ya'nî/ "Allah'ın hüviyyeti Mesih ibni Meryem'dir, diyenler muhakkak kâfir oldular" buyurdu. İmdi onlar tamâm-ı kelâmın küllisinde hatâ ve küfür beynini cem' ettiler;** هُوَ اللَّهُ **sözleriyle değil,** ابْنُ مَرْيَمَ **sözleriyle de değil. Binâenaleyh onlar "İbn Meryem" kavilleriyle, mevtayı ihya ettiği haysiyetiyle, bi't-tazmîn Allah dan sûret-i nâsûtiyye-i beşeriyyete tecâvüz ettiler. Halbuki o, bilâ-şek İbn Meryem'dir. Böyle olunca sâmi' tahayyül etti ki, onlar ulûhiyyeti surete nisbet ettiler ve onu suretin aynı kıldılar. Halbuki onlar bunu yapmadılar, belki hüviyyet-i ilâhiyyeyi ibtidâen sûret-i beşeriyyede kıldılar ki o, İbn Meryem'dir. Binâenaleyh suret ile hüküm beynini fasl ettiler. Nitekim Cibrîl sûret-i beşerde idi. Halbuki nefh mevcûd değil idi, ba'dehû nefh etti. Böyle olunca suret ve nefh beynini fasl etti ve nefh suretten oldu. Demek ki nefh olmadığı halde suret mevcûd idi. Şu halde nefh, suretin hadd-i zatîsinden değildir (13).**

Ya'nî İsâ (a.s.)ın ölüyü diriltmesine nazar edenlerden ba'zılarının nazarı kavl-i hulule vâsıl oldu. Allah Teâlâ İsâ (a.s.)ın beşeri suretine girdi, dediler. Ve ölüyü diriltmesi sebebiyle, Hz. İsâ Allah'dır, dediler. Ve bu kavillerinden dolayı onlar küfre nisbet olundular. Yani küfür ehli oldular. "Küfür" ise "setr"dir. *Zîrâ onlar, ölüyü dirilten Allah Teâlâ'yı Hz. İsâ'nın sûret-i beşeriyyesi ile örttüler.* Yani zanlarında Allah’ı İsa zannettiler.

Hak Teâlâ'nın sûret-i İsâ'ya girdiğini ve bu suret Hakk'ın sûret-i hakîkıyyesi olduğunu vehm ettiler. Hani İsa (a.s.) sahilde gezerken Cenab-ı Hakk bir ak güvercin olarak gelmiş başına konmuş oradan içeri girmiş gibi de hayal kurarlar nasaraniler*. Ve tüm mazharlarda zahir olan Hakk'ı cenâb-ı İsâ'nın zahirine münhasır ederek, bu düşünmeleri ile onu örttüler.* Yani Allah'ı örtmüş oldular. *Ve İsa (a.s.)ı hayal ederek onun cihetini ön plana çıkararak, Allah İsâ'dır, dediler. Binâenaleyh Allah Teâlâ onları Kur'ân-ı Kerîm'de küfre nisbet edip:*

اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ

"Allah'ın hüviyyeti Mesîh ibn Meryem'dir, diyenler muhakkak kâfir oldular" (Mâide, 5/17) buyurdu.

Böyle olunca hulule zâhib olanlar bu kelâmlarının hey'et-i mecmuasında hatâ ile küfür beynini cem' ettiler. Yani hem hata ettiler hem de küfür yani perdelediler.

اَللّٰه *demekle Hz. isa'nın hüviyyetini Allah'a haml ettiler. Binâenaleyh mutlak Hakk'ı, yalnız tahayyün-i îsevîye vaz' ettikleri için hatâ ettiler. Yani İsevide gördüklerinden hata ettiler. Zîrâ mutlak Hakk'ın vücudu bütün mazharlarda mevcut. Onun bir zuhurda Hakk'ı görmek hatadır.* İşte putperestlik de buradan çıkıyor. Putperestlik de bu yönden hatadır. Onlar da İsa'yı (a.s.) beşer suretinde gördükleri Hakk'ı o halde İsa'yı put yapmışlardır. *Ve diğer taraftan Hakk'i, cenâb-ı İsâ'nın sûret-i beşeriyyesi ile setr etmekle kâfir oldular.* Yani Allah İsa'dır, demekle onu hata yaptılar, İsa'nın suret-i beşeriyesi ile örttüler. *Diğer taraftan da Hakk'ı Cenab-ı İsanın suret-i beşeriyesi ile setr etmekle de kafir oldular.* Yani Allah'ı beşer İsa suretinde gördüklerinden yani Allah'ı İsa ile örttüler. Orada sınırladılar, bu şekilde de kafir oldular.

Zîrâ örtme için iki vücûd lâzımdır ki, biri diğerini örtebilsin. Halbuki vücûd-i Hak'tan gayri bir vücûd-i müstakili yoktur. Bu vücûdât-ı izâfiyye ise vücûd-i mutlakın

mertebelerinden ibarettir, yani bu izafi vücutlar mutlak vücudun mertebelerinden başka bir şey değildir. İşte bunun için

اِ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ

kelâmının tamâmının küllünde böyle hatâ ve küfürü birleştirdiler. Zîrâ cüz'ü yalnız alındıkda yani الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ *yalnız olarak söylendiğinde hatâ ve küfür yoktur.* "Meryem oğlu İsa mesihtir" sözünde hata yoktur. *Çünkü şübhe yoktur ki, Mesîh, İbn-i Meryem'dir.* Ancak ayeti birlikte söylendiğinde hata oluşmaktadır. Yani ayetin iki kısmı ayrı ayrı söylenildiği zaman İseviyet mertebesi itibariyle onların da anlayışına göre hata yoktur. *Bu cüz' evvelki cüz'e rabt olunursa, yani bu bölüm ondan evvelki bölüm ile birleştirilirse Hak, Mesîh ibn Meryem'in hüviyyetine hasr edilmiş olur,* yani orası ile sınırlandırılmış olur. *Ve bu surette o ayetin tamamı hatâ ile küfür beynini cem' eder Keza* هُوَ اللَّهُ *kavl-i cüz'îsinde de hatâ ve küfür yoktur.* Yani ayrı olarak okunduğunda هُوَ اللَّهُ "O Allah ki" *Zîrâ Allah, bilcümle eşya suretlerinde tecelli ettiği gibi İsa'nın beşeri suretinde de teceli edendir.* Yani İsa'nın (a.s.) beşer suretinde de zuhura gelen odur. *Ve o suretin dahi, Kayyûm'udur.* Yani o suretin dahi bakıcısıdır, devam ettiricisidir. *Ve bilcümle eşyadaki tecellî-i ilâhî hulul ve ittihâd yani girme ve birleşme ve ayrılma yollarıyla değildir.* Yani bütün alemdeki Hakkın varlığı girme ve birleşme şekliyle değildir.

Allah Teâlâ hazretleri dünyâda ve âhirette dilediği surette tecellî eder. Bakın tecellileri anlayabilecek olan kimseler dünyada bu tecellileri idrak ve fark etmişlerse orada da bunları fark edecektir. Aksi halde diğer insanların yaşadığı

şekliyle bu dünyada bu tecellileri tabii şeyler olarak tabiat olayları olarak görenler orada da aynen oradaki yaşanacakları tabii olarak göreceklerdir. Çünkü onu anlayacak kafalarında açılım olmadığı için. Bunlar ancak irfan ehli olan kimseler dünyadaki tecellileri idrak edenler oradakileri de idrak edeceklerdir, aradaki fark budur. Sadece dünyada değil, yani bu tecelliler ahirette de devam edecektir. *Ve bu tecellî ile onun ıtlâk-ı hakîkîsi birbirine zıt olmaktan münezzeh ve âlîdir.* Cennet ehli iki kısımdır birisi nefisleri ile yaşayanlar birisi ilahi halleri ile yaşayanlar olacaktır.

Nitekim cenâb-ı Musa'ya ateş ve ağaç suretinde mütecellî olarak hitâb buyurdu. Cenab-ı Hakk orada ateş anasır-ı erbada ağaçta bitki nebatat mertebesinde bakın iki değişik mertebeden zuhur etti. *Ve (S.a.v.) Efendimiz bu tecellîyi beyânen ya'nî "Ben Rabbımı gayet güzel surette müşahede ettim" buyururlar.* Ayrıca "Allah güzeldir, güzeli sever" peki çirkinleri sevmez mi, tabi ki çirkinleri de sever neden sever, çünkü o çirkinlik beşer indindedir, Allah indinde çirkinlik yoktur, biz nefsimize hoş gelmeyen şeye çirkin deriz. Her çirkin zannettiğimiz şeyin kendine göre bir kemali ve güzelliği vardır. *Bu tecellî, umumidir. Yani güzel şekilde müşahede ettim demesi, Bu i'tibârla kavlinde* هُوَ اللّٰه *hatâ ve küfür yoktur.* Yani "O Allah'tır" düşüncesinde anlayışında hata yoktur. Ancak "Meryem oğlu İsa Allah'tır" dendiğinde küfür ve hatadır. Yani ayet-i kerimeyi birlikte söylenildiği zaman Allah'ın varlığı İsa'ya verilmektedir Allah sınırlanmaktadır. Yani birlikte söylenildiği zaman yorum yapıldığı zaman "İsa Allah'tır" hükmü çıkmaktadır, ama bu ayrı, ayrı okunduğu zaman hata edilmemiş olur. *Bu kavle kavli munzam olursa, yukarıda îzâh olunduğu vech ile, küfür ve hatâ arası kelâmın hey'et-i mecmuasında cem' edilmiş olur.*

Zîrâ hüviyyet-i ilâhiyye sûret-i beşeriyye-i îseviyyeye hasr ve tahsîs edilmiş olur. Binâenaleyh Nasârâ'nın hulule sâhib olan taifesi, yani hulul fikrine kapılmış olan taifesi

"İbn-i Meryem" kavilleriyle, Allah'dan sûret-i nâsûtiyye-i beşeriyyeye geçtiler. Ve sûret-i beşeriyye-i îseviyyeden ölüyü diriltmek keyfiyyeti zahir olmakla Allah'ı o suretin gizli maksatlarına idhal eylediler. Ve bu tazmin ile ulûhiyyet-i mutlakadan yüz çevirip, ulûhiyyeti bu surette hasr ettiler. Yani mutlak uluhiyeti anlayamadılar, yüz çevirdiler. Uluhiyeti bu süretle sınırladılar. *Ve binâenaleyh "Allah, İbn-i Meryem'dir" dediler. Halbuki sûret-i beşeriyye-i îseviyye, şübhesiz Meryem oğlu İsa'dır. İmdi onların* إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ *(Mâide, 5/17) kavlini işiten kimse, onların ulûhiyyeti sûret-i îseviyyeye nisbet ettiklerini ve ulûhiyyeti suret -i beşeriyye-i îseviyyenin aynı kıldıklarını tahayyül etti.* Yani Allah'ın İsa suretinde görünen suretin aynı olduklarını hayal ettiler. *Halbuki onlar ulûhiyyeti sûret-i İseviyyeye nisbet ederek, yani Allahlığı ilahlığı İsevi suretine nisbet ederek, onu o suretin aynı kılmadılar; belki hüviyyet-i ilâhiyyeyi İsâ (a.s.)ın zuhurun başlangıcından i'tibâren sûret-i beşeriyye-i îseviyyede hasr ettiler ki, o suret İbn-i Meryem'dir.* Yani İlahi sureti onun varlığında sınırladılar ki o da İbn-i Meryemdir.

Binâenaleyh öyle zan ettiler ki, o da küfürdür. Yani İsa'nın (a.s.) varlığına Allah'ın hulul ettiğini girdiğini dahil olduğunu zannettiler ki bu da küfürdür. İşte onların ululaştırdıkları İsa'ya (a.s.) bu şekilde bakmaları aslında İsa'ya (a.s.) çok büyük haksızlık etmiş oldular. Çünkü İsa (a.s.) böyle bir şey söylemiyor zaten. Cenab-ı Hakk bunları sen mi söyledin diye sorduğunda hayır, ben söylemedim, söyleseydim sen bilirdin demektedir. 5/116

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي
وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ

مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي
وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

5/116- Ve hani Allah şöyle dedi: "Ey Meryemoğlu İsa!.. İnsanlara, 'Allah'ın dûnunda beni ve annemi iki ilâh edinin' diye sen mi söyledin?". (İsa) dedi ki: "Subhaneke (tenzih ederim seni)! Benim, Hak olmayanı söylemem nasıl mümkün olur? Eğer onu söylemişsem, (zaten) kesin sen onu bilmişsindir! Sen nefsimde olanı bilirsin, fakat ben senin nefsinde olanı bilmem! Kesin ki gaybların tamamını bilen sensin, sen!"

Böyle olunca bu kavilleriyle sûret-i beşeriyye-i îseviyye ile ondan meydana gelmiş olan ölüyü diriltme hükmü arasını ayırdılar; ve bu İsevi suretini hükmün aynı kılmadılar. Ya'nî onlar İsa (a.s.)ın suretine baktılar; Meryem'in oğlu olan bir beşerdir, dediler. Ancak ölüyü diriltmesine baktılar; ilahi hususiyetlerden yani Allah'a ait olan bu hal, bu diriltme beşerden sâdır olması muhaldir, dediler. Binâenaleyh sûret-i beşeriyyesiyle beraber ölüyü diriltmesine nazaran dediler ki, bu إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ *kavl ya'nî "Muhakkak Allah Mesîh ibn Meryem sûretindedir"* yani yukarıdaki ayeti bu manaya gelen şekilde kendileri söylediler.

Ve bu kavl ile suret ve hüküm arası tefrîk edilmiş oldu. Yani surette olan bir şey ve o surette verilen hüküm ile suret değişmiş oldu. Meryem oğlu İsa olarak o mertebe-i İseviyenin şekline baktılar yani İsa'nın (a.s.) suretine baktılar Meryem oğlu İsa'dır dediler, bu bir hüküm olarak çıktı ama yine aynı mahalden ölüyü diriltmek zuhuru meydana geldiğinde bu işi de ancak Allah yapar diye düşündüklerinden o halde mesih ibni Meryem Allah'tır, Allah O'na girmiştir dediler, bu şekilde suret ve hüküm arasını ayırd etmiş oldular. Yani iki nisbet verdiler. *Bu hâl ise ancak hulûl suretiyle mümkündür.* Yani suret olarak baktığında Meryem oğlu İsa, yani Meryem'in oğludur diye bir beşer

suretinde göründü, ama bunun bir uluhiyeti olduğunu düşündüler, o zaman bu uluhiyet olması için Allah'ın O'nun içine duhul etmesi, girmesi lazımdır, ancak bu suretle olur o diyorlar. *Ya'nî Allah'ın Isâ suretine girmiş etmiş olmasıyla kabildir diyorlar.*

İşte onların küfür kaynakları budur. Yani örtü kaynakları budur, içine girdi demeleri sonradan girdi demeleridir. *Halbuki hadd-i zâtında vücûd-i hakîkî-i Hak'tan başka bir vücûd yoktur ki, girme diye bir şey tasavvur edilebilsin.* Yani İsa'nın (a.s.) her yönde hangi itibarla olursa olsun vücudu Hakk'tan başka bir şey değildir. Haktan başka bir şey değilse kendisinde o mertebe varsa zaman zaman o mertebenin zuhura çıkması ile içine girmiş olması değil zaten mevcut olanın belirli zamanlarda faaliyete geçmesinden ibarettir.

Hani ehlullahtan birine sormuşlar "Hakka suç isnadından nasıl kurtuldun" o da demiş ki "varlığında gayriyi koymayarak" demiş. Gayri yok ki suç isnad edilmiş olsun. Suç ancak ikilikte ancak olabilir. *İmdi onların hüviyyet-i ilâhiyyeyi yani Allah'ın İlahi hüviyetini İsâ (a.s)ın zuhurunun başlangıcından itibaren beşer İsevi suretine hasr etmeleri sınırlamaları doğru değildir.*

Nitekim Cebrail (a.s.) beşer suretinde zuhurunun başladığından i'tibâren üflemedi. Bakın orada Cebrail (a.s.) beşer suretinde göründü bir müddet konuştular yani "korkma ben Allah'ın bir elçisiyim" dedi, yani görünür görünmez nefh etmedi, üflemedi. Belki orada insan suretinde görünmesinden bir müddet sonra üfledi.

Demek ki Hz. Cibril "suret" ile "üfleme" arasını ayırdı; görünme ile nefh etme halinin arasını ayırdı yani insan suretinde görünür görünmez hemen nefh etmedi, belirli bir süre sonra nefh etti ve üfleme suretten hadis oldu. Yani o nefh ki o nefhte vardı hayat, surette değildi. Çünkü Cebrail'in (a.s.) asli sureti olmayıp geçici sureti idi. Bakın nefh o suretin hakikati değil, Cibrilliyetin hakikatidir. Yani Cibrillik mertebesinin hakikatidir. Nefh suretten meydana

geldi, zuhur etti. Eğer bir başka suretle zuhur etmiş olsaydı o da bir başka şekilde meydana gelecekti.

Ancak Cebrail (a.s.) suretlenmemiş olsaydı o nefhi yapması da mümkün değildi. Yani o suret nefhin aleti oldu. *Binâenaleyh "suret" mevcûd olduğu halde "üfleme" mevcûd değil idi.* Suret var olduğu halde daha nefh edilmediğinden nefih mevcut değildi. Demek ki "üfleme" "sûret"in zâti oluşumlarından, sınırlarından değildir. Yani zuhura gelmiş olan insan suretinin zatisinden değildir. Yani onun sınırları içinden değildir. Peki hangi zatındandır, Cibrilliyet haddi zatının hakikisindendir*. Bunun gibi ilahi hüviyet mevcûd olduğu halde, İseviyet sureti mevcûd değil idi. Nerede idi, batında idi.* Yani İsa (a.s.) daha doğmamıştı. Ama hüviyet-i ilahiye mevcut idi. Ama suret-i İseviyye henüz mevcut değildi.

Şu halde sûret-i İseviyye hüviyyet-i ilâhiyyenin hadd-i zatîsinden değildir. Ve keza sûret-i İseviyye mevcûd olduğu halde, bu suretin zuhurunu müteâkib ondan ihyâ-yı mevta vâki' olmadı, yani bu zuhur meydana gelir gelmez ihyayı mevta vaki olmadı. Yani ölüyü diriltme vaki olmadı. Belki belirli bir zaman sonra oldu. *Şu halde ihyâ-yı mevta, sûret-i İseviyyenin hadd-i zatîsinden değildir.* Yani İsevi suretinin haddi zatından değildir. Peki neredendir, özündendir yani hakikatindendir.

Yani İsa (a.s.) zuhura gelir gelmez bu ihya hadisesi meydana gelmedi, ne zaman, belirli bir süre sonra, neden belirli bir süre sonra, çünkü suret-i İseviyenin kemalatı İsa (a.s.) otuz yaşlarında vücud-u şerifleri belirli bir kemale erdikten sonra zuhura geldi. Yani “Hay” Esmasını zuhura getirecek hale geldikten sonra ve buna dayanacak hale geldikten sonra, çünkü bu haller çocukluğunda meydana gelmiş olsaydı onun vücut yapısı yani beşeri çocuk hali bunlara dayanamazdı. Ama Cebrail (a.s.) Efendimize (s.a.v.) Kur’an-ı Kerim’i getirdiğinde, O da alıp ümmetine nakl ettiğinde Cebrail (a.s.) evvela Ruh-ul Kuds olarak, bakın burada çok mühim bir hadise var, Ruh-ul Kuds olarak geldi, Ruh-ul Kuds mertebesini canlandırdı, uyandırdı, çünkü daha

evvel kendisinde olan bu mertebelerin Efendimiz farkında değildi. Cebrail (a.s.) nasıl ki İseviyet mertebesini İseviyet mertebesini İsa'da (a.s.) uyandırdı, evvela اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ 96/1 demek suretiyle en önce Cebrail (a.s.) ilk getirdiği ayet ile "Museviyet" mertebesini uyandırdı. اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ Rububiyet mertebesini uyandırdı. Yani venefahtü fihi min ruhi

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

(38/72)nin hakikatini kemalatını evvela yaşattı. Sonra Cebraillik mertebesini yani İseviyet mertebesinin hakikatini yaşattı, zuhura getirdi yani onu tetikledi veya orasını yeşertti, orayı canlandırdı, yani faaliyete geçirmesini sağladı o düğmeye dokundu, daha sonra da Cenab-ı Hakk tarafından bakın orada "benim Allah'la öyle bir zamanım vardır ki oraya ne bir nebi-i mürsel ne de herhangi bir melek-i mukarreb giremez" dediği hadisede Ruh-u Azam'ı Cenab-ı Hakk bizatihi kendisi yükledi peygamber Efendimize. Şu halde ihyayı mevta suret-i İseviyenin haddizatisinden değildir, yani İseviyetin suretinden değil, batınından hakikatindendir.

----

14. Paragraf:

Böyle olunca İsâ hakkında, ehl-î milel beyninde hilaf vâki' oldu ki, o nedir? İmdi onun sûret-i insâniyye-î beşeriyyesi cihetinden ona nazır olan kimse, o İbn-i Meryem'dir, der. Ve onun sûret-i mütemessile-î beşeriyyesi cihetinden ona nazır olan kimse, onu Cebrail'e nisbet eder. / Ve ihyâ-yı mevtadan ondan zahir olan şey cihetinden ona nazar eden kimse, onu rûhiyyetle Allah'a nisbet eder. Binâenaleyh o, rûhullahdır, der. Ya'nî nefh ettiği kimsede hayât, onunla zahir oldu. İmdi bir vakit Hak

onda mütevehhem (ism-i mefûl) olur; ve bir vakit melek onda mütevehhem olur; ve bir vakit beşerîyyet-i insâniyye onda mütevehhem olur. Binâenaleyh her nazır indinde, onun üzerine gâlib olan şey hasebiyle vâki' olur. Şu halde o, "kelimetullah'tır; ve o, "Rûhullah"dır ve o, "Abdullah"dır. Halbuki; bu, sûret-i hissiyye-i beşeriyyede onun gayri için yoktur. Belki her bir şahıs eb-i surîsine mensubdur, sûret-i beşeriyyede onun ruhunu nefh edene değil. Zîrâ Allah Teâlâ فَاِذَا سَوَّيْتُهُ **(Hicr, I 15/29) vech ile, cism-i insanîyi tesviye eylediği vakit, Allah Teâlâ ona kendi ruhundan nefh eyledi. Binâenaleyh onun vücûdunda ve "ayn"ında ruhu kendine nisbet etti. Halbuki İsâ böyle değildir. Zîrâ onun cesedinin ve sûret-i beşeriyyesinin tesviyesi nefh-i ruhîde münderic idi; ve onun gayri bizim zikr ettiğimiz gibidir. Ve onun misli vâki' olmadı (14).**

Ya'nî kendisinde üç muhtelif cihet bulunan İsâ (a.s.) hakkında müslimîn ve kâfirinden olan din ehli arasında ihtilâf vâki' oldu ki, yani Musevilerde de ihtilaf vaki oldu Müslümanlarda da hıristiyanlarda ihtilaf vaki yani ehli olanların hepsinde ihtilaf vaki oldu ki onun mâhiyyeti nedir? Yani İsa'nın (a.s.) gerçek hali nedir?

İmdi onun sureti yönünden beşeriyeti yönünden ona bakan kimse: "O Meryem'in oğludur; ve Allah'ın kulu ve Rasulüdür. Bu durum bütün peygamberler için müşterektir, *Ve ölüyü dirilttiği için, onun sureti ile mütecellî olan yani İsa suretiyle tecelli olan Allah Teâlâ' dan vâki' oldu.* Yani ölüyü diriltme İsa'nın kendinden değil, İsa'da tecelli eden Allahü Teala tarafından oldu.

Zîrâ Allah Teâlâ, kudretiyle onu tutan onun Kayyûm'udur. Yani İsa'yı (a.s.) elinde tutan ona varlık veren O'na kayyum olan Allah'ın kendisidir. Yani ölüyü dirilttiği zaman ondaki İsa değildi, İsa'nın beşeriyeti yönüyle değildi

oradaki diriltmesi, Allah'ın tecellisi ile mümkündü. *Nitekim bir kimse bıçakla birini katl etse, öldürme fiili bıçağa değil, o kimseye izafe olunur.* O kişinin ölümü bıçaktan oldu ama bucağı tutan onu yönlendiren başkası idi. İşte İsa (a.s.) Hakk'ın elinde öyle idi. Yani bir alet hükmünde idi.

Bıçak ancak sebeb ve katletme aletidir! der. Ve bu kavl, muhammedî olan müslimînin anlayışıdır sözüdür. Bu husûstaki kav-i yani ölüm hakkında Nasârâ'nın kavli ise yukarıda anlatıldı. Ve cenâb-ı İsa'nın beşeri surete benzeme yönünden ona nazır olan kimse, onu Cibril (a.s.)a nisbet edip, onun hakkında: "O Cibril (a.s.)a benzer; ve Cibril (a.s.) tam bir beşer suretinde temessül ettiği vakit, o melek-beşerdir der. Ya da onu, Cebrail'i (a.s.) Nasara olarak görüyor. Beşer suretinde temessül ettirilmiş Ve bu kavi dahi müslimînin kavlidir. Ve ölüyü dirilten onun suretinde mütecellî bulunan kezâlik Allah Teâlâ hazretleridir.

Nitekim cenâb-ı Meryem'e onun bir beşer suretinde tasavvurundan sonra, Cibril (a.s.) suretinde tecellî eyledi; ve Meryem'e üfleme (nefh) eyledi, Isâ (a.s.) vâki' oldu. Ve işte bunu için Hak Teâlâ hazretleri nefhi kendisine nisbet edip:(Enbiyâ, 21/91) buyurdu:

وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا

Enbiya (21) / 91- Irzını iffetle korumuş olan Meryem'i de an. Biz, ona ruhumuzdan üfledik. Onu ve oğlunu, cümle alem için bir ibret kıldık.

Her ne kadar İsa'yı (a.s.) Meryem anaya Cebrail nefh etti deniyorsa da bu ayette "Biz nefh ettik" buyuruyor. Cenab-ı Hakk nefhi kendine vermektedir. İmdi burada İsâ (a.s.) sebebiyle, ihyâyı mevta buyurması hakkında Allah Teâlâ için üç tecellî sureti sabittir:

Birincisi, değişiklik olmadan Cibrîl-i aslî suretidir. İkincisi, Hz. Cibril'in cenâb-ı Meryem'e geldiği beşer-i seviyy suretidir. Üçüncüsü, İsâ (a.s.)ın suretidir. Ve millet-i

îseviyye indinde "Bi ismi eba ebi ve ruh-ul kuds "tabir olunur. Ta'bîr olunan bu teslîs aslında sahihdir.

"Eb"-den murâd, yani babadan murad, beşer suretidir. "İbn"den murâd, yani çocuktan, oğuldan murad, İsâ (a.s.)ın suretidir. "Rûhü'l-kudüs'ten murâd dahi, asli nur melek haliyle Cibril (a.s.)dır. Bu üç suret, vücûd mertebeleri ile ba'zısı ba'zısının fevkında olarak Allah Teâlâ hazretlerinin tecellîsi olmak i'tibâriyle Hak'tır. Zîrâ Hak Teâlâ o suretlerin Kayyûm'udur. Yani her ne kadar Cebrail'den (a.s.) sadır oluyorsa da o bütün suretlerin kayyumu da Allahü Teala'dır. Yani kaim edicisidir. Meydana getiricisidir*, Ve o suretlerin vücûdu vücûdât-ı izâfıyyedir.* Hakka nazaran hepsi izafidir.

Ve Hakk-ı mutlakın ve vücûd-i hakîkînin yani mutlak hakkın ve hakiki vücudun izafi vücutlara olan tecelliyatı girme ve birleşme sûretleriyle değildir. Allah Teâlâ bunlardan münezzehdir. Hani hıristiyan inancında İsa'nın (a.s.) bir subaşında iken Allah bir güvercin şeklinde gelip İsa (a.s.) başına konup İsa'nın (a.s.) içine girmiş şeklindeki inanç doğru değildir. Allah'ın İsa (a.s.) ile birlikteliği böyle girme ile ilgili bir şey değildir. Zaten onların hepsinin kayyumu Hakk'tır. Girme çıkma hulul gibi şeylerin olması için ikinci bir varlık lazımdır.

Ve Cenâb-ı İsâ'dan ölüleri diriltmesi zahir olması cihetinden ona nazar eden kimse, onu rûhiyyetle Allah Teâlâ'ya nisbet eder. Yani ruhullah der mutlaka bunu Allah yaptı der. Yani İsa'yı Allah yerine koyar. Binâenaleyh onun hakkında: "O Rûhullahdır, ya'nî nefh ettiği kimsede hayât, rûhullah olan İsâ (a.s.) ile zahir oldu" der*. Bu kavl dahi müslimînin kavlidir. Zîrâ Kur'ân-ı Kerîm'de, onun hakkında* وَرُوحٌ مِنْهُ *(Nisa, 4/171) buyruldu. Ve bu kavl evvelki kavle çok yakındır. Velâkin onda suretin bir şeye benzemesine önemi yoktur.* Yani burada suret şekli yoktur. Sadece ruhtan bahsediyor diyor.

Kâfirlere gelince: Onlardan ba'zıları Ibn-i Meryem olan cenâb-ı Isâ'ya ulûhiyyetin hulul ettiğini uluhiyetin girdiğini

ve ba'zıları ulûhiyyetin onunla ittihâd eylediğini yani uluhiyetin onunla birleştiğini iddia ettiler, ki bu i'tibâr ile nefs-i ilâh olmuş olur. Binâenaleyh onlar dediler ki: İlâh üçleşip "Eb" ve "İbn" ve "Rûh-i Kudüs"e kısımlara ayrıldı. Ondan sonra dönüp "İlâh vâhiddir" dediler;

ve "üç kaide " kabullendiler. Ve onların lügatinde "uknum" "asıl" ma'nâsınadır. Şu halde "ekânîm-i selâse" "usûl-i selâse" demek olur. Sonra onlara "sıfât-ı selâse" isimlendirme edip "vücûd" ve "hayât" ve "ilim" dediler. Sonra da "uknûm-i ilm", İsâ ibn Meryem'e hulul edip onunla birleşti. *Ve onun bedeni asılmakla bu uknûm-i ilm, ondan ayrılıp aslına rücû' eyledi, dediler.*

Ve yukarıda zikr olunduğu üzere İsâ (a.s.)ın üç itibara kabil olan hakîkat-i zahire olduğunu idrâk edemediler. Yani üç itibarı kabul eden zahir ve hakikat olduğunu idrak edemediler. *Bunca tetkiklerle, araştırmalarla fenniyye ile meydana gelen benzerlerinden farklı olan hıristiyanlık alemi ma'rifet-i ilahi marifetteki o kadar cahilce derecelerine hayret etmemek kabil değildir.* Zahirde bu kadar ilerlemiş kafaları çalışmış olduğu halde ama ne yazık ki bu hakikatlere akılları ermez.

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ *(Ra'd, 13/33) ya'nî "Allah'ın ıdlâl ettiği kimse için hâdî yoktur." Allah'ın delalette bıraktığı için bir kurtarıcı yoktur.*

İmdi İsâ (a.s.)ın mâ-i muhakkak ile mâ-i varlığı vehm edilenden hasıl olan yani Meryem anadan mai muhakkak, Cibril'den mai muhayyel den meydana gelmiş olması hasebiyle, *bu tevehhümün te'sîrâtından dolayı* buradaki vehim beşeri bir vehim değil ilahi vehim burada letafeti ifade etmek istiyor, İsa'nın (a.s.) vücudu beşeriyesi diğer insanlar gibi değil gazımsı bir halde idi, çünkü Cebrail'in (a.s.) nefhasıyla anneden gelen bir kısım cesed yönü vardı ama büyük bir kısmı babadan geldiği için bizim beşeriyetimiz gibi çok katı bir vücuda sahip değildi, değişik bir vücudu vardı. İşte bu da mütekevvin olması hasebiyle bu tevehhümü

tesiratından dolayı değişkenlik oluyordu, *bir vakit Hak, cenâb-ı İsâ'da (ism-i mef'ûl sîgasıyla) varlığı vehm edilen olur; yani Hakk onda gizlenir.*

Ve bir vakit, melek onda vehm edilen olur; bir vakit dahi, onda beşeriyyet-i insâniyye vehm edilen olur. Yani onda gizlenir ama faaliyeti ondan alır. *Binâenaleyh cenâb-ı İsâ'ya nazar eden kimsenin onun hakkındaki zann-ı galibi ne ise, o zann-ı gâlib hasebiyle vâki' olur.* Yani bir vakit onu Allah'ın orada zuhuru vardır diye onu ruhullah olarak görür, bir vakit Cibril olarak görür, bir vakitte kendi beşeriyeti itibariyle görür. Yani İseviyet beşeriyeti itibariyle bu İsa'dır der. O zaman ne oldu bu İsa'dır, İsa diye bakıldığında O'ndan görünen Ruh-ul Kudstür, ondan görünen Ruhullah olduğundan dolayı Allah'tır der. Yani İsa (a.s.) hakkında üç türlü düşünce gerçektir. Yani hem görüş olarak hem de yaşantı olarak ama bunlar zaman zaman kendisinde değişiklik ifade eder.

Peki Muhammediyet ile arasında ne fark vardır? Mertebe-i Muhammediyette bunlardan bir fazlalık olması lazımdır. İşte o da Cenab-ı Hakkın bütün mertebeleriyle Muhammedilerde görünmesidir. Ayrı mertebelerde değil de bütün mertebelerden görünmesi, bu da dördüncü halidir, kişinin beşeriyeti ağır olduğu halde yani İsa (a.s.) gibi ruha mensup olmadığı halde toprağa mensup olduğu halde ama Hazret-i Rasulullahtan aldığı nefa-ı ilahiye ile kendisi de Ruhullah'tır, aynı zamanda ümmet-i Muhammed'in gerçek kemal ehli arifleri, velileri.

Cebrail (a.s.) Meryem anaya bir defa nefh etti ama Kur'an-ı Kerim Efendimiz vasıtasıyla Zati nefih bizlere olmaktadır. Sıfati nefh değil, İsa (a.s.) bedenleri diriltti, ama ümmet-i Muhammed kıyamete kadar başladığı günden kıyamete kadar ruhları diriltmektedir. Eğer bir beden sadece beden olarak dirilirse nihayet beş on sene yaşar sonunda ölür, ama ruh olarak dirilirse o ruh onun bedenini de diriltir.

Beden ruhu diriltemez ama ruh bedeni de diriltir. İşte Muhammedilerin İseviyet mertebesine üstünlüğü buradadır. Cebrail (a.s.) bir defa nefh etti, İsa (a.s.) meydana geldi,

ama Kur’an-ı Kerim Peygamberi vasıtasıyla bize nefh edilmektedir, Kur’an-ı kerim’in her tarafı Cibril’di. Her ayeti, Cibril’di. İsa (a.s.) ile ilgili bazı yanlış görüşler ortaya çıkabilmekte ama ümmet-i Muhammedi de hiç böyle yanlışlık olması mümkün değildir.

Çünkü her ayet tabi bir seyir üzeredir gerek ceset ve ruh olarak. Anne ve babadan meydana gelmesi gerek irfaniyet sebebiyle Efendimizden (s.a.v.) gelmesi, hani Efendimiz “Ben Allah’tanım, mü’minler benim nurumun nurundandır” buyuruyor. Yani bizler suret olarak toprak anasırdan isek de ruh olarak Hak’danız, ruh olarak Hazret-i Peygamberdeniz. Ruhumuz Hakk’tan gayri bir şey değildir.

Ama ümmet-i Muhammed’den evvelki insanların da ruhları Allah’ın ruhu değil mi? denirse Allah’ın ruhu da ama mertebe itibariyle acaba hangi mertebededir. İşte ümmet-i Muhammedin ruhları Cenab-ı Hakkın Zat’i ruhundandır. وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ve eyyednahu ruhul kuds” 2/253, فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي 15/29 sonra ben ona ruhumdan nefh ettim dediği kendi zati ruhudur. Ruh Rabbımın emirlerindendir قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّ 17/85 buradaki “Ruh Rabbimim emirlerindendir” buradaki emir; esma alemindeki emirdir. “emir” iş, faaliyet manasınadır, ve o yahudilere söyleniyor, ruh ilminden az verildi diye yahudilere söyleniyor, mü’minler için ”Rabbimin emridir” diyor. Emir Allahü Teala olduğundan Rabbül erbab olduğundan yani ümmet-i Muhammede verilen ruh Allah’ın emri olan Zat’i tecellisi Ruh-u Azam’dan gelmektedir. İşte İsa’ya (a.s.) ruh-ul Kuds, ama Rasul (s.a.v.) Efendimizin ümmetine Ruh-u Azam nefh edilmektedir. Gerek ilmi yönden gerek tecelli yönünden ama bunun olması için daha önce dediğimiz gibi o secde hakikati zuhura çıkacak ondan sonra bu alıntılar başlayacak o zaman Hakk kendi vücudu ile kendi vücutlarına fayda sağlamakta, olmakta yani bir bıçak

gibi bir aleti kullanarak diğer vücutlarına faydalı olması veya bazı şeyleri açıklamasıdır.

Böyle olunca bu zanlar ihtilâfı hasebiyle Hz. İsâ, cenâb-ı Cibril'in kelimetullâhı Meryem'e nefh edip ilkâ etmesi cihetinden "kelimetullah"dır; Ve ölüyü diriltmesi yönünden "Rûhullah"dır; ve sûret-i beşeriyye-i insâniyyesi cihetinden "Abdullah"dır. Bunun için İsâ (a.s.)ın öldürülmesi ve asılması mes'elesinde dahi, zanların te'sîrâtı zahir olmakla ihtilâf vâki' oldu. Nitekim yukarıda tafsîl ve îzâh olundu.

Halbuki bu ihtilâf ve bu hüküm, sûret-i hissiyye-i beşeriyyede hiçbir kimse için vâki' olmadı. Yani böyle bir ihtilaf diğer suretlerde vaki olmadı, *Çünkü hiç bir ferdin sûret-i tekevvünü İsâ (a.s.)ın tekevvününe benzeyen değildir. Belki cenâb-ı İsâ'nın gayrı olan her bir şahıs görünürde olan babasına mensûbdur. Yoksa sûret-i beşeriyyede ruhunu nefh edene mensûb değildir.*

Zîrâ Hak Teâlâ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ *(Hicr 15/29) ya'nî "Âdem'i tesviye ettiği vakit" buyurduğu vech ile, cism-i insanîyi tesviye ettik de, o tesviye edilmiş cisimce kendi ruhundan nefh etti.* Aradaki farka bakalım ama İsa'nın (a.s.) sureti olmazdan evvel Meryem anaya ruh nefh ediliyor. O halde o ruhun içerisinde sureti de mevcuttu. İsa'nın (a.s.) oluşması ruh ve tesviye birlikte ana rahmine girmesiyle olmaktadır. Yani İsa'nın (a.s.) tesviye ve ruh nakliyle kendisine gelmesiyle diğer insanların tesviye ve ruh üflenmesi arasında fark vardır.

İsa'ya (a.s.) ruh nefh edildiği zaman cesedi oluşmuş değildi. Burada değişik bir yapı, yön vardır. Cesedi oluşmuş değildi. Diğer insanlara ruh nefh edildiğinde cesedi mevcuttu. Âdem'e (a.s.) ruh nef edildiğinde cesedi tesviye edilmiş cesedi vardı. Ama İsa'nın (a.s.) cesedi ¾ latif, ¼ kısmı da kesif idi. Anne tarafından gelen kısım kesif yani toprağa bağlıdır o da ¼ kısmıdır, babası olmadığından unsuru bedenin tamamı toprağa bağlı değildir. Burada fizik bedenin hilkatinde bir başkalık vardır.

İşte o ruhu Cebrail (a.s.) nefh etti, mertebe farkı vardır. Ama ümmet-i Muhammede analı babalı Âdem (as) hakkında سَوَّيْتُهُ onu tesviye etti yani varlığını gerçekleştirdi, وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِى tesviye ettikten sonra ruhunu gönderdi. Yani beşeri suretini oluşturdu ruhunu ondan sonra verdi. Ama İsa (a.s.) için Meryem Ana'ya ruhuyla suretini birlikte gönderdi. Burada Âdem (a.s.) ile İsa'nın (a.s.) ruh nefh edilmesinde farklılık vardır. Ayette ikisi de topraktan oluşmuştur diyor, o yönüyle birlikteliğini söylüyor. Bu ayette halkiyeti aynıdır demekle ikisindeki halkiyet diğer zuhurlara benzemez diyor. Babasızlık yönüyle benzeme olabilir.

Yani Âdem'de (a.s.) önce ceset tesviye ediliyor, suret olarak şekillenmiş oluyor, onda "Hay" olan ruh da mevcut, hayvanlık mertebesindeki "Hay" olan ruh mevcuttur ama idrak şuur ve uluhiyet yönündeki Cenab-ı Hakk kendisine mal ettiği kendisine verdiği Zat'ından olan ruh işte insan yapan bu ruhtur. Yoksa Âdem'in (a.s.) suretinde madenlik ruh var, nebatlık ruhu var, hayvanlık ruhu var, fiziki manada yaşam var.

İsa'dan (a.s.) sonra gelenler için sorun yoktur. Çünkü İsa'dan (a.s.) sonra gelenler bunların hepsi (a.s.v.) Efendimiz kanalıyla nefh ediliyor, yani İslamiyetin ruhları içinde bunlara aktarılıyor nefh ediliyor. Çünkü Kur'an Zat'tır, kim ki Zat ile ilgileniyorsa onda Zati hakikatler ruhuyla nuruyla her şeyi ile birlikte ona geçmektedir. Veya bunların hepsi ilimde irfaniyette toplanmakta, irfaniyetle geçiyor işte. Fiziki manada geçiyor değildir.

İsa'ya (a.s.) gelinceye kadar Cenab-ı Hakkın burada وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِى "venefahtü min ruhi" diye bahsettiği mahluka dönük ruhtur. Yani Uluhiyetin mahluka dönük ruhudur. Ama mahlukluk merhalesi, bu da mahlukatın en sonda tam mahluk olarak halk edilişin yaşandığı bir kemalattır. İşte oradan aşağı doğru insan, hayvan, nebat,

maden cinler, melekler diye geçiyor, bir de bunun en son hali vardır, yani Âdem'e (a.s.) üflenen ruh, Ruh-ul Kuds'e kadar olan mertebelerin kemalatı hali ruhudur.

İsa'ya (a.s.) kadar gelen Âdem, İdris, Şit, Nuh, Hud, İbrahim, İshak, İsmail, İsa'ya (a.s.) kadar gelen düzeyde ruh yani mahluka dönük ruh mertebeleri oraya kadar getirdi insanları. Museviyet mertebesine kadar getirdi. Yani bir başka ifade ile Âdem'e (a.s.) üflenen ondan da nesillerine geçen bu ruh mertebesi Museviyet mertebesine kadar insanları yükseltti. İşte fenafillaha ulaşabilmek için Ruh-ul Kuds gerekiyordu. Ruh-ul Kuds'ün geldiği yerde fenafillah olması mümkündür. Onun için قَالَ لَنْ تَرٰينِى 7/143 "len terani" dedi, Âdem'den (a.s.) Musa'ya (a.s.) kadar ruh mertebeleri o ruhta vardı. Ama kudsiyet yoktu o ruhta, kudsiyette mahluka dönük bir ruhtu. Eğer Ruh-ul Kuds mertebesi gelmeseydi, insanlık alemi Museviyette kalırdı. وَاَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ 2/253 "biz onu Ruh-ul Kuds ile destekledik" diyor. İşte insanlık alemini Ruh-ul Kuds belirli bir merhaleye götürdü. Ama kemalatında değildi tabi ki. Çünkü ondan sonra da bir de Ruh-ul Azam vardır. İşte o da Muhammedilere hastır. İşte Efendimiz o Ruh-u azam'ı nefh etti ve kıyamete kadar da edecektir. Kur'an vasıtasıyla Ruh-u Azam'ı nefh etti ve edecektir. Onun için Kur'an kalpleri diriltiyor. İsa'ya (a.s.) üflenen çok müstesna bir ruhtur, Ruh-ul Kuds, o sadece o mertebede geçerlidir.

Ruh-ul Kuds ile ilgili olduğu sürece kişiler İseviyet mertebesinde, Ruh-ul Kuds, Ruh-ul Azam'da fani olduğundan, ne zaman ki o ruh-ul Kuds'ün üstünde Ruh-ul Azam faaliyete geçecek ki, şöyle diyelim Âdem' e üflenen ruh Âdem ve Musa mertebesi arasında insanları oraya kadar getirdi, neden? Çünkü لَنْ تَرٰينِى , mahluka dönük yüzü idi. Ama Ruhullah olan mertebe-i İseviyette Allah'ın kendinde kendini bilişi idi. İseviyette Cebraillik mertebesinde Ruh-ul Kuds, Kudsi ruh, mukaddes ruh, sıfat mertebesi. Ama bu

orada geçerlidir. Neden orada tasdik ediliyor, faaliyet sahası orada başlıyor. Ondan yukarıda tasdik edilecek kudsi yaptırılacak bir şey yoktur. Fenafillah makamıdır.

İşte fenafillah olmasa yani İseviyet mertebesi Ruh-ul Kuds tecellisi olmasa, öldürmese yani o Ruh-ul kuds ile cismin beşeriyetini İseviyetten gelen beşeriyetini öldürmese Hakk ile baki olamayacak kişi hep kendi varlığı ile var olacak ikilik üzere olacak onun için Hakka ulaşmak mümkün değildir işte onun için diğer mertebelerden Hakka ulaşmak mümkün değildir.

Bakın kesin olarak لَنْ تَرٰينِى diyor, İsa'nın (a.s.) bu kadar değişik şekilde hilkatinin sebeplerinden bir tanesi de bu mühim hadisenin üzerinde çok durulsun diye, yoksa O'nu da aynen anadan babadan getirebilirdi. İsa'nın (a.s.) doğuşu öncekilere göre yani iseviyet mertebesinden evvelkilere göre doğuşu olağan üstü bir hadise gibi görünüyorsa da Ümmet-i Muhammed'e göre, Ümmet-i Muhammed'de her şeyde tabilik vardır. Mutlak bir tabilik vardır. Bazı istisnaların olması bizim dikkatlerimizi çekmesi için uyandırması için yani biraz sarsması içindir.

Değişik olarak böyle zuhurların olması Cenab-ı Hakkın ilminin bilgisinin sonsuzluğunu, hiçbir şeye bağlı olmadığını da göstermektedir. İşte bunlar mutlak bir hikmete dayandığından ne şekilde bu seyir gelmişse kemallidir. O halin kemalidir diyelim. İşte fenafillah mertebesinde İseviyet mertebesindeki kişi, mutlak yokluğunu idrak ettiğinde Cenab-ı Hakk işte ona Kur'an-ı Kerim vasıtasıyla peygamberimizin sözleri vasıtasıyla, irfan ehli vasıtasıyla ona Ruh-u Azam'dan nefh etmektedir. Hiçbir ümmette hiçbir kavimde böyle bir nefha-ı İlahi yoktur. 15/29 ;

فَاِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِى

Hicr(15) / 29- Onu yapıp ruhumdan üflediğimde ona secdeye kapanın.

"kendi ruhundan nefh etti derken burada Âdem'e kendi ruhumdan derken bu sözcüklerin arasındaki takılara yani ifadeyi kolaylaştırıcı olan eklere çok dikkat etmemiz lazımdır. Bakın "Ben ruhumu üfledim" demiyor, "ruhumdan üfledim" diyor. "ruhumu üfledim ile ruhumdan üfledim" in arasında çok büyük fark vardır. Cenab-ı Allah uluhiyetinden kulluğa dönüşmekte olan ruh nefh ediyor. Yani İlahlığından kulluğu meydana getirecek ruh üflüyor. Yalnız buradan kulluktan kasıt kulluk değil de Zat'ıdır. Madde ifadesi ile olan kulluk değildir. Yani gerçek abdiyettir.

İşte Hazret-i Rasulullah'tan bahsederken "Ruhumu üfledim ona" diyor ayette. Tefsirler buna Ruh-ul Kuds diyorlar bir bakıma Cebrail (a.s.) diyorlar, bir bakıma da Kur'an'dır diyorlar. Yani Kur'an-ı Kerim'i ayrı görmek Cebrail'i (a.s.) ayrı ayrı şeyler görmek suretiyle zannetmek suretiyle sanki kesirleşmiş, çoğalmış bir şey gibi zannediyorlar, halbuki orada "emrimden bir ruh nefh ettim" 42/52

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي
مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ
مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

İşte biz böylece sana da emrimizden Kur'ân'ı vahyettik. Yoksa sen kitap nedir? İman nedir? bilmiyordun. Fakat biz onu bir nur kıldık. Onunla kullarımızdan dilediğimizi doğru yola iletiyoruz. Şüphesiz ki sen de insanları doğru bir yola götürüyorsun.

Yani (a.s.v.) Efendimize Ruhumu, Âdem'e (a.s.) ruhumdan ifadesi vardır. İşte ruhumu dediği Zat'i manada Ruh-u Azam, Ruh-ul Kuds dediği Cebrail (a.s.) sıfatında, vasfında belirtilen üfleme ruhumdan dediği de Âdem'e (a.s.) üflenen ruhdur. İşte az önce de konuşulduğu gibi Âdem'e (a.s.) üflenen ruhun kemalatı Museviyet mertebesine kadardır. Oraya kadar gelen süreyi o kemalatı "Ruhumdan.."

ifadesi ile belirtilen, ama “Ruhumdan..” dediği gene Zat’i ruhu olmuş oluyor. Ama Zat’ından mahluka dönük yüzü üflenmiş oluyor. İşte mahluka dönük yüzü olduğundan “Len terani…” ile cevaplandı. O kadar yakından Musa’da (a.s.) bu ruhun kemalatı çıktı ortaya çıktı. Oradaki mertebesi duruştu sadece yani Hayat, İlim, İrade, Kudret, Kelam, Sem, Basar, yani duruş hakikati ortaya çıktı.

Yani Cenab-ı Hakk ile Zat’i manada ilk iletişim Museviyet mertebesinde “Kulak” tan oldu. Onun üzerine “Ya rabbi; sen madem bu kadar yakındasın bana kendini göster” dediği zaman “len terani” sen beni göremezsin buyurdu. 7/143

﴿□□□﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

7/143- Musa, takdir ettiğimiz süreç tamamlandığında; Rabbi de Ona seslenince, (şöyle) dedi: "Rabbim, göster kendini, bakayım sana!"... (Rabbi) buyurdu: "Beni, asla göremeyeceksin!.. Fakat dağa (benlik dağı) nazar et... Şayet (tecelli ettiğimde) dağ hâlâ durursa, beni görebilirsin!". Rabbi dağa tecelli edince, onu yok etti... Musa da baygın (benliğini yitirmiş olarak) düştü! Kendine döndüğünde: "Subhansın sen (seni tenzih ederim)! Sana tövbe ettim... Ben iman edenlerin ilkiyim" dedi.

Neden göremezsin dedi çünkü daha henüz ikilik vardır. Ruh-ul Kuds yani kudsiyet mutlak manada oluşmuş değildi. İseviyet mertebesinde ise kudsiyet oluştuğundan “ve

eyyadnahü ruhul kuds” biz ona Ruh-ul kuds ile teyid ettik demesinde وَاَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ (2/253).

Orada da iseviyet mertebesinde de İsa’yı (a.s.) kendine ait bir varlığı olmadığından zaten zuhuru mümkün değildi. Yani Allah’ı görmesi mümkün değildi. Neden çünkü kendisi yok ki görmesi, görülmesi diye bir hadise olsun. İşte görme, şuhut, Muhammedi mertebesinde ortaya çıkmaktadır. Bu da nasıl Allah’ı Allah bilir, Allah’ı Allah görür hükmüyle Muhammedi meşreb olan bir varlıktan Allah kendi kendini seyretti. Bakın Cebrailiyet mertebesinde yani İseviyet mertebesinde bu seyir yok böyle bir şey yok, böyle bir mevzu da yoktur İsa’nın (a.s.) ayetlerinde. Allah ile baktı, Allah için gördü. Kendisi içi zaten bakması görmesi söz konusu olmaz. İşte rüyet, ilka Muhammediye’lere mahsustur.

Bilindiği gibi ihsan iki türlüdür, birisi maddi manada yardımlaşmak işte elbise, ayakkabı, işte yiyecek maddi manada şeyler, ama ihsanın gerçek manası rüyettir. Çünkü o hadiste de belirtildiği gibi ihsan nedir? diye sorulduğunda Cebrail (a.s.) “ibadet ederken veya namaz kılarken sen Allah’ını görmesen de Onun seni görüyormuşcasına hareket etmendir” diyor. Bakın böylece müşahedenin de kapısını böylece açmış oluyor.

لَنْ تَرَانِي “len terani “ olan tenzih mertebesi, Museviyet mertebesinde tamamen kapalı olan kapılar burada böylece açılıyor. Kim ki vechini Hakk’a teslim ederse ona ihsan olunur yani o Muhsinlerden olur. 7/56

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

7/56- Düzene sokulduktan sonra arzda bozgunculuk yapmayın... Korkarak ve icabet edeceğine inanarak O'na dua edin! Muhakkak ki Allah Rahmeti muhsinlerden yakındır.

Ayeti ile de bu hakikati çok açık olarak anlatıyor. Allah’ın rahmeti muhsinlerden gelir, başka bir yerden gelmez. *Binâenaleyh cismi insanînin vücûdunda ve taayyününde Allah Teâlâ ruhu kendine nisbet eyledi.*

Zîrâ rûh, Hak Teâlâ'nın emrinden ibaret olmakla, yani işinden ibaret olmakla “işimden” ibaret olmakla demiyor, işinden ibaret olmakla diyor. Yani kendinden zahir zuhura çıkan bir şeyin olduğunu ama kendi işidir dese, zahire çıkan bir şey olmamış olacaktır. Kendinin kendindeki faaliyeti işinden deyince zuhura çıkan bir şey olduğunu bildiriyor. Yani o emr mahluka dönük oluyor. Tesviye edilmiş cismi insanîye nefhden evvel ve sonra Hakk'a mensûbdur. Nefhden evvel burada belirttiği şey İsa’nın (a.s.) cismi ve ruhu birlikte nefh edildi, tabi ki latif olan ruhu, kesif olan zaten öyle olması düşünülemez ama diğer insanların evvela ruhu sonradan cesedi, 38/75

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ
أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ

38/75-Buyurdu: "Ey İblis (ikileme düşen)! İki Elim (ilim ve kudret) ile yarattığıma secde etmene ne mâni oldu? Benliğin mi engel oldu, yoksa Alûn'dan (Adem'e secdesi söz konusu olmayan yüce kuvvelerden) mi olduğunu sandın?"

Tesviye de Hakk’a verilmiş oldu, üfleme de Hakk’a verilmiş oldu. Nefhden evvel ve sonra Hakk’a mensuptur. Cisim müsemma-i insaniye nefhden evvel ve sonra da Hakk’a mensuptur. Yani insanın cismini de halk eden ve cismini tesviye ettikten sonra ruhunu nefha etmesi de nefhası da hem kendinden ve kendidir. Bakın Hakk’a mensuptur diyor. Yani nefh edilmesi de tesviye edilmesi de Hakk’a mensuptur.

Tesviye edilmiş cisim ise babasının menisi anasının rahimine cereyânından husule gelmekle, bu nutfenin sahibi olan görünürde olan babasının suretine mensûbdur. Yani ana rahmine düşen nutfe işte ana rahminde tesviye edilen bu cisim yani insan beşer cismiyle yani hangi baba ne şekilde nefh etmişse "venefahtü fi hi min ruhi" de mevcuttur. *Halbuki İsâ (a.s.)ın mahlûkıyyeti ve tekevvünü böyle değildir. Zîrâ nutfesi validesinin rahmine cereyan etmiş olan bir görünürde babası yoktur ki, bu nutfeden onun madde-i cismiyyeti vücûda gelsin ve tesviyeden sonra ona rûh nefh olunsun.*

Maddi bir oluşumu yoktur. Ama anneden kalıtım ile geçen beşeriyete dönük bir tarafı vardır. İşte İsa'nın (a.s.) ağırlıklı hali Cebrail (a.s.) tarafından nefh edildiğinden ruha mensuptur. Ruhaniyete mensuptur. İşte bu yüzden zaman zaman söylüyoruz ya İsa'nın (a.s.) nefs-i emmaresi, levamesi, mülhimesi hatta mutmainesi radiyesi, mardiyesi yoktur. Bunlar diğer insanlardan ayrıldığı taraflarıdır.

İsa'nın (a.s.) iki tane dünya malı varmış, birisi sabun birisi de tark imiş, gezdiği yerlerde kullanıyormuş, bir gün bakmış birisi toprak ile ellerini yıkıyor, onu gördükten sonra sabuna da gerek yok demiş, onu atmış bir zaman bakmış birisi parmaklarını tarak gibi yapmış saçlarını düzeltiyor, tarağı da atmış, çünkü ruha mensup olduğundan maddeye bağlılığı yoktur.

Bir de yeni başladığı zaman bir deniz kenarından geçerken balık tutan iki kardeşi görüyor, onlar daha sonra havarileri oldu, onları gördüğü zaman "ne yapıyorsunuz burada" diyor, işte balık tutuyoruz diyorlar, onlara diyor ki "gelin benim peşime takılın insan avlayalım" diyor. Balık avlamayalım insan avlayalım diyor.

Yine O'nun tabiilerinden yani havarilerinden bir tanesinin babası ölmüş, o İsa'ya (a.s.) İsa bana izin verir misin babam ölmüş köyüme gideyim cenazesini kaldırayım diyor, İsa (a.s.) demiş ki "hayır, bırak ölüler ölülerini kaldırsınlar, sen benimle kal" demiş. Tabi onun çok değişik bir hali vardır, öyle olması zaten o mertebenin gereğidir. O değişiklik

olmasaydı, Museviyet mertebesine kadar gelen insan öyle geçer Efendimize kadar olan mertebe hakikatleri oluşmazdı. İşte orada bir dönüşüm vardır sistem dönüşmesi ve kemalatı vardır, fenafillah mertebesini belirten işte kelime-i İsevi'ye böylece açılmış oluyor.

وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي 15/29 "Venefahtü fihi min ruhi"

evvela baba vasıtasıyla anneye intikal etmekte annede tesviye edilmeye başlamaktadır. Evvela tesviye sonra ruhun üflendiğini yukarıda söylüyor bizler için. Âdem (a.s.) hakkında bizler de aynıyız, onun içine ruhumdan üfledim. Dedi. Babadan geçen ruh yani mayi muhakkak, anneden geçen mayi muhakkak, Cenab-ı Hakkın üflediği ruh bunun içinde mevcut muydu. Yani babadan mayi muhakkak su anneye intikal eden de baba vasıtasıyla bu ruh da intikal ediyor mu çocuğa. Âdem'e (a.s.) üflenen ruh museviyet ruhudur. وَنَفَخْتُ Âdeme üflenen ilk ilkten başlayan bir şey bu, Muhammediyet mertebesinde Ruh-ı Azam, değil buradaki, şimdi bu ruh babadan intikal ediyor mu acaba. Yani Âdem'e (a.s.) üflenen ruh bize nasıl üfleniyor? Yoksa baba kanalıyla mı üfleniyor da işte belirli süre dokuz aydan sonra insan oluyor. Bir de ruhun üflenmesi hadis-i şerifte belirtildiği gibi üç dönem dolduktan sonra bir melek gelir ona ruhunu üfler diyor. Cenab-ı Hakk o meleğe yaz der, melek de ne yazayım diye sorar, ömrünü yaz, rızkını yaz der, sonra ilmini yaz der. Sonra da said veya şaki olacağını yaz der. Bir de böyle ruhun üflenmesi vardır.

İşte orada üflenen ruh ayan-ı sabitesi olan ruhtur. Yani kişinin programı oraya yüklenmekte oluyor. Çünkü her program şahsa ait olduğundan temel olarak bu programın var edilmesi yağmurun yağması gibi değildir. Her program şahsın kendisine göre kurgulandığı için o şahsa özel olarak üretilmesi gerekmektedir. Bu da işte dördüncü ayda oluşmaktadır. Bu 4. Ayda oluşmaktadır. 1. Safhada o madenler mertebesini yaşıyor, birinci ayda, ikinci ayda nebatiyet mertebesini yaşıyor, üçüncü ayda hayvanlık

mertebesini yaşıyor. Dördüncü ayda da insanlık mertebesini ulaşıyor yani insanlığı alacak.

Kemaline değil mertebenin başlangıcına ulaşıyor. İşte o ikinci ay hayvan "Hay" esmasının zuhuru onda başladığından insanlık zuhur değil, "Hay" hayat başladığı için yasak ediliyor alınması. Sebebi budur. İnsan vücudu şekillenmiş oluyor ama o daha insan değildir. Yani içine insani programı konmamıştır. İşte onda ruh var ama babadan geçen ruh var, ama sadece hayvaniyet mertebesinde gelen bir ruh vardır.

Bakın iki ruh çıkıyor ortaya, birisi 120. günde programı olan hayat, emri ilahisi, ayan-ı sabitesi, işte o verilen ayan-ı sabite mahluk değildir, ama sureti itibariyle mahluktur. İşte Cenab-ı Hakkın üflediği de aslı halik ama mahluka dönük yüzü var, mahluka dönük yüzü olmasa mahlukata benzemez. Babadan aldığı وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِى 15/29 "Venefahtü fihi min ruhi" ancak faaliyet sahası olduğu yerde zuhura çıkıyor. Faaliyetini bulamazsa atıl kalıyor. Çekirdeğin içinde program var, faaliyet sahasını nasıl buluyor, evvela dini kitapları okumaya başlıyor, ne zaman ki iç bünyede mevcut olan ruh Âdem'e üflenen ruh alıcı olan ruh dışarıdan bir baba bulduğu zaman ancak içeride gelişimini sağlıyor.

İşte Hakikat-ı Muhammediye mensupları bu ruhu Profösör oluyor kendisine şu deniyor, bu deniyor insanlar tarafından ama nefa-ı ilahiyi almadıkça "hay" olan birimden almadıkça kişiye mana ve ruh ulaşmadıkça okuduğu yazdığı her şey ezber, veya ürettiği şeyler vardır, hayalinden üretmekte olduğundan hayali şeyler ortaya çıkmaktadır. Batını hakikatini idrak etmemişse, kendini tanımamışsa, Rabbına ulaşamamaktadır, işte bunlar garib, gurbet ehlidir. Mutlak garib diğer garipler gibi de değildir.

İnsanın kamil olabilmesi için üç nefhayı mutlaka alması lazımdır. Bu gerek fiziki manada kamil olması için sakatlıkları olmaması için aklı başında olması için, evvela anne ve baba birlikteliğinden baba tarafından bir nefih

yapılıyor. وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي 15/29 onun la birlikte gidiyor, yani “Hay”at veren ruh onunla birlikte gidiyor. Yani babadan geçiyor. Ama yukarıdaki cümlelerde فَإِذَا سَوَّيْتُهُ onu tesviye ettikten sonra ruhunu üfledik. 15/29 içerisine diyor. İşte 120. güne kadar onun tesviyesi tamamlanmış oluyor. İşte cemadad, nebatat, hayvanat, mertebeleri tesviye oluyor, onun üzerine de insan ruhu, hayvanla insanın suret arasında farkı yoktur. Yani hayvan-ı natık ile insan-ı natık arasında fark yoktur. İkisi de aynıdır, birisi konuşan hayvan mertebesi olan birisi de konuşan Kur’an’dır. Yahut konuşan insandır. 120. günde insan vasfını kazanıyor. O da bir meleğin gelip kendisine ruh üflemesiyledir. İkinci ruh da bu oluyor.

Ruhtan kasıt onun ana maddesidir, hakikatidir. O ruhta onun programı var, ayan-ı sabitesi var, o ayanı sabitesi de mahluk değildir. “Ya bedenini ten eyledi gitti, ya tenini ruh eyledi gitti.” İşte oraya nefh edilmiş olan, ya ten olarak kalmış oluyor veya kendisindeki hakikat ortaya çıkarıp tenini de ruh eylemiş olarak bu dünyadan ayrılmış oluyor. İşte bu ikinci nefhada ikinci ruhun nefh edilmesinde kişilerin bir özelliği yoktur, birincide babanın annenin katkısı var, ikincide Hakk’ın takdiri vardır, üçüncüde suretlerin faaliyetlerinin devreye girmesi gerekmektedir. Yani suretler çalışması gerekmektedir.

“Çalışması gerekmektedir” denen budur, bu da durup dururken ortaya çıkmıyor, ama varlıkta olmasa da ortaya çıkması da mümkün değildir. وَنَفَخْتُ de kendine verilmiş olan o malzemeyi içeriden yavaş yavaş önce dini kitapları okumaya sohbetlere katılmaya, çalışıyor, bu arada da Cenab-ı Hakk takdir-i ilahi de bir gruba mensub ediyorsa veya yakınında irfan ehilleri varsa, işte o zaman yavaş yavaş o Muhammedi yani Ruh-u Azam şeyinde olan kimse Ruh-u Azam’ı anlaması mümkün değildir, yavaş yavaş ademiyet mertebesinden, yavaş yavaş İbrahimiyet

mertebesine, işte Kabe'nin yanında ayak izi var onu takip etmek gerekir, orada ayak izi boşuna durmuyor, yavaş yavaş, sohbetlerle, kitap okumakla Kur'an okumakla gece yürüyenler gibi sonrada gece yürürken tamamında kayıp oluyor, fenafillah gecesinde, ondan sonra tekrar yeryüzüne intikal ettirilip bu sefer miraç yapıyor.

Yani ismin kemalini kendi bünyesinde ve de çevrede yaptırılmış oluyor. Yani وَنَفَخْتُ anne baba iştirakiyle faaliyete geçiyor, ama maddi manada faaliyete geçiyor, ve biz ona bir melek gönderdik o melekle o kişiye programı, ayan-ı sabitesi veriliyor, hani arabalarda beyin vardır ya işte onun gibi bir program veriliyor. 1400 sene evvel Efendimiz bunları anlatmak için ne zahmetler çekmiştir. Teşbihle anlatacak ama teşbih edilecek malzeme sınırlı.

İşte bu فَاِذَا سَوَّيْتُهُ 15/29 yani o tesviye edildikten sonra yani 120. günde artık insan suretine ulaştıktan sonra ona ruhundan üfledi. Burada olan melek vasıtasıyladır. Bir de birincisi baba vasıtasıyladır. Sonra işte bu güzel bir eğitim almışsa yavaş yavaş evvela beşeriyetinden Âdem'liğe intikal etmesi lazımdır. Yani suret ve şekilden madde yapısından cismaniyetinden mana-ı ahirete geçmesi lazımdır. İlk yapılacak iş budur. Eğer Kur'an-ı Kerim'de belirtilen insanlık seyrinin tamamını bir defada yaptırmış, kişi kendi hayatında tatbikatını yapmazsa onlar hep boşta kalır.

İşte bu seyrin yapılmasının ilk asli sahnesi de Âdem-i mananın hayalimizdeki hayal cennetinden Âdem-i Manada dünyevi yeryüzüne indirilmesi dediği budur işte. Zaten Âdem kendi varlığımızda mevcut, ama onun cennetten yeryüzüne indirilmesi faaliyete geçirilmesidir. Âdem (a.s.) Cennette yaşıyordu ama tatbikatı yoktu. Oradaki yaşama bir şey ifade etmiyordu, ne zaman hazret-i şehadete geldi, ondan sonra Âdemiyet faaliyeti başladı.

Yer yüzüne basmazsak bir hayal aleminden başka bir hayal alemine giriyoruz. Dünyada yaşadığımızı zannediyoruz

ama ayağımız belki yere basıyor ama yere basan bu fizik bedenimizdir, aklımız havalarda hayalde, ne zaman bu hayal aleminden abdiyet alemine hazret-i şehadete şeref vereceğiz veya ondan şeref alacağız, işte o zaman biz dünyalı oluyoruz. Aksi halde yaşadığımız her şey nefsaniyeti nefisle yaşamaktan başka bir şey değildir.

Ayağımız yere sağlam basarsa tekrar o bastığımız yerden hız alıp yukarı çıkmamız lazımdır. Yoksa ayağımız yere bastığı zaman yukarı çıkmamız mümkün değildir. Uçak bir platforma oturacak ondan sonra sefere çıkacaktır. Ne oluyor o seferde hava da boşlukta durursa sonsuzluğa uçup gidiyor, fezada kayıp oluyor yok oluyor.

İsâ (a.s.)ın cesedinin ve sûret-i beşeriyyesinin tesviyesi nefh-i ruhîde, ya'nî Rûhu'-l emîn olan Hz. Cibril'in nefhınde yer almış idi. Yani Cebrail (a.s.) ruhu nefh ettiği zaman İsa'nın sureti onun içinde idi. Yani yapı olarak içinde vardı.

Ve onun gayrisi zikr olunduğu vech ile ceseden ve taayyünen görünürde olan babasına ve ruhen Hak Teâlâ'ya mensûbdur. İsa'nın (a.s.) dışındakilerin hepsi cesed olarak babasının suretine benzeyerek çıkar. Ruhen de Hakk Teala'ya mensuptur. Yani suret olarak babaya mensuptur, ruhen de Hakk'a mensuptur. Onun için işte

وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي 15/29

Ruhu kendine izafe etmekte ruhumdan üfledim demektedir, cesedinin olması da babasınına mensub olmaktadır, çünkü onların cisimleri nefhden önce mevcûd ve tesviye edilmiştir; yani çocuğun 120. gününde kendisine ruh nefh edilmeden evvel mevcuttu. Yani küçük cenin olarak ruhu düzenlenmiştir. Yalnız burada bir şey daha vardır, bütün mertebeleri Mertebe-i Muhammediye kendinde bulundurduğu için, İsa'daki (a.s.) nefih orada da mevcuttur, babadan nefh edildiği zaman mayi muhakkak ta o çocuğun sureti de hayvani ruhu da mevcuttur. Nasıl ki Cebrail (a.s.) Meryem anaya cism-i İsa'nın suretini ve ruhunu birlikte nefh

etti, işte baba da o çocuğun ceset suretini ve hayvani ruhunu birlikte nefh etti.

Orada da iseviyet karşılığı vardır. Başka mertebelerde ne varsa mertebe-i Muhammediyette hepsi mevcuttur. Ama buradaki ruh Cebrail'e (a.s.) değil, burada ikinci bir ruh var, babadan intikal eden kalıtımlar, şunlar bunlar DNA'lar işte o nefhanın içerisinde o çocuğun cesedi yani beşer surisi mevcuttur. Hayvani mertebede ruhu da mevcuttur, yani ruh da mevcuttur, cesed de mevcuttur. Ama Muhammediyet mertebesinin kemalatı anne karnında 120. güne ulaşınca yani tesviye edilince onun varlığı tesviye edilince düzenlenince o ruh Hakk' mensuptur. Cesed babaya mensup, ruh da Hakk'a mensuptur.

Eğer bu Hakk'a mensup olmakla ne olur, eğer bu Hakk'a mensup olan ruh olmazsa insanın Hakk'a ulaşması mümkün değildir. İşte Rahmaniyetiyle bütün babadan onu yaymakta faaliyete geçince rahim de uluhiyet bunları ortaya çıkarmaktadır. Rahimde de bu kevn ortaya çıkmaktadır. "bismillahirrahmanirrahim" sadece bu besmele-i şerifin fiziki manada ilmi manada bilinirse başka hiçbir ilme gerek yoktur. Bütün sistemin kainatın bilgileri bunun içinde mevcuttur. Hani "Besmele herşeyin anahtarıdır" deniyor ya.

Cenab-ı Hakk, ahadiyetinde iken vahidiyetine tenezzül etti, vahidiyetinden uluhiyetine tenezzül etti, uluhiyetinde bütün ilmi varlıklar olarak ilim olarak zuhur etti, meydana geldi, bunlar kendi varlığında kendisi olarak tecelli-i akdes tecelli etti, oradan tecelli-i mukaddes olarak Rahmaniyet mertebesine (başlangıç uluhiyette) Rahmaniyet mertebesinden nefes-i rahmanisini bütün alemlere yaydığında sonsuz fezaya "Huuu" diye üflediğinde o üflemesinin sebebi de kendisinde mevcut olan esma-i ilahiyenin sıkıntıda olmasından hapsolmasındandır. Bunların zuhura çıkıp sübut göstermeleri özlemleri olan sanatlarını ortaya çıkarmak için ne yaptılar, bunlar daha evvel istihkak talebinde bulundular, Cenab-ı Hakk'ın bütün isim ve sıfatları Zat'ından istihkak talebinde bulundular. Yani bize şu istihkakı ver de biz görevimizi yapalım diye.

Evvela bütün bunları Rahman esması içerisinde, Rahmeti içerisinde Allah'ın bütün alemlere olan ilk Rahmeti odur ki Rahmaniyetinden bir vücut vermesidir. İlk Rahmeti Rahman mertebesinden varlıklara vücut verdi. Demek ki her birimizdeki vücut Rahmanın bize verdiği vücuttur. İşte Rahmaniyet mertebesi bütün aleme yayıldı, RUH olarak Rahmaniyet Ruh'un hakikatidir. O ruhta mevcut olan NUR da vardı, o ruh açığa çıktığı zaman ruhtaki Nur da açığa çıktı. Dolayısıyla esma alemi oldu, Rahmandan sonra gelen Rahim, Nur esmasının genel alemde açılmasıdır.

Artık bundan sonra bireysellik kazanması, kimlik kazanması, işte bu Rab rububiyet aynı zamanda Rahimdir. İşte bütün bu alem Rahim ve Cenab-ı Hakk nerede, neyi, hangi galaksiye hangi yıldıza hangi gezegene, nerede murad etmişse orada nefes-i Rahmani yoğunlaştırdı, nefeste rutubet vardır, rutubet de zaten hayattır ve de sudur, nerede neyi ortaya getirecekse orada nefesi Rahmani yoğunlaştırarak her yoğunlaşan bir şey Rahim oldu.

Yani o varlığın rahmi oldu. O Rahimde belirli süre kemalatına geldikten sonra, tesviye olduktan sonra açığa çıktı, zaman içinde bütün bu alemler ortaya geldi. İşte bütün Rahman ve Rahimi bireysellik kazandı, kimlik kazandı, daha evvelki safhada vardı ama tüm olarak çıktılar.

Şöyle diyelim Türkiye ya da Dünya haritası önümüze alalım kağıt üstünde bunların hepsi var ama halleri yoktur. Ne zaman ki o haritada gösterilen yerleri bir bir dolaşacaksın ağacıyla, taşıyla, toprağı ile yaşarken dolaşacaksın işte o haritanın tafsili olacaktır.

Ve tesviyeden sonra rûh cismine üfürülmüştür. Binâenaleyh sûret-i beşeriyye sâhibleri içinde İsâ'nın (a.s.) misli vâki' olmadı. Cenab-ı Hakk neden İsa'yı (a.s.) farklı zuhura getirdi? Çünkü o İseviyete ait bir sistemdi. Ve de kendine has o mertebeye has bir oluşumdu. O mertebenin açık olarak beyanının anlaşılması için onu babasız halk etti, babasını Ruh-ul Kuds olarak zuhura getirdi. İşte seyr-i sulukta herhangi bir kimsenin belki fiziki manada babası olabilir, seyir halinde kişinin işte onun gerçek babası Ruh-ul

Kuds'tür. Ruh-ul Kuds kendisine gelmedikçe o kimse fenafillah mertebesine gelemez.

Ne zaman ki Cibril (a.s.), ama insan suretinde ama ağaç suretinde Cibril-i Emin seyru sulukteki olan kişilerin herhangi bir fiili manada babaları varsa da bunlar suret-i beşeriyelerinin babalarıdır, suret-i ruhiyelerinin yani ruhlarının babası ancak daha evvel bu mertebeleri yaşayan bir insan-ı kamilden çıkan nefa-ı ilahiye ile ona babalık yapmak mümkündür. Yani ancak bu şekilde onun hakiki babası yani ruh-ul Kuds olan babası ki o da nefa-ı ilahiye ile o bilgileri o kimselere nakletmesidir. İşte Cibril-i emin olması böylece yani o kişiye nefa-i ilahiye ancak Cibrillik vasfı gösteren tabi bu fiziki manada manen Cibrillik vasfı gösteren o kimse o seyir halinde fenafillah mertebesinde olan kişilerin Cibrilleridir.

O Zat mertebesinden Cibrillik yapmakta ancak bir arifin de söylediği gibi eğer bir kimse uyanık halde ise her şey ona Hakk'tan haber getirir. Her şeyin varlığında Hakk'ın varlığı olduğundan her oluşum kendisine Hakk'tan haber o ulaştıran da Cibril mesabesindedir. Salihin istidadı kabiliyeti olmuş olsa, vahyi idrak edici kabiliyeti olsa idi eğer o yol ehlinin Hakk'ın emrini bulaştırmaya her zerrede Cebrail, her zerrenin bir Cebrail olduğunu idrak eder. Ama alemde bütün bu mükevvenatta Cebraillik mertebesi bulundurmuştur bu alemin, Cebraillik demek haber ulaştırmak demektir, bunun sivri manada bütün alemde yaygın oluşu özel manada insandaki tezahurudur, bize lazım olan insandaki hakikatini idrak edip oradaki faaliyeti ortaya getirip oradan faydalanmaktır.

İşte bu mertebenin ismi eminlik mertebesidir ve bu nasıl ki Cebrail (a.s.) Kur'an Azimu şanı emin olan yerden aldı, emin olan yere aktardı, intikal ettirdi. İşte o Cebraillik vasfını gören varlıklardaki kişiler kimselerde bunu ancak emin yerlere iletirler, emin yerlere ulaştırırlar. Hani birisi demiş ya "darı değildir saçamam hocam" demiş, bu ilm-i ilahi tavuk yemi hayvan yemi değildir, insan gıdasıdır, ruh gıdası kim ki buna talipse ancak onlara verilir, emin olunan

yerlere verilir, işte Hakikat-ı Muhammediye, Mertebe-i Muhammediye mazharları bu hakikatleri kendisinde bulundurduklarından ki o da Hazret-i Rasulullah Efendimizden kendi ümmetine vermiş olduğu Cebraillik ile kendi ümmeti cibrildi, ama bu da bir mertebeydi, bu mertebeyi de idrak ettikten sonra Cibrilliğin üstünde bir de habibliği var ümmet-i Muhammedin ruhiyeti var.

İşte bütün bu alemde ne varsa Cenab-ı hakkın "küntü kenzen mahfiyyen" yani gizli bir hazine idim bilinmekliğimi sevdim, demesi buradaki sevgi çok büyük bir muhabbettir. Bu muhabbetin en genişi Hazret-i Rasulullah Efendimizde zuhura gelmektedir. İşte onun ümmeti de o muhabbeti, bu aşkı, bu sevgiyi en geniş manada diğer kavimlerden kendi aralarında kendileri tatbik etmekteler, paylaşmaktalar. Bir bakıma eğer diğer iseviyet, museviyet gibi fiziki manada yaşayanlardan gelen olursa onlara da bu verilmektedir. Sadece İslam topluluğu içerisinde yaşayan kimseler has olmaz bütün dünya kavimlerine verilebilmesi imkan dahilinde olan bir şeydir.

İşte (a.s.v.) Efendimizin ümmeti, ümmet olması dolayısıyle bütün ümmetlerin de anasıdır, diğer peygamberlerin tabilerine kavim deniyorsa ümmet-i Muhammedin ümmetine "ümmet" denmektedir, tabilerine ümmet denilmektedir. Çünkü kendisi de "Üm" olduğundan "Ümmi" yani anaya mensup yani kaynağa mensup yani kendisi kaynak olduğundan bunu da biz çok yanlış anlıyoruz, "Üm" işte okuma yazma bilmeyen diye geçiştiriyoruz, orda "Üm" kelimesinin ifadesi bütün peygamberlerin anası demektir, kaynağı demektir, O'nun ümmeti olan ümmet de diğer kavimlerin anası olan bir ümmettir. Onun için diğer kavimlere ümmet denmiyor, analık vasıfları yoktur. Çocukluk vasıfları vardır.

Çocuk vasfında olana da "Üm" denmez. Hazreti Rasulullah ana olduğundan kaynak olduğundan ümmeti de bir kaynak dolayısıyla ismi "Ümmet" olmaktadır. "Ümmet" bakın iki "mim" vardır, "ümmette, Muhammed'de üç mim vardır, bu Efendimizin şahsına ait Hakikat-ı Muhammedisi ile

ama “ümmet” de Muhammedun emin” yani Hazret-i Muhammed yani bir hazretlik hakikati vardır Efendimizin ümmetinde.

İşte bunlar daha evvel de ifade edildiği gibi bir ruh var, İsa’ya (a.s.) Meryem’e üflenen, Cebrail (a.s.) tarafından bir ruh üflenmesi vardır, bu istisna bir hadisedir, bir de diğer insanlara üflenen birisi baba tarafından anneye üflenen, ikincisi anne karnında gelişimi tesviyesi yapılan 120. gününde üflene “venefahtü” Âdemiyetten Museviyete kadar getiren kemalata erdiren ruh, diğeri İseviyet mertebesinde Ruh-ul Kuds, onun üstündeki de Ruh-ul Azam’dır.

İşte bu ruhların, bu ruhlar derken bunlar ayrı ayrı ruhlar değildir, tek ruhun kendi içindeki mertebeleridir. Eğer bu mertebeler olmazsa şehadet alemi ortaya çıkmaz. İşte bu alemler bu mertebelerle kaimdir. Yani uluhiyet mertebeleri itibariyle tabiat halinde zuhura çıkmaktadır. Mertebelerle zuhura çıkmaktadır başka türlü de zuhura çıkmaz. İşte bu mertebelerin tamamı hazreti Rasulullah, Hakikat-ı Muhammediye, ve O’nun suretleri görüntüleri olan da Muhammedin ümmeti olan ümmet-i Muhammed’de kemale ermiştir.

Birincisi Âdem’e (a.s.) üflenen “Venefahtü fi hi min ruhi” ruh, bu Uluhiyetin mahluka dönük yüzüdür, ruhudur. Bakın burada “ruhumu üfledim” demiyor, “ruhumdan üfledim” diyor. O zaman Uluhiyet ruhu oluşmaktadır. Orada mahluka yer yoktur. Bu Âdem’den (a.s.), Musa’ya (a.s.) kadar gelen seyri belirtmiş oluyor. Musa’da (a.s.) kemale erdi. Ondan sonra Uluhiyet başladığından “ve eyyednahu bir ruh-ul kuds” ruh-ul kuds ile destekledik 2/253 İsa’nın (a.s.) bir özelliği de budur. Teyid ettik yani onu güçlendirdik diyor.

Oradaki ruh kafi gelmiyor daha yukarıya uçmaya. İsa’da (a.s.) Ruh-ul Kuds olarak, Muhammed (a.s.) Ruh-ul Azam olarak üflenmiş oluyor. Yani ümmet-i Muhammed’de uluhiyet mertebesi de mevcuttur. Uluhiyet mertebesinde kişi olmadığından kişilik yoktur. Ruh-ul Kuds orada kendisi vardır. Ama Muhammediyet mertebesinde Hazreti Peygamber başta olmak üzere şahsiyet var ümmetin bir

kimliği var, o kimliği içerisinde uluhiyet mertebesi vardır. İşte insan-ı kamil suret-i ilahiye üzere mahluktur. Ama hakikat itibariyle de halıktır.

Kıble Museviyetten İseviyeye bir değişiyor, İseviyetten sonra da bir kıble değişiyor. Yahut Museviyet ve İseviyet tarafında bir kıble oluşuyor, Kudüs, Mescid-il Aksa hem Museviyeti hem de İseviyeti ifade ediyor, işte kişi mertebesi itibariyle oraya dönükken Hakk'a dönmek yani Zat'a dönmesi için de Kabe-i Muazzamaya dönmesi gerekir, işte kıblenin değişmesi burada gerekiyor. O da kıbleteyn, ümmeti Muhammed aynı zamanda kıbleteyndir. Bu yüzden 2/115 فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ nereye dönerseniz Hakk'ın vechi oradadır, hükmü onun için geçerlidir. Bu Hazreti Muhammed de geçerlidir başka bir kavimde geçerli değildir. İşte ümmeti Muhammed'de bu kıblelerin ikisi de mevcut olduğundan yani kendileri de kıbleteyn olduğundan kiliseye de gitse ibadet eder, put haneye de girse ibadet eder, havraya da gitse ibadet eder, dünyanın neresine giderse gitsin ne tarafa dönerse dönsün o Hakk'a dönmüştür başka zaten dönecek tarafı da yoktur.

----

15. Paragraf:

İmdi mevcudatın kâffesi, bitip tükenmeyen, Allah'ın kelimeleridir. Zîrâ onlar, "Kün!"dendir. Ve "Kün!" Allah'ın kelimesidir. Böyle olunca üzerinde bulunduğu şey hasebiyle, acaba kelime ona nisbet olunur mu? Bu takdirde onun mâhiyyeti bilinmez. Yahut hüviyyet-i Hak Teâlâ "Kün!" diyen bir surete mi nüzul eder? Bu takdirce ona nüzul edip onda zahir olduğu o suret için, "Kün!" kavli hakikat olur. Binâenaleyh ariflerin ba'zısı bir tarafa ve ba'zıları diğer tarafa gider. Ba'zıları da emirde hayrete düşer ve bilmez. Ve işte bu, ancak zevk ile bilinmek mümkin olan bir mes'eledir. / Nitekim Ebâ Yezid öldürdüğü karıncaya nefh ettiği hinde dirildi. Binâenaleyh bunun

indinde kiminle nefh ettiğini bildi, nefh etti. Şu halde İseviyyü'l-meşhed idi. İhyâ-yı ma'nevîye gelince, ilim iledir. Bu hayât, hayât-ı ilâhiyye-i zâtiyye-i Ümiyye-i nûriyyedir ki, onun hakkında Hak Teâlâ buyurdu: أَوَمَن

كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

(En'âm, 6/122) İmdi mürde olan bir nefsi, ilm-i billâha müteallık olan bir mes'ele-i hâssada, hayât-ı ilmiyye ile ihya eden her bir kimse, onunla diriltir; ve ona bir nûr olur ki, onunla nâs içinde, ya'nî surette kendi şekilleri arasında yürür (15).

Ya'nî İsâ (a.s.), meydana geliş şekli, beşer sureti ve ölüleri diriltmesi eylemesi ve zahiri alemden bâtı aleme intikâli i'tibâriyle sâir mevcudattan üstün olmakla beraber, (Museviyet mertebesine gelen insanlardan üstün olmakla birlikte) *"Kelimetullâh" ise de, "kelimetullah" olmak hususunda, zevk-ı muhammedî üzere sâir mevcudat ile beraberdir.* Yani museviyet mertebesine kadar "Kelimetullah" üstün bir hakikate sahip iken ama zevk-i Muhammedi üzere olan kimseler indinde bütün sair mevcudat "Kelimetullah"tır. Yani ağaç dedik, kuş dedik, şu dedik, bu dedik bütün mana ve tatbik sahası varsa onların hepsi Allah'ın kelimesinin zuhuru olduğundan bütün kelimelerle ve İsa kelimesi de bir kelime olduğundan ümmet-i Muhammed zevki üzere museviyet zevki üzere değil, ümmet-i Muhammed zevki üzere yani onu yaşayanların ümmet-i Muhammed hakikatini yaşayanların indinde bütün kelimeler "İsa" kelimesi gibi aynı değerdedir.

Museviyet mertebesine gelindiğinde İseviyet mertebesinin hakikatinin bir yukarıda olmasını ifade ettiği belirtme babında İsa kelimesinin üstünlüğü vardır. Ama Muhammediyet mertebesi indinde artık bütün mertebeleri cem ettiğinden Muhammediyet mertebesi itibariyle o zevki yaşayanlar bütün mertebeleri cem ettiğinden İseviyet,

Museviyet, Ademiyet, ibrahimiyet mertebelerinin hepsi birleştiğinden bütün alemdeki varlıklar da Allah'ın birer isimlerinin zuhuru olduğundan dolayısıyla İsa ismi ile diğer isimler arasında fark gözetmezler. İsa'da (a.s.) gözüken Ruhullah ne kadar Ruhullah ise diğer varlıklardaki ruhlar böyle Ruhullahtır, Hakk'ın vecihleridir. فَاَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ 2/115 bunu göstermektedir. Ama iseviyet mertebesi itibariyle bakıldığında ilk defa bir sır ifşa edilmekte Allah'ın bir insanda Zat'i ile zuhur ettiği sırrı ifşa edildiğinden Museviyet mertebesine göre bir üstünlüğü olmaktadır. Ama Hakikat-ı Muhammediye bütün alemleri, bütün mertebeleri ihata ettiğinden o halde İsa Kelimesi ile Âdem kelimesinin hatta, hatta İsa Kelimesi ile firavn kelimesinin arasında bu mertebede fark olmaz. Çünkü "Cami" isminin zuhur mahalleri olduğundan orada said, şaki, iyi, kötü isimlerine girdiğimiz zaman tabi ki orada Musa ile firavun kelimeleri ayrılır.

O konu ayrıdır. Ama ümmet-i Muhammed ilminde hakikatinde firavun da Allah'ın isimlerinden bir isimdir, Musa da, İsa da Hazret-i Muhammed de O'nun isimlerinden bir isimdir. İsa Kelimesi diğer mevcudat ile beraberdir. Diğer mevcudat dendiği zaman bütün mevcut olan ne varsa ister ehl-i küfürden, ister ehl-i imandan olsun hepsi Hakk'ın birer kelimesidir, bu yönden ayrılmaz ama faaliyetleri ile bizden ayrılır, o ayrı konudur. Musa kelimullah, İsa kelimetullah, Muhammed kelamullah bütün kelimeleri toplayandır.

Zîrâ mevcudatın tümü Allah'ın kelimeleridir ki, asla bitmek ve tükenmek bilmez. Çünkü o mevcudattan her birisi "Kün!" emrinden zahir olmuştur. "Kün!" ise Allah'ın kelimeleridir. Bu kelime amir hükmünde olan kelimedir, "İkra" da öyledir, diğer kelimeler memur hükmündedir. *Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de buyrulur: (Kehf, 18/109)*

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

Kehf(18) / 109- De ki: "Rabbimin sözleri için deniz mürekkep olsa ve bir o kadar da ilave getirsek, Rabbimin sözleri bitmeden önce deniz tükenecektir."

Ya'nî "Yâ Habîbim de ki, eğer küre-i arz-ı muhît olan bahr, Rabb'imin kelimâtını yazmak için mürekkeb olsa Rabb'imin kelimâtı hitâm bulmazdan evvel derya tükenir idi. Ve eğer onun mislini getire idik yine böyle olur idi."

Ma'lûm olsun ki, "Kün!" emri "kâf' ile "nûn"dan mürekkeb lafz-ı arabîdir. "kaf" Kudreti ifade ettiğinden "kün" de kudret olduğundan onu demek istiyor. *Âlemde bu kadar muhtelif lisan mevcûd olduğu halde, Hak Teâlâ îcâdını murâd ettiği şeye "Kün!" kavl-i arabîsi ile mi hitâb eder; ve bu kavli nasıl tekellüm eyler? Nitekim âyet-i kerîmede buyrulur:*

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

(Nahl, 16/40) / Ya'nî "Biz bir şeyi irâde ettiğimiz vakit, o şeye bizim kavlimiz "Kün!" dememizdir. Bu takdirce o, olur."

İmdi kelâm, hayat ve ilim ve sem' gibi sıfât-ı ilâhiyyeden bir sıfattır. Zât-ı ilâhiyye bir şeyin îcâdına teveccüh ettikde zâtında bilkuvve mündemiç olan o şeyin mevcûd olmasını emr eder. Bu ise zâtın kelâm sıfatı ile, kendi zâtına tecellîsinden başka bir şey değildir. Binâenaleyh bu emir, harfsiz ve sessiz nefsinden bir kelamdan ibârettir ki, Lafızlar aleminde Arabîsi "Kün!" kelimesi olduğu gibi, diğer lisanlarda bu ma'nâya mevzu' bir takım kelimâttır.

Kelâm-ı nefsî-i ilâhî harf ve savt kisvesine bürünerek âlem-i taayyüne, Arabiyye lafızlar ile şerefle varid olduğundan, meydana geldiğinden bu ma'nâyı anlatmak için "Kün!" kavli isti'mâl buyrulmuştur. Arap lisanında bu kelime

kullanılmıştır. *Bu kelâm-ı nefsî sudur edince o şey, göz açıp kapatma anında, ilm-i ilâhîde peyda olur. Nitekim âyet-i kerîmede buyrulmuştur:*

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

(Kamer, 54/50) imdi insan, her dakika kendi nefsinde vâki' olan hâle dikkat ederse, bunun ne gibi bir şey olduğunu zevkan bilir.

Zîra "İNNALLAHE HALAKA ALA SURETİHİ" buyrulmuştur. Ve keza "men arefe nefsehu fakat arafe rabbehu" hadîs-i şerifinde bu hakikate de işaret vardır.

Misâl: *Kendisinde hattatlık ve ressamlık sıfatları bulunan bir kimse kendi kendine bulunduğu halde, bilfarz hattatlık sıfatının hârcde zuhur taleb etmesi üzerine, o kimse bu sıfatın talebini is'âfen bir levha tahrîr (yazma) ederek, bu sıfatın eserini hâricde görmek murâd etse, evvelâ o yazacağı levha suretinin ilminde ve zihninde husulüne teveccüh eder. Ve teveccühü müteâkıb göz açıp kapayıncaya kadar ve belki daha az bir zamanda, hattatın ilminde ve hayâlinde, levhanın sureti nakş olur.* Yani hattat onu kafasında hemen yapar.

İşte hattatın bu sıfatının zuhûr-i eserine teveccühü bî-harf ü savt (harfsiz ve sessiz) "Kün!" emridir. Ve bu emir kelâm-ı nefsidir ki, biz buna "kendi kendine içinden söylemek" deriz. Harf ve savt ile izhâr ettiğimiz kelâm, bu içimizden söylediğimiz kelâmın aksidir. Zâtımızda mündemiç olan sıfat-ı kelâmın izhârına teveccüh ettiğimiz vakit, ilmimizde peyda olan maânî o kadar sür'atle meydana gelir, iki ma'nâ arasını zamanen tefrik kabil olmaz.

Âlem-i elfâzda bu emrin Arabîsi "Kün!" kelimesi olduğu gibi, diğer lisanlarda de bu ma'nâya mevzu' bir takım kelimâttır. Kelâm-ı nefsî-i ilâhî, harf ve savt kisvesine bürünerek, âlem-i taayyünde hâtem-i enbiyâ (s.a.v.) Efendimiz'e elfâz-ı Arabiyye ile gelmiş olduğundan, bu ma'nâyı tefhim için "Kün!" kavli isti'mâl buyrulmuştur.

İmdi hattat, kendi emr etti, kendi dinledi. Ve emri müteâkıb hemen levhanın sureti ilminde müntakış olmakla, kendi zâtıyla, kendi zâtında, kendi zâtına tecellî etmiş oldu. Bakın dışarıya çıkan bir şey yok ama içeride program oldu. *Ve evvelce hattatlık ve ressamlık sıfatları zâtında beraber ve zâtının aynı iken, bu tecellî neticesinde hattatlık sıfatı ressamlık sıfatından ayrıldı.*

Ve ilminde peyda olan o levhanın sureti bu sıfatına âyine oldu. İşte resim yaptığımız tablo bizdeki ressamlık sıfatının aynası oldu, yani ressamlık sıfatını o aynada seyr etti. Nasıl aynaya baktığımızda kendimizi seyr ediyoruz, *Ve hattat mukaddema kendisinin bu sıfatını ilm-i icmâlî ile bilir iken, yani başlangıçta hattat hattatlık sıfatını toplu olarak biliyorken şimdi ilm-i tafsîlî ile bilmeğe başladı.*

Evvelce bilir idi, bu defa gördü. Ve bu görme neticesinde ilm-i tafsîlî peyda oldu. Fakat bunların cümlesi o kimsenin zâtının hâricinde vâki olmadı. Binâenaleyh o kimse, kendi kendini müşahede etti.

Tekvîn hakkındaki tafsilât ve îzâhât Fass-ı Sâlihî'de geçtiğinden bu bahsin mütâlâasında o îzâhâtın dahi yeniden bakılması lazım gelir. İmdi Hakk'ın, üzerinde bulunduğu ıtlak ve ahadiyyet hasebiyle bu "Kün!" kelimesi ona nisbet olunur mu; ya'nî hiç bir sıfat ile metedilmiş, sıfatlanmamış ve hiç bir isim ile isimlendirilmiş olmayan sadece zâta "Kün!" kelimesi nisbet olunur mu, yoksa olunmaz mı?

Evet, olunur. Velâkin bu surette "Kün!" kelimesinin mâhiyyeti idrâk olunmaz. Çünkü Hakk'ın Kelâm'ı, zâtının aynıdır. Ve sade zatın hakikatini ve künhünü bilmek ve idrâk etmek, beşeri fertlerden hiç bir ferd için mümkin değildir. Bu mertebede kelâm ve mütekellim zât-ı ahadiyyedir, yani kelamı söyleyen ve söylenen Zat'ı ahadiyedir. Binâenaleyh ona nisbet olunan "Kün!" kelimesi, hakikati üzere mutlak olduğu halde terk olunur. Bu hususta tefekkür ve dedi kodu asla caiz değildir. Çünkü zât-ı mutlakın letafeti yanında, cisimlere nazaran latif olan fikir, kesiftir.

Ve kesifin hâl-i kesafetle latîfe yolu yoktur. Meğer ki terk-i kesafet edip latifin aynı ola. Bu surette de ilim, âlim ve ma'lûm tek şey olur.

Yahut hüviyyet-i Hak Teâlâ, "Kün!" diyen bir surete mi nüzul eder? Evet, yukarıda zikr olunan i'tibâr caiz olduğu gibi, bu i'tibâr dahi caiz olur. Bu i'tibâra göre, Hakk'ın nüzul edip zahir olduğu suret için "Kün!" kelimesi hakikat olur. Zîra suver-i ekvândan herhangi bir suret olursa olsun Hakk-ı mutlakın esmadan bir isim hasebiyle taayyününden ibarettir.

Binâenaleyh o suretten sâdır olan "Kün" kavli, o suretin hakikati olur; ve o suretten "Kün" sözünü söyleyen Hak olur. Zîrâ kelâm, sıfât-ı Hak'tan bîr sıfat ve bir mefhûm-i küllidir. Mezâhir-i kesîrede merâtib-i muhtelife ile zuhuru bu mefhûm-i küllînin vahdetine zarar vermez. Nitekim güneşin ziyası muhtelif pencerelerden odaya aks etmiş olsa güneşin parçalandığına hükm olunamaz; ve güneş cüz'iyyâta inkısam etti denilemez. Güneş cüzzi kısımlara bölündü denilemez.

Binâenaleyh hakîkat-i kelâm bir olduğu gibi, hakîkat-i vücûd dahi birdir. Şu halde vücûd-i mutlak-ı Hak, ism-i Zâhir'i hasebiyle ekvan suretlerinden yani bu alemdeki suretlerden bir suretle meydana gelipte bu suretten "Kün" kavli sâdır olsa, hakikatte bu kavlin söyleyicisi Hak olur. İmdi mademki bu iki i'tibâr mevcûddur, ki bunun birisi ahadiyet mertebesindeki "Kün" hükmü, anlaşılamayacağı o oraya ait oluyor, bu da bir yöndür bu da doğrudur ama "Kün" kavlinin birde zuhurdaki ariflerden ba'zısı evvelki i'ti-bâr canibine ve ba'zıları da ikinci i'tibâr tarafına giderler; ve ba'zıları dahi her iki i'tibâra bakıp hangisiyle hükm edeceğini bilmez, hayrete düşer.

Velâkin bu hayret, (S.a.v.) Efendimiz'in bize "Ya Rabbi bendeki hayretimi arttır" yani Zatındaki hayretimi arttır kavli şerîfiyle ta'lîm buyurduğu övülen hayrettir. Zîrâ bu hayret ba'de'l irfan olan hayrettir. Cenab-ı Hakk'ın azamet-i ilahisine baktığımız zaman ve doğru bir görüş üzere açıldığı zaman hayret ederiz, nasıl oldu bu iş diye yalnız bu hayret beşeri yönde küçük bir çerçeve içinde bir de ilahi manada

olan hayret ver, işte bu ilahi manada olan hayreti anlatıyor. Yalnız bu hayret irfan olunduktan sonraki hayrettir.

Yani irfaniyet ile anlaşılan hayrettir, Yoksa beşeriyeti ile şu oldu da bu oldu da hayret ettim demek değildir. İlahi manadaki idrak edilen bir hayrettir ki irfaniyetten sonra olur. *Binâenaleyh evliyanın üst kısmında olanlar için olan büyük bir hayrettir.*

Velâkin zevk-ı muhammedî üzere kendilerine irfan ihsan olunan zevat için bu hususta hayret yoktur. Hani Efendimiz bir hadis buyurmuşlardı, "Allah vardı onunla birlikte hiçbir şey yoktu" buyurur. Hazreti Ali efendimize bu ulaştırılınca Hazreti Ali efendimiz buyurmuşlardır ki "şu anda da öyledir" demiştir. Bu anda da öyledir yani sadece Ali Efendimiz zamanında değil, gelecekte de öyledir, geçmişte de öyleydi zaten. Yani Allah var idi onunla beraber eşyadan hiçbir şey yok idi. *Zîrâ bu zevat ya'nî "Allah Teâlâ var idi; O'nunla beraber eşyadan bir şey yok idi; ve el-ân dahi öyledir" kavli münîfi mucibince vücûd-i Hak'tan başka bir mevcûd olmadığını ve bu i'tibârâtın ancak vücûd-ı mutlak-ı Hakk'ın meratibine taallukunu bildikleri için, her iki emrin her bîr aynda mütehakkık olduğuna hükm ederler.*

Yani artık bu kimselerde hayret de kalmaz neden, çünkü hayret edilecek bir şey göremezler. Bütün varlıkta Hakkın varlığını müşahede ettikten sonra hayret edilecek bir şey göremezler. Bu itibarattan da vücud-u mutlak-ı Hakkın yani Hakkın mutlak vücudunun mertebelerine taallukunu yani mertebelerine ait olduklarını bildiği için her iki emrin her bir ayrımına yani her bir varlığın hakikatlerine mütehakkın olduğuna hükmederler. *Ve "Kün" emrinin zât-ı mutlaka veyahut zât-ı mutlakın nüzul ettiği surete nisbeti, bir mes'eledir ki, ancak zevk ile bilinebilir.* Yani ne varsa gördüğümüz bu alemde bunların hepsinin zuhura çıkması her an oluşan o kün emriyle olmaktadır.

"Kün" emri bir defa söylendi bitti değildir, aslında Zat mertebesinden baktığımız zaman tecelli-i Vahid hükmüyle Cenab-ı Hakk "Kün" dedi ve bütün bu alemler oluştu. Anacak bu defa denen "Kün" öyle bir uzaya, aleme geldi ki

“Kün” diye çıktı ama yankılanması “Kün, kün, kün ” diye her bir oluşumda bu kün tekrarlandı, hayata geçti canlandı.

Bunu ilm ile anlamak kabil değildir. Hayatın gerçeklerini beşeri ilimle anlamak kabil değildir. İnsanın beşeri bir hayal özelliği var, kendi üstünde beşeri hayali kendine ait bir hayali var, bir de genel hayal alemi vardır. Misal alemi dediğimiz, Alam-i Ervah daha üstü hepsi hayal alemidir. Bunlardan birisi beşeri hayal ki ipek böceğinin kozası gibi, işte biz bu koza içinde yaşadığımızdan bu kozanın içindeki bilgimiz ne ise o kadar değerlendirebiliyoruz hayatı.

Ama bu hayat bizim kozamızın içinde sıkıştığı kadar genişlikte bir hayat değil dar bir hayat işte ancak zevk ile bilinir bunu ilim ile anlamak kabil değildir dediği budur. Zevk ile bilinir dediği de yaşayarak bilinir, yani o beşeri hali aştığımızdan hayal alemini aştıktan sonra veyahut o buharı, bulutu başımızın üstünden hayali bulutu hayali benliği tamamen açamamış olsak da hiç olmazsa ondan anten çıkarma imkanımız vardır. *Meselâ iktidarsız bir kimseye cimâ'ın lezzeti ne kadar ta'rîf olunsa, onda hâsıl olan zevk-ı tasavvurî, bu lezzeti kendi nefsinde bulan kimsede hâsıl olan zevk-ı hâlîye benzemez.*

Nitekim Bâyezid BÎstâmî (r.a.) öldürdüğü bir karıncaya nefti ettiği vakit dirildi ve onda hayât eseri zahir oldu. Hz. Bâyezîd, nefh esnasında öyle bir tecellîye mazhar olmuş ki, kendinin kendiliği bitmiş artık orada kendinden bir şey kalmamış suret olarak isim olarak var fakat özünde gayrilik kalmamış ve vücûd-i izafîsinin Kayyûm'u olan yani kaimi, bakıcısı olan Hakk'ın sıfatı icrâ-yı hükm etmekte bulunmuş idi. Yani Hakk’ın sıfatı oradaki hükmü meydana getirmiş idi.

Nitekim hadîs-i kudsîde insân-ı kâmile hitaben buyrulur; Ya'nî “Halka benim sıfatım ile zahir ol! Seni gören beni görür ve seni seven beni sever ilh..'" Karıncaya bu halde iken neflh etti; Bayazıdın haliyle değil, Bayazıddaki ilahi sıfatların zuhura çıkarttığı Hakk tarafından üflendi çünkü hayat sahibi Hakk’tan başka hiç kimse şu hayat verdi, bu hayat verdi dendiğinde, o hayat veren zuhurda olanın kendisi değil, ondaki Hakk’ın ta kendisidir, aslında her

zaman Hakk'ın kendisidir, ama orada hayat sıfatı ile zuhur ettiğinden o sıfatı o Hayy esmasına Hakkın kendisi vermiştir.

İşte İsa'nın (a.s.) hali böyle idi, "biiznillahi" dediği haller İsa'nın (a.s.) ölüyü diriltmesi ve çamurdan kuş yapıp içine üfleyip kuş olması İsa'nın (a.s.) kendine ait yaşadığı zamanlara ait zamanları içerisinde olan değildir. Cenab-ı Hakkın oradan zuhur ettiği zamandaki hadisedir. "biiznillah" dediği onun izni ile ancak bu olayı Cenab-ı Hakk anlatırken "biizni" benim iznimle diyor, yani orada zuhurda olan benim hükmüyle diğer şekliyle "biiznillahi" derken onun Rahmaniyet mertebesi tarafından anlatılması vardır.

Bakın birincisinde Cenab-ı Hakk zati olarak aynı ifadeyi zati olarak kendisi "Ben üfledim" diyor yani benim iznimle benim programımla oldu yani kendisi bu hadiseyi anlatmakta diğer bir ayette de başka mertebe tarafından biiznillahi yani Allah ona ilim verdi de öyle yapıldı diye iki değişik mertebeden anlatılışı var ayetin. İşte Bayazıd de karıncaya üflediği zaman üfleyen Bayazıd değildi, Cenab-ı Hakkın kendisi idi o "Hay" yani hayat ortaya çıktı.

Karıncaya bu halde iken nefh etti, hin-i nefhde yani nefh ettiği zaman da kiminle nefh ettiğini de bildi. Yani Bayazıd bu irfaniyete de sahipti. Bakın burada iki oluşum vardır, bazen Cenab-ı Hakk böyle mucize türü değişik şekiller, bazı kimselerden bazı yerlerden zuhura getirir, fakat o zuhura getiren kimse bunu bilmez. İşin hakikatini bilmez, Cenab-ı Hakk onu orada kullanır, ama kul onun hakikatini bilmez. Veliliğin bir kısmı da budur, ama bu daha kemal olan bir veli olduğundan hem onun şuurundadır aynı zamanda.

İşte İsa'da (a.s. o şuurdaydı. O herhangi bir kişiden zuhur ettiğinde gerek "Hay" esmasından, gerek "Kahhar" esmasından gerek "Cebbar" esmasından olağan üstü hallerde o kişi bunun farkında olmadığından ama burada tehlike vardır onu kendi nefsine mal edebilir. İşte o tehlikesi vardır. Ama tamamen kendinden Hakkın varlığı ile zuhura çıktığını bildiği bir kimsede böyle bir tehlike olmaz. Yani bunu kendi üstüne almaz. İsa'da (a.s.) zaten onu söylüyor, "Ben kendimden onlara böyle bir şey söylemedim, onlar

uydurdular yani Allah'ın oğlu diye ismi onlar bana verdiler" diyor.

Binâenaleyh emr-i ihyaya taalluk eden "Kün" kavlinin zât-ı mutlaka mı, yoksa Hakk'ın kendi suretine nüzul etmesi hasebiyle bu surete mi nisbet olunacağını zevkan arif oldu. İşte burada onun oluşması "Kün" emri ile meydana geldi, işte "Kün" kavlinin Zat'ı mutlaka mı yoksa Hakk'ın kendi suretine nüzul etmesi hasebiyle bu surete nisbet olunacağını zevkan arif oldu. Yani Cenab-ı Hakk lisanen "Kün" dedi ve oldu, yani Cenab-ı Hakk Zati ile "Kün" dedi oldu veya Cenab-ı Hakk oraya mı tecelli etti tecellisi ile "Kün" dedi de orada mı oldu yani bir başka Zat mertebesinden "ol" dedi efal mertebesinde zuhura çıktı, böyle mi veya doğrudan doğruya efal mertebesinde kendisinde mi "Kün" meydana geldi, işte arif bunları zevkan bilir, *Böyle olunca Hz. Bâyezîd nefh etme esnasında İseviyyü'l-meşhed idi.*

Yani müşahede-i İseviyede idi, iseviyet mertebesinde idi diyor. Şunu da dile getirmek lazımdır, (a.s.v.) Efendimizin ümmeti dahi İseviyyul meşreb hükmüne sahiplerdir. Neden çünkü (a.s.v.) Efendimizdeki ihya İsa'daki (a.s.) ihya gibi değildir. (a.s.v.) Efendimiz hem bedenleri ihya etmekteydi hem de ruhları ihya etmekteydi. Madde alemindeki olan hisside İsa'nın (a.s.) zevki müşahedesine nail oldu, tabi bu da az bir şey değildir, az bir mertebe değildir. İşte Bayazid-i Bistami hazretleri bu halde iken İsa (a.s.) zevki müşahedesine ulaşmış olmuştur. Ya'nî ihyâ-yı hissîde îsâ (a.s.)ın zevk-ı müşahedesine nail olmuş idi.

Cenâb-ı Şeyh-i Ekber (r.a.) buraya kadar ihyâ-yı hissîyi beyan buyurdu. Yani madde histe olan ihyayı beyan buyurdu, Bundan sonra da ihyâ-yı ma'nevînin izahına yönelip, manevi izaha yönelip buyururlar ki: İhyâ-yı ma'nevî ilim ile olur. Bakın bu hepsinden mühimdir. Savaşta şehit ya da gazi olup ahirete intikal edenler, irfaniyetle kişinin özüne intikal eden ulaşan bir şey olmayacak yani hayat hay ile zahirde kalmış olacak ama ihyayı manevi ise ilim dili olan ve ilim dili hasıl olan bu hayat-ı manevi; *Ve ilim ile hâsıl olan bu hayât-ı manevî, ilâhî, zatî, ilmî ve nûrî olan hayattır ki,*

onun hakkında Hak Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de böyle buyurur:

Bakın burada ilim ile hasıl olan bu hayat-ı manevi ilahi, Zati, ilmi ve nuri olan hayattır. İşte bunun oluşması için de sohbetin dört mertebesi çıkıyor işte.

Bir sohbet olurken evvela onun sesi, savt olarak gidecek, sonra o sese yüklenmiş manası verilecek sonra o mananın hayatı olan ruhu olacak sonra bunların müşahedesi için gereken nuru olacaktır. İşte bu tür sohbetler ihyayı maneviyi meydana getiren sohbetlerdir. Beşeri, hayal içinde yaşayan kimselerin bir başkasına hayat vermesi mümkün değildir. Çünkü kendisi dirilmiş, hay olmuş değildir, ki başkalarını hay yapabilsin. Bir sürü mum koysanız o mumlara ateş temas etmediği müddetçe o mumlar ölü hükmündedir, bir başka mum gelip ona buse kondurduğu zaman yani ona bir "Huuu" nefha verdiği zaman veya kibrit vs. o mumlar ışık vermeye devam ederler. İşte o mum koyu bir yağ durumundayken sonra nura dönüşür, neden çünkü kabiliyetinde var olduğu için yoksa bir başka yere muma konmuş ipliği koyun taşa veya suya yanmadığı görülür çünkü mum kabiliyeti onda yoktur. Şu ayet-i kerime her zaman dikkatimi ilgimi çekmiştir,

(En'âm, 6/122) ya'nî "O kimse ölü müdür ki biz onu ihya ettik; ve onun için bir nûr kıldık ki o nûr ile nâs arasında yürür."

أَوَمَن كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي
النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَٰلِكَ زُيِّنَ
لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

Herhangi bir kimse ölü değilmiydi biz ona hayat verdik diyor. Ayeti kerimenin kaynağını bilmemiz gerekiyor, bir ayet Zat'i ayet mi, sıfati ayet mi, esmai veya efali ayet mi

bunları bilirsek idrak etmemiz daha kolay olacaktır. فَأَحْيَيْنَاهُ biz ona hayat verdik diyor demek ki hayat sahibi Hakk'ın ta kendisidir. Ona hayat verdikten sonra وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا hayat verdikten sonra ve de nur verdik يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ işte insanlar içinde o nur ile yürümektedir. Yani o kimse ölümüdür ki biz onu ihya ettik yani o kimse ölü idi biz ona hayat verdik ve onun için bir nur kıldık onun ile insanlar arasında yürür. Yani hayatını böyle sürdürür.

Enam (6) / 122- Ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz kimse, karanlıklar içinde kalıp ondan hiç çıkamayan kimse gibi olur mu? İşte kafirlere yaptıkları böyle süslü gösterilmiştir.

Bu âyet-i kerîmenin tefsîren ma'nâ-yı münîfi şudur: "O kimse cehil ile ölü müdür ki, biz onu hayât-ı ilmiyye ile ihya ettik." Yani o kimse her ne kadar fiziki manada bir hayatı var ise de geziyor, gidiyor, yürüyor, işi gücü var ise de iki mana da da hayat sahibi ise de ama manevi manada hayat sahibi değildir. Manevi manada hayat sahibi olabilmemiz için Hakkın "Hay" esmasına ulaşmamız gerekmektedir, ki oradan hayatımızı alabilelim. İşte kim bu şekilde bir çalışmalar içerisinde hayatını sürdürmekte Cenab-ı Hakkın nefa-i ilahisine ayna olmakta veya ona mazhar, ona karşı düşmekte işte o çalışmaları neticesinde ilim ile yeniden bir hayata başlamakta buna üçüncü doğuş da diyorlar ya hani "anasından iki defa doğmayan semavatın melekütüne yükselemez" demişlerdir.

Anasından iki defa doğmak demek işte birisi fiziken anneden babadan doğmak, birisi de bu hayat-ı fizikiye bu hayvan-ı natık olan hayat bu hayvanattan bir farkımız bizim nefs-i natıka olmamız yani konuşan hayvan olmamız işte buna hayvan-ı natıka diyorlar biraz da sosyal yaşam farkımız var, et, kemik, kan, hücre hiçbir farkımız yok. İşte veled-i kalb dedikleri kalbin oğlu işte kişinin sonra gerçek

kimliği odur. Bu veled-i kalbin bu beden elbisesi olmaktadır, kabuk olmaktadır. Cesed bu dıştaki veledi kalb yavaş yavaş gelişmekte sonra kemalatını bulmakta insan-ı kamil de bu olmaktadır.

Ve biz bunu bu tohumu ekersek veled-i kalbe sahip oluyoruz, bu tevhid halini o çocuğu çok iyi bakıp onu devamlı beslememiz gerekiyor. Onun besini de tevhid sohbetleri, tevhid sofralarıdır. İşte Cenab-ı Hakkın *"onun içine biz nur kıldık"* 6/122 dediği budur. Veled-i kalbin nurlanarak gözünden bakmasıyla, alemdeki her varlıkta hakikatini görme müşahedesi kendine hassa olması işte bunun aydınlanması için de ilahi nura ihtiyaç vardır. Bu nur da bir bakıma ilim nurudur. Onun dışında başka bu alemin gerçeği ortaya çıkması mümkün değildir.

Allah cümlemize bu ayetin hükmünü üzerimizde gerçekten tahakkuk ettiren kullarından etsin, gerçi her birerlerimizin üzerinde bu ayetin hükmü yürümekte ama biz bunu ne kadar genişletebilirsek, ufkumuz o derece geniş ve uzun ve miraca doğru yükselmektedir bu ayetin verdiği nur ve aydınlanma ile. İnsanlar arasında böyle yürür diyor, dışarıdan bakan insanlar bunun içindeki nuru fark etmediklerinden kendileri gibi suri olarak gördüklerinden bir şey fark etmezler. O da zaten fark ettirmez.

Çünkü kendinde değerli bir mal olan o malı açığa çıkarmaz. Ancak ehli olursa ehline ikram etmek için ortaya çıkarır, onu da kısmen çıkarır. Yani kim ki dışarıdan bakıldığında nasın dışında bir kisve ile varlık gösteriyorsa yani kalıp kıyafet potur, sakal, cübbe falan gibi genel insanların tabii yaşayan insanların dışında bir kendine form vermeye çalışıyorsa, sarıktı, cübbe idi, yok horasan erleriydi gibi tabi bunlar iyi niyetle yapılıyor ama farkında olunmuyor, o mertebenin kişisi olduğunu kendisi ispatlamış oluyor. "ben bu kişiyim" diyor.

Yani kendindeki kıyafet onun nerede olduğunu gösteriyor, aynı zamanda da orayla da perdelenmiş olduğunu göstermiş oluyor. İşte onun en büyük perdesi de o oluyor. Tek yönlü bir hayata sahip olmuş oluyor. Ama irfan

ehlini nastan yani içerideki insanlardan ayırt etmek mümkün değildir. Çünkü o içte ayrıdır, dışta ayrı değildir. Diğeri ise içte bir dışta şeklen ayrıdır. Yani diğer insanlarla iç bünyesi aynı suret olarak farklılık göstermesi bu da benlikten başkası değildir.

İşte Hak ehli dışarıda bütün insanlarla bir ama içte nur ile ki bu nur gündüz ışığı gibi değil ilmi ile birlikte aydınlatan bir nurdur. İşte yukarıda bahsettiği bu durumda olan kimselerin artık hayreti de kalmıyor. Çünkü bütün hakikatleri idrak ettiğinden ne kadar yeni bir şey gelmiş olsa bu yeniliklere alışık olduğu için tabii karşılıyor. Kaynağını bildiği için tabii karşılıyor. İşte onun için "Hak ehlinin olmaz nişanı" demişlerdir. Herhangi bir yeni şey karşısına geldiğinde fevri davranışı olmaz, yani herkes gibi öyle normal davranır.

İnsanların birey aklı içerisinde yine dediğimiz hayali içerisinde bunun en alt tabanında olanlar var, hayali şuuru var buna da yüksek şuur denebilir, o yüksek şuur kelimesinin gerçek manasını ilahi şuur şekliyle ifade edilmesi, daha güçlü oluyor o kelime çünkü beşeriyetin kendine ait bir şuuru var ilahi şuur var, buna akl-ı kül deniyor işte, zaten bütün gayemiz akl-ı külle doğru yelken açmak kanat açmaktır.

İşte beşeriyetimizden bu hayalimizden çıkmamızın tek yolu akl-ı küle doğru yönelmektir. Yoksa o beşeri yaşantılarımız içerisinde ne kadar çok tefsir bilirsek bilelim, Arapça bilirsek bilelim, yapacağımız yorumlar bir satıhtadır, bu satıh ne kadar genişlerse genişlesin sadece satıhtaki genişliktir. Bize lazım olan sathi genişleme değil, şaküli genişlemedir, yükselmedir işte bu da miraçtır.

Cenab-ı Hakk hani "Ben emanetimi dağlara yükledim, kabul etmediler ama insan kabul etti insan zalumen cehule oldu (33/72), bir başka ayette de bahsederken "Tevrat'ı biz Yahudilere yükledik fakat onlar indirdiler sırtlarından" diyor. Taşıyamadılar indirdiler sırtlarından ve onun yerine dünyalık şeyleri yüklediler, bu da ne kötü bir yüktür ki o kadar çok

kitap yüklenmiş eşeğin yüküne benzer diyor. 62/5 bunların hali merkebe benzer diyor.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّورية ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ
يَحْمِلُ اَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ
لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

62/5-Kendilerine Tevrat yükletilip sonra onu taşıyamayanların misali, büyük kitaplar taşıyan eşeğin misali gibidir! Allah'ın işaretlerini yalanlayan toplumun durumu ne kötüdür! Allah zâlimler topluluğunu hakikate erdirmez.

Yahudi alimlerinin durumunu merkebe benzetiyor, Yahudilerin halini bu hakikate benzetiyor. Ama Cenab-ı Hakk Kur'an-ı Kerim'de Efendimize (s.a.v.) sana emrimizden bir "Ruh" verdik demek suretiyle Zat'i manada Ruh-u Azam'ı ve bu emanetin de bu olduğunu anlamış oluyoruz. Diğer ayetlerde de "Sana Kur'an-ı yükledik" diye de belirtilmiş oluyor.

Ve onun için bir nur kıldık ki, o nûr-i ilimdir. Bu nûr-i ilim ile nâs içinde yürür; bu da nedir, tevhid ilmidir, şeriat ilmi değildir. Şeriat ilmini yani fıkıh ilmini herkesin öğrenmesi mümkündür gerçi bu ilim ile dahi olsa nihayet bu da bir ilimdir gene diğer insanlardan farkı vardır zaman zaman farz sünnet sorulduğu zaman ondan cevap alınabilir ama onları kitaplarda da bulmak mümkündür. Ama onların diğer insanlardan gene de farklılığı vardır. Yine de hayal içinde yaşamaları diğer insanlardan farksız hale getirmektedir.

Ve onların isti'dâdlarında olan ahvâli o nûr vasıtasıyla idrâk eder." Yani insanların içinde yürür ve onların hallerini anlar idrak eder. Onların istidatlarında olan ahvali yani istidat ve kabiliyetlerinde olan ayan-ı sabitelerinde olan hallerini o nur vasıtasıyla idrak eder. Çünkü o nur sadece

aydınlatıcı bir nur değildir, sadece ışık değildir ilim ile aydınlatan bir nurdur.

İşte bu ilim ile de onların hallerini idrak eder. Çünkü kendisi o yerlerden geçtiği için karşısında olan kimsenin bu alemin neresinde mertebelerin neresinde hazret mertebelerinin neresinde olduğunu biraz konuştuğu zaman anlayabilir. *Şeyh-i Ekber ve Burhân-ı azhar efendimiz hazretleri bu ibarede hayât-ı ma'neviyyeyi dört vasıf ile tavsîf buyurdular.*

"İlâhiyyet" ile tavsîf buyurmalarının sebebi budur ki: Sıfat-ı hayât müstekıllen ilâhiyyete taalluk eden bir mefhûm-i küllîdir; ve mezâhir-i kesîrede, yani dışarıda gördüğümüz bu kalabalık onların isti'dâdât-ı muhtelifesiyle zahir olur. Yani her varlığın istidadına göre bu hayat sıfatı zahir olur. *Ve mazharların suretleri ise, hakiki vücut sahibi esma bakımından daimi tecelliyatından ibarettir.*

Ve bu tecellînin nihayeti yoktur ki; işte müşahedenin nihayeti burasıdır, denilip tevakkuf olunabilsin. Yani ilahi hakikati müşahede etmenin sonu gelmez. *Bu sebeble arifler, hayrete düşerler. Demek ki emr-i vücûd, hayrettir. Halbuki hayret, adem-i tevakkuf sebebiyle olmaktadır*. Vukufsuzluk sebebiyle olmaktadır yani vakıf olunamadığından hayret edilir*. Binâenaleyh hayret, iç sıkıntısı ve harekettir.* Bir mertebeye göre hayret çok yüksek bir mertebe iken ama o mertebeye ulaştığında hayret sıkıntı verir.

Çünkü sonunu idrak edemediğimizden sıkıntı verir, acaba sonu nedir diye ve ayrıca da hayret harekettir*. Ve hayrette olan kimse muztaribdir, çırpınır durur. Hareket olan yerde ise hayât vardır. Ve mademki hareket hayâtı gerektirir; öyle ise müteharrik için mevt yoktur. İşte bu hakikate işâreten hadîs-i şerifte: ya'nî "İlim ile diri olan kimse ebeden ölmez" buyrulmuştur.* Bakın ebedi hayatın formülü budur işte. Diğer insanların da ebedi hayatı vardır, ancak buradaki hayat ilahi mahiyette diğeri ise beşeri manada hayat, ilimden kasıt da zaten ilahi olmasıdır. *Ve hayret, yahut hayât, vücûd ve varlıktır. Vücûd ise birdir, o da vücûdullahdır.*

Binâenaleyh hayât-ı ma'neviyye, hayât-ı ilâhiyyedir. İşte kim ki manevi hayat ile dirildi, beşeriyeti içinde ölü iken hayat-ı ebediye ile ilim ile dirildi, hayat-ı maneviye sahibi oldu işte o kimsenin hayatı hayat-ı ilahiyedir. Yani ilahi hayatın içinde yaşamaktadır. Diğer bir sürü varlıklarda hayat-ı ilahiyedeler ama tabi oluşum içindedirler. Onlar bu ilahi hayatın içinde olduklarından farkında değiller. Ama insanın farkı, hayat-ı ilahiyenin içinde olduğunu bilmesi insanın en başta gelen hakikatlerinden birisi budur. Hayat olmazsa diğerleri hiç olmaz, bu nedenle subuti sıfatların başında Cenab-ı Hakk'ın "Hayat" sıfatı vardır. Hayat olacak ki sonra da onun ilmi olacak sonra irade, kudret olacak sonra sem, basar olacak ve diğer sıfatları olacaktır. *Ve "zâtiyye" ile tavsif buyrulmasının sebebi de budur ki, "ilim" ile "hayât" sıfât-ı zâtiyye-i ilâhiyyedendir.*

Ve "Hayy" ve "Alîm" esmâ-i zâtiyyedendir. Ve bu sıfatlar, zât-ı sırf mertebesinde zâtın aynıdır. Ve "ilmiyye" ile tavsifinin sebebi de şudur ki, mertebe-i akılda "ilim", "hayat"tan sonra gelen eşref-i sıfât-ı ilâhiyyedir. Ve a'yân-ı sabite ve kevniyye "ilim" hasebiyle zahir olur. Ve "ilim", "hayât"ın iktizââtındandır.

Ve "nûriyyet" ile tavsifinin sebebi dahi budur ki, "nûr" kendi nefsiyle zahir olan ve kendinin gayrisini izhâr eden şeye derler. Yani dışarıdan aydınlatılan şey değil eşyayı kendi varlığı ile aydınlatan, eşyanın varlığını oluşturan şey, eşyayı içinden aydınlatan yani ışık gibi karanlıktan aydınlatan gibi bir şey değildir. Dışarıdan aydınlatana ışık diyoruz. Ve kendisinin gayrisini ızhar eden şeye derler. Izhar edeni zuhura getirir, meydana çıkarır.

Ve zât-ı ahadiyyede bilkuvve mevcûd ve bilfiil ma'dûm olan yani ahadiyet mertebesinde kuvvede mevcut ve bil fiil madum olan yani fiilen yok olan ademde olan ilm-i ilahi olan a'yân-ı sabite ve kevniyye suretlerini yani bu alemdeki mevcut suretlerini sifat-ı ilm izhâr etti. Yani bunlar ilim sıfatı ile zuhura çıktılar. *Şu halde ilim, nurun ta'rîfine muvafık olarak kendi nefsiyle zahir olduğu gibi, kendinin gayrini de izhâr etmiş oldu.* Bu ilim ve nur ile meydana çıkmış

olduğundan hem kendilerini hem de gayrilerini zuhura getirmiş oldu.

Binâenaleyh ilimden ibaret olan manevi hayatın hayât-ı ilâhiyye-i zâtiyye-i ilmiyye-i nûriyye olduğu sabit oldu. Yani manevi hayatın hayatı ilahiye ve ilmi zatiye nur olduğu sabit oldu. İlahi hayatın, ilahi ilim ve ilahi nur olduğu meydana çıkmış oldu. *İmdi herhangi bir kimse cehil ile ölmüş olan bir nefsi,* yani ilmi manada cehil olduğundan ölmüş hükmünde ilahi bilgiyi içeren bir hususi meselede, hayât-ı ilmiyye ile dirilme etmiş olsa, şimdi iki kişi var konuşuyorlar bunlar Hakkın varlığından cehle düşmüş olan kimseler izahen Allah'ın varlığını ikrar ediyorlar ama ruhen, manen ilmen yaşamadıkları için onun cehlindeler ve de kendilerinin de cehlindedirler.

Kendilerindeki Hakkın varlığından da cahildirler, kendilerini kendileri ile var zannetmekteler işte bu zanni bir hayat, aslı olmayan bir hayat olduğundan bu kişiler ölü hükmündedirler. *Kim ki bu kimselere belirli bir ilahi marifetten bir bilgi aktarmış bilginin bir yönünü hususi bir meseleye yani Hakk bilgisinden herhangi birini o kişiye aktarması dolayısıyla hayat-ı ilmiye ile ihya etmiş olması diriltmiş olmasıdır. O kimse, o ona mahsus olan mesele ile o nefsi diriltmiş olur.* Yani o mesele hakkında ilim ile hayat vermiş olmasıdır.

İşte bir mesele bir sohbette yavaş, yavaş artık onun bütün varlığında ilm-i ilahi nüfuz etmeye başlamaktadır. Bu ilm-i ilahi ne kadar nüfuz ederse bizim de hayatımız o derece genişlemiş olmaktadır. *Ve o mes'ele, o kimseye bir nûr olur ki, şeklen kendisine benzeyen ve zulmet-i cehl içinde kalan sair insanlar arasında bu nûr ile yürür: ve onların ölmüş olan nefislerini ma'rifet-i ilâhiyye ile diriltir.*

İdrakın açılması da iki şekilde mümkün olabilmektedir; biri evvela aklın faaliyete geçmesiyle aklın çalışmasıyla diğeri de o aklın gönüle intikal ederek gönülde yaşaması ile olur, bakın akıl arş, gönül kürsidir. Arş'dan gelen ilm-i ilahi bilgiler kürside evvela insanın vücuduna verilmekte kaplamakta ondan sonra o ilim ile yayılarak yani ilmi ile

yayılarak tüm aleme doğru seyrine devam etmektedir işte bu seyr-i fillah, Allah’ta seyir onun da sonu yoktur. 6/122

أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

(En'âm, 6/122) âyet-i kerîmesinin tefsîri ve ilim hakkındaki tafsilât Fass-ı Musevî'den gelecektir.

İmdi ihyâ-yı ma'nevi ihyâ-yı hissiden a'lâ ve eşreftir. Yani manevi diriltmek, hissi diriltmekten daha güzeldir. Yani ilim ile hay olan bir kimse ebeden ölmez diye hadis-i şerifte beyan olunur, manevi dirilme beden olarak dirilmeden diriltmekten mesela diyelim ki bir doktor ölüm anında olan bir kimseyi kalp masajı yaparak tekrar hayat bulmasına vesile oldu ama bu kişi nihayet gene ölecektir, ama ilim ile hay olan ebedi ölmez, manevi hayat veren ebediyen ahirette de lazım olacak bir husustur.

Zîrâ birisi bakî olan ruhun ihyâsına ve diğeri fânî olan ecsâdın ihyâsına taalluk eder. Ve baka ise fenadan a'lâ ve eşreftir. Yani baki kalmak ise fena olmaktan yani beden nasılsa bir süre sonra yok olacak bundan ala ve eşreftir. *Bu hakikate binaen İhyâ-yı hissiye kudreti olan enbiyâ ve kümmel-i evliyadan bu hal pek az ve nadiren vâki' olur.* Hangisi… hissi ihya peygamberlerden ve evliyaullahtan az meydana gelir. Neden çünkü ihyayı beden şöhreti getirir, avam arasında şöhreti getirir, şöhrette afettir.

Fizik olarak diriltme kudreti olan enbiya ve evliyada bu hadise nadiren meydana gelir. Çok zorda kalındığı zaman ortaya çıkar. *İhyayı ma'nevî ise, dâima kesîrü'l-vukü'dur.* Yani çok çok vaki olmaktadır. Bu fizik olarak görülmediği için avam bunun farkında olmazlar. Bu da bir bakıma bunlardan perdelenmektir. *Nitekim emr-i âlî-i Risâlet-penâhî (s.a.v.) ile Hz. Şeyh-i Ekber ve misk-i ezfer (r.a.) efendimizin, ümmet-i Muhammed'e ithaf buyurduğu bu Fusûsu'l-Hikem sayesinde binlerce ölü nefis olan kimseler, hayât-ı ma'neviyyeye nail olmuşlar ve bundan sonra da kıyamete kadar olacaklardır.*

Ne zaman Fusus-ul Hikem hakikati ile okunmuş olsa işte bu nefih ihyayı maneviyedir.

----

16. Paragraf: Şiir:

Eğer o olmasa idi ve eğer biz olmasa idik, olan olmaz idi. (16).

Ya'nî sıfât-i kesîresi zâtında müstehlek olan yani çok sıfatları zatında helak yok olan yani zatında perdelenmiş olan amaiyette batında kalmış olan vücûd-ı mutlak-i Hak olmasa idi yani mutlak vücud-u mutlak-ı Hak olmasa idi ve o vücûd-i hakîkînin mertebe-i vâhidiyyete tenezzülü ile, her bir sıfatının eseri olan esmasının suretleri bulunan bizim a'yân-ı sabitemiz olmasa idi, bu âlem-i kesafette zahir olan a'yân-ı kevniyye mev-cûd olmaz idi. Yani onun zuhur ve tecellileri olmasa idi ne biz kendimizi bilecektik ne bu alem bu varlıklar zuhura gelecekti, bildiğimiz gördüğümüz göremediğimiz ne varsa bunların hiç birisi olmayacaktı.

Zîrâ zuhur vücûdun ve varlığın şânıdır. Yani meydana gelmek vücudun varlığın şanıdır. *Ve yoktan hiçbir şey çıkmaz. Şeriat lisanında alemlerin yoktan var oldu denilmesi, alem suretlerinin adem-i mahzdan zuhura geldiğini beyân etmek değildir.* Yani bu alemlerinin suretlerinin mutlak yokluktan meydana geldiğini beyan etmek değildir.

Belki bilkuvve mevcûd ve fiilen ma'dûm iken mertebe-i gaybden ibaret olan adem-i izafiden zahir oldu demektir. Mutlak manada yoktan meydana gelmesi denmesi mutlak yoktan meydana geldi değildir, ademde iken izafi yoklukta iken zaten mutlak yok diye bir şey yoktur. Şu anda görünmez hiçlikte iken görüntüye gelmesidir alemlerin var olması.

Nitekim şeftali çekirdiğinin içinde bilkuvve bir ağaç ve belki namütenahi ağaçlar vardır. Velâkin fiilen ma'dûmdur; ve mertebe-i gaybdedir. İmdi hakîkat-i vücud, bir mefhûm-i

küllidir ki onda adedlenme mutasavver değildir. Ve külliyeti i'tibâriyle bir hudud ile sınırlanmış değildir.

Ve onun mukabili gerçek yokluktur. Ve gerçek yokluk dahi bir mefhûm-ı küllî-i nâ-mahdûd ise de, onun mahall-i ancak zihin olup, onun için kat'â ve hiçbir vakit zuhur yoktur. Şu halde vücûd-ı mahdut olmayan, sınırlanmamış olan vücut zât-ı mutlakın olup, o vücûdun zâtında bilkuvve mündemiç sıfat vardır. O sıfatın asarı dahi eşyadır. Eserleri zuhurları dahi eşyadır.

----

17. Paragraf:

Binâenaleyh biz, hakikatte kullarız; ve Allah Teâlâ muhakkak bizim Mevlâ'mızdır (17).

Beyt-i şerifteki "abd"in cem'idir. Ya'nî her birerlerimiz hakîkatte Allah Teâlâ hazretlerinin esmasından birer isme mazharıyız. Ve Allah Teâlâ hükümler ve eserleri ile bizde zahir olan o isimler ile bizim emrimizi tedbîr buyurur, işlerimizi düzenler. Zîrâ Hak esmasının veliyy-i mutlakıdır yani Hakk isimlerinin mutlak velisidir, isimlerinin dostudur ve onların tasarruf edenidir; ve esma ise mutasarrafdır, tasarruf olunandır.

Ve halbuki mutasarrafiyyet kulluğun iktizâsidır. Bizim kesif vücudumuz ise o esmanın suretlerinin zahir olmasından ibarettir. Binâenaleyh biz kullarız; ve Allah Teâlâ velayeti mutlakası hasebiyle bizim Mevlâ'mızdır. Tevhid ehlinin bazıları her şey Hakk'tır, Allah'tır diye kulun varlığını ortadan kaldırmaktadırlar, kulluk mertebesini ortadan kaldırmaktalar, kesret ehli ise her şey kendi varlığı ile var, kul kuldur diye Hakkın varlığını ortadan kaldırıp kulluğu yani kevniyeti ortaya çıkarmaktadırlar. Gerçek irfan ehli ise Hakkın varlığı ile kulun varlığının hakikatini yaşayarak ikisinin de hakkını vererek bir arada ikisinin de hakkını vererek idrak edip yaşamaktadır.

İşte Fecr suresinde "Vel Fecr" şeffiyyete yemin etmesi bu hakikate dayanır. Yani her birerlerimizin varlığında bir ilahi hakikatin mutlakiyeti var, mutlak ve ilahi hakikat var her birerlerimizde ama aynı mutlakıyet ile de kendi varlıklarımız vardır. Ama bu kendi varlığımız dediğimiz cehil manasında karanlıkta manasında olan nefsani varlıklarımız değil, her birerlerimiz ilahi hüküm üzere mutlak birer varlıklarımız vardır. Bunu böyle bileceğiz, bir de Hakkın mutlak varlığı var.

Hani ne diyordu "Ayan-ı sabiteler mec'ul değildir" yani var edilmemiştir, neydi Allah'ın kendi Zat'ında kendi Zat'ına olan ilmi idi. Ayan-ı sabiteler hakkında ne diyordu, Muhyiddin Arabi hazretleri; "Daha varlık kokusu almamış" diyordu. İşte ayan-ı sabite mahluk değildir ve her birerlerimize de bu ayan-ı sabite olması dolayısıyle bu yönümüzle mahluk değiliz. Bakın nerede mahlukuz nerede değiliz bunu çok iyi anlamamız lazımdır. Ayanı sabitelerimiz itibariyle hiçbirimiz mahluk değiliz.

İsterse zahirdeki hayatımız gaflet üzere olsun, o konu ayrı ama hakikat-ı ilahiyede, ilm-i ilahiyede her birerlerimizin o mertebede Zat mertebesinde birer programı olduğundan ama bu insanlara mahsus bir hadisedir, diğer varlıklara ait bir oluşum değildir. Uluhiyet makamında her birerlerimizin bir yerimiz vardır yani bir programımız vardır. Bu program da Allah'ın varlığında olan bir programdır. Daha zuhur etmiş değildir. İlm-i ilahide mevcut olan programdır.

Ne zaman ki bu program Zat mertebesine tenezzül ettirilmekte ve kimlikler artık orada ilimden ayna doğru çıkmağa başlamakta ve sıfat mertebesinden de esma mertebesine yani nur mertebesine dönüştüğünde mahlukiyet başlamaktadır. İşte ondan sonra ef'al mertebesinde biz mahluklar olarak zuhura gelmekteyiz. Özümüz itibariyle halik suretlerimiz itibariyle de mahluk olmaktayız. Ne zaman ki kişi yavaş yavaş belirli bir seyir içerisinde hayatını sürdürür ve aslına rücu eder, ayan-ı sabitesine yükselmiş olur işte bu hale gelen arife mahluk denilmez.

Yani kendi nefsini idrak etmiş olan bir kimsenin üstünden mahluk elbisesi kalkmıştır. Ama bu ilimde böyledir, surete geldiğimiz zaman gene de mahlukuz. Çünkü iğneyi batırdığımız zaman canımız yanmaktadır. Buradaki kişinin abdı "Hu"ya abd olması diğer insanlar ise hevaya abd olmasıdır. İşte bu hali idrak eden kimse mutlak manada şefiyet yani ikilikte, ikilikte ama ikiliği tek olarak yaşamaktadır.

Teklik; kendi bireysel varlığının hakikatini idrak etmiş olarak kendindeki uluhiyet mertebesini idrak etmiş olarak yaşayan kendindeki ilahi hakikatini yani ayan-ı sabitesinin hakikatini idrak etmiş olarak yaşamak, kendini bilerek yaşamak şefiyetin birisi o yani kendi vitriyetini idrak etmek diğeri ise kendisinde Cenab-ı Hakkı ne kadar bulabilirse bulsun sınırlıdır. Hakk orada işte sınırsız ve sonsuz olan ilahi hakikati idrak ettiğinde o da ferdiyetini oluşturmaktadır. Vitriyeti ile ferdiyeti şefeteyn olmaktadır. Ama ikilikteki birliktir.

----

18. Paragraf:

İmdi ma'lûmun olsun ki, sen "İnsan" dediğin vakit (veya ben "İnsan" dediğim vakit) biz O'nun "ayn"ıyız (18).

"İnnallahe halaka Âdeme ala suretihi" muhakkak ki Allah Âdemi kendi sureti üzere halk etti. İşte yukarıda dediğimiz hakikatin anlaşılması ile bu hadis-i şerif çok daha güzel anlaşılmaktadır. Bu hadisleri çok daha güzel anlaşılmaktadır, bu hadisleri bu yaşantıyı desteklemekte ona haber vermekte

"Allah Teâlâ Adem'i kendi suret, ya'nî sıfatı üzerine halk etti" bir başka hadiste de "innallahe halaka Âdemi ala sıfat-ı Rahmani" Rahman sıfatı üzere halk etti demektedir. Bu hadis-i şerifi şeriat ehli kelam ehli şöyle yorumluyorlar "Allah Âdemi kendi sureti üzerinde halk etti" yani Âdemlik sureti üzere diyerek manasını döndürmektelerdir. O da doğru daha

da doğrusu onunla birlikte Allah kendi sureti üzere Âdemi halk etti.

Âdemi Âdem sureti üzere mutlak olarak halk etti yine doğru ama Âdemin hakikatini de kendi hakikati üzere halk etti. Yani kendisinde bulunan bütün sıfatları isimleri ile birlikte halk etti. *Hadîs-i şerifi mucibince "insan" ismiyle vasıf edilmiş olan suret, ilâhi esmanın tümü mazhariyyet isti'dâdiyle halk buyrulmuştur.* Bütün esma-i ilahiyenin kendisinde zuhura çıkacağı kabiliyette oluşturulmuştur. İşte Hakk sureti üzere dediği budur. Cenab-ı Hakkın bütün esma-i ilahiyesini bir tek noktadan çıkarabilecek bir kabiliyet varlık zuhura getirmiştir. Bu insan için çok müthiş bir hadisedir.

Velâkin bu isti'dâd, her sûret-i insâniyyede kemâliyle zuhura çıkmış değildir. Bu inkişâf-i kemâlî, ancak "insân-ı kâmil"e mahsûstur. Ve insân-ı kâmil bilcümle esmayı cami' olan "Allah" ism-i zâtının mazharı olduğundan onun sureti, zât-ı ilâhiyyeye karşı vaz' edilmiş olan bir boy aynası mesabesindedir. Yani Zat-ı ilahi kendisini seyredecek şekilde bir aynadır insan-ı kamil.

Binâenaleyh zât, kendisini insân-ı kâmil âyînesinde kemâliyle temâşâ eder. Hani bir söz vardır; Allah mı kendini insanda seyreder, insan mı kendini Allah'da seyreder, şaşırdım kaldım diyor bir Allah dostu. Aslında ikisi de doğru da Zat-ı ilahi kendisini insan-ı Kamil ayinesinde, boy aynasında kemaliyle temaşa eder, bir tarafıyla sağıyla soluyla değil, bütün azametiyle orada temaşa eder, yani müşahede eder.

Beyt: Tercüme: *"Hakiki sevgili, kendi suretini göstermek murâd eyledi Adem'in su ve çamuru ma'rekesinde çadır kurdu. Kendi cemâlini temâşâ için topraktan bir âyîne yaptı; kendi aksini gördü, cümleyi alt ve üst etti."*

Bakın buraya gelmişken küçük bir not daha koyalım, (a.s.v.) Efendimizin Arap ırkından gelmesinin sebebi nedir? Yani hakikat-i ilahiyenin niye diğer ırklardan çıkmadı Arap

ırkından çıktı, birincisi Mekke-i Mükerremenin sakinlerinden olması nedeniyle Efendimizin oradan gelmesi birincisi budur, ama diğeri ise daha çok mühim olan Arap ırkı, Arap ırkı derken beşer mensubu olan bir ırktan bahsetmiyorum, Arapdaki siyahlıktan bahsediyorum. Bir aynanın arkası ne kadar koyu ise yansıtması da o kadar çok olur.

İşte (a.s.v.) Efendimizin siyahi ırktan gelmesi Cenab-ı Hakkı en güzel şekilde aksettirmeye sebep olmasındandır. Aynanın arkası latif olursa aksettirmez. Dalgalı olursa aksettirmez, yani ayna arkası ne kadar koyu ise o kadar çok yansıtır. İşte (a.s.v.) Efendimizin toprak vücud-u şerifleri siyah olduğundan kendi gönül aynası o kadar çok parlak oldu. Buradan beyazların Allah'ı aynası olmaz hükmü çıkarılmamalıdır. Hepimiz topraktan halk edildiğimiz için toprağın da aslı siyaha yakın koyu olduğundan her birerlerimiz Hakkın yansıtma kabiliyetindeyiz. Ama özel olarak oradaki siyah renk ve oradan amaiyete dönüş yani kendisinde hem toprağın siyahlığı hem de amaiyetin siyahlığı olması zevkiyle.

Ma'lûm olsun ki, sûret-i insâniyyede bulunan her bir mazhar, esma-i ilâhiyyeden bir ismin mazharıdır; yani her bir zuhur yeri esma-i ilahiyeden ilahi isimlerinden bir ismin zuhur yeridir, ve bu isim, onun Rabb-i hâssıdır. Bunu da iyi anlamamız lazımdır, *rabb-ı Hass nasıyesinden tutup kendi sırât-ı müstakimi üzerinde o mazharı çeke çeke kendi kemâline götürür.* Yani her bir isim birer Rab ve her bir Rabbın zuhur ettiği varlıkları da o Rabb-ı Hass, nasiyesinden tutup kendi sırat-ı müstakıymi üzerine o mazharı çeke çeke kendi kemaline götürür.

Çünkü senin Rabbin sırat-ı mustakıym üzeredir. İşte bu sırat-ı müstakıym dendiği zaman biz meşhur olan sadece ibadet üzere olan yani zahirde kim namaz kılıyor, oruç tutuyorsa bunun sırat-ı müstakıymi üzerinde olduğunu zannederiz. O da doğrudur, ama hangi isim hangi varlık hangi ismin mazharı ise o mazharın rabbı yani terbiye edicisi o esma-i ilahiyedir. O esma-i ilahiye de kendi istikameti üzere götürmektedir mazharını yani zuhur yerini.

Kendi istikametine göre götürdüğünden de onun sırat-ı müstakıymi de odur. Yani her bir isim ifade ettiği mana ne ise yani hangi özelliği ortaya çıkarıyorsa o özelliği ortaya çıkarmasına sebep olan zuhurunu o istikamette götürür. Perçeminden, nasiyesinden tutmuştur dediği budur. 11/56

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

11/56- "Kesinkes ben, Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden hiçbir canlı yoktur ki onun "Bi"nasiyesinde (alnında olarak) tutmuş olmasın . Muhakkak ki benim Rabbim sırat-ı müstakim üzeredir."

Onların Rabları nasiyelerinden tutmuştur, yani akıl ile tutmuştur, her bir saçımız esma-i ilahiyenin zuhurları idi, baştan vücudumuza doğru tecelli eden işte o ilm-i ilahi yani her esmanın kendine ait ilmi var, bunların tamamı da ilm-i ilahiyi meydana getiriyor, hangi esma hangi ilmin zuhurunu gerektiriyorsa hangi yaşamı, hali zuhura çıkarmayı gerektiriyorsa işte o esma-i ilahiye kendi zuhuru olanları böyle yönetmektedir. Ve de her bir esmanın kendi sıratı kendine göredir, "Hay" esmasının sıratı kendine göre, "Cebbar" esmasının sıratı kendisine göre, "Rahman" esmasının sıratı kendisine göre "Nur" esmasının sıratı kendisine göre "Zaluman cehula" ulum zalim gibi esmaların sıratı doğrusu kendilerine göredir.

Hani diyor ya "Yayın eğriliği onun doğruluğundandır" birine göre eğri olan şey diğerine göre düz olmaktadır. İşte her şeyin düzlüğü kendine göredir. Biz ne yazık ki bireysel varlıklarımıza göre göreceli olarak şu doğrudur, şu yanlıştır diye karar vermekteyiz halbuki bu alemde yanlış hiçbir şey yoktur. Yanlış bir şeyin de olması mümkün değildir, eğer bu alemde yanlış bir şey varsa bu alemin mutlak var edicisi ortaya koyucusu Hakk olduğundan o bizim gördüğümüz eksiklik yanlışlık hemen Hakka raci olmaktadır. Yani biz Hakkı suçlamaktayız sen yanlış yapmışsın diye yanlış

gördüğümüz yerde. İşte “abese vetevella” bakın abes gördü başını çevirdi diyor. 80/1

Nerede nefsimize uygun gelmeyen bir şey varsa عَبَسَ

وَتَوَلَّى ayeti orada okunmaktadır, yaşanmaktadır. Abes gördü, kötü gördü başını çevirdi, döndü diyor ya, aslında Efendimize gelecek bir ihtar yok onun şahsında ihtar bize geliyor. Yani hiçbir yerde eksik yanlış bir şey görmeyelim yanlışlık varsa gerçekten o yanlışlık bizdendir yani bizim anlayışımızın yanlışlığından biz onu yanlış görmekteyiz. Yani ölçümüz yanlışsa ölçtüğümüz şey de yanlış olur. İşte kim ki bu alemde böyle bir yanlışlığı olmadığını görür, işte o kimsenin artık gönlünde kavga olmaz.

Çünkü kavga edecek kimse görmez. Kavga edenleri görüyorsa da bakıp geçer. Yeri geldiğinde kendisi kavgaya karışmaz mı, karışır ama onun karışması kendiliğinden değil Hakkın orada o esmasının çıkmasının gereğinden karışır. Düşmanlar gelip istila etse bu Haktandır diye savaşmayacak mıyız, tabi ki Haktandır ama biz de Hakkız o zaman evvela kendimizdeki Hakkı korumamız lazımdır. Yalnız hakkından fazla karşı tarafa icabet etmeyeceğiz. Bir yumruğa karşı bir yumruk yeterlidir. Efendimiz de savaşmış Efendimiz de biliyordu o savaşın Hakkın zuhuru olduğunu ama sureti korumak zorundaydı. Efendimizi Zat zuhuru olan Mekke-i Şeriften Mekke-i Mükerremeden kim çıkarabilirdi. Mümkün değildir. İşte Cenab-ı Hakkın programı o olduğu için çıkıldı çıkması lazım olduğu için çıkartıldı.

Araf Suresi 172 ayetinde “elestübirabbiküm” ben sizin Rabbiniz değil miyim işte aynı hadise burada da Rabb-ı has hususunda da bu ifadeye gelmektedir, onlar “kalu” dediler ki “bela” evet sen bizim Rabbımızsın dediler, bunu söyledikleri zaman onun hükmünü de boyun eğmiş olduklarını ifade etmektelerdir.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ
وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَن
تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَٰذَا غَافِلِينَ

7/172- Hani Rabbin Ademoğullarından, onların bellerinden (menilerinden, genlerinden) kendi zürriyetlerini alıp; onları kendi nefslerine şahitlendirerek sordu: "Elestubirabbüküm = Rabbiniz değil miyim?", (onlar da) "KALU= dediler, BELA = evet, Şehidna = bilfiil şahidiz"... Kıyamet sürecinde, "Biz bundan kozalıydık (gafildik)" demeyesiniz.

Bakın kendi nefislerine şahit oldular diyor. İşte tek nefsten halk edilen ve de nefes-i rahmani olan ve her bir mevcutta nefis ismini alan, nefes iken ulaştığı her bir varlıkta nefis ismini almış iken işte o nefiste kendi özel hakikatlerinin varlığına şahid oldular. Yani ilahi varlıklarına şahid oldular ilahi nefislerine şahid oldular. Yoksa beşeri anlamda kendi hayallerinden var ettikleri kendi nefslerine değildir. Kendisinde hangi esmanın kontrolü verilmişse programlanmışsa ona dedi "bela" diye. "Evet Rabbımızsın "dediler. Her bir esmaya her bir zuhuru "bela" dedi.

Bu sadece zahirdeki meallerde görüldüğü gibi yahut zahir anlayış gibi fiziki ibadet edeceğiz anlamında bir kabul değildir. Bakın burası çok mühim bir hadisedir, yani her esma-i ilahiyenin zuhur mahali ne ise onun zuhur mahali o esmanın ifade ettiği manayı zuhura getireceklerine söz verdiler. Yoksa hepsi cami ibadetini yapacağız diye o ibadet hükmünde değildir. Ama biz ne yazık ki sırat-ı mustakıym dediğimiz zaman sadece abdiyet olarak sadece onu zannediyoruz, halbuki bütün bu alem ne kadar varlık varsa her bir varlık kendisini zuhura getiren esmanın tezahurunu ortaya getiriyorsa o esmanın tezahurunu ortaya getireceğim diye söz verdi.

Ağaç ağaç olarak verdiği sözünü tutmakta, kuş, kuş olarak verdiği sözünü tutmakta zaten bunun dışına da çıkması mümkün değildir, işte bu halde baktığımız zaman raziye ve merziye zuhura çıkmış olmaktadır. Zaten raziye ve merziye mertebesi de aslında budur, her bir esma zuhura çıkardığı yani esmanın zuhura çıkardığı yerden esma mazhardan razı zuhur yerinde ve her bir esma da merzidir, yani kendisini meydana getirenden razı, bizim beşeri manada işte başımıza kötülükler geldi ya Rabbi ben senden razıyım sen de benden razısın gibi değildir.

Tabi seyr-i sulukta o da vardır, ama esma ve sıfat mertebesindeki razı ve merziye budur, işte fecir suresinin sonunda da onu belirtiyor, 89/27-28-29-30

﴿□□﴾ يَآ اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿□□﴾
اِرْجِعِى اِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ﴿□□﴾ فَادْخُلِى فِى
عِبَادِى ﴿□□﴾ وَادْخُلِى جَنَّتِى

89/27-) Ya eyyetühen nefsül mutmainneh;
"Ey Nefs-i Mutmainne

89/28-) İrci'ıy ila Rabbiki radıyeten mardıyyeten;
"Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!"

89/29-)Fedhuliyfiy'ıbadiy;
"Kullarımın içine dâhil ol!"

89/30-)Vedhuliycennetiy;
"Cennetim'e dâhil ol!"

Cenab-ı Hakk mutmainne nefsine bire bir hitap ediyor, ondan evvelkilere bire bir hitap etmiyor, onlara genel olarak "ya eyyühellezine amenu" diyor, yani o mertebeye gelen kişinin Rabbı ile bu kadar yakın olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü cenab-ı Hakk ona "mutmainne nefis" diyor neyin mutmainnesi her mertebenin mutmainesi kendine göre vardır, ama buradaki mutmaine kendi varlığındaki Hakkı

müşahede edip kendinin cahili olmak yani beşeriyetinden cahilde kalmak ve bununla mutlak manada tatmin olmuş olmak yani Rabbıyla huzur bulmuş olmak mutmainliği getirir, işte kişide bu mutmainlik olmazsa hiçbir zaman tatmini hayat yaşamış olmaz hayatı tereddütlerle geçer. Çünkü beşeriyeti ile hareket ettiği için beşeriyeti de hayal ve vehimden meydana geldiği için bu hayal ve vehimden çıkamadığı için ne kadar zengin olursa olsun ne kadar fıkıh bilgisi satıhta yayılırsa yayılsın, yayıldığı kadar çukura düşer, istediği kadar yük alır sırtına hammallığını yapar.

ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً

İşte burada gerçek Rabbına dönüş var, daha evvel de kabeye dönüyorduk "Allahüekber" diye, demek ki değilmiş eğer olsaymış o mertebede dön denmezdi tekrarlanmazdı.

ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ evvela Rabb-ı has olan buradaki Rabbına dön, oraya dön, ondan sonra da rabbül erbaba dön. Rabbül hasa dönmeden Rabbül erbab olan ilahi varlığa dönüş mümkün olmaz, anlamak da mümkün olmaz. İşte burada nefsini bilen Rabbını bilmiş olmakta bu mertebede ancak mümkün olmaktadır, bu da o mertebe itibariyle ama nereye gelirse gelelim her mertebede bir nefsimiz olduğundan her mertebedeki nefsimizi o mertebenin gereği içerisinde tanımak icab etmektedir ki onu daha geniş manada bilelim, yoksa tasavvuf sohbetlerinde dini sohbetlerde "men arefe nefsehu fakat arefe rabbehü" lisanen bunu söylemek bir şey ifade etmemektedir.

Ama lisanen de söylenmezse o zaman bu mevzu ortaya gelmemekte tamamen örtülü olmaktadır. Evvela lisanen söyleyip sonra da belirtilen yaşama geçmektir. Her bir nefsin kendini tanıması itibariyle her bir ismin zuhuru olduğunu idrak etmeye başladık Rabb-ı Hassımızı tanıdık şimdi Rabb-ı hassımızdan Rabb-ül Erbaba yani vahidiyet nefsine ulaşmamız mümkündür, vahidiyet nefsi dediği zaten uluhiyet mertebesidir. İşte ancak oraya çıkınca burayı idrak

etmek mümkündür, aşağılarda olursa mümkün değil, Rabb-ul hasa yönelik olursa daha fark ehlidir ama bu farklılıktan ancak tevhide geçmek mümkündür. Farkta olduğunu bilmeyenin tevhide geçmesi mümkün değildir.

Evvela farkta olduğumuzu idrak edeceğiz. İşte böylece her birerlerimizin zuhuruna sebep olan Rabb-ı hasımızın manası nedir, ifadesi ne ise onu öylece yapmış olacağız. Bunu biraz daha açalım, çünkü bu şekilde biraz kafamızda soru işaretleri kalacak. Şimdi diyelim Cenab-ı Hakkın "Hay" esmasının zuhuru ile hayat sahibi oldu, hayat-ı ilmiyeyi de idrak etti diyelim Cenab-ı Hakkın bir de "Mudil" esması var, "Hadi" esmasını zuhur ettirdik karşısında "Mudil" esması da var, "Mudil" esmasının zuhurları da söz verdiler "Bela" dediler, evet sizin mudilliğinizi yapacağız diye,

Mesela birisinde Rahman esmasının, birisinde Rab esmasının, birisinde Rezzak esmasının zuhuru ağırlıklı. Yalnız şunu da belirtelim; bir insanda sadece bu isim yoktur, bütün isimler mevcut ancak bazı isimlerin oranları daha yüksek olduğu için o ismin ahlakının onda daha fazla zuhura çıkma kabiliyeti ortaya çıkıyor. Diyelim ki bir hırsız bir taraftan Vehhab ismi var bir taraftan da hırsızlık zuhura geliyor, işte bu cehil esmasının, mudil esmasının zuhurları oluyor.

Şimdi bunlara zahirden baktığımız zaman yanlış işler ama mana aleminde "Bela" diye ben bu hırsızlığı yapacağım diye söz verdi ve de yapıyor, şimdi ne olacak suç nerede, ceza nerede, Cehennem nereye gitti, hak nerede, hukuk nerede. İşte bunlar dinimizin gerçekten zorlandığımız gerçekleridir. İşte tevhidin gerçekten oturması için bunların hepsinin bilinmesi lazımdır. Hepsinin yerli yerine konması lazımdır.

Mevlana hazretleri bir gün caddede giderken jandarmalar suçluyu tutmuş götürüyor, hapse atacaklar. Mevlana hazretleri de onları karşıdan görünce, onu nereye götürüyorsunuz diye soruyor onlar da efendim suç işledi götürüyoruz hırsızlık yaptı diyorlar, Mevlana hazretleri af etseydiniz diyor, onlarda af ettik efendim diyorlar, bir daha

af etseydiniz diyor, onlar da gene af etmiştik diyorlar bir daha af etseydiniz diyor Mevlana hazretleri, af ettik efendim diyorlar. Mevlana hazretleri de; o sizden daha sadıkmış diyor.

İşte bu sözüne sahipliği gösteriyor, yani batın alemde hangi esmanın zuhurunu ortaya çıkaracaksa sözünün eri olduğunu gösterir.

İnsanda emr-i iradi ve emr-i teklifi diye insanlara yapılan iki tane yönetim şekli vardır. Veya insanları iki yönden yönlendiren husus vardır. Bunların emr-i iradi denilen şeyler ayan-ı sabitelerimiz ilahi programlarımız oluyor. Emr-i teklifi dediğimiz şeyler de teklif edilen işlerdir, yapmamız lazım gelen şeylerdir.

İşte bu emr-i ilahi; ilahi manada bünyemize konan programdır. Emr-i teklifi ise peygamberler tarafından kitaplar vasıtasıyla bize verilen programdır. İki programımız var biri ayan-ı sabitemiz yönünden, bir de zahirimiz dışımız yönünden bu dışımızdakine şeriat deniyor, içimizdekine de ilm-i ilahi program deniyor.

Şimdi ayan-ı sabitemizin ne yönde olduğunu bilmiyoruz, yani programımızın derecelerini miktarını terkibini bilmiyoruz. Cenab-ı Hakk bize bir program yapmış içimize eksi ve artı olarak her esma-i ilahiyeden bir miktar vermiş ve bunu bize kontrollü olarak kullanmamızı tavsiye etmiştir. Bize o güçleri vermiş bizde "Kahhar"lık yapma gücü de var, Cebbarlık yapma gücü de var, ama Rahmaniyet de var, kahhariyet de vardır.

İşte dışarıdan verilen program olmasa, ayan olarak açık olarak biz bu ayan-ı sabitelerimizi kimliğini gerçek programını bilmediğimiz için nefsimize kolay gelen program yönünü tercih ederiz. Yani nefs-i emarenin isteği doğrultusunda hayatımızı sürdürürüz. Emr-i teklifi olmamış olsa biz kargaşa bir hayat yaşarız. Neden, nefsimizin istikametinde olan esma-i ilahiyeden daha çok çıkar ve o istikamette hayatımızı sürdürürüz. Gerçekten Hakka giden yani Rahmani isimler batında kalır. Zulmani isimler daha çok

ortaya çıkar. Nurani isimler batında kalır. İşte Cenab-ı Hakk namaz kıl, ibadet et oruç tut diye bu ibadetlerle insanı bir sisteme sokmaktadır, oruç ile kendi nefsimizdeki varlığımızdaki eksi güçleri biraz gücünden düşürüp kendimizdeki nurani isimleri, zulmani isimleri gölgeleyip nurani isimleri ortaya çıkarmamıza yardımcı olur emr-i teklifi.

İşte insanın insan olmasını sağlayan en büyük özelliklerinden birisi budur. İstiklal üzere hareket edebilmesidir. Tefekkür ederek bazı yerlere gelebilmeyi yönlendirmek. Diğer varlıkların böyle bir hususiyetleri yoktur. Onun için halife değillerdir, onun için Âdem, insan değillerdir, onun için muhtar değillerdir. İşte insanın muhtariyeti burada ortaya çıkıyor.

Ayan-ı sabitelerimizden değiştiremeyeceğimiz kaza ve kader dediğimiz bazı programlar vardır, onlar üzerimizde mutlak manada geçerlidir, onların üzerinde bizim oynamamız mümkün değildir. Ama onlardan da sorumlu değiliz. İlahi programda mutlak manada bizim yapmamız gereken şeylerden sorumlu değiliz. Onların birçokları şöyledir; anamız babamız kimdir, doğduğumuz yer, 120. günde bir melek gelir şunu yap bunu yap der bunlardan sorumlu değiliz, bunlar belki hayatımızın 2/3'ünü dolduracaktır, 1/3'ü de belki hayatımızın bize bırakılan kısmıdır, işte biz onları emr-i teklifi kullanarak Hakkın istediği yani ilahi program içerisinde kullanmamız gerekmektedir. Mesul olduğumuz yerler bunlardır.

Eğer bu emr-i teklifiyi uygulamamış olsak nefsani manada bizde birçok Rab var, ağırlıklı bir Rabbımız var ama bütün esma-i ilahi bizde mevcut olduğundan, henüz kesret aleminde yaşadığımız için bir çok Rabb vardır, işte biz kendi Rabb-ı hassımızdan çıkıp başka bir Rab-ı hassın hükmü altına girme ihtimalindeyiz. Nefs-i emaremizden çıkmak suretiyle, o zaman biz nefs-i emaremize yan çıkarak bir başka ismin tesiri altına girmekteyiz, işte adaletsizlik budur. Bunun suçu da bizde oluyor.

Adalet şöyle demişlerdir, “bir şeyi yerinde kullanmak adalettir. Bir şeyi yerinde kullanmamak adaletsizliktir, zulumdür” yani birine azab etmek şunu yapmak, kırmak, dökmek, adaletsizlik değil, adaletin aslı bir şeyi yerinde kullanmaktır. Hani birisi adaletsizlik yapmış atın önüne et vermiş aslanın önüne de ot vermiş, aslan atın önündeki ete bakmakta at da aslanın önündeki ota bakmaktadır, işte bu adaletsizliktir.

Ama o kapıdan geçmek için irfan ehli de bir taktik veriyor, sen o kapıdan geçerken atın önündeki eti al, aslanın önüne at, onlar onu yerlerken onunla meşgul olurlarken önlerinden çeker gidersin diyor. Ama onlar ters yerde olduğu sürece aslanın önünden geçmek mümkün müdür. İşte bunlar masal hükmünde anlatılan gerçeklerdir. Sonunda adalet tecelli ediyor. Atın önüne eti koyduğun zaman adaletsizlik oluyor. Yerinde kullandığın zaman adalet ile hükmetmiş oluyorsun.

İşte biz kendimize dışarıdan verilen program ile eksiklerimizi tamamlar isek bu sefer tabi manada Rabbımıza uymaktan gayrı ilahi manada Rabbımıza uymuş oluyoruz. Bizden istenen de o Rabba ulaşmaktır. Bu fiziki hallerimizi yapmadıktan sonra yani uymayarak hayatımızı sürdürdüğümüzde beşeriyetimizle Rabbımıza uymuş oluyoruz. Ama bizden istenen Rabba uymak değil Allah’a uymaktır.

Bizden istenen İlahi Rabba uymak Rabb-ul Erbab olana Allah’a uymaktır. İşte aşağılardaki anlayış olmadan da oraya gelmek mümkün olmuyor. Şimdi özetlersek eğer emr-i teklifi yani peygamberler, veliler vasıtasıyla bizlere bildirdikleri teklif edilen emri yerine getirmez isek beşeri manada fiziken Rabbımıza uymuş oluyoruz. Ama Cenab-ı Hakk bizden beşeri manada Rabbımıza uymayı değil İlahi manada Rabba uymayı istiyor. Bunu da beyin yapımıza ayan-ı sabite olarak ve bunun tehlikelerini de gösteriyor, şunları şunları yaparsan ilahi manada Rabbına ulaşırsın diyor.

İşte ibadetten kasıt budur, yani suret ve şekil olarak yaptığımız ibadetlerden ve bu sohbetlerden zikirlerden kasıt ilahi manadaki Rabbımıza ulaşmaktır. Rabb-ul Hastan, Rabb-ul Erbaba ulaşmaktır. Eğer insanın böyle bir vasfı olmamış olsa insanlığı olmaz. İşte bizim insan vasfına koyan bu mücadelemizdir, ayırıcı faktörlerimiz ve gayretlerimizdir. Bunun dışında suret olarak daha evvel söylendiği gibi fiziken insan olmak yeterli değildir.

Bu fiziken insan olmak buna nefs-i natıka, konuşan nefis, hayvan-ı natık konuşan hayvan, işte diğer hayvanlardan bir üstünlüğü budur. Et, kemik işte içimizde ne varsa hepsi hayvanlarda da vardır. Onlar ile bu yönümüzle müştereğiz. Onlardan üstünlüğümüz sosyal olmamızdır. Ama bu ilahi üstünlüğümüz değildir. İlahi üstünlüğümüz ancak nefsimizi bilmekle, kendimizi tanımakla mümkündür.

Bizim ilahi manada Hakk olan Hakk'ta olan bir varlığımız var, bir de Hakk'ta olan kendimize ait bir varlığımız var, yani bu şuna benziyor, bir nar meyvesini düşünelim. Onun içini açtığımız zaman içindeki odacıklarda ayrı ayrı nar taneleri vardır, işte biz bütün olarak biz narız, ayrıca müstakil olarak da o içindeki taneleriz. Tane de mutlak mevcut küllü olarak da o külün içindeki tane de mutlak olarak mevcuttur.

İşte bu haliyle baktığımız zaman tevhid, cem halidir. Yani narın varlığından başka bir şey yoktur. Ama narın özellikleri olarak baktığımızda narın içinde odalar var, duvarlar var, çekirdeği var, ama nar tanesi var, işte bizim her birerlerimiz birer nar tanesiyiz, nur tanesiyiz. Narın içinde birer kimliğimiz olan varlıklarız. Ama bu kimlik nefsani manada bize ait kimlik değildir. İlahi manada bize ait kimliktir.

İşte nefs cennetlerinde yaşayan kimselerle, tevhid cennetlerinde yaşayan kişilerin hali budur. Nefis cennetlerinde yaşayanlar nefisleri ile birlikte yani izafi benlikleri ile birlikte nefsi benlikleri ile yaşayacaklar emmare, levvame, mutmaine diye. Tevhid cennetlerinde yaşayanlar ise ilahi varlıklarıyla, Zat olarak Cennette yaşayacaklardır. Aralarında çok büyük farklar vardır.

Senin mana aleminde verdiğin sözü buradaki madde aleminde anlaman mümkün değildir. Ama sen o sözü verdiğin için onu zaten senden tahakkuk ettirirler. Orada söz veren senin özündeki Zatın o yüzden de onu yerine getirmemeleri mümkün değildir. *Ve o mazhardan bittabi' bu ismin hükümleri ve eserleri zahir olur. Ve bu isim ya cemâli veya celâlidir.*

Enbiyâ (aleyhimü-selâm) efrâd-ı insâniyyeyi bu erbâb-ı müteferrikadan Rabbü'l-erbâb olan ism-i Zât'ın, ya'nî "Allah" ism-i câmi'inin taht-ı terbiyesine idhâle sa'y ederler. Yani rabb-ul hastan Rabb-ul Erbaba gitmelerine çalışırlar. *Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de buyrulur: (12/39)*

يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

12/39- (Yusuf dedi): "Ey zindan arkadaşlarım... Birbirinden farklı özelliği olan rabler mi daha hayırlı, yoksa Vâhid-ül Kahhar (TEK ve her şey hükmü altında) olan Allah mı?"

İsimlerin zuhurları kişilerden iki türlü çıkmaktadır yani esma-i ilahiyenin zuhurları veya Rabbın zuhurları iki türlü çıkmaktadır. Birisi kişi kişiliğini bilmeden gafleti içinde yaşıyor iken Rab onlardan zuhur eder, diğeri ise irfan ehlinden bu isimler bilerek zuhura gelir. İşte aradaki fark budur. İsimler ikisinden de zuhura gelir ama irfan ehli olanlardan bilerek yani ne yaptığını bilerek yani isimleri hükmü altına alarak diyelim, isimlere hakim olarak tasarruf ederek mesela karşıdan birisi "Kahhar" ismi ile ona sataşır hücum eder, o kişi bunu bildiği için Cebbar ismi ile cevap verir ama o kişi bunun farkında olmaz.

Hem de kahhar ismi ile saldırdığı halde Rahman ismi ile de ona Rahmet eder. Nasıl eder? "Kahhar" ismi ile karşısına çıkmaz. "Kahhar" ismi ile karşısına çıkmış olsa onun seviyesine düşmüş olacaktır. O zaman sertleşme daha çok olacağından bunun tedariki tedbiri haliyle çok zor olur. Ama

Rahman ismi ile karşısına çıktığında ve kendisi de darbe almadığından tamirata da ihtiyaç kalmaz.

İşte karşı taraf, Kahhar esmasını bilmeden, içinden geldiği gibi kullanmakta ise ona bakan İrfan ehli mutlak manada -zaten başka türlüsü olmaz- kişinin kişiliği olarak görmez, oradakine kişi denmez, işte o gördüğü kişi de Kahhar esmasıyla gelen kişide bakın dikkat edin, Hakkın varlığını gördüğünden kişinin kişilik olarak suçu da olmamış olacağından, Hakk olarak gördüğünden kişinin kişiliği kalktığından bu mükafat da o mükafat orada olamayacağından ne cennet gerekir, ne de cehennem gerekir. Yani onları da biraz biz halk ediyoruz.

Ama her ikisi de esma-i ilahiyenin kati zuhurları olmuş olsa yani kendilerini birey varlık olarak görmüş olsalar, kabul etseler, nefsani benlik üzere her ikisine de cehennem de vardır, cennet de vardır. Cezada mükafat da vardır. İşte nar tanesinin bilinmesi iki yönlüdür birisi kendini bilen nar taneleri olarak yani nar tanesinin nasıl bir nur tanesi olduğunu idrak etmeleri, bir de yukarıda bahsettiğimiz gibi zevkinden hepsinin ezilip gitmeleri bu da onların cehennemliği olmaktadır.

Yani insanlar (a.s.v.) Efendimizin bizlere buyurduğu tarif ettiği miras olarak bıraktığı o kadar ilimler var ki gerçekten bunun şükründen aciziz, Rabbımıza da lütfunu karşılamaktan aciziz, "insanlar uykudadır öldükleri zaman uyanacaklardır" diye hadis-i şerifi iyi anlamış olursak hakkıyla da anlamış olursak bize çok büyük ufuklar açılacaktır. Eğer bu hadis-i şerifin hakikatini idrak etmeden bu dünyadan gidecek olursak, emin olun bizler dünyaya gelmiş varlıklar olmayız. Hayal aleminden gelip, diğer hayal alemine geçmiş varlıklar oluruz.

Dünyaya ayak basmak demek et kemik ile burada yaşamak demek değildir, idrakiyle şuuruyla burada yaşamaktır. İdrak, şuur dediğimiz şey şu kadar hesap işte şu kadar tarih bilgisini bilmek demek değildir idrak değildir, bu dünyadaki beşer idraktir, hayaldir. Gerçek idrak Rabbını irfan eden, Rabbını idrak eden idrak demektir. İşte biz

Rabbımızı idrak için bu arza indirildik, vücut arzına da manamız indirildi eğer bu hususları indirildiğimiz alemde yaşayamamışsak daha Âdem olamamışız demektir.

Âdem'in (a.s.) cennetten yeryüzüne indirilmesindeki sır da kendi varlığımızı mertebe-i Âdemiyete indirebilmektir. İşte bu inmediği takdirde biz uykudayız. 70-80 senelik uykudayız. İşte insanlar uykudadır dedikleri budur. Ahirette de Cennet ve Cehennem hayatı aynen bu uykunun devamıdır Nefis cennetinde olanlar. Ama tevhid cennetinde olanlar bu dünyada uyananlardır. Kendi hakikatlerini bilenlerin cennetleri tevhid cennetleridir. Bu da Rahman suresinde belirtilen iki cennet vardır onlardan sonra iki cennet daha vardır. İşte burada bahsedilen Cennet sekiz tane denilen cennetlerin içerisinde yedi tanesi nefis cennetleridir, bir sekizinci olan da dört cenneti ihtiva eden tevhid cennetleridir. 55/46-62

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ ﴿□□﴾

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿□□﴾

Tevhid cennetleri tek cennet olarak adlandırılır. 12 ile 11 Hakikat-i Muhammedi mertebesi olduğundan 11. Cennette İnsan-ı Kamil.

Bu idrak ve şuura geldiğimizde kendi kimliğimizi idrak ettiğimizde, Rabbımız varmış diye o zaman yeryüzüne ayak basmış olduk. İşte o zaman şeytanla mücadelemiz başlıyor, ondan evvelkiler uykuda rüyada olan hadiselerdir.

İmdi erbâb-müteferrikanın taht-ı hükmünde kalanlar insân-ı nâkısdırlar. Yani isimlerin hükmü altında olanlar nakıs insanlardır. Yani kendilerinden haberi olmayan insanlardır. Kişinin kendi varlığı yoksa o zaman fiili de yoktur, fiili yoksa mecburiyeti de yoktur. Suret olarak gelmiş ama insan hükmünden hak alamamış, Rabbın hükmü altında iken daha henüz insanlığımız ortaya gelmemiştir. Kim ki kendindeki hakikat-ı ilahiyeyi idrak edemedi, onlar

hayvanlardan da daha aşağıdadırlar. Neden aşağıdadır, hayvan tabi olarak kendi isminin zuhurunu yerine getiriyor zaten, et süt veriyor ayrıca onların ahiretleri de yok dolayısıyla mesüliyetleri de yoktur mesuliyetleri olmayanlarında kimliğe ihtiyacı yoktur.

Ama insan öyle değildir mesuliyetleri var, kimliğimiz var. Kimliğimizi ilahi manada kimliğe çevirip sürdürmemiz gerekiyor ki insan ismini, vasfını zuhur ettirmiş olur. Sokakta gezmemiz, dolaşmamız, annemizin babamızın bizi dünyaya getirmesi insan olmamız demek olmuyor. Bu durumda insan namzetiyiz ancak, işte bizi özel yapan yani insan yapan, halife yapan beynimizdeki ilahi bilgimizdir, yoksa suretimiz, şeklimiz, boyumuz, tenimizin rengi değildir.

Sadece ve sadece beynimizde olan ilm-i ilahi ki beynimizde olması da yeterli değildir, beynimizdekini gönlümüze indirmek, tahakkuk ettirmek işte Miraç gecesi Efendimize bahsedilen gerçeği budur. “gözünün gördüğünü kalbi yalanlamadı” diyor. 53/11

﴿□□﴾ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَاٰى

﴿□□﴾ لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى

Ona en büyük ayetlerimizi gösterdik diyor. (53/18) büyük ayet ne olabilir ki; kendi hakikatini bütün alemlere sari olan ferdiyet-i ilahi hakikatini orada öylece gördü Efendimiz, vahidiyet nefsinin bütün zuhurlarıyla birlikte kendi nefsini değil. Miraç hadisesinde aşağıda müşahede ettiklerinin tatbikatını yaptı. Onun için gözü şaşmadı hiçbir şekilde kendisinde değişiklik olmadı.

Şaşırmadı çünkü daha evvel müşahede etmişti. Orada onun sadece tatbikatını yaptı. İşte insana verilen aklın kapasitesinin tamamı orada çalıştı. Eğer o kapasite açılmamış olsaydı Efendimizin idrak etmesi mümkün değildi. “İkra” açılmayı gösterdi, her birerlerimize aynı akıl aynı oranda verildi.

Dörtlük Tecüme:

Mutlak sevgili kendi suretini göstermek murad eyledi, yani batınını değil, zuhura çıkarmak suretiyle kendini suretlendirerek göstermeyi murad eyledi. Batın zaten görülmez. Ama batın manalara bürünerek yani şekillere suretlere bürünerek ortaya çıkar. Onu murad eyledi, Âdem'in su ve çamur marifetinde çadır kurdu, yani varlığında çadır kurdu, yani manalarını Âdem'in üzerine yükledi, kendi cemalini temaşa için yani kendi varlığını seyir etmek için topraktan bir ayna yaptı. Kendi aksini gördü, o aynada kendini gördü, semavat ve arz diye alt ve üst eyledi. Yani zaman ve mekan ortaya çıktı.

Bu bölüm, insanla ilgili bölümü anlatıyor bu bölümü çok iyi anlamamız lazımdır, bu bölümleri dinlerken başka diğer şeyleri dışarıda bırakalım nefsimizle, ruhumuzla baş başa kalalım. Ancak buradaki nefs emmare nefsimiz değil, ilahi nefsimizle birlikte kalalım. Yani oraya nüfuz etmeye çalışalım ki çünkü bu sohbetler oraya hitap etmektedir. Doğrudan doğruya özümüze batınımıza hitap etmektedir. İşte biz o batınımızın kapılarını açarsak batınımızdan gelen bunlar bizim batınımıza ulaşır. Aksi halde gönlümüzde şu sevgi, bu sevgi diye bazı varlıkların kendileri olduğu sürece bunları anlamamız pek kolay olmaz. Cenab-ı Hakk'tan bütün perdelerini "Fettah" isimleriyle açmasını niyaz edelim.

Malum olsun ki yani şöyle bilinsin ki suret-i insaniyede bulunan her bir mazhar yani insanların suretinde bulunan her bir zuhur yani meydana *gelen esma-i ilahiyeden bir ismin mazharıdır.* Yani ilahi isimlerden meydana gelen bir zuhurdan başka bir şey değildir. Yani insanın varlığında nasıl ve ne şekilde bir özellik zuhura çıkmışsa mutlak manada bir esmanın zuhurudur. Yani bir ismin zuhurudur. Bu isim onun Rabb-ı Hassıdır.

Bakın Rabb-ul Has ve Rabb-ul Erbab; diye bilinen hakikatler, eğer biz Rabb-ul hassımızın ne olduğunu idrak edemezsek Rabb-ı Hassımızın ne olduğunu bilemezsek Rabb-ul Erbaba zuhurumuz olmaz, ona yol bulamayız. Yani Rabların Rabbına yani Allah'ın varlığına, Allah'ın hakikatine

özüne yol bulamayız. Çünkü küçüğü bilmeyen büyüğü hiç bilemez.

Yani her varlıkta nasıl bir özellik ortaya çıkıyorsa o ortaya çıkan özelliğin mutlaka bir ismin hakikati olarak zuhura çıkmasıdır. Ondan başka bir şey değildir. *İşte o Rabb-ı has nasiyesinden tutup kendi sırat-ı mustakıymi üzerinde o mazharı çeke çeke kendi kemaline götürür*. Yani o Rabb-ı Has hangi ismin zuhurunu ortaya çıkartıyorsa nasiyesinden tutar, hani bir ayet var ya (11/56)

اِنِّى تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ رَبِّى وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌ

بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّى عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

11/56- "Kesinkes ben, Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim... Hareket eden hiçbir canlı yoktur ki onun "Bi"nasiyesinde (alnında olarak) tutmuş olmasın . Muhakkak ki benim Rabbim sırat-ı müstakim üzeredir."

O kendi sıratı üzerinedir buyurur. Yalnız burada sıratı mustakıymin ne olduğunu iyi bilmemiz lazımdır. Sıratı mustakıym demek istikamet üzere olan yol yani doğru yol manasınadır. Ama doğru yol kişiye göre doğru yoldur, hangi itibarla doğru yol, hangi ölçüye göre doğru yoldur. Şimdi acı meyvenin doğru yolu acı olmasıdır. Acı biberin acı olması onun kendinin doğru yoludur. Ama diğer taraftan tatlı bir meyvenin de tatlı olması da onun doğru yoludur.

Ama zahire baktığımız zaman onlardaki zuhur birbirine zıttır. Ama kendi doğruları üzere hareket etmektedirler, zuhura gelmektedirler. Güneş kendi yörüngesinde dönmektedir onun doğru yolu budur, Ay kendi yolunda dolanmakta onun doğru yolu odur ama ikisinin yolları birbirinden farklıdır. Muhyiddin İbnu'l Arabi hazretleri "Yayın eğriliği doğruluğundandır" buyurmuştur. Yay eğer eğri olmazsa yay olmaz. Ok doğru olmazsa hedefe gitmez, yay eğri olmazsa oku hedefe atamaz.

İşte okun doğruluğu düz bir çubuk olmasında yayın doğruluğu da kavs şeklinde olmasındadır. Ama ikisi yan yana geldiği zaman ikisi bambaşka şekil olmaktadır. İşte doğru yol demek her esma-i ilahiyenin kendi istikametinde kemale erdirdiği şey o esmanın doğru yoludur. Ama bunlar zahire çıktığı zaman her birerleri kendi istikametinde değişik yönlere gitmektedirler. İşte bir mazhar hangi ismin mazharı altında ise yahut bir insan o esmanın doğru yolunu takip etmektedirler.

Burasını iyi anlayalım, doğru yolu kendine göredir. Bunları akli olarak anlayamazsak, ne hakikat-ı İlahiyeyi anlamamız mümkün ne de kendimizi gerçek manada tanımamız mümkün ne de Rabbımızı hakiki manada bilmemiz mümkündür. Aksi halde şartlanmış bir kafa yapısı içinde, çok dar bir çerçeve içerisinde hayata bakmış oluruz. Şeriat mertebesinde de bir yanlış bir şey yok, hakikat mertebesinde de yanlış bir şey yok, Marifet mertebesinde de yanlış bir şey yok. Hiçbir mertebede yanlış bir şey yoktur aslında yeter ki biz onların yerlerini bilelim. Nerede doğruluk nerede yanlışlık, neye göre doğruluk neye göre yanlışlık bu alem esma-i ilahiyenin değişik halleri olduğundan göreceli olmuş oluyor, birine göre kötü gelen diğerine göre de hoş geliyor tatlı geliyor.

Mesela mayıs böceği; gübrenin içerisine girer yuvarlar hayatı onun içindedir, o koku ona mis gibi gelir ama diğer taraftan bir başka böceğe o koku ekşi koku gelir çünkü onun tabiatıyla ünsiyet edemiyor Rabb-ı hasları başkadır. Ona göre hayat veren bir diğerine göre hayatı elinden alıyor. Mesela semender denilen bir hayvan kraterlerde yaşar, lavların sıcaklığından hoşlanıyor.

Bakın o ateş ona hayat veriyor, cinler ateşten hayatlarını sürdürüyorlar oradan hayat buluyorlar ama bir başka şey ateşe girdiği zaman ateş ona zarar veriyor. Neden semenderi ve cinleri o ateş yakmıyor, çünkü kaynağı ateştir. Kuşlar da hayat sahibi, denizdeki balıklar, havadaki uçan kuşlar da hayat sahibidir, kuşu denize soktuğunuz zaman kuş ölüyor, balığa hayat veren su kuşun hayatını alıyor.

Aynı şekilde kuşa hayat veren hava balığı havaya çıkardığımız zaman onun hayatını elinden alıyor. İşte her birimin doğruları kendi istikametinde dolayısıyla bütün bu alemde ne varsa sırat-ı müstakıym üzeredir. Ama Rabb-ı hassı nasiyesinden, alnından tutup ki alnından tutması demek biliyorsunuz ilm-i ilahi alında toplanıyor, tevhid ilmi yani insanın tevhid ilmi alnında toplanıyor, nasiyesi dediği yani saçları dediği odur, perçemi dediği odur, bilgileridir.

Nasiyesinden tutup çeke çeke kendi kemaline götürür. O mazhardan elbette bu ismin tabi olarak ahkam ve asarı zahir olur. Yani o zuhurdan onun eserleri ve hükmü ortaya çıkar. Yani o faaliyeti gösterir. Bu isim cemali veya Celalidir. Yani ya yumuşak olur ya da şiddetli olur. Çünkü her şey de yumuşak olsa şiddet bilinmez, her şey şiddetli olsa yumuşaklık bilinmez. Her şey zıddıyla kaim olduğundan Cemal de Celal de gereklidir.

Enbiya (a.s.) insanlık fertlerini erbab-ı müteferrikadan Rabb-ul Erbab olan ismin Zat'ın yani Allah ismi caminin taht-ı terbiyesine ithale say eder. Şimdi iş buradadır. Eğer biz kendimizi tabii olarak bir esma-i ilahiyenin tahtı terbiyesine bırakırsak gerekli çalışmaları yapmaz da fıtri olarak o esmanın tesirinde kalmış olursak o esma bize hakim olmaktadır. Biz o esmanın kulu olmaktayız. Yani Rabbımızın kulu olmaktayız, o Rab acaba hangi esma-i ilahiyedir, bunu bilemediğimiz zaman biz Allah'ın kulu değil Allah'ın isminin kulu olmuş olmaktayız.

İşte tevhid ilmi burada mutlak manada lazımdır. Burasını başka türlü de aşmak mümkün değildir. Ama zahir ehli bu dili esma-i ilahiyenin farkında olmadığından şeri manada beş vakit namazını kılar hac, zekat oruç bunları yaparsa yani islamın beş şartını yerine getirirse mü'min bir insan olur. Yani islam olmuş olur ama muvahid olamaz. Tevhid ehli olamaz. Çünkü hangi ismin mazharı ise hangi ismin tesiri altında kalmış ise o halde fırka ehlidir. Yani o esmanın kulu olduğundan o esma itibariyle farklıdır ve herkese de farklı bakar ayrı ayrı varlıklar olarak görür.

Kendini ayrı gören diğerlerini de ayrı görür. İşte Enbiya (a.s.) insan fertlerini erbab-ı müteferrikadan Rabbül Erbab olan Allah ismi caminin terbiyesi altına dahil etmeye çalışırlar. Yani peygamberlerin gelmelerindeki esas gaye insanları kesretten kurtarıp vahdet alemine yani tevhide yani Allah ismi camisinin zuhur mahalli olmaya davet ederler. Biz sadece peygamberler Allah'a davet ediyorlar diyoruz ama Allah esmasının gerçek manadaki faaliyetine davet ediyorlar sadece Allah "La ilahe illallah" değildir.

Allah ismi de ism-i cami yani bütün isimleri kendisinde bünyesinde cem ettiğinden aynı zamanda cami isim, O'nun terbiyesi altına dahil etmeye çalışırlar. Her birerlerimizin varlığımızda esma-i ilahiyeden ağırlıklı olarak bir esma vardır, gerçi bütün varlıklarda bütün insanlarda bütün esma-i ilahiyeden hepsinden vardır, yani bir isim var da diğerleri yok değildir ama dozları değişik terkipleri farklıdır. Bizde ağırlıklı isim %30 ise diğerlerinden %5, %3, %2 gibi bütün esma-i ilahiyeden hepsi bizde mevcuttur. Bu esma-i ilahiyeden birisi mevcut olmazsa o bizim için noksanlık olur.

Yani bizim o halimiz noksan olur. Mesela "Basar" esması olmasın, gözlerimiz görmez yani bütün insanlarda olmasın kimse kimseyi görmez. "Hay" esması olmasa zaten hayat olmaz. "Kelam" esması olmazsa kimse kelam edemez. Bunun gibi esma-i ilahiyenin hepsinden her insanda bilhassa mevcut ama dozunun fazla olması dolayısıyla bazı esma-i ilahiye öne çıkmaktadır.

Mesela boyaları karıştırırsak bir sürü renkleri alalım, birer parça hepsinden koyalım bunlara bir de beyaz koyalım yahut siyah koyalım veya fazla olarak kahverengi koyalım hangisi fazla ise o rengin renk tonu hakim olur. Ama saf bir renk elde edemeyiz karışım yaptığımız zaman. Diğer renkler karışmazsa o rengin de kemalatı ortaya çıkmaz. O zaman tek başına olur faaliyeti olmaz. İşte bu erbab-ı hastan, Rabb-ul hastan yola çıkarak "men arefe nefsehu fakat arefe rabbehu" kendini nefsini tanıması yoluyla Rabbını tanıması Rabb-ı hasını tanıması rabb-ı hasını tanıdıktan sonra da oradan Rabb-ul erbaba doğru yolunu yöneltmesi yoluna

seyrine devam etmesi işte bu hakikatleri bilmeyen insanlar diyorlar ki ne tarikat lazım, ne hakikat lazım, biz şeriatı yapıyorsak yapıyoruz, tamam işte, iş bitiyor başka bir şey yok diyorlar, neden o sahaya intikal edemediğinden o sahayı inkar etmektedir.

Yapılması gereken şey Rabb-ul hastan Rabb-ul erbaba doğru yolculuk yapmaktır. İşte kim ki Rabb-ul erbaba ulaştı bu sefer bütün esma-i ilahiye Allah isminin kontrolünde olduğundan kendisinde zuhura gelen her türlü hale kendisi hakim olabilmektedir, Allah ismi camisine ulaştığı zaman. Nitekim Kur'an-ı Kerimde bu buyurulur, 12/39

يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

12/39- (Yusuf dedi): "Ey zindan arkadaşlarım... Birbirinden farklı özelliği olan rabler mi daha hayırlı, yoksa Vâhid-ül Kahhar (TEK ve her şey hükmü altında) olan Allah mı?"

Yani tefrika olan farklı farklı olan Rablar mı hayırlıdır yoksa Vahid-il Kahhar olan Allah mı hayırlıdır, ayeti kerime bu sırrı burada açıklamaktadır. Şimdi erbab-ı müteferrikanın taht-ı hükmünde kalanlar insan-ı nakıslardır. Yani tefrika Rabların değişik değişik Rabların tesirinde olanlar nakıs insanlardır. Tabii olarak yaşayanlar tabiatları ile yaşayan insanlardır*. Güya ism-i Zat'a mazhariyet istidadıyla mahluk bir suret oldukları halde 53/39 ayet-i kerimesinde*

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

53/39- İnsan için yalnızca çalışmalarının (kendisinden açığa çıkanların) sonucu oluşacaktır!

Zîrâ ism-i Zât'a mazhariyyet isti'dadiyle mahlûk bir suret oldukları halde yani Allah ism-i Zatına mazhariyetleri oldukları halde yani insanların Allah isminin zuhur mahalli

olarak halk edildikleri halde istidadıyla mahluk bir suret oldukları halde yani Allah isminin zuhurunu kendilerinde ortaya çıkaracak ama o anda mahluk olarak halk edilmiş olan bu kabiliyetli insanlar, o anda ismi mahluk suretinde ama Zat mazhariyeti ile halk edilmiş. Yani bir ham madde düşünün içinde uranyum cevheri var ama toprak olarak zuhur etmektedir. İşte onun topraklığının üzerinden atılması özünün kalması, Allah isminin mazhariyetine sahip olması demektir.

Nice topraklığımız ile kaldığımız sürece içimizde varlığımızda mevcut olan o ilahi maden dağınık kaldığından toplanıp da güç elde edilemediğinden faydası olmamaktadır. Aynı zamanda bu bize çok büyük mesuliyet yüklemektedir. Çünkü buraya gelmemizin tek sebebi bu toprak varlığımızdan maden-i ilahiyi, "küntü kenzen mahfiyyen" gizli hazineyi çıkarıp varlığımızda bunu tahakkuk ettirme görevimiz vardır.

İşte kişiler Rabb-ul hasın tesirinde kaldığı sürece bu madeni çıkarması mümkün değildir, Rabb-ul erbaba ulaşması da mümkün değildir. İnsanın özü mahluk değildir, ayan-ı sabitelerimiz yani sabit olan aynlarımız sabit olan varlıklarımız ilm-i ilahideki varlıklarımız mahluk değildir. Ama o ilm-i ilahiye ayan-ı sabitemiz bir surete büründüğünde o suret itibariyle mahlukuz. İşte bir ismin tesiri altında kaldığımız sürece mahlukluğumuz devam etmektedir hakikatimize ulaşamamaktayız.

Yani ayan-ı sabitemize ulaşamadığımız sürece bağlantıyı kuramadığımız sürece mahluk olarak kalmaktayız mahluk olarak ahirete intikal etmekteyiz. Ama bu bizi cennete de götürür cehenneme de götürür, bu ayrı konudur, biz cennet cehennem hesapçısı değiliz, tevhid ehli ne cennet ile ne de cehennem ile meşgul olur. Tevhid ehli Rabb-ul erbabla yani Allah'la yani Allah'ismi tesiri altında O'nunla meşgul olur.

İşte bu esma-i ilahiyenin tesirinden kurtulup da Allah esmasının tesiri altına girdiğimiz zaman belki biraz büyük laf ama mahlukiyyetten kurtulup, hakiki hüviyetimize bürünmüş olmaktayız. İşte diğer insanlarla insan-ı kamil

arasında fark budur. Diğer insanlar mahlukiyetleriyle hareket etmekteler, batınlarında olan ilahi hakikatleri yani nefha-ı ilahiyesi perdelenmiş olduğundan zuhura çıkarılamaması onların mahlukiyette kalmasına sebep olmaktadır.

Ama insan-ı kamil sireta zahiren de Allah ismi tahtına girdiğinden onun zuhur mahali olduğundan sureten dahi mahlukiyeti hakikatte kendisinden kalkmış olmaktadır. Ama zahir yaşantıda mahlukiyet devam etmektedir. Özünde mahlukluk hükmü kalkmıştır. 53/39 ayetinde insanın çalışması dışında hiçbir şey yoktur. Bu çalışmayı yaptığımız zaman Rabb-ul Hastan kurtulup oradan yükselip Allah isminin tahtına yani altına girmiş olmaktayız.

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

53/39-İnsan için yalnızca çalışmalarının (kendisinden açığa çıkanların) sonucu oluşacaktır!

Çalışıp bu isti'dâdlarinin inkişâfına gayret etmediler ve peygamberlerinin da'vetini sem'-i i'tibâra almadılar. Yani duymadılar düşünmediler idrak etmediler Cenab-ı Hakk Kur'an-ı Kerimde önce "Kulak"tan bahsediyor. Sonra gözden bahsediyor, sonra da gönülden bahsediyor. İşte evvela "sem"imizi faaliyete geçirmemiz lazımdır, hani Musa'ya (a.s.) "Ey musa şimdi sana vahy olunacakları dinle" diyordu. Bakın Musa (a.s.) bu alemde Cenab-ı Hakkın sesini duyan mü'minlerdendi onun için Mü'minlerin de ilkiydi yani o mertebenin ilkidir, duyuş mertebesinin.

Kendisinin de ünvanı "Musa Kelimullah" yani Allah'ın Zat isminin mazharı olan bir duyuşa sahiptir demektir. Yani Cenab-ı Hakk kendinden kendininin duyulmasıdır. Ondan sonra duyunun gelişmesi ne oluyor, İsa'da (a.s.) o duyuş müşahedeye dönüşüyor, müşahede ile birlikte duyuş çünkü "Kelimetullah" Allah'ın bir kelimesi oluyor. Bu lisana ve cennete dönüşerek Hakikat-ı Muhammedide (a.s.v.) Efendimizde "Kelam"a dönüşür "Kelamullah" yani her sözü ile Allah'ın kelamı demektir. Yani hem söyleyenin "Semi

allahülimen hamideh” hem de dinleyeni kendisi olmaktadır. Neden, işte biraz önce de bahsedildiği gibi kişi mahluk olan suretini Allah esmasının O’nun tesiri altına verdiği zaman kendiliği yani beşeriyeti de kalmıyor, esma-i ilahiyenin tesiri de kalmıyor. İlahi hakikatler ortaya çıktığından artık onun mahlukiyeti de ortadan kalkmış oluyor.

Ama sureten bakıldığı zaman o da her diğerlerimiz gibi mahluktur. Ama o bizim anlayışımıza göredir ama kendi hakikat-ı ilahiyede artık mahlukluğu gitmiştir. Ama bütün hükümlüğü mahlukluğu yönüyle ifade olunur. *Velâkin insân olanlar, Nebiyy-i zî-şânın da'vetine koşup türlü türlü mücadeleler ve riyazat ile nefis mücadelesi yapmak ile kendi Rabb-i hâslarının dar dairesinden "Allah" ism-i genişliğinin dâiresine can attılar*; eğer bir insan bir esma-i ilahiyenin tesiri altında ise o esma-i ilahiyenin çapı kadardır her şeyi. Hayata bakışı da görüşü de her şeyi o esma istikametindedir ve o esmanın sırat-ı müstakıymı üzerindedir. Ama Allah ismi Camisinin tahtı altına girdiğinde artık bütün yollar kendisinde iştima etmiş olur. Hani Muhyiddin-i Arabi hazretleri lub-ül lüb de buyuruyorlar ya “ bir arif gerçek manada arif olduğu zaman bir itikadla kayıtlanmaz.” İşte kim ki bir itikadla kayıtlanıyorsa o bir esma-i ilahiyenin tesiri altında olduğundandır.

Yüce isimleri kendi bünyesinde toplamış olan Allah ism-i camisinin zuhur mahali bir isimle kayıtlanmaz kayıtsızdır. Ama bu isimle kayıtsızdır, bütün isimler kendinde mevcuttur, dışarıdan bakıldığında bu bigane gibi zannederler kayıtsız gibi zannederler “alem zanneder ki ben biganeyim halbuki ben bütün alemle beraberim” işte bu hadiseyi anlatıyor.

İşte bir esmanın darlığından Allah ism-i vasisinin dairesine can attılar, inayet-i Hakka mazhar ism-i Zat oldular. Hakkın inayeti Hakkla mazhar ism-i Zat’ın zuhur mahali oldular. İşte Muhyiddin-i Arabi hazretleri o ibaresinde bundan bahsediyor. İsm-i zat’ın mazharı olduklarından bir kayıt ile kayıtlanmazlar. Bütün itikadlar kendinde mevcuttur, yani bir tek itikadla kayıtlanmazlar, şimdi iş buraya

gelmişken yanlış anlaşılmasın meseleler, bakın yanımızda dört mezheb var, Hanefi, Hambeli, Şafi, Maliki mezhebleri vardır, bu mezhebler, Hakk mezheblerdir. Mezheb "zeheb" yani gitme sistemidir.

Yalnız bu mezhebler fıkıh mevzuunda bilgi vermektedirler, yani bunlar bizim fıkıh imamlarımızdır. Bakın biz burada islamiyeti birbirine karıştırıyoruz. İslamiyetin içindeki oluşumları birbirine karıştırıyoruz. Buradaki imamlar fıkıh imamlarıdır. Gönül manasında imamlar ise ariflerdir. Biz arifleri terk ediyoruz, ariflerin imametini terk ediyoruz, fıkıh imamların imametini üste geçiriyoruz. Hepsinin yeri ayrıdır.

Meratib-i ilahide bunları yerine koymamız lazımdır. Herhangi bir imamın mezhebine tabi olup da bir yerlere gitmek fiziki manada islam üzere hareket etmektir. Suret olarak sosyal yaşamda bizi bir yerlere götürüyor. Ama gönül alemine orası ulaşmıyor. O kişilerin bilgileri veya o mertebenin bilgileri veya onlar ulaşmışlar ve onları yazmamışlardır. Onlar sadece sünnetin nerede nasıl kullanılacağını bildirmişlerdir. Yani sosyal yaşam yani fizik bedenlerimizin yaşantısını düzenleyen bir kural hukuk kuralları kurmuşlardır.

Ama bu İslam'ın kendisi değildir, tamamı değildir, o sadece şeriat mertebesi zahiri şeriat mertebesinin düzenlenmesi için bunlar olmadan olmaz. Evvela bunlar olacak ama bu kadarla da kalmaz. Çünkü dinimizin Kur'an-ı Kerimin öğrettiği hadislerin öğrettiği en büyük mürşit Kur'an-ı Kerim. Efendimiz O'nun öğrettikleri Kur'an-ı Kerim'in bildirdikleri Cenab-ı Hakkın inzal ettikleri bu kadar değildir.

Yani sadece fıkıh ilmi değildir. O kadar geniş ilimler var ki işte o mübarekler kendilerine ait olan o bölümü o sahada çalışmışlar, orada muvafakatlar kazanmışlar, inceliklerini ortaya koymuşlar. Peki Allah'ı nasıl tanıyacağız. Her gün beş vakti artırarak namaz kıldık kılmaya devam ettik, ne yapacağız namazlar birbirinin aynı fazladan bize ne verdi. Ancak bir duygusallık veriyor, hep Rabb-ı hass tesiri altında

olduğumuzdan, peki Allah'a nasıl ulaşacağız. Cenab-ı Hakk Kur'an-ı Kerim'de miraçtan bahsediyor, namaz kulun miracıdır diyor, ama fıkıh ilmiyle bugün miraca namazla ulaşan bir kişi bile yoktur. Dünya üzerinde bu kadar çok Müslüman var bir kişi bile fıkıh ilmi ile namaz kıldım miracı gördüm diyen yoktur.

Namaz mü'minin miracıdır, ama gerçek manada namaz mü'minin miracıdır namazın ne olduğunu hangi mertebede neye tekabül ettiğini bildiğimiz zaman o namaz miraca çıkarmaktadır. İşte bu da irfaniyetle olmaktadır. Hani ehlullahtan birisine sormuşlar hangi mekteptensin diye, o da Hüda mektebindenim demiş. Allah'ın mektebindenim demiş. Bakın burada kimlik kişilik düştü, şu imamın bu imamın lafı yok, yani onları küçük gördüğümüzden değil, ama fıkhi manada bizim onlar önderimiz ama onların liderliği bir yerde bitiyor. Askerlikte bile bir sürü mertebeler var, teğmenin görevi teğmenlik mertebesinde, üsteğmenin mertebesi üsteğmenlikte, yüzbaşının mertebesi yüzbaşılık mertebesinde bitiyor biz bu durumda askerlik mertebesi yüzbaşıya kadar diyoruz ondan yukarıdakileri yok sayıyoruz.

Rabb-ı hasların dairesinden çıkamıyoruz yani Rabb-ı hass dairesinin darlığından çıkamıyoruz işte bunun çıkılması için de irfan ehilleri yani insan-ı kamiller vardır. Bakın orada imamlar, imam derken batini manada imamlar var, onlar değil suret manada imamlar yani şeriat mertebesinin önderleri ama tarikat mertebesinin de imamları vardır, hakikat mertebesinin de imamları vardır, marifet mertebesinin de imamları vardır, işte Arif diyorlar, Arif-i Billah diyorlar şeyh diyorlar.

İşte inayet-i Hakk ile yani Hakkın yardımı ile mazhar-ı hüsn-ü zat oldular. Zat isminin zuhur mahali oldular kendilerinden cemi esma-i ilahiyenin asar ve ahkamı ilmen zahir oldu. Yani insan-ı kamillerde bütün esma-i ilahiyenin eserleri ve ahkamı yani hükmü fiilen ortaya çıktı. Bakın ne kadar büyük bir oluşumdur. Mesela ölüye nefh ettiler dirildi, çünkü vücutlarında "Muhyi" isminin ahkamı zahir oldu.

Çünkü bütün esma-i ilahiye onlarda mutedil olarak hepsini kullanabilmekteler. Ama diyelim ki bir insan-ı Kamilin karşısına ölmüş birisini getirdiler "Hay" ismini yüz bin defa çekse bile o mevta gene de kalkmaz, canlanmaz, hayat bulmaz. Bu değildir, bu manada değildir. Hani Yasin-i Şerifin 12. Ayetinde ölüleri biz diriltiriz buyurur.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِ الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ
أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ

*36/12-Kesinlikle biz, evet yalnız biz ölüleri diriltiriz! Onların yaptıklarını ve meydana getirdikleri eserleri yazarız! Biz her şeyi İmam-ı Mubîn'de (beyinlerinde ve ruhlarında) ihsa ettik (tüm özellikleriyle kaydettik)**!***

İşte burada, dirilen ölüler, ölüye nefh ettiler dirildi dediği ölü gönüllere nefh ettiler ölü ruhlara, ruh "Hay"dır ama hayata geçirilememiş Zat'i cereyana takılamamış yani o kişi oraya ulaştırılamamış işte İnsan-ı Kamil ölüye nefh etmek üzere zaten o ölüde bulunan fakat kapalı kalan ihyanın kapağını açmasıdır. Çünkü onun içinde zaten "Hay" esmasında açma kabiliyeti olmasa hiç dirilmez.

İşte onda açma kabiliyeti diğerinde de açılma kabiliyeti olduğundan ama o anahtar ancak insan-ı kamil anahtarıdır bir başkasının o ölüyü diriltmesi mümkün değildir. Ölü olan kalpleri diriltmesi mümkün değildir. İsa (a.s.) ne yaptı ölü cesetleri diriltti, ama Muhammed (s.a.v.) daha kendi vaktinde 120 bin ölü gönülleri diriltti. Kıyamete kadar da hep ölü gönülleri diriltmektedir. Hangisinin şanı şerefi daha yüksektir? *ve Hakk'ın inayeti ile mazhar-ı İsm-i Zât oldular. Ve kendilerinden cemî'-i esmâ-i ilâhiyyenin eserleri ve hükümleri fiilen zahir oldu.*

Meselâ ölüye nefh ettiler, dirildi. Binâenaleyh vücûdlarında "Muhyî" isminin hükümleri zahir oldu. Ve keza taştan, topraktan hayvanât halk ettiler; suretlerinde "Halik" isminin ahkâmı zuhur etti. Ve geri kalanları buna kıyas et! Burada akla bir sual gelebilir diye bir sual sormuş.

Suâl: *Her bîr insân-i kâmil, "Allah" ism-i câmi'inin mazharı olduğundan, onun Rabb-i hâssı, bu ism-i câmi'dir.* Yani İnsan-ı kamilin Rabb-ı hassı Allah ism-i camidir. Nasıl diğer varlıkların Rabb-ı hasları bir isim ama insan-ı kamilin Rabb-ı hassı ise yani özel Rabbı ise Allah ismidir. Allah ismi bütün isimlere camidir.

Halbuki kable'-l Kemâl yani kemalinden evvel sâir efrâd-ı insâniyye misillu onun dahi erbâb-ı müteferrikadan, bir Rabb-ı hâssı var idi. Yani bu kemalata ermezden evvel insan-ı kamilin de daha evvel gençlik çocukluğunda bir rabb-ı hassı vardı onun terbiyesi altında idi

Bu Rabb-i hâs ise onun hakikatidir; yani ayan-ı sabitesinde tesbit edilmiş onun hakikatidir rabb-ı hassı ve ayn-ı sabitesi de o ismin suretidir. Yani kendindeki ayan-ı sabite de o ismin sureti zuhurudur. *Ve (Rûm, 30/30) âyet-i kerîmesi mucibince kalb-ı hakâyık mümkin değildir.*

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

30/30- Vechini Hanîf olarak o Tek Din'e yönelt! O Allah Fıtratı'na ki, insanları onun üzerine yaratmıştır! Allah yaratışında değişme olmaz! İşte bu, Din-i Kayyım'dır Ne var ki insanların çoğunluğu bilmezler.

"Allah'ın halk edişinde değişiklik yoktur" 30/30 ayet-i kerimesi mucibince kalb-i hakayık mümkün değildir. Yani hakikatlerin değişmesi mümkün değildir.

Binâenaleyh ism-i câmi'in mazharı olan insân-ı kâmil, kendi Rabb-i hâssının sırât-ı müstakimini terk mi ediyor? Bakın yukarıda anlatılanların yanında böyle bir soru akla gelebilir, bu soruyu da soran kendisidir. Yani şunu diyor; bir insan-ı kamil kendini eğitmezden evvel onun da bir Rabb-ı hassı vardı gençliğinde, kendisini eğitti insan-ı kamil oldu,

ama o Rabb-ı Hassı onun batınının hakikatidir, hakikat ise değişmez, o halde bu nasıl olur? şeklinde bir soru üretiyor.

Cevap: *Hayır, insân-ı kâmilde cemî'-i esmanın hükümleri ve eserleri zahir olmakla beraber,* bakın *İnsan-ı Kamilde diğer insanlardan farklı olarak bütün esma-i İlahiyenin zuhurları meydana gelmekle beraber Rabb-ı hâssı hangi isim ise, bu ismin hükümleri ve eserleri, esmâ-i sâire hüküm ve eserlerine gâlib olarak zahir olur.* Yani her ehlullahın bir meşrebi vardır diyorlar ya işte Rabb-ı Hassının zuhur etmesi onun meşrebini ortaya getiriyor. Yalnız insan-ı kamilde Rabb-ı Hassın zuhura çıkmasıyla nakıs insanlardaki rabbı hassın zuhura çıkmasının arasında çok büyük farklar vardır.

İnsan-ı Kamilde Rabb-ı hassın zuhura çıkması onun ilahi kemalatıyla olmaktadır. Ama beşeriyet mertebesinde yaşayan nakıs insanda esma-i ilahiyenin zuhura çıkması nefsaniyet mertebesinde gecikmekte. Yani insan-ı nakısta rabb-ı hassı nefsani manada zuhura çıkmakta ama insan-ı kamilde Rabb-ı Hassı ilahi manada zuhura çıkmaktadır, ki bunlar arasında çok büyük fark vardır.

Ve bu esmanın galip gelmesi insân-ı kâmil o ismin sırât-ı müstakimi üzerinde yürür. Binâenaleyh onda bilcümle esmanın zuhûr-i hükümleri i'tidâl üzere olmaz. Velâkin bu itidalsiz ile beraber, mademki kendisinde bilcümle esmanın hükümleri fiilen zahirdir; ve esmanın tamamı ise "Allah" isminin tahtında içtima etmiştir birleşmiştir; şu hale İnsân-ı Kâmil, bu ism-i câmi'in mazharıdır.

Ve esmanın tamamının hükümleri ve eserleri kendisinde i'tidâl üzere zahir olan İnsân-ı Kâmil ancak hâtem-i enbiyâ (s.a.v.) Efendimiz'dir. İmdi Şeyh-i Ekber (r.a.) buyururlar ki: Sen bizim suretimize bakıp bizi "İnsan" ismiyle tesmiye ettiğin vakit bil ki, biz Hakk'ın "ayn"ıyız. Burasını çok iyi anlayalım işte bu mevzular fıkıh alimleri indinde küfre girer. Ama bu mertebe onların mertebesi değildir.

Onların yanında birisi bunu söylerse onlara küfür olur. Ama irfan ehline tam hakikat olur. Zannetmeyelim ki İslam'ın bir mertebesi diğer mertebesi ile çakışıyor. Bunlar

birbirleri ile çatışmaz herkes kendi yolunda gider. Çünkü bu okuduğumuz mertebe bir üst mertebeden, anlatmaya çalıştığımız şeriat mertebesi fıkıh mertebesi başka mertebedendir. Yani yollarda irtifa farkı vardır. Alt üst geçit olan bir seyri düşünelim, bir de hemzemin geçidi düşünelim hemzeminden geçerken çarpışma ihtimali vardır, ama alt üstten geçerken çarpışma ihtimali olmaz. Çükü hiçbiri diğerinin yolunu kesmez. Herkes kendi yolundan gider. İşte şeriat ilmi ile tarikat ilmi çarpışmaz, tarikat ilmi ile hakikat ilmi, marifet ilmi her ilim kendi mertebesinde yani kendi yolunda seyrettiğinden çarpışma ihtmali mümkün değildir.

Bireyler nasıl Rabb-ı haslarının tesiri altında gidiyorlarsa mertebeler de böyledir, mertebeyi idare eden Rabbın tesiri altında giderler, yolunda giderler. *Şimdi buyururlar ki "sen bizim suretimize bakıp bizi "İnsan" ismiyle tesmiye ettiğin vakit yahut insan ismiyle isimlendirdiğin vakit bil ki biz Hakkın aynıyız. Veyahut biz "İnsan" dediğimiz vakit bil ki, biz onun "ayn"ıyız.* Nasıl ayan-ı sabitelerimiz itibarıyla ayan-ı sabitemiz de bize hayat verdiğinden kimliğimizi ayan-ı sabitemiz verdiğinden biz Hakkın aynıyız.

İnsan gerçekten öyle muhteşem ve müstesna bir varlık ki tarifini idrak etmemiz anlamamız mümkün değildir. Anlamamız için mutlaka irfan ehli olmamız gerekiyor, o zaman da kısmen yine anlamamız mümkün yoksa gerçek ayan-ı sabitelerimiz hakikatlerimiz hakkıyla kendimizi anlamış olsak Abdül Kadir Geylani hazretlerinin buyurduğu gibi yarabbi bizi hemen öldür diye dua ederiz diyor, yani apaçık berrak kendi başımıza kalalım diye öldür diye dua ederiz diyor kendini idrak etmiş olan kimse.

Muhyiddin-i Arabi hazretleri o durumda olan kimselere; suretimize bakıp "İnsan" diye isimlendirdiğin vakit bil ki biz Hakkın aynıyız. İnsan dediğin şey hakkın aynıdır diyor. Diğer şekliyle yukarıdan aşağıya baktığın vakit bu böyle, aşağıdan yukarıya baktığında yani bireyden Hakka doğru baktığında veyahut biz insan dediğimiz vakit bil ki biz O'nun aynıyız.

Yani ne şekliyle baksan hep bizim aynımız, "İnsan" dediğin zaman da bu O'nun aynıdır. Çünkü Cenab-ı Hakk

Allah olarak ortaya gelip de oturmaz. Ama "İnsan" suretinde ve insandan dışarıya çıkmaz. Ama bir insanda değil bütün insanlarda bu böyledir. İster bilelim ister bilmeyelim bilen ayn, bilmeyen gayr, demişler bu kadar kolaydır. Yani bilen aynı oldu, bilmeyen gayri oldu.

İşte gayn'ın üstünden o noktayı kaldırdın mı aynı oldun gitti. Yani onun aynı oldun gitti o yok dedik ya işte o nokta bizde benlik bireysellik noktası o nokta tepemizde durduğu sürece biz "gayr" hükmündeyiz, zahiri hükmündeyiz. Ama noktayı aldığı zaman "ayn" olmaktayız. "ayn" ile "gayn" arasında hiçbir fark yok sadece üzerinde izafi bir noktası vardır.

Zîrâ biz "İnsan" demekle "insân-ı kâmil"i murâd ederiz. Biz ve emsalimiz olan insân-ı kâmil ise, esmâ-i ilâhiyye hey'et-i mecmuasının mazharı olmakla Hakk'ın "ayn"ıyız. Şimdi hakikatlerimiz itibarıyla hakkın aynıyız, yani her birerlerimizde daha fazla olan Rabb-ı hassımız itibarıyla Hakkın aynıyız, bir de insan-ı kamil olmak durumunda bütün esma-i ilahiyeyi zuhura getirdiğimizde yine Hakkın aynıyız.

Zîrâ insân-ı kâmilin "ayn"ında Hakk'ın zuhuru ve tecellîsi ıtlâk-ı zatîsi suretiyledir. Yani Zat'i mutlakıyet üzeredir. Mutlak Zat tecellisi üzeredir. *Ve insân-ı kâmilin gayri olan eşyada O'nun zuhuru, o "ayn" hasebiyledir.* Yani insan-ı kamilde Cenab-ı Hakkın mutlak Zati zuhuru insan-ı kamilin dışındaki eşyada ise onun zuhuru ayn hasebiyledir. Yani kendisinde bulunan bir esmanın zuhuru hasebiyledir.

Zîrâ bu a'yân ba'zı isimlerin zuhur mahalidir. Ve Hak onlara sûret-i zâtiyyesiyle tecellî etmez. Yani Zat'i suretiyle tecelli etmez. *Zîrâ onlarda bu tecellîye tahammül isti'dâdı yoktur.* Yani insan dışında ne kadar varlık varsa Cenab-ı Hakk onlarda Zat'ıyla zuhur etmez, peki ne ile zuhur eder, isimleri ile sıfatları ile zuhur eder, fiilleri ile zuhur eder, Zat'ıyla, tüm kemaliyle zuhur etmez. Neden, çünkü bunlara tahammülü yoktur. Hani 33/72 ayette;

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

"Biz emaneti dağlara denizlere arz ettik onun yüklerini çekemediler insan yüklendi çünkü insan zalumen cehula idi. İnsan dışında bu Zat'i tecelliye tahammül hiçbir varlıkta yoktur. Hani haşr suresinin ayetinde 59/21;

لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

Biz bu Kur'anı dağa indirseydik dağ paramparça olurdu, Allah'ın haşyetinden dağ param parça olurdu. İşte biz böyle misallerle hakikatleri sizlere açıyoruz. Umulur ki tefekkür edersiniz. Bakın ne kadar nazik bir ifadedir, bizden bu tefekkürü bekliyor Allahü Teala. *İmdi Hakk'ın her "ayn"da, onun hasebiyle zuhuruna göre, yani o ayanın özelliğine ve zuhuruna göre Hak her 'ayn"ın aynıdır.* Ama her varlıkta bir yönüyle aynıdır ama insan-ı iamilde bütün yönleriyle mevcuttur. Aradaki fark budur.

Velâkin her "ayn" Hakk'ın aynı değildir. Yani bütün Hakkın aynı değildir. Fakat Hak, insân-ı kâmilin "ayn"ı olduğu gibi, insân-ı kâmil dahi Hakk'ın "ayn"ıdır. Ne kadar açık bir ifadedir, acaba şöyle midir böyle midir diye şeriat imamlarının söyledikleri hep acabalarladır. Bazıları radyoda televizyonda anlatırken "kitaplar böyle yazıyor" diyor kitap 500 sene evvelki durumu yazmışsa yine o yorumu söylüyor. Bugün acaba nasıl bir yorum getirilebilir gelişen ilmin ışığında diye düşünce yok, neden çünkü ortada evvela kendisi yok, kendisi olmayınca da iradesi olmaz.

Mesela bir seferilik namazı var, acaba bugün seferilik hükmü ortada var mıdır, yok mudur, bunu tartışmamız gerekiyor 500 sene önce bu konuda fetva veren ile bugünkü şartlar çok değişmiştir. Her gün seferiyiz ama her gün mukimiz. Hakkın varlığında tevhid ehlinin seferi olmaz. Tevhid ehlinin seferi kendinden kendinedir. Bütün bu varlıkta Hakk'tan başka bir şey yoktur ki nereye gittiğin zaman ne kadarlık seferi olacaksın.

Seferi olmamız için mülkün dışına çıkmamız lazımdır. Mülkün dışına çıkamayınca da seferi olamıyorsun. Not. "zahmet" kelimesi aslında "zi Ahmet" tir yani Ahmed'in sahip olduğu şey anlamınadır. Tabi onu kazanmak da kolay değildir, birleştirdiğin zaman "zahmet" gibi görünen zi Ahmed' tir yani Ahmed; zahmetten doğuyor.

Önceleri deve yürüyüşü ile kervan yürüyüşü ile günde 10 saat hesap edilerek üç günlük yol misafir sayılmıştır, seferi sayılmıştır. Üç günlük yol 3x30 Km 90 Kmlik bir yola gittiğin zaman seferi sayılıyorsun. Şimdi iki ölçü var birisi 30 saatlik zaman ölçüsü günlük 10 saatten, diğeri de mesefa ölçüsü 90 Km'dir. Şimdi biz sabah çıktık 2 saat sonra bilmem neredeyiz, iki saat daha gitsek Ankara'dayız. 30 saat dolmadı ki seferi olayım.

Şimdi 30 saatte insan dünyayı dolaşıyor, Ay'a gidelim ki seferi olalım. İşte bugünün ilim adamlarının irade sahibi olmadığını gösteriyor. Gerçekten oradan şura toplanıyorlar o kadar para alıyorlar, bu sorunları çözmek için belirli bir bilgileri aktarmak için değildir. Yeni günde oluşan sorunları çözmek için onlar oradalar. Yoksa elde kitap kitaptan okumaları kitaptan okuduktan sonra onlara ne gerek vardır orada.

Orada bir kişi makamı temsilen bulunuyor, aç şu kitabı oradan oku bulursun orada hepsi vardır. Anlatmak istediğimi şudur, bunların sıkıntısında kalmayalım yani bunları aşabilelim, şu imama göre böyle oldu da hata mı işledik, mesela diyor ki sen şafiye göre niyet edersen bu yaptığın hüküm geçerli olur diyor, hanifiye göre geçersiz oluyor diyor. Takliden şafi mezhebine göre niyet ettim de diyor,

tabi o mertebenin doğrusudur o yanlış bir şey yoktur, ama zeminden kurtulup da biraz yükselmeye başladığımız zaman onların nasıl bir zeminde yerde olduklarını oyalanma olduklarını görüyoruz.

Ama o kişinin kanadı olmadığı için uçmak kabiliyeti olmadığı için ayak ile yürüdüğü yere göre hüküm giyecektir. Oradaki şeriat mertebesinde fıkıh ilmini ne kadar güzel tatbik ederse mükafatı ona göre olacaktır. Orada geçerlidir doğrudur, ama bu bizi yere bağlamaktadır. Ama biz irfan ehli olmak istiyorsak artık cesed kaydından kurtulmamız lazımdır. Bu demek değildir ki günah işleyelim hiç mi hükme tabi olmayalım ama vıdı vıdı edip de teferruatlar içinde kalmayalım.

O kadar teferruatla uğraşmaksa Süleyman Çelebi'nin dediği gibi "Bir kez Allah de" bunların hepsi gelir geçer. Allah senin ayağının parmağını kıvırdı mı, yanına mı koydun, öteye mi çektin buna bakmaz. Ben sizin kalbinize bakarım diyor. Bizim kalbimiz bin türlü yerlerde ayağımızı düzgün koysak ne olur yan koysak ne olacaktır neticede. Miraç etmiş Hakk'ın huzurunda tahhiyyat etmiş peygamberin ümmetleri, neden dinimizi bir türlü kanatlandıramıyoruz, işte fıkıh ilminin içinde kaldığımız içindir.

Fıkıh ilminin tesiri altında olduğumuz için yani cesed taraf olduğumuz için ceket ile ilgilendiğimiz için idraki oluşturamadığımız için. Bizim dinimiz ruh dini, hakikat dini, bizler fıkhın ya da o imamların kulu oluyoruz. Peygamberimiz imamımız neden peygamberimizin söylemiş olduğu Kudsi hadisleri hiç kale almıyorlar da sadece şeriat mertebesindeki hadis-i şerifleri alıyorlar, Kur'an-ı Kerim'in diğer ayetlerini almıyorlar da sadece namaz niyaz oruçtan zekattan bahseden ayetlerini alıyorlar, binlerce tevhid ayetleri var aslında hepsi tevhid ayetleridir, onlar sadece "Muhkem" dedikleri ayetleri alıyorlar ama 3/7 ayetinde geçiyor, "Kalbinde eğrilik olanlar müteşabih ayetlerine uyarlar" ama buraya dikkat edelim kalbinde eğrilik olanlar diyor.

Peki kalbinde eğrilik yoksa müteşabih ayetlere kapalı değil ki kapalı olsa vermez zaten. Kapalı olacak bir şeyi Cenab-ı Hakk bize neden açsın. Müteşabih demek kim hangi mertebede yaşıyorsa o mertebenin idraki içerisinde o ayetten faydalanması gerekmektedir. Muhkem ayetler diye belirtilen açık diye belirtilen ayetler tek yönlü kişilere göre kolay anlaşılan ayetlerdir. Ama o Muhkem ayetler ayrıca yeniden müteşabihtir, çünkü mertebe farklılığı vardır. Onun için işte bizleri daha ziyade İslam müntesiblerini daha ziyade sıkıntıda bırakan esmanın sıkıntısı içerisinde kalır yani o esma hapseder işte onlar da İlim esmasının sıkıntısı içinde kendileri kaldıklarından diğerlerinin doğrusunu aşırtamıyorlar, kendileri hapiste diğerlerini nasıl kurtarsın hapisten. Kendisinin hapisten kurulması veya kurtarması için dışarıdan bir el gelmesi lazımdır, Yusuf (a.s.) gibi bir kolun uzatılması lazımdır.

Ama Yusuf'un da kovaya tutunması lazımdır. Kova istediğin kadar insin içerideki kovaya tutunmadığı sürece kovayı çektiklerinde kova boş çıkacaktır. Gerçekten de bizim onlarla bir ilgimiz yok bir münakaşamız bir alış verişimiz de yoktur, her şey kendi yolunda gitmekte ama bunlar bize birer numune olsun kendi yolumuzu yerimizi daha iyi bilelim ayağımızı daha sağlam basalım diye anlatmaya çalışıyoruz.

----

19. Paragraf:

İmdi sen insân-ı kâmil ile muhtecib olma! Sana bir burhan verdi (19).

Yani insan-ı kamil ile perdelenme, hicaplanma diyor. Ya'nî sen insanın kesif beşeri suretine bakıp da, yani et kemiğine bakıp da o suretle zahir olan vücûd-i vâhid-i latîfden muhtecib olma! Yani İnsan-ı Kamil'in suretine bakıp da onun varlığında meydana gelen vücud-u vahid-i latiften perdelenmiş olma gaflette kalma. *Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de*

Hakk-ı Latif kendinden haber verip buyurur ki: (Şûra, 42/19) اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ "Bâ" mülâbese içindir.

Şuara(42) / 19- Allah, kullarına karşı lütufkardır, dilediğini rızıklandırır. O güçlüdür ve üstündür.

“Bi ibadihi” deki “Ba” mülasebe içindir, yani elbise içindir, kuluyla latiftir yani kulunda latiftir.

Yüksek manası "Allah denilen ma'nâ-yı latif kuluna elbisedir." demek olur. اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ Allah kulu ile latiftir. Yani kulunda latiftir. O zaman kulunun içindeki letafettir. İşte sen onun zuhuruna bakıp, zahirdeki haline bakıp, elbisesine bakıp gaflette kalma diyor. Sana bu perde olmasın, insan-ı kamilin sureti sana perde olmasın. İlahi letafet onun varlığında mevcuttur.

Binâenaleyh Allâh-ı Latif, ibâdının kisve-i taayyününe bürünerek latif olan ilahi varlık kulunun taayyün elbisesine bürünerek taayyün varlığına bürünerek bu kesif âlemde zahir ve mütecelli etmektedir, zuhurdadır. Ve Hak ayn-ı külldür yani bütün varlıkta mevcut aynı olan küldür ve her "ayn"ın aynıdır. Velâkin onu her "ayn"da zuhuru ve tecellîsi o "ayn"ın gereğine göredir. Yani her varlıkta değişik bir zuhuru ve tecellisi olmaktadır. *Kemaliyle zuhuru ve tecellîsi ancak İnsân-ı Kâmilin "ayn"ındadır. Ve buna işâreten Hz. Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî (r.a.) buyururlar:*

Beyt: Tercüme ve izahı: *Adem'in bu heykel-i kesifi ve zahiri nikâb ve hicâbdır.* Yani Âdem (a.s.) başta insanın kesif heykeli ve taayyünü, onun zahirdeki varlığı örtü ve perdedir. *Yoksa biz İnsân-ı Kâmil olduğumuzdan bütün secdelerin kıblesiyiz.* Neden? Çünkü kendisinde ilahi latif hakikat varlığında mevcut olduğundan.

Zîrâ mazhar-ı Zât'ız. Yani Zat’ın zuhur mahalidir, *Nitekim Ka'be dahi mazhar-ı Zât olduğu için mescûdün-ileyhdir.* Yani üzerine secde edilen yerdir kabe-i Muazzama taş olduğu halde. Neden çünkü orada İlahi mana vardır.

Velâkin gerek Ka'be'de ve gerek insân-ı kâmil de "Mescûdün-leh"yani onunla secde edilen ancak Hak'tır. Onların suver-i müteayyinesi yani taayyün olmuş suretleri hayalden başka bir şey değildir. Yani gördüğümüz bu heykeller hayalden başka bir şey değildir. Ancak onların özünde var olan Hakkın hakikatidir.

Ve keza Ebu'l-Hasan Harkânî (r.a.) dahi bu hakikate işâreten buyurur: ya'nî "Eğer, siz biz insân-ı kâmillerin hakikatini arif olsa idiniz, onların suver-i zâhiri suretleri ile perdeli olmayıp elbette secde eder idiniz". Ve Hz. Mısr dahi Hakk-ı Latifin bu telebbüsüne yani giyinmesine elbiselerine işâreten buyurur.

Beyt:

Bilinmez bî-nişânîdir, bulunmaz lâ-mekânîdir

Heman ancak sana kuldur, senin ehl ü iyâlindir.

Yani Cenab-ı Hakkın ehli ve ıyali yani aile efradıdır. Burada Âdem' secde hakikatini belirtiyor, nasıl ki kabe-i muazzamanın ortasından o Kabe-i Şerifi kaldırmış olsak o mahalde insanlar secdede iken görülen hadise herkesin birbirine secde ettiğidir. Zaten de orada bu anlatılmaktadır. Çünkü kabe-i Muazzama orada yakın dağlardan getirilen taşlardan yapılmıştır. Granit taşlarından yapılmıştır.

Taş olarak onlarda bir özellik yok Kabe-i Muazzamada. Ama o yerde ve o mahal olarak yerde hani Kabe-i Muazzamanın olduğu yere "Mekke" diyorlar ya bir de "Bekke" demişlerdir, Bekke kabenin oturduğu mahaldir. "Mekke" de o şehrin adıdır. O taşlarda taş olarak bir şey yoktur ama Allah'ın Zat'î tecellisi orada mevcut olduğundan, aynı kaya dağ başında duruyorken neden o kadar hürmet edilmiyor. İşte o mahal olarak ve tecelli olarak Cenab-ı Hakkın orada zuhurda olması dolayısıyla. Yukarıda İnsan-ı Kamilde Zat'ıyla zuhurdadır diye geçti, diğer mahallerde Zat'ıyla zuhurda değildir, ef'al, esma, sıfat tecellileri vardır, istisna olarak Kabe-i Muazzamada Zat tecellisi vardır.

Cenab-ı Hakk işte o Kabe-i Muazzamaya o Zat'i tecelliyi çekecek gücü vermiş ki o orada parçalanmıyor. Musa (a.s.) tecellisi olduğu zaman Tur-u Sina dağı paramparça oldu, ilahi azamet Kabe-i Muazzamaya bütün gün 24 saat durmadan akıyor neden Kabe parçalanmıyor. İşte Kabe-i Muazzamada İnsan kemalatı vardır. Zahirde insani kemalat vardır ki o tecelliyi çekebiliyor.

Kabe-i muazzamayı kaldırmış olsak, insanlar birbirine secde etmektedirler. Bu secdenin nezaketi nedir o zaman, bu secdenin nezaketi şu ki öyle bir adalet orada hüküm sürmekte ki hiç kimseye haksızlık edilmemekte hiç kimseye de rütbe verilmemektedir. Neden çünkü meratib-i ilahiye karşılıklıdır, orada "abd" ve "Hakk" esmaları mutlak manada faaliyettedir.

Şimdi karşılıklı kişiler kim kimin istikametine düşmüşse tam hedefte olan kabe yönelmek demektir, benim karşımda kim varsa secde ettiğim zaman benim kabem o olmuş olmaktadır. Ama aynı zamanda ben de onun kabesi olmaktayım. Hiç şeksiz şüphesiz ve adaletsizlik olmadan herkese aynı hak tanınarak ben karşımdakine secde ettim, ne şekilde ettim abdiyetimle onun uluhiyetine letafetine secde ettim, kabenin taşına o kişinin heykeline değil bunu iyi anlayalım.

Ben ona secde ettim, neyimle secde ettim, beşeriyetimle abdiyetimle heykelimle çünkü burada heykel de faaliyettedir. Ama bazı nice insanlar vardır heykeli ile secde ediyor da aklı ile ayakta veya dışarıda bakın işte orada bu yoktur. Zaten de olamaz. Çünkü o cehlin gereğidir, buradaki secde ilmin gereğidir. Ama Cenab-ı Hakk diğer insanlar bunu bilse de bilmese de bu hakikatini yaşatıyor. Yani secde edenler sureten de secde etmiş olsalar o secdenin hakikatini orada yaşatıyor. Yani Âdem'e secde hakikatini orada yaşatıyor. Ama bilen ayn, bilmeyen gayr bilerek o secdeyi yaptığın zaman o secdeye arif oluyorsun o secdenin hakikati nedir, "Ben abdiyetimle o kişinin uluhiyetine secde ediyorum, aynı şekilde o kişi de abdiyeti ile bendeki Hakkın

uluhiyetine secde etmiş oluyor. Karşılıklıdır hiç kimsenin kimsede alacağı, vereceği yoktur.

Ma'lûm olsun ki Fass-ı Âdemî'de îzâh olunduğu üzere, Hakk-ı latif-i mutlakın tenezzülât-ı muhtelifesi vardır yani mutlak Allah'ın tenezzülatının değişik halleri vardır ki, her bir mertebede esması hasebiyle suver-i muhtelife ile zahir olur. Ve her mertebede ve o mertebede zahir olan suretlerin her birerlerinde birer "isim" ile müsemmâdır. Yani birer isim ile isimlenmiştir. İşte bu isimler onun perdesi olmaktadır. İsme takılıp kaldığımızda Zat'i tecelliyi idrak edememekteyiz.

Bu âlem-i kesîf-i şehâdet dahi onun bir ismi olduğu gibi bu âlemde zahir olan muhtelif suretlerin isimleri dahi, esmâ-i ilâhiyyedir. Ve o suretlerin İsimlerinden birisi de insandır. Şu halde "insan" ismi dahi onun esmasından bir isim olmuş olur.

Misâl: *Elimize bir çekirdek alsak bunun ismine "çekirdek" deriz. Toprağa gömdükten sonra çekirdek infilâk edip filizlendikde "fidan" deriz. Bu isim çekirdeğin bu mertebede aldığı bir isimdir.* Çimlendiği zaman fidan adını almakta o mertebenin adı fidandır ama aslı çekirdektir. *Büyüyüp dal budak salıverince "ağaç" deriz. Bu da o mertebede çekirdeğin aldığı bir isimdir.*

Yaprak, meyve ilh... isimleri dahi buna kıyastır. Bu ortaya gelişim hep çekirdeğin taayyünâtıdır, oluşumudur. Binâenaleyh zikredilen oluşum kendi hakikatleri olan çekirdeğin nikâb ve hicabıdır, yani örtü ve perdeleridir. Yani bütün bu gelişmeler çekirdeğin örtüleri ve perdeleridir.

İmdi sen "insan"ın kevni bir isim olmasıdan nâşî, ism-i ilâhî olduğundan perdeli olma! Yani bu alemde insan "İnsan" denildiği için sen bu insan sözü ile perdelenme Binâenaleyh "insan" sana vücûd-i Hakk'a delâlet eder yani "İnsan" Hakkın vücuduna delalet eder, Hakkın mevcudiyetine varlığına delalet eder, ve böyle bir burhan verdi, yani Hakka bir delil verdi.

Böyle olunca sen, insanın beşeri suretine ve sıfât-ı imkâniyyesine nazar edip onda mütecellî olan Hak'tan perdeli olma! Yani insanın suretine bakarak imkan mertebesinde zuhura gelen sıfatına bakarak onda zuhura gelen Hakk'tan perdeli olma. *Zira vacib deryası ile imkan deryası arasında yani mutlakıyet ve mevcudiyet arasında büyük berzahtır. (Rahman, 55/19)* مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

Rahman (55) / 19- İki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir.

Vacib ile mümkin arasında bir berzahtır. Bu görevi yapan bu alemde hiçbir varlık yoktur. Yani batın ile zahir arasında geliş gidiş yapan hiçbir varlık yoktur. İşte risalet insana mahsustur gerçi melaike-i kiramında bir rasulleri var, cinlerin de rasulleri vardır ama onlar kendi mertebeleri itibariyle daha küçük çaplı bir risalet, kendi bilgileri içerisinde olan bir risalet, insan ise insanlar ise batın aleminden aldıkları bilgileri yaşantıları hakikatleri zahir alemine ulaştırmaktalardır.

Rasul (s.a.v.) Efendimizin de risaleti neydi, Hakikat-i Muhammedi'den alıp Suret-i Muhammedi'de zuhura çıkarması bu oluşum Cebrail (a.s.) vasıtası ile olan oluşum denmiştir. Cebrail (a.s.) dahi Hakikat-ı Muhammedinin kuvvetlerinden bir kuvvet olduğuna göre yani kendi batınından kendi zahirine irsal etti, neyi kendi hakikati ilahiye bilgilerini. İşte İnsan-ı Kamil de alemde ondan başka bir varlıkda bu hakikatleri zahire çıkarma selahiyeti yok ama onun imkanı var onun kudreti vardır.

Arifler ile alimler arasındaki fark budur, alimlerin batın aleminden haberleri olmadıklarından şeriat alimlerinin, fıkıh alimlerinin batın aleminden haberi olmadıklarından bunlar neye değer vermekte, nakil ve rivayete değer vermektedirler, yani zahirden zahire ifade etmekteler zahirden zahire bilgi vermektelerdir. Ama arifler insan-ı kamiller, hakikat-ı ilahiye sahipleri kendi batınlarından alıp zahire çıkarmaktalardır.

Bu batından zahire çıkma hadisesi üç türlü ilim yoluyla olmaktadır. Bunun Zat'i olanına "vahy" deniyor. Sıfati olanına yani Zat'ın izahına yönelmiş olanına "İlham" deniyor. Ef'al ve esma mertebesinde olanına da "Firaset" deniyor. İşte bu üç ilmin dışında hiçbir ilim yoktur ki diğerleri sadece nakil zahirden zahire olan ilimlerdir. Bu üç ilim batından zahire olan ilimlerdir. İşte hakiki ilim bunlardır. Yani tevhid ilmi, ilahiyat ilmi bunlardır. Diğerleri şeriat ilmidir, zahirden zahire olan ilimlerdir.

Vahyi kimse kendiliğinden alamaz, ilhamı da kimse kendiliğinden alamaz, firaseti de kimse kendiliğinden alamaz. Bunların en yükseği Risalet, yani Vahy ondan sonraki vahy yolu da hüküm ilham o hükmün açılımını sağlayan çevre bilgileri, o çevre bilgileri de zahir o mü'minlerin tatbikatına koyan siyaset ve tatbikatıdır. İşte bunu ancak insan-ı kamiller yapabilmektedir. Onlar o bahr-ı Zat'a dalmaktadırlar. O Zat'ından da zuhur alemine bu ilimleri götürmektedirler.

Şeriat alimleri bu sistemin farkında olmadıklarından onların isimlerini söylerler fakat tahakkuk sahalarını bilmezler. Zevk edemezler, yani o ilmin hakikatine eremezler. Neden çünkü baktıkları esma-i ilahiyenin sıkıntısında, darlığındadırlar onun dışına çıkamazlar. Onlarda necm yani yıldızlık halinin tutsağındandırlar. Her bir alim kendini yıldız zanneder, televizyonlarda da görüyoruz işte o yıldızlığından ışık aldığı sürece hakikat-ı ilahiyeden aydınlık alamaz, nurlanamazlar. O yıldızı ona kapatmıştır ne zaman onda İlahi güneş doğacak, yıldızı sönecek, güneş doğduğu zaman ondan sonra batına inmesi mümkün olacak ama o da o yaşlardan sonra olacak bir iş değildir. Yani o yıldızı kendinde kemikleştikten sonra o yıldızı aşması mümkün değildir.

Yeri gelmişken şöyle diyelim Kur'an hani Cenab-ı Hakk necm suresinde 4. Ayette;

﴿□﴾ وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى ﴿□﴾ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى ﴿□﴾ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ﴿□﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى

Bakın O yıldızdaki hevadan nutketmez diyor. Kendine vahy edileni söyler ancak, işte bu da Kur'an'dır, Kur'an-ı nasıl izah ediyorlardı; manası ve lafzı Allahtan olandır, Hadis-i Kudsi ise manası Hakktan lafzı peygamberden olan, Hadis-i Şerif ise manası ve lafsı peygamberden olandır. Ama bunların üçü de vahyiyuhadır. Ama mertebeleri başkadır.

İşte vahy dediğimiz şey manası da kelamı da Allah'tandır. Hadis-i Kudsi dediğimiz şey de ilhamdır. Hadis-i şerif dediğimiz şey de firasettir. (a.s.v.) Efendimizin ilhamatıyla söylediği şeyler hadis-i Kudsi, firaseti ile söylediği şeyler de Hadis-i Şerif, hakkın varlığı ile söylediği şeyler de Kur'an-ı Kerim ve vahydir. Yani manası da kelamı da Haktandır.

İnsan-ı kamil bütün bu mertebelere cami olduğundan imkan ve vücub arasında berzah-ı kübradır yani büyük bir berzahtır. Yalnız insan-ı kamil dediğimiz zaman ferd-i vahid olarak O'nu ele almamamız lazımdır, büyük bir geçiş yeri ara halidir yani bütün mertebeleri doldurmuş bir ara halidir. Sadece bir kapıdan girilen ara hali değildir. Yani bütün esma-i ilahiyeden bütün esma-i ilahiye kapılarından giriş çıkış yapabilen aracıdır.

----

20. Paragraf:

İmdi Hak ol ve halk ol! Allah ile Rahman olursun (20).

Yani ey Hak yolunda yürüyen yolcu suluk etmiş olan salik ya'nî *ey sâlik-i râh-ı Huda, makâm-ı cem'u'l-cem'e* yani

cemlerin cemi yani ef'al mertebesindeki cemiyet, esma mertebesindeki cemiyet, sıfat mertebesindeki sıfat-ı camia esma-i camia, efal-i camia Zat-ı camia bunların hepsinin toplandığı yer Cem-ul Cem makamıdır. *Gelip bilcümle esmâ-i ilâhiyyenin eserler ve hükümleri senden zahir olduğu vakit, yani oraya gelen kişide bütün isimlerin eserleri ve hükümleri meydana gelir.*

Yani bu meydana geliş; dur dedi dur, öl dedi öl, kalk dedi kalk hükmünde avamın anlayacağı şekilde değildir. Bunu ancak irfan ehli anlar ancak ilim ehli, tevhid ehli anlar yoksa sıradan bir insan onu hiç fark edemez. Çünkü nişanı yoktur ki orasından bilesin. Üzerinde paltosu pardesüsü, cübbesi öyle bir şeyi yoktur, tanıman mümkün olmaz. Sen o hale gelirsen tanırsın veya o yolda olursan tanırsın, başka türlü tanıman mümkün değildir. Kendi müşahedenle değil onu sana tanıtırlarsa tanırsın. *Sen "hakîkat'inle Hak ol; ve sûret-i müteayyinen ve zahiren ile halk ol!* Yani tayin olunmuş, programlanmış suretin ile zahirin ile de Halk ol. *Vücûd-i mutlak-ı Hakk'ın cemî'-i mertebelerinin hükümleri sende birlikte olmakla ve binâenaleyh sen sûret-i ilâhiyye üzere bulunman ile kâffe-i halka Rahman olursun. Zîrâ insân-ı kâmil zahiri ve bâtını ile halka rahmettir. Nitekim Fahr-i rusül (s.a.v.) hakkında buyrulur: (Enbiyâ 21/107)*

وَمَآ أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

Enbiya (21) / 107- Rasulüm! Biz seni, ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.

Bakın burada ilk olarak göndermedik diyor, gönderdik ama illa rahmetellil alemin alemlere rahmet olarak gönderdik diyor. Kur'an'ı arab gramerine göre değil Rab gramerine göre incelemek lazımdır, sen Kur'an'ı arab gremeri ile sınırlayamazsın. Alemlere rahmet olarak gönderdik diyor ama baş tarafta göndermedik diyor, göndermedik dediği çok doğru Zat mertebesinde daha bu alemler yokken ilm-i ilahide mevcut Hakikat-i Muhammedi fakat açılım sahası hazır değildi. Ayan-ı sabite ilm-i ilahi

olarak bunlar Küntü kenzen mahfiyyen" gizli hazinede mevcut daha alemlere salınmamıştı alemlere gönderilmemişti.

Diğerlerinin açılması "illarahmetellil alemin"den sonra açıldı. Museviyet, İseviyet hepsi "illa"nın içindedir. İşte onlara da rahmet olarak gönderildi. Hepsine rahmet oldu, bütün peygamber, evliyaullah, ariflerin bütün insanların gönderilmesine bu "illa"dan sonra sebep oldu. Bu alemleri halk ettik seni de gönderdik ama alemlere Rahmet olarak gönderdik.

İşte biz bu ilahi hakikatleri yaşayamadığımız için idrak edemediğimiz için İslamiyeti sadece beş vakit namazla sınırlandırdığımız için sadece camiye gidip gelmekle belirli oluşumları yapmakla suretiyle kendimizi İslam olduğumuzu zannettiğimizden bu sıkıntı içinde kalmaktayız.

وَمَآ أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

Şimdi genel manası böyle. Kur'an-ı Kerim'i her birerlerimiz okuduğumuz zaman her birerlerimize bu hitap işte oradaki "kef" senin vücud-u mübarekindir. Senin ayan-ı sabiten yani senin hakikatindir ayrıca. Efendimize hitap etmekle birlikte evvela ve biz de O'nun nurundan olan nurlar olduğumuzdan aynı Muhammedi meşreb bizde de vardır. Bu ayan-ı sabitelerimiz itibariyle aynı hitap edilmektedir. Ayan-ı sabiten olarak bunu daha göndermedik, mesela henüz dünyaya gönderilmemiş bir çocuk bu ayetin hükmü altında değildir, yarısının hükmü altındadır.

"Göndermedik" hükmü altındadır. "illa gönderdik ama rahmet olarak gönderdik" işte Rahmet olarak gelen şey ayan-ı sabitemizdir, hakikatimizdir. Hakikat-i ilahiyeden bize düşen ilmimiz rahmet olarak bu vücutlarımıza intikal ettirilmektedir, yüklenmektedir. Ve de biz bu rahmetle dünyaya geldik yoksa dünyanın kahrını başka türlü çekemeyiz. Ayrıca bir imtihan olarak da gelmekteyiz. İşte bizim mükevvenatımız dünyamız, burası ve buraya Cenab-ı Hakk en büyük Zat'ının yani ayan-ı sabitesinden bir oluşum

göndermektedir. Bu da bize Rahmet olmaktadır. İşte bu Rahmetin olmasının ispatı bizim bu bedenlerimizdir. Eğer bu bedenlerimiz olmasa gönderilmesine mahal yok o zaman batında kalmaktayız.

Eğer Cenab-ı Hakk bizim bu mevcut varlığımızla göndermişse o mutlak O'nun Rahmetidir. Bu bedenlerimiz sayesinde bu ilimleri alabilmekteyiz. Ayan-ı sabiteler olarak ilm-i ilahide ve "Küntü kenzen" gizli hazinede kalmış olsaydık birbirlerimizi kim tanıyacaktı, alem-i ervahta da varlıklarımız var ama "illa rahmetellil alemin" yoktur. "vema ersalnake" vardı. Sizi göndermedik, vardı.

İşte burası şehadet alemi buraya ehlullah hazret-i şehadet yani hazır müşahede alemi Allah'ın mevcudiyeti var olması demektir. Hazret-i şehadette bizler de birer hazret-i şehadetiz, bunu bilsek de bilmesek de bu böyledir. Mademki burası hazret-i şehadet mutlak olarak şeksiz şüphesiz yani hazret şehadet alemi biz de hazret aleminin fertleri olduğumuzdan bizim işimiz ne olursa olsun hazret hükmündeyiz.

Bunu bildiğimiz zaman iki defa hazret hükmündeyiz. Birisi zahiren diğeri de batınendir. Bakın insanın değeri ne kadar yüksektir. "Hazret"; Hakkani değer ile hazır demektir. "Hızır" da hazır demektir, "Hıdır" dendiği zaman da yeşillik yani hayat demek olur. Hakikati ile cemi ayan-ı ekvanda Rahmandır, işte kim ki bunu kendi varlığında idrak etti vitriyeti ile yaşamaya başladı yani kendi bünyesinde "vemaersalnake illa rahmetellil alemin" olarak kendi hakikatinde idrak etti Rahmaniyetini halkiyetini idrak etti vitriyeti itibariyle tevhid ehli oldu ama baktı ki kendi ruhundan başka ruh yok kendi varlığından başka bir varlık yok bütün aleme şamil ettiği zaman bu sefer ferdiyetiyle bütün alemlerde var olmanın ayanı sabitesiyle de kendisinden başkası olmadığını anlamış oldu.

Rahmaniyetin hakikatini bu Cem-ul Cem mertebesinde kendisini bulduğu zaman kişi suretiyle ve batınıyla halka Rahman olmuş olmakta evvela kendine Rahman olmakta "illa rahmetellil alemin" kendi vücut alemine Rahman

olmakta “errahman alal istiva” kendi varlığında zuhura çıkmakta Allah’ın yani Rahman’ın arşı bireysel manada bizim başımız arştır. Gönlümüz de kürsidir, yani bedenimiz kürsidir, Arş ve Kürsi bizde mevcuttur.

Cenab-ı Hakk Rahman olarak bize oturmuş yani bizim varlığımızda mekan tutmuş, Kürsi olarak da bütün varlığımızı ihata etmiş, ilm-i İlahi olarak varlığımızda aklımızda mevcut kevn, mükevvenat olarak da gönlümüzde mevcuttur bütün varlığımızda mevcuttur. Nasıl aklımızla düşünüyoruz gönlümüzle de duyguları hissediyoruz duyguların hissedildiği yer gönüldür. İşte bu gönül aleminde yaşadığımız esma aleminin yaşantısıdır. Aklımızla fikrimizle yaşadığımız ilm-i ilahidir. Bunların birlikte zuhura çıkması da bizim fiillerimizdir.

İşte kişi böylece kendini idrak ettiği zaman vitir namazındaki vitriyeti bakın vitir namazıda 13. Rekattır, yani yatsı namazının 13.südür. 10 rekatta yatsı namazı bitti, vitr namazına başladın 11. Museviyet, 12. İseviyet, 13. Rekat da Muhammediyet mertebeleri vardır vitr namazında. Vitir namazı o günün son namazıdır, günün kemalatının namazıdır. Bir günlük beş vakit namaz sonunda altıncı vakit namazdır ama şeran kendisine bir vakit ayrılmadığı için yatsı namazı içinde olduğu için yatsı da Fenafillah mertebesi olduğu için ona bir özel vakit tahsis edilmez.

Ama bu müstakil bir vakit namazıdır. Şeriatta bunun bir makamı yok olsaydı bir altıncı vakit olurdu. O namazın son tekbiri de tek bir “tekbir”dir. O namazın ikinci bir tekbiri yoktur. Namazın diğer rükünlerinin her birinin birer tekbiri var, eğildiğin zaman kaç tane rüku varsa hepsinin tekbiri vardır, ama salat-ı vitrin son üçüncü rekatında tek bir tekbir vardır. Onun da karşılığı yoktur, namazı da tek kendisi de tek sen de teksin, bunu idrak ettiğin zaman ancak vitir namazı böyle kılınır. Efendimiz; “Allah birdir birleri sever” neden orada ahad kelimesini kullanmamış da “vitr” kelimesini kullanmış.

İnsanın da kendinde inniyeti ve hüviyeti var, Kur’an’ın da inniyeti ve hüviyeti vardır. Hüviyeti yazıları, inniyeti de o

yazıların manalarıdır. Senin de ayan-ı sabiten manan inniyetin ama Rahmetellil alemin olan vücudun hüviyetimizdir. Sen varsan hüviyetin vardır, sen yoksan hüviyetin nerede olacaktır. Ve insân-ı kâmil, Hak'la halkı câmi'dir; yani sadece arada aracı değildir yani vacib ile mümkün arasında aracı değildir, onları da varlığında bulunduran hem halkı hem de Hakkı varlığında bulunduran eğer bu varlığında zaten bulundurmazsa bunları nereden alacaksın nereye verecektir. Kendi Hakkından kendine olan halka iletmektedir.

Ve "hakîkat"i ile cemî'-i a'yân ve ekvâna Rahman'dır. Yani hakikati ile de bütün alemlere ayan ve bu mükevvenata Rahmandır. *Hz. Ömer Hayyâm (k.A.s.) bu makama işâreten buyururlar.* Bakın bu kişiye hazret olarak belirtmişler şeriat ehli ise bunun küfrüne kanaat etmiştir. Şarap içer diye, onlar da haklı neden içiyor mu içmiyor muydu bunun analizini zaten yapamayız, ama içiyor diyenler gördükleri şeyleri söylemişlerdir, bunun hakikatini tesbit edebilmişler midir o ayrıdır ama onların zahir itikadlarına göre onu küfür ehli olarak görmüşlerdir. Ama Ömer Hayyam burada bir ehlullah tarafından hazret olarak ifade edildiğinden demek ki onun hakikati güzel bir şekilde anlaşılmamıştır demektir o sözü söyleyenler için.

Rubâî: Tercüme ve îzâh: *İlahi aşk meyhanesinde aşkı zikretmek benim ism-i celîlimdir. Rindlik ve perestiş-i bâde-i aşk benim vazifemdir.* Yani aşka şahsiyet kazandırmak benim vazifemdir diyor. *Ben bu deyr-i mugânda, bu hazret-i şehâdette,* yani bu alemde *cihanın canıyım.* Adem (a.s.) halk edilmeden evvel bu alem parlamayan bir ayna idi ne zaman ki Adem (a.s.) yer yüzüne indi, bu alem parlamaya başladı. Bu aleme bir şahsiyet kazandırdı. Ve de o aynada kendini seyretmeye başladı. *Bu kevnin bütün sureti, bütün benim cismimdir.* İşte bu da ferdiyetini izah ediyor. Gördüğün bu bütün benim cismimdir diyor. Şarap Cenab-ı hakkın Zat'ından gelen ilahi bilgilerdir. Muhabbet-i İlahiyedir.

----

21. Paragraf:

Ve O'nun halkına O'ndan gıda ver! Revh ve rahat ve reyhan olursun (21).

Bu Fusus-ul Hikem oldukça anlaşılması zor olan bir ilim manzumesi bir ilimdir, bazı idrak seviyelerine gelmeden anlaşılması biraz zordur. Ama Cenab-ı Hakk lütfederse, Cenab-ı Hakk gönüllerimizi açarsa anlama kolaylığı verir. Buradaki bakış İslamiyetin içerisinde bulunan yönlerden birincisi tevhid yönüdür.

Buradaki bakış tevhid yönünden bakıştır. Yani birlik teklik yönünden bakıştır, islamiyetin zahiri ikilik üzere bina edilmiştir. İkilik üzere bu meselelere bakarsak pek onlara nüfus edemeyiz. Yani ikilikten kasıt şudur öyle olması gerekir başka türlü de olmaz. Yani bir Allah var bir de kul var, ikilikten kasıt buna şefiyyet deniyor. Fakat tekliğe ancak buradan girilebilir. Tekliğe ancak ikilikten girilebilir aksi halde üçlükte, beşlikte birçok ilahlar karşımıza çıkmaktadır.

İslamiyet tevhid üzere mutlak teklik üzere geldiğinden ikiden birin kalkması gerekeceğinden o zaman kulun kalkması gerekeceğinden kulluğumuzu ortadan kaldırarak teklik olarak hadiselere bakmamız gerekiyor. Tabi bunun kendi içinde değişik mertebeleri vardır. Kulluk mutlak manada kalkar mı kalkmaz mı ayrı konulardır ama biz şimdi buradan kuldan Allah'a değil de yani halktan Hakka değil de Hakk'tan halka doğru bir anlayış içerisinde bunları yaşamamız idrak etmemiz gerekmektedir.

Ya'nî ey sâlik(mürid), sen İnsân-ı Kâmil olunca Hak ile halk, ya'nî vücûb ile imkân arasında berzah olursun. Bakın insanın hakikatini ne kadar yücelten ve ne kadar güzel bir bilgi veren bir cümle, vücut; varlığı kendinden olan, imkan da bu mümkinat alemidir. Mutlak ile hayal arasında berzah olursun. *Bu berzahiyyetin hasebiyle Hak'tan elde ettiğin gıdayı,* bu gıdadan maksat; hakikat-ı ilahi bilgileridir. Buradaki gıda hakikat-ı ilahiyi anlatan gıdalardır. *O'nun*

halkına ulaştır; ve bu gıdâyi zahirî ve ma'nevîyi halkın isti'dâdâtına göre onlara verdi.

Zîrâ mazhar olduğun esmâ-i ilâhiyyeden birisi dahi "Mu'tî" ism-i şerifidir, yani ita etmek lütfetmek vermek ism-i şerifidir. Bakara suresinin başında 2/3 ayetinde buyurur

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَوٰةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

Onlar namazlarını dosdoğru kılarlar ve infak ederler. İşte burada hem zahiri nimetler hem de batını ilimler vardır. *Bu surette sen halk için "revh" yani rahatlık, ya'nî bâis-i rahat olursun.* Yani rahatın kaynağı olursun. *Ve gidâ-yı rûh olan marifet ve hakikatleri onlara sevk etmekle keyiflendirmekle reyhan, ya'nî bûy-i latîf olursun.* Yani güzel bir koku olursun.

Hak ehli olan kişilerdeki özellik yanına giren kişinin girdiğinden farklı çıkmasıdır. Girdiği duruma göre rahat bir şekilde çıkması yani o kişiyi rahatlatmış olmasıdır. İşte bu rahatlama Hakk'tan aldığını halka vermesindendir. Yani kendinden bir şey vermiyor. Hakk'ın mazhariyetinden bir mazhar indirildiğinden bu mazhar olan rahatlık verdiğinden kişi böylece huzurlu rahat olur.

Cenab-ı Hakk evvela İsa (a.s.) vasıtasıyla İseviyet mertebesinin hakikatlerini Kur'an-ı Kerimde Efendimizin ümmeti ile O'nun varlığında bizlere bildirmiştir. Sonradan büyüklerimiz bunları daha geliştirmişler daha derinliklerine nüfuz ederek bizlere daha kolaylıklar sağlamışlardır. İşte onlardan bir tanesi de Fusus-ul Hikem yazarı Muhyiddin-i Arabi, Allah onlardan Razı olsun tercüme edenlerden de Cenab-ı Hakk razı olsun gerçekten de bizlere çok büyük miraslar bırakmışlardır. Yeter ki bizler o mirasların kıymetini bilelim.

Batılılar bunları alıp okuyorlar inceliyorlar sonradan da kendilerine mâl ediyorlar. Ne yazık ki biz daha bunların farkında değiliz. Sadece İslamiyeti fıkhi manada bir din

zannediyoruz. Yani muamelat mertebesinde olan bir din zannediyoruz. Yani fıkıh ilminin dinin tümü olarak kabul ediyoruz, fıkıh ilmi dinin tümü değil bir bölümüdür. Mutlaka bilinmesi yapılması lazımdır fakat bunun ilerisinde şeriat mertebesi, tarikat mertebesi, hakikat mertebesi, marifet mertebeleri vardır.

Bizler şeriat mertebesinin zahirinde kalmışız, bu bizler için çok üzüntü verici bir hadisedir, 1400 senedir bir türlü hakikat-ı ilahiyeye nüfuz edememişiz. Edenler olmuş ama Allah cümlemizi hakikatine erenlerden eylesin.

----

22. Paragraf:

İmdi biz, bizde onunla zahir olan ve bize verdiği şeyi, O'na verdik (22).

Ya'nî biz, zât-ı ahadiyyette gizli ve helak olmuş esmâ-i ilâhiyye idik. Yani Cenab-ı Hakk bizleri bu aleme göndermezden evvel Zat-ı İlahiye'de gizli idik, bu gizliliğimiz esma yolu ile idi. Esma-i ilahiye olarak O'nda gizli idik. Her birerlerimiz bir esmanın zuhuruyuz. İşte bizlerin fizik bedenleri meydana gelmezden evvel Cenab-ı Hakk'ın Zat'ında yani Zat'ı İlahiyede bir esma olarak latif bir varlık olarak mevcut idik.

Kendi zâtında, kendi zâtına vâki' olan tecellîsi zamanında, yani tecelli ettiği zaman ilm-i ilâhîsinde bizim hakikatlerimiz olan a'yân-ı sabitemiz zahir oldu. Varlıklarımız bu alemde zuhur etmezden evvel her birerlerimizin ilm-i ilahide asli birer programı vardı. Buna ne deniyor ayan-ı sabiteler yani sabit a'yanlar deniyor. A'yan; ayni olan diğer bir adıyla program, her birerlerimizin birer programları vardı.

Hakikatlerimiz olan ayan-ı sabitemiz zahir oldu. İlm-i ilahide ayan-ı sabitemiz ilim olarak zahir oldu. *Bu tecellî, "feyz-ı akdes" idi.* Yani çok mukaddes olan feyz demektir. *Ve biz bu zuhur indinde yani feyz-i akdes zuhuru yanında*

Hakk'a, kâbiliyyetimizi ve ahvâlimizi verdik. Sonra zât-ı mutlak mertebelere tenezzül ile a'yân-ı sabitemizin suretleri zahir olmak üzere, bizlere harici kesif vücudu verdi.

Ve bu verme, kendi vücûdu ile vâki' oldu. Vücud-u ilahi bizlere birer vücut elbisesi vererek bizlerde böylece mevcut olduk. Bu tecellî dahi "feyz-i mukaddes" idi. İşte feyz-i akdes, Cenab-ı Hakkın varlıklarını kendi varlığında ilm-i ilahi olarak var etmesidir. İlim olarak meydana getirmesidir. Feyz-i mukaddes de bunları esma-i ilahiye olarak zuhura getirip onlara bir vücut vermesidir. Yani şu şekilde düşündüğümüz zaman Cenab-ı Hakk her birerlerimizi kudsi kılmaktadır. Şu halde biz O'nun feyz-i akdesi ile yani Cenab-ı Hakkın bize vermiş olduğu feyz-i akdes ile yani ayan-ı sabitemizdeki program ile bizim hakikatlerimizde ve a'yân-ı sabitemizde zâhir olan ve bizim Hakk'a verdiğimiz şey ne ise şimdi bizim ayan-ı sabitemizi Cenab-ı Hakk kurguladı ve onu bize ait bir hakikat olarak meydana getirdi.

O bize ne verdi ise bugün zuhur aleminde onu ona vermişiz. Çünkü O’nun verdiği ayan-ı sabite dışında bizim yapabileceğimiz fazla bir şey yoktur. Bu bir bakıma kader sırrına da girmektedir, kazadır buradaki kaza hükmüne de girmektedir. Ef’al aleminde bu ayan-ı sabitenin fiilleri peyder pey zuhura çıkmaya başlayınca buna da kader ismi veriliyor. Kader miktar demektir, zamana yayılan kısım, kısım zuhura gelen hadiselerdir. Kaza ise hüküm manasına yani ayan-ı sabitenin kaza edilmiş programı ne ise o programın zahir aleminde vücut mevcudiyet aleminde belirli süreler içerisinde zuhura gelmesi de kader ismini almaktadır.

Ayan-ı sabitemizde zahir olan bizim Hakka verdiğimiz söz ne ise ve bu tecelli ile Hakk dahi bize ne vermiş ise Yani Cenab-ı Hakk da bu tecellinin sonunda bize ne vermiş ise ayine mesabesinde olan hakikatlerimiz ile ve bu izafi vücudumuz ile bu bizim vücudumuz mutlak bir vücud değil izafi bir vücuttur, yukarıda da belirtildiği gibi “Hak kendi vücudundan bize bir vücut verdi.” işte bu izafi vücudumuz ile biz dahi Hakk'a onu verdik. Yani ayan-ı sabitemizdeki program ne ise bu zuhurlar aleminde vücut aleminde belirli

faaliyetler ortaya getirerek bu faaliyetlerde biz de ona onun programını iade etmiş olduk. *Zîrâ âynaya ne verilirse, o da onu verir. Âyna kendisine tekabül eden suretin gayrisini vermez.*

----

23. Paragraf:

Böyle olunca emr, O'na ve bize maksûmdur (23).

Ya'nî emr-i ilâhî Hak tarafından bize ve bizim tarafımızdan Hakk'a vermek ve almak kısımlarına ayrılmış oldu, yani bölündü. Cenab-ı Hakk bir taraftan bizlere bir şeyler verdi bir taraftan da almaktadır. Cenab-ı Hakk alırken biz vermiş oluyoruz, biz alırken de Cenab-ı Hakk vermiş oluyor.

Zîrâ biz Hakk'ın zât-ı mutlakında, bilkuvve mevcûd ve bilfiil madum idik, yani Cenab-ı Hakk bizlerin programını yaptığı zaman bizlere bir ilmi vücut verdiği zaman daha bu vücut mevcut vücuda dönüşmesi için latif bir vücut olduğu için kuvvede mevcut idik. Bil fiil madum yani gizli idik yani fiil olarak gizli idik. Kuvve olarak mevcut idik batın aleminde. O'nun nisbetlerinden ibaret idik. Yani onun nisbetlerinden bir nisbet idik. Hakka nisbet edilen ilmi birer varlık idik orada.

Lisân-ı hâl ile vâki' olan talebimiz üzerine şimdi batında olan bir program Hakk'ın Zat'ında latif olan bu program zuhura gelmesi için bir talepte bulundu, her birerlerimizde bizler tabi farkında değiliz, *ama hakikatimizde hal lisanı ile vaki olan talebimiz üzerine nisbet-i meşiyyeti bizi açığa çıkarmaya taalluk etti.* Yani o talebimiz bizi zuhura gelmemizi gerektirdi ki esma-i ilahiyeler bu alemde faaliyet sahasında faaliyetlerini sürdürsünler. Aksi halde ayan-ı sabiteler Hakkın varlığında sabit olarak kalmış olsaydı hiçbirimiz burada olamaz ve de o esma-i ilahiyeler de faaliyete geçemezlerdi.

O halde Cenab-ı Hakkın esma-i ilahiyesi iptal hükmünde olurdu. Yani faaliyet sahasına çıkmamış olurdu. İşte her birerlerimiz Cenab-ı Hakkın ağırlıklı bir esmasını zuhura çıkarmak suretiyle Cenab-ı Hakkın isimleri bizde faaliyettedir. *Hâli ademde yani yokluk halinde ne hâl üzerine sabit idi isek, yani programımız alem-i ervahta ilm-i ilahide hangi hal üzere idi ise tecelli-i akdesi ile* yani çok mukaddes tecellisi ile ilminde o hal üzere sabit oldu. Evvela ilminde olmak üzere sabit oldu, *tecellî-i akdesiyle ilminde o hâl üzere sabit olduk.*

Bu haller bizim vücuda getirilmemiş kabiliyetimiz idi. Biz Hakk'a dedik ki: "Bizim isti'dâdâtımız budur. "ceal " kelimesi çok mühim bir kelimedir, tefsirlere baktığımız zaman yaratma, zuhur etmek gibi bazı kelimeler ile ifade edilir, ama onların hiç birisi "ceal" kelimesinin gerçek manası değildir. *Binâenaleyh hükmünü bizim bu istidâdlarımıza göre ver!" Ve bu bizim tarafımızdan Hak üzerine bir hüküm idi. 2/30 ayetinde "cailun" geçmektedir.*

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَآئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الأَرْضِ

Bakın orada "inni halikun" değil, inni ceailun" deniyor. Bu kelimenin çok üzerinde durulması lazımdır. Yani "ben yeryüzünde bir halife kendi özelliklerimi zuhura çıkaracak bir mahal olmasını istiyorum" manasınadır. Tefsirlere baktığımız zaman halk etme veya yaratma diye geçer bu yaratma kelimesini mümkün olduğunca kullanmamaya çalışıyoruz. Çünkü yaratma diye bir kelime yoktur zaten.

"Halak" var halk etme var, yaratma ikiliği gerektirir ve şirktir. Ama şeriat ve tarikat mertebesi itibariyle bakın bütün mertebelerin hakkını vermemiz gerekmektedir. Şeriat ve tarikat mertebeleri itibariyle yaratma kelimesini konuşmak mahzurlu olmaz. Neden olmaz, çünkü zaten orası ikilik üzere bina edilmiştir, ikilik perdesi ile mutlak ikilik değil izafi manada bir ikilik üzere, iki olması için ilah gerekmektedir.

Bizim Allah'ımızdan başka bir Allah'ın daha olması lazımdır ki ikilik meydana gelsin. Yaratma olması için bakın

iki Allah olacak, yaratma mutlak manada yoktan var etmedir. Zaten bu alemde yok diye bir şey yoktur. Mutlak manada yok diye bir şey yoktur. Arasak da bulamayız. İster zahir alemde arayalım ister mana aleminde araştıralım yok diye bir şey söz konusu değildir.

Hani Lavoisier'in maddenin sakınımı kanununda "yok olan bir şey var olmaz, var olan bir şeyin de yok olmaz" demesi bunun aslı vardır. Peki bu alemler nereden zuhura geliyor, bu alemler izafi yokluktan meydana geliyor. Yani isimlendirilmiş yokluktan bu ne demek, yani adem de yokluk manasınadır ama mutlak manada yokluk değildir. Şu anda burada olmayan birçok insanlar var, işte onlar burada değil nerede ademdedir. Ama kendileri mutlak manada var, mutlak manada yok diye hiçbir şey söz konusu değildir. İşte bizlerin de varlıklarımız ayan-ı sabiteler olarak zulmette iken zulmet dediğimizde ezme, kırma manasına değildir, karanlıkta iken yani Cenab-ı Hakk ademde iken bizlere birer vücut vererek zulmetten, karanlıktan ademiyetten yani izafi yokluktan zuhura getirdi.

Bizlere mutlak vücudumuza bir vücut, mevcudiyet elbisesi giydirerek her birerlerimizi bu sahaya saldı, Cenab-ı Hakka ne kadar şükretsek azdır, taşıdığımız vücudun organlarının ne kadar müthiş bir sistem içerisinde olduğunu ve bunun içinde olan nurani ve ruhani ve de ilmi halimizi de bir idrak edebilsek. Yaratma için iki Allah olacak, bunlar arkadaş olacaklar bir alemin tanrısı başkası diğerinin başkası olacak birinde olan kendine ait malzemeden diğerine malzeme verecek diğeri de kendinde olan fakat diğerinde olmayan malzemeden ona verecek ve her ikisi de diğerinden aldığı malzemeden bir varlık ortaya getirecek, işte yoktan var etme budur, yaratma budur.

Bu alemde böyle bir şey de söz konusu olmadığına göre o zaman zuhura gelen şeyler mutlak manada yoktan var olma değil ademde olan, batında olan şeylerin zuhura çıkmasıdır. O zaman bu yaratma olmaz, yaratma yoktan var etmedir. Yani hiç evveli de ahiride olmayan bir şeyin meydana getirilmesi bu da söz konusu olamaz. Cenab-ı

Hakk ilm-i ilahisinde latif vücud-u mutlakında mevcut olan bütün bu malzemelerin hep belirli süreler içerisinde belirli elbiseler giydirilerek belirli oluşumlar ile elbiselendirilip bu aleme gelmesidir.

İşte bu Allah'ın muradı olduğundan "ceal"dir. Yani böyle yaparak zaman içerisinde o varlıkları meydana getirmesidir. Murad-ı ilahi istikametinde işte bu "ceal"dir yaratma değildir. "Halaka" denir, buradaki halk etmekten kasıt halk dediğimiz halk-ı alem dediğimiz bu görüntüye getirmesidir, halk etmek demek. Bakın Cenab-ı Hakk'ın "Hakk" esması vardır, onun arasına bir "lam-ı Uluhiyet" veya "lam-ı alem" getirerek ve "ha"nın üzerine de bir nokta koymak suretiyle "halk" a dönüştürdü.

Hak olan boğazda, yaşantıda olan iç bünyede var olan ilahi oluşumları bir nokta ve lam Hak esmasına bir nokta ve lam olmak suretiyle halka dönüştürdü. Hâlk etti işte halaka budur "hı" iledir "hâlaka" budur. Yani "Hak" esmasının zahirde görünmesi hâlk ismini aldı. "halaka da bu demektir yoktan var etme değildir.

İşte ayan-ı sabiteler hakkında Muhyiddin-i Arabi hazretleri ve diğer büyüklerimiz ne buyurdular; Mevlana hazretleri olsun Abdül Kadir Geylani hazretleri olsun Abdül Kerim Cili hazretleri olsun "ayan-ı sabiteler gayri meculdür." Yani ayan-ı sabiteler halk edilmiş değildir. Ayan-ı sabiteler "ceal" değildir. Yani var edilmiş değildir. Neden? Çünkü Cenab-ı Hakk kendi Zat'ından kendi Zat'ına olan tecellisidir, feyz-i akdesdir. Yani ilahi programıdır.

Yani mutlak vücut, mümkin vücut değildir. Yani mutlak vücut ile mevcut olan vücut arasında insan-ı kamil mabeyinci dedik yani aracı dedik, yokluk aleminde ne üzere idiysek tecelli-i akdesiyle ilminde o hal üzere sabit olduk. Yani mukaddes tecellisi ilm-i ilahide o hal ile tesbit edildik. Bu hal bizim istidad-ı gayri meculümüzdü. Bakın ayan-ı sabitemiz var edilmemiştir, çünkü o ayan-ı sabiteler Hakk'ın varlığında mevcuttur. Tecelliye zuhura daha çıkmış değildir.

Misak da dedik ki o zaman bizim istidadımız budur binaenaleyh bizim hükmümüzü istidadımıza göre ver yani evvelki geçen konularda olduğu gibi biz ayan-ı sabitelerimize göre talepte bulunduk. İstidadımız kabiliyetimiz budur, bize buna göre bir vücut ver ona göre bize zaman süre ver. Ve bu bizim tarafımızdan Hak üzerine bir hüküm idi. Bakın bu hüküm bizden Hakka çıkıyordu.

Ayan-ı sabitelerimizin hakikatine göre Haktan bize talebimiz üzerine bize verdi. Bu bizim tarafından Hakk üzerine bir hüküm idi. Yani biz Hakka hüküm vermiş idik. Yani Haktan o programı istemiştik, taleb etmiştik bu bir hükümdü. *Şu halde biz o zaman hakim ve de hak mahkum-un aleyh oldu.* Yani biz ayan-ı sabite hükmü ile hakim olduk, “ya Rabbi mutlak olan bu programı sen kendi Zat’ında yap” dedik.

Bakın insanın o kadar müthiş bir hali var ki Cenab-ı Hakka olan yakınlığı yakınlık kelimesi bile uzak kalmaktadır. Cenab-ı Hakkın varlığındaki varlığıdır. Bakın Zat’ına kadar dayanıyor. Diğerleri ruh mertebesinden, diğerleri nur mertebesinden, diğerleri ef’al mertebesinden zuhura çıkmış varlıklar var bu alemde. İnsan kadar hiçbir varlığın ayan-ı sabitesi Hakkın zatında mukaddes ve de çok mukaddes olarak var edilmiş veya programı yapılmış başka bir varlık yoktur.

İnsan, neden insan çünkü en kemalli İnsan-ı Kamil en kemalli Cenab-ı Hakkın zuhur mahalidir. “Halakal Âdeme ala suretihi”, “Halakal Âdeme ala suretihi Rahman” yani Allah Âdem’i kendi sureti üzere halk etti. Veya Rahman sureti üzere halk etti. Rahmaniyet mertebesinin ilk rahmeti odur ki varlığından bütün mevcudata varlık vermesidir. Yani Allah’ın ilk rahmeti odur ki bütün aleme varlığından varlık vermesidir. Yani Rahmaniyetinden varlık vermesidir.

İşte “ceal” budur, murad-ı ilahisi budur. Şu halde bu şekilde biz hakim Hakk da mahkum-un ileyh yani mahkum edilmiş olur. Günlük hayatta kullandığımız kelimeleri hakikat-i ilahide kullanılanlarla karıştırmamamız gerekmektedir çünkü arada çok büyük mana farkları vardır,

işte yapmamız gereken şey evvele kelimelerin gerçek hakikatlerini idrak etmemiz gerekmektedir.

Yoksa şartlanılmış bir ifade ile meselelere baktığımız zaman mananın dışına çıkmış olunacaktır. Şu halde biz "hâkim" ve Hak "mahkûmün-aleyh (hakkında hüküm verilen)" oldu. Yalnız biz dediğimiz zaman bu fizik manadaki "biz" değiliz, ayan-ı sabitemizdeki hakikatimiz üzere olan, bu da Hakkın Zat'ından başka bir şey değildir. Yani hakkın murad-ı ilahisi ayan-ı sabite olarak programladığı bir programının kendisinden o programı yürütecek talepte bulunmasıdır.

Şöyle diyelim bir şirketin genel müdürü var, genel müdür belirli yerlere emirler göndermekte onlar hep genel müdüre bağlı genel müdürün gönderdiği müdürler bakarlar ki ne masa var ne sandalye var, hiçbir ekipman yok işte o istihkakı talep etmesi onun hakkıdır. O müdürün gerekli ekipmanları genel müdürden istemesi genel müdür üzerine hakim olması demektir. İşte hükmetmesidir, ver diye hükmetmesidir.

Ama bu hükmetme yetkisini ona genel müdür vermiştir, kendisinden bu hakimiyet ortaya çıkmamaktadır. İşte Cenab-ı Hakk da bizlere böyle bir program verdiğinden insanlara ayan-ı sabite programı verdiğinden bizler de o programın ekipmanlarını O'ndan talep ettiğimizde isteğimiz üzerine biz hakim O mahkum, yani taleb ettiğimiz şeyi vermeye mahkumdur. Bizim bu talebimiz olmazsa bizden beklenenler zuhura çıkmaz. *Nitekim tafsili Fass-ı Üzeyrî'de geçti.*

Sonra Hak bizim taleb ettiğimiz hükmü, vücûd-i Hakk'ın muhtelif mertebelerinde yeryüzüne gelinceye kadar zuhur ettikçe, bizim üzerimize verdi. Bu mertebeler hangileri, evvela ilm-i ilahi olarak ayan-ı sabitelerimizin programı ceal değil, murad-ı ilahinin zuhura çıkması için ilm-i ilahide mevcut Rahmaniyete intikal ettirdi. Yani orada ruhlandırdı, oradan esma alemine indirerek aydınlanmamızı sağladı, nur aleminde varlığımızın latif bir şekillenmesini sağladı, ef'al alemine geldiğimizde de bir kesif elbise giydirerek ayan-ı

sabitemiz olan ilm-i ilahideki mevcut varlığımız burada şekillenmiş oldu.

İşte burada zuhura geldiğimizin hali ayan-ı sabitelerimizde taleb ettiğimiz istihkakımızın burada verilerek zuhura çıkması. Bu öyle bir müthiş hadisedir ki Efendimiz (s.a.v.) hakkında buyurulan "levlake levlak vema halaktun eflak" ve "vema ersalnake illa rahmetellil alemin" hükmü evvela Efendimize en şaşalı olarak sonra her birerlerimize bu hüküm zuhura geldi.

Eğer şöyle olmasaydı eğer sendeki benim ayan-ı sabite olan programım sendeki ilm-i ilahim olmasaydı senin bu varlık mevcudiyetin ortaya gelmezdi. Bakın Efendimizin şahsında öyle büyük esma-i ilahiye bizlere verdiler ki şükründen aciziz. Eğer bizde hakikat-ı ilahiye programı ceal bizde olmasaydı bu vücudumuz ortaya çıkmazdı.

Bu mevcut vücudumuzun ortaya çıkması biz de hakikat-i ilahiyenin mutlak ispatıdır. Eğer bu vücut olmasaydı hakikat-i ilahiyeyi biz ortaya getiremezdik. İşte vücudun varlığı içindeki ceali yani programı yani hakikat-ı ilahiyenin bizdeki görüntüsünü ispatlamaktadır. Eğer ayan-ı sabitemiz olmasaydı biz zuhura gelemezdik. Eğer biz zuhurda olmasaydık ayan-ı sabitenin programı faaliyete geçmezdi. Biz her birerlerimiz Cenab-ı Hakkın bir suretlendirilmiş birer elbiseleriyiz. Bu elbiseyi biz istersek hırpalarız, müstamel hale getiririz, dünyada bırakırız toprak olarak.

Ve bu surette Hak hâkim ve biz mahkûmün-aleyh olduk. Demek ki biz Hakk'a kâbiliyyetimizi verdik; ve Hak dahi bize o kâbiliyyetimize göre vücûd verdi. Yani biz ayan-ı sabitemizi Hakka gösterdik bu budur dedik hakkını talep ettik o da bize bunu vermiş oldu. *Bu surette de emr-i ilahi vermek ve almak kısımlarına bölünmüş oldu.* Yani ilahi emir alıp vermekle zuhura çıkmış oldu. Sadece verici olsa alıcı olmayınca hiçbir şey olmaz. Alıcı alıcı olsa da verici olmasa gene bir şey olmaz.

Bakın Cenab-ı Hakkın hakikat-ı ilahiyesinde insana vermiş olduğu derecelerin ne kadar yüce ne kadar yüksek

olduğunu ne kadar değerli varlıklar olduğumuzu da ayrıca böylece göstermiş oluyor. *Ve bu surette de emr-i ilâhî "vermek" ve "almak" kısımlarına maksûm oldu. Ve dikkat olunursa görülür ki, insanın gerek nefsine ve gerek âfâka, ya'nî muhitine nisbeti dahi böyledir. Yani insanın da dışarıya karşı hali böyledir.*

Meselâ bâtını elem duyan olursa, başka bir tabir ile, dimağı nahoş fikirler ile meşkul olursa, zahiri olan cismi zaîf olur; iştahı kesilir; yemesinde içmesinde lezzet bulamaz. Ve bu hâl devam ederse helak olur. Ve keza hakkında güzel kelimeler isti'mâl ettiği kimseden bu gibi sözler işitir; ve sövmesine sövme ile mukabele görür. Ve kıs-alâ-hâzâ!.. yani diğerleri de buna benzerdir.

Mesnevî: Tercüme: *"Bu cihan bir dağdır ve bizim fiilimiz de nidadır; nidalara bizim canımız sadâ getirir.* Yani o nidalar bizim canımızdan özümüzden gelir.

Diğer Tercüme: *"Bu cihan, dağdır ve senin güft ü gûn sadâ gibidir. Sonra senin tarafına gelir."*

Sohbet öyle bir sohbet olmalı ki sohbetteki kimselerin hep birlikte gönül, beyin, ilim olarak o mevzuya nüfuz etmek gerekir. Yani sohbet karşılıklı olur. Bir kişinin belirli kalıpları söyleyerek diğerleri nezaketen bir şey sormadan veya hiç mevzuya girmeden dinlemesi güzeldir ama çok faydalı da değildir. İşte bunun daha güzel faydalı olabilmesi için mevzu bazı yerlerde işare olarak kesilir karşılıklı söyleşilmiş olur.

Bizim sistemimiz odur her ne kadar öyle bir kitap üzerinden okuyorsak da bunlar birer metindir, yalnız başımıza bunları alsak bu kadar fayda sağlayamayız, çünkü bunların ön araştırmaları yapılması lazım, bu kitabı okuyacak duruma gelmek için alt yapının olması lazımdır, inşallah hepimiz bu merhaleleri geçirmişizdir ki bunları anlamaya çalışıyoruz.

Şimdi hem senin sorduğun suali şu anda seni tatmin edecek şekilde cevaplamaya çalışacağım ama verdiğim bu cevabın dışında bunun birçok daha cevapları vardır. Yalnız

bunlar genel cevaplar değil, diğerleri hususi cevaplar olur. Yani herkesi ilgilendiren değil o mertebeye gelen kişiyi ilgilendiren cevaplar ve o cevapların yaşantısı olur.

Senin bulunduğun yerde ve seni biraz daha yukarıya çıkaracak şekilde bir cevap vermemiz gerekiyor. Bu cevabın da seni tatmin etmesi gerekiyor. Yani verilen cevaplar, sorulan soruların cevapları boşta kalırsa nezaketen anladım der ama ya hiç anlaşılmamıştır veya kısmen anlaşılmıştır.

Cenab-ı Hakkın insanlara iki emri vardır. İki ana kanaldan gelen emri vardır. Bunun birine emr-i iradi, diğerine de emr-i teklifi deniyor. İşte bu iki ana hükmü eğer biz bilmezsek bu sistemi çözmemiz mümkün değildir. Hep tereddütte hep zanlarda nedenlerde, niçinlerde içimizde özümüzde bu soruları hep sorar dururuz. Belki tamamen zuhura çıkaramayız ama nedenler niçinler hep içimizde sorun olur.

Neden olur düşünen insanlar için olur. Düşünmedikten sonra sadece fiili hareketler ile gününü geçiren kimseler gibi olduğumuz da o zaman zaten böyle sorular olmaz, cevaplara da gerek kalmaz. Yapılan fiiller ile İslamiyet yaşanmış olur. O zaman kişi hangi mertebede yaşamış olur, zahiri şeriat mertebesinde yaşamış olur. Tabi o da İslamiyetin içindedir o da geçerlidir, ama İslamiyet mertebeler manzumesi olduğundan her kişi hangi mertebeye ulaşabilmişse islamiyeti o düzeyde olmuştur.

Şimdi genel olarak Cenab-ı Hakk bütün mertebeleri de kapsayan bir hüküm olarak emr-i iradi yani iradi bir amir bir emir verdi. İşte bu emr-i iradi ayan-ı sabitelerimizin hükmüdür. Bakın bu bize batınımızdan verildi, Hakkın bize olan hükmüdür, amir hükmüdür. Ayan-ı sabite programlarımızı O yaptı ve bu programın dışına çıkmamız mümkün değildir. Ancak Cenab-ı Hakk mutlak manada amir değildir. Eğer mutlak manada amir olmuş olsaydı biz kul olmazdık biz amir olmazdık biz memur olurduk.

Ve de "halife" hükmü bizde işlemezdi. Bir kimsenin halife olması için muhtar olması yani özgür olması lazımdır. İşte

Cenab-ı Hakk bize her ne kadar ayan-ı sabite programlarımızı vermiş ise de batınımızda özümüzde ama diğer taraftan emr-i teklifi ile peygamberler ve kitaplar göndermek suretiyle de şer'i düzenimizi kurmuştur.

Diyelim ki Cenab-ı Hakk bizim ayan-ı sabitemizde "Hay esmasından %10 verdi, mümit esmasından %10 verdi, Hadi isminden %10 verdi, mudil isminden de %10 verdi. Ve de bize bir hürriyet verdi, yani istiklal verdi, işte bize düşen iş burada hadi ismini %10 un üzerine çıkarmaya çalışmak, karşı tarafta Mudil isminden alıp Mudil ismini eksiltip eksilen bu miktarı Hadi ismine koyarak bizdeki çalışmalarla Hadi ismini daha çok zuhura getirmeye çalışmaktır.

İşte bize verilen hürriyet ve nefis mücadelesi dediğimiz şey bunu gerektirmektedir. Zahiri şeriatta nasıl bize oruç tut diyorlar bunun tarikatla işi yoktur, tarikatı bilmeyen kimseler de oruç tutuyor, namaz kılıyor, namaz kılmak tarikatın kendine ait bir özelliği değildir, İslam'ın amir hükmüdür. Yani bir kimse ehl-i tarik olmasa da İslam'ın zahiri manada gösterdiği sisteme uymuş olsa en basit tarafından yine bu mücadeleyi kendi içinden yapmış oluyor.

Ne diyor, günah işleme diyor, emr-i teklifi ama bizim içimizde esma-i ilahiyenin hepsi bizde mevcuttur, esma-i ilahiye içeriden faaliyete geçiyor, bir taraftan Hadi ismi dışarıdan desteklenirken amir hüküm olarak Efendimizin tavsiyeleri ehlullahın büyüklerimizin tavsiyeleri Kur'an-ı Kerim'in amir hükmü olarak bizi destekliyorken yani bize güç veriyorken ama içimizdeki o mudil ismi bizi ne yapıyor, törpülemeye çalışıyor.

İşte insana çalışma düşüyor. Her ne kadar şu yukarıda anlatılan mevzu işin daha özü daha hakikatini ve tek yönlü ifade etmektedir. Ağırlıklı olarak burayı bildiriyor çünkü bu mevzu onun için vardır. Eğer bu mevzu en ince teferruatına kadar anlatılmamış olsa bu hakikatlere nüfus etmemiz çok zor olur yani kendi başımıza bunları bulmak zor olur. Belki başka tecelliler olur aynı mevzu başka neşe içerisinde anlayabilir idrak edebilir ama bu tecrübelerle bunlar olduğundan ve (a.s.v.) Efendimizin özellikle Muhyiddin Arabi

hazretlerinin bildirmiş olduğu bu kitabın içindeki hakikatler bizlere kendi birimi içinde kendi hakikatini anlatmaktadır.

Bu mevzu başka yerlerde de gayet güzel açıklanmaktadır. Çünkü yarım sayfada bir sayfada bütün ilm-i ilahiyi sığdırmak mümkün değildir. Mümkün ama bizim anlamamız mümkün değildir. Mesla Kur'an-ı Kerimde bir ihlas suresi bir Fatiha suresi bütün hakikat-ı ilahiyeler içinde mevcuttur. İsteseydi Cenab-ı Hakk iki sure gönderirdi başka bir şey göndermezdi içinde mevcut ama bizim onları çıkarmamız mümkün değildir.

İşte O rahmetinden o sureleri suretler olarak ayetleri de Allah'ın işaretleri olarak bizlere göndermiş bunların tatbikatını yapın diye bize birer vücut vermiş ve de bu alemi vermiş ve de bir hürriyet vermiş, işte bizim ilk yapmamız gereken şey hürriyetimize sahip olmamız gerekiyor. Nefis tutkunluğundan, çevre tutkunluğundan, şartlanmalardan şu veya bu şekilde töre kuralları, birçok yerleşmiş İslam dışı anlayışlardan kurtulup evvela hür fikre sahip olmamız gerekiyor.

Bu hür fikre sahip olmadığımız sürece hangi fikrin istikametinde isek o da İslam'ın içerisindedir ama tek yönlü bir İslam'dır bunun dışına çıkamaz. İslam'ın içinde neden bu kadar gruplar var, Allah hepsinden razı olsun ayrı konudur ama biri diğerinin küfrüne karar veriyor, nasıl olur onda eksik bir şey görebilirsin bu eksiklik fazlalık görecelidir, hangisi mutlak manada eksiktir ve hangisi mutlak manada tamdır?

Cenab-ı Hakkın bütün esma-i ilahiyesinin zuhur etmesi gereklidir, eğer esma-i ilahiyeden bir tanesi zuhur etmezse o Allah'ın isminin iptal olması demektir. Böyle bir şey söz konusu olmaz. Yalnız burada çok hassas bir olay vardır. Kur'an-ı Kerim'de ne diyor, 4/79;

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ

فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

4/79- Sana iyilikten ne isâbet ederse, Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsindendir (nefsinin arzusuna uymandan). Biz seni insanlara Rasûl olarak irsâl ettik. Şahit olarak Esmâ'sıyla hakikatin olan Allah yeter.

Ama 4/78 ayetinde de bunların hepsi Allahtandır buyuruyor.

أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِككُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ
وَإِن تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِندِ اللَّهِ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ
يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِندِكَ قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِندِ اللَّهِ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ
الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

4/78-Nerede olursanız olun ölüm size ulaşır. Sağlam ve yüksek kalelerde bulunsanız bile... Eğer onlara bir iyilik isâbet ederse "Bu Allah indîndendir" derler. Eğer bir kötülük isâbet ederse "Bu senin indîndendir" derler. De ki: "<u>Hepsi de Allah indîndendir</u>!" Bu insanlara ne oluyor ki hakikati anlamaya yanaşmıyorlar!

İmanın şartlarında "hayrihi ve şerrihi minallahi teala" hayır ve şer Allah'tandır, diye böyle biliyoruz iman ediyoruz ve tatbik ediyoruz. Şimdi bu sorulan suallerde cevapları çok hassas olan konulardır ve kişinin tevhid yolunda belirli bir yere gelmiş olması lazımdır ki bunu hazm edebilsin. Çünkü bu başlı başına bir konudur, biz yine şöyle diyelim bizim ayan-ı sabitemize ayan-ı sabite mahluk değildir deniyor.

Mahlukluk nerede başlıyor, ruhaniyet ve nuraniyette başlıyor. Yani Rahmaniyet mertebesinde ve Rahmaniyet mertebesinden sonra esma yani nur mertebesine ve burada ve efal mertebesinde de zuhura çıkıyor bunlar mahluk ismini almış oluyor. Şimdi bunlar ayan-ı sabitede sıfat mertebesinde Zat mertebesinde Hakkın aynları olmakla birlikte ayan-ı sabite mahluk değildir yani onlar "ceal"

edilmemiş gayri mecul var edilmemiş oldukları halde ettikleri talep Allah'ın kendinden kendine olan talebidir.

Şimdi diyor ki Yarabbi ben "Nur" isminin zuhurunu istiyorum, ama bu isteyiş mahluk yönüyle değildir, halik yönüyledir. Çünkü burada mahluk sözü yok, mahluk söz konusu değildir. Ayan-ı sabite henüz halkiyet kokusu almış değildir. Âdem'in secereye yaklaşması mahluk kokusu almak demektir. Zat mertebesinde bu ayan-ı sabiteler, Hakkın kendinden kendine olan talepleri iken ama Rahmaniyet yani ruh ve esma mertebesinden sonra zuhura gelen ef'al mertebesinde mahlukiyet talebine dönüşüyor.

İşte mahlukiyet talebine dönüştüğü zaman emr-i iradi bunu istiyor. Yani içinde bulunan emr-i iradi yönüyle ben "Mudil" ismini yaşamak istiyorum, delalette kalmak istiyorum diyor. Zahiren bunu diyor, daha içinden bunu diyor, diyor ama Cenab-ı Hakk mademki ben sizi gönderdim, sizi halk ettim mahluk oldunuz o zaman siz mahluk olarak bu hukuka uyacaksınız. Uymanız gerekir diyor.

İşte Cenab-ı Hakkın en büyük rahmetlerinden başlıcası evvela bizlere bir beden vermesi, ikincisi de bu bedenin kullanma kılavuzunu vermesidir. Burada gene iş irade-i cüzziyeye düşüyor.

Hakikat-i ilahiyede gerçek manasını çok açık olarak açmış olsak birçok kişileri zarara sokarız. Biraz evvel vermeye çalıştığım cevap genel manada fazla kimseyi rencide etmeden düşünceleri fazla nedenlere, niçinlere çevirmeden verilen cevap inşallah daha ilerideki zamanlarda her birerlerimiz bunların gerçek yaşantısını ortaya koymuş oluruz eğer şunların mutlak manada en üst mertebeden eğer hakikatine girmiş olursak ilk sohbetlerimizde birçok sorular cevaplar nedenler, niçinler ortaya gelebilir çünkü belirli bir sistem içerisinde yaşantımız var bu yaşantımızı birden çok suretle aşmamız zor olur onun için bunları inşallah ileride açarız.

Cenab-ı Hakk bir emr-i iradi olarak bizlere bir program vermekte bu programın da dışarıdaki tatbikatına yardımcı olması için emr-i teklifi yani teklif edilen kitaplı peygamberlerle bir sistem var. İşte her ne kadar içeriden o "Mudil" esmasının, "Kahhar", "Cebbar" esmasının zuhurları da var ise de bunlara mani olmak da bizim birer görevimiz ise de bu emr-i teklifi ile ancak mümkün oluyor ise o emr-i teklifiye uymak ama başarabiliriz ama başaramayız işte eğer desek ki insanın hiçbir varlığı yoktur, Cenab-ı Hakk ne program vermişse onu tatbik etmek mecburiyetindedir kesin olarak böyle düşünüp de böyle desek o zaman batı ile doğunun farkı olmaz, küfür ehlinin küfrünü tatbik etmiş gözükürüz ki böyle bir şey de mümkün değildir.

İman ehli zaten iman etmiştir, o zaman herkes kendi içindekini ortaya çıkarıyor ise mükafatı ve mücazatı nedir, neye göre olacaktır. Cennetin de Cehennemin de olmaması lazımdır. Eğer biz sadece emr-i iradi ile hareket ediyor olmuş isek. Yani bu anda bunu böyle bilelim biz mücadele etmeye çalışmaya geldik, tabi ki zıt düşünceler, fikirler içimizde olacaktır, işte o eksi diye kabul edilen düşüncelerin hükmü altına girersek mücadele etmeden onları kabullenirsek Cehennem ehli ama mücadele ederek kendimizde onları da aşabiliyorsak işte Cennet ehli diye tabir edilen ve gösterilen yolda yürümüş oluyoruz.

Şeriat mertebesi tarikata eleman yetiştirir. Şeriat mertebesi çok mühim bir mertebedir. Şeriat derken o kelimeyi de biz yanlış anlıyoruz yahut tek taraflı anlıyoruz, şeriat hüküm, hukuk demektir. Şeriat, Tarikat, Hakikat, Marifet diye belirtilen bütün bu mertebeleri getiren (a.s.v.) Efendimiz olduğuna göre işte gerçek şeriat şudurki şeriat, Tarikat, Hakikat, Marifet mertebelerini birlikte yaşamaktır, bu da şeriat- Muhammediyedir.

Ama biz ne yapmışız şeriatı sadece fıkıh ilmi olarak ele almışız, namazın farzları, sünnetleri, müstehapları işte bu şeriattır demişiz. Bu Allah'ın yolu ama bu bedenlerin sistemidir. Buna sırat-ı müstakim deniyor. Bakın sırat-ı müstakimden sonra sıratullah vardır, miraç vardır. İşte

sıratullah'ın ilk başlangıcı da tarikat ile başlıyor. Şeriat ile bir yere gidilmiyor. Şeriat ile sosyal yaşantı düzenleniyor ahirette gidilecek yer belki insan Cennet ehli olabiliyor, ibadetini yapmakla birlikte ama Hakk ehli, irfan ehli olamıyor, yetmiyor çünkü.

Ama şeriatı olmayanın tarikatı olsa o batıldır, bakın ne demişler "bu şeriat ki tarikatı yoksa atıldır, atalettedir yani hükümsüzdür, muhabbeti yoktur, ama bir tarikat ki şeriatı yoksa o da batıldır, hiç sokulma diyor. Biz de diyoruz ki bir tarikat ki Hakikati yoksa o da atıldır. Kendi halinde faaliyettedir ama yukarıya eleman hazırlayamadığı için kendi düzeyindedir.

Şeriat mertebesi tarikata eleman hazırlar yani okullara girerken nasıl hazırlıklar yapılıyor, tarikat mertebesi hakikate eleman hazırlar. Bakın tarikat mertebesi kendi düzeyinde kalmak değildir. Orası bir geçiş orası bir hazırlık hakikat mertebesi de marifet mertebesine eleman hazırlar. Bunların hiçbiri boş değildir. Nasıl şeriatın kendine göre hukuku varsa tarikat mertebesinin de şeriatı vardır. Kendi düzeni vardır, kendi hukuku vardır, şartları vardır.

Şeriat şartlar, hakikat mertebesinin de şeriatı kendi içerisinde vardır ama marifet mertebesinin de şeriatı kendi içerisinde vardır. İşte İslam'da istenen bütün bu meratibi birlikte yaşayabilmektir olabildiği kadar. İşte bu şeriat-ı Muhammediyedir. Yani gerçek şeriat mertebesidir.

Mesnevi: "*Bu cihan dağdır, ve senin güft ü gûn sada gibidir. Badehu senin tarafına gelir."* Yani bir dağın karşısına geçtiğin zaman seslenirsen Ahmet, Mehmet diye kısa bir süre sonra senin söylediklerin sana geri döner. Yani senin sadan sana gelir diye benzetme yapıyor.

----

24. Paragraf:

İmdi bizi ihya ettiği hinde benim kalbimi bilen onu ihya etti (24).

Yani bize hayat verdiği zamanda, *ya'nî benim kalbim ve bâtınım ki, Rabb-i hâssım olan ismin sureti* burada bir de şu vardır, herhangi bir varlık veya herhangi bir insan, ağırlıklı olarak bir esma-i ilahiyenin tesiri altındadır, veya altındayız. İşte o esma-i ilahiye ne ise hangisi ise bizim Rabb-ı hasımız odur. Ama bir de Rabb-ul erbabımız olan Allah'ımız vardır. İşte biz Rabb-ı Hasımızın tesiri altında kaldıkça Rabb-ul erbaba ulaşmamız çok zordur hatta mümkün değildir.

Çünkü o Rabb-ı hasımız yani özel Rabbımız bizi muhafaza etmekte yani biz onun tesiri altındayız. Ne zaman ki o esma-i ilahiyenin tesirinden çıkıp daha geniş genişleyecek o zaman Allah esmasının kapsamı ve Cami esmasının kapsamı içerisine girecek o zaman esma-i ilahiye bizde hakim değil, biz esma-i ilahiyeye hakim olacağız Allah esması kapsamında, Cami esması kapsamında.

Burası da bilmemiz gereken mühim noktalardan bir tanesidir, az önce konuşulduğu gibi Cenab-ı Hakkın diyelim ki "Mudil" esması kapsamı içinde ise bir kimse ve hiçbir çalışma yapmazsa, bu mudil esmasının tesiri altında hayatını sona erdirmiş olabilir. Ama Allah esmasından yardım alarak Efendimizden (s.a.v.) Kur'an'dan, kitaplardan ve ehlullahtan insan-ı kamilden ders alarak "Mudil" esmasını "Hadi" esmasına çevirmesi mümkündür.

Neden, çalışmaları dolayısıyla. Mesela diyelim ki biz bir demir parçasıyız, ama o demir parçasını ateşe soktuğumuz zaman ateşe giren tarafı derse ki "ben ateşim" çünkü eğitimle orada yanıyor, doğru söylemiş olur. Ama ateşten çıktığı zaman bir müddet sonra soğur gene demir hükmünü alacaktır. Demek ki ateş ile ünsiyet etmesi gerekmektedir ki demirliği kabalığı o işe yaramaz hali ortadan kalksın.

Hani bir sürü mumlar var, mumun birini yaktılar bu mum ötekine bir buse kondurdu onu da yaktı, onu da yaktı diyor. İşte orada mum olarak durduğu sürece o ateş onun üzerine

gelmedikçe o yine yağ parçasıdır. Ama o ateş geldiği zaman kendisine Nur olmaktadır. İşte esma-i ilahiyeden hangi bir ismin tesiri altında isek o isim bizim hakimimiz Rabbımız odur.

Hani nasıl bir çocuk bir sıkıntıda "annee" diye annesine sarılıyor, neden baba demiyor, annesinden yardım olmazsa bu sefer babaya gidiyor. İşte biz de "aman ya Rabbi" deriz, ilk aklımıza geldiğinde, neden Rabb-ı hasımızın tesiri altındayız terbiyesi altındayız. "Allah" dememiz biraz zor olur. Cenab-ı Hakk inşallah her birerlerimizi Allah ve Cami esmasının tesirinde, tahtında, altında olanlardan eylesin. *Bulunan hakikatim ve ayn-ı sâbitemdir; ve insân-ı kâmil olduğum cihetle benim Rabb-i hâssım "Allah" ism-i câmi'idir.*

Ve tecellî-i akdesiyle ilminde benim hakikatimi peyda kılan vücûd-i mutlak bu hakikatimin isti'dadını bilir ve bu isti'dâdımda cem'iyyet-i esmâiyyesi suretini müşahede eder. Yani Allah ismi altında bütün esma-i ilahiyenin suretlerini müşahede eder. *Ve hadîs-i kudsisi mucibince "semâvât ve arza sığmayan Hak benim kalbime sığar."* Peki nasıl sığar, biz bazı hadisleri okur geçeriz, semavat ve arz beni kapsayamaz. Yani semavat ve arz beni kapsayamaz, semavat ve arzıma sığmam ben diyor. Ancak mü'min kulumun kalbine sığarım diyor bakın mü'min kulun kalbi nasıl bir kalptir. *İşte o vücûd-i hakîkî (Hicr, 15/29)*

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

âyet-i kerîmesi muktezasınca benim suretimi tesviye edip nefh-i rûh ile beni ihya ettiği hînde, bende bilkuvve olan Hakk'ı cem'iyyet-i esmâiyyesi suretiyle ihya ve izhâr eder. Yani فَإِذَا سَوَّيْتُهُ onu tesviye ettikten sonra, Âdem (a.s.) için söyleniyor ya ama insan-ı kamilin varlığını tesviye ettikten sonra, yani düzenledikten sonra وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ

رُوحِى cenab-ı Hakk bakın hiç araya aracı koymadan “bu işi ben yaptım” diyor. “onun içerisine ruhumdan verdim” diyor.

Zîrâ vücûd-i mutlak-ı Hak, ancak insân-ı kâmilin suretiyle zuhuru zamanında vaktinde ma'rûf ve meşhûd olur. Yani Hakkın mutlak vücudu insan-ı kamil suretiyle zuhura gelir. Allah, Allah diye ortaya çıkıp kendisini göstermez. Nerede gösterir insan-ı kamil’in varlığında gösterir. Hangi esmasıyla gösterir, Allah esması camisiyle birlikte zuhura gelir. *Ve mertebe-i insân-ı Kâmil, Fass-ı Ademî'de tafsil olunduğu üzere, vücûd-i mutlakın altıncı mertebe-i tenezzülüdür.*

Yani bütün bu alemler ilm-i ilahiyeden diğer mertebelere; ruh mertebesine, ilim, ruh, nur, efal mertebesine geldikten sonra da burada insan olarak zuhuru altıncı mertebedir. *Ve insân-ı kâmil mertebesine tenezzül irâde-i azhariyyete müsteniddir.* Yani zahire çıkma iradesine bağlıdır, *Zîrâ latîf, kesif olmadıkça kemâli ile zahir olmaz.* Yani latif olan çok çok kesafette olmadıkça meydana gelmez, zahir olmaz. Eğer insan-ı kamilin vücudu, esma yönünde kalmış olsaydı gene de bilinmezdi çünkü batında kalmış olacaktı yani o kadar mertebeyi aştı geldi de esma aleminde kalsaydı gene de bir işe yaramazdı.

İşte bu alemde insan-ı kamil olarak Cenab-ı Hakkın zuhurda bulunması sadece insan-ı kamilde değil bütün alemde zuhurda olması yalnız alemlerdeki zuhuru isimler ve sıfatları yönüyle insan-ı Kamildeki zuhuru ise Zat’ı yönüyledir. Cenab-ı Hakk Âdem’i (a.s.) var etmezden evvel bu alemler parlak olmayan bir ayna gibiydi. Yani yansıtması az olan bir ayna gibiydi. İşte Âdem (a.s.) ile başlayan aynalık Cenab-ı Hakkın Zat’ı ile O’na aynalık ediyor Zatını gösteriyor.

----

25. Paragraf:

Ve biz O'nda ekvân ve a'yân ve ezmân idik (25).

Ya'nî biz Hakkı mutlakın tecellî-i akdesinden evvel O'nun vücûdunda ekvan ve ayandık zaman içerisinde onda idik. Çünkü bizim ve cemî'-i mevcûdâtın suretleri, onun şuûnât-ı zâti şe'nlerinin suretleridir. Yani bütün bu alemlerde neler varsa O'nun şuunat-ı ilahisinin görüntüleridir. *Ve onların îcâdından önce, bu alemlerde ne kadar şuunat görüntü varsa bunların her birerleri esma-i ilahiyenin zuhurlarıdır.* Yani hiçbir varlığın kendine ait bir varlığı yoktur.

Cümlesi onun zâtında, onun ezeli alemleri idi, Ve cümlemiz O'nun vücûdunun aynı idik. Yani bu alemler var edilmeden evvel bütün her birerlerimizin vücud-u mutlakında, latif vücudunda O'nun ayni idik. *Zîrâ o vücûd-i mutlak tek idi.* İşte vitir namazının hakikati buraya dayanıyor. Vitir namazını biz bu hakikat için kılıyoruz, bakın hep bildiğimiz gibi yatsı namazı kaç rekat, vitr ile birlikte 13 rekattır. 13 ne idi, Rasul'ün (s.a.v.) şifre rakamı 13 idi ve 13 vitriyettir. İşte "elif" harfi dediğimiz düz çizgi de 12 noktadan zahir, bir de onun üstünde batın noktası vardır. 13 noktadan meydana gelmiştir "elif" harfi. Elif ahadiyet mertebesinin hakikatidir.

Bir hadis-i şerifte Efendimiz (s.a.v.) buyurur, "Allahü vitran yuhubbil vitra" yani "Allah birdir, hep birleri sever" bakın Allah vahiddir, Allah ahaddır, ahadları sever demiyor. Orada bir olarak "vitr" kelimesini kullanmıştır. İşte buradaki birlik, sayısal bir birlik değil ilmi manada bir birliktir. Vahid, ahad gibi şeyler sayısal birliktir bunlar. Ama bu ilmi manada bir birliktir. İşte kişi kendi vitriyetini idrak etmiş olduğu zaman hakikatini bilmiş olduğu zamandır. Kendi hakikatini bilmiş olması da hakikat-i ilahiyenin kendindeki varlığını idrak etmiş olması demektir ki işte bu kişi o kişi vitirdir.

Kendisi vitirdir. Yani kendisi vitir namazıdır. Vitir namazı da üç rekattır, nedir bu ilmel yakıyn, aynel yakıyn, Hakkal yakıyn o mertebeleri yaşamış olmasıdır. Vitir tekbiri de tek bir vitirdir. Yani vitir tekbiri namazda tektir, karşılığı yoktur.

Diğer rükünlerin karşılığı vardır, mesela secdeye yatıyoruz kaç tane secde var bir namazda, rükuya varıyoruz bunların karşılıkları vardır, ama vitr namazındaki "tekbir" tek tekbirdir. O da işte Hakkın tekliğini belirtmektedir.

Ve bunun kemalatı vitrin kemalatı "Ferdiyet" olmaktadır. O da kendinde bulduğun hakikat-ı ilahiyenin özelliklerini kendi birey olarak idrak ettiğin bu özellikleri bütün alemde idrak etmek "Ferdiyet"tir ki bu da Efendimizin (s.a.v.) mertebesidir. Hakikat-i Muhammediye bölümünde bu ferdiyet hakikatlerini Cenab-ı Hakk açmış inşallah vaktimiz olursa oralara doğru da gideriz.

Bir günlük namazda 281+1 tekbir vardır. Yani dış ezan iç ezanlarla birlikte, bunlar namazın rükünleri, ezan okumak, içeride kamet getirmek ve namaz içindeki başlama tekbirleri ara tekbirleri 281 tanedir. Bir de vitir tekbiri var, bakın toplamını söylerken 282 diyemiyoruz, vitir tekbiri başlı başına bir ara rükün tekbiridir. Diğer 281 tekbir bir boyut bir yön bir tek vitir tekbiri de ona eş bir boyut. Bitiştirdiğimiz zaman 282 olmuş oluyor Efendimize gelen Kur'an'ın son ayeti Bakara suresinin 282. Ayetidir. Kur'an-ı Kerimde öyle bir sistem var ki ne yönden baksanız bu bir ilahi kitaptır diye mührünü basıyor. İster rakamsal yönden, ister harfler yönünden, ister manaları yönünden, ister ayet sayıları yönünden nereden baksanız mutlak hakikat-i ilahiyeyi ayan beyan ortaya çıkartıyor.

282 sayısını kendi içinde topladığımız zaman 12 yapmakta meratib-i ilahiyeyi orada da göstermektedir. Ve mertebe-i şefiyyete tenezzül etmemiş olduğundan ikilik i'tibârı mevcûd değil idi. Bakın asr suresinde şefiyete yemin var şefiyete ve vitriyete yemin vardır. Orada bu hakikatlere yemin ediyor. Şefiyet ikilik hükmü Cenab-ı hakkın bir Zat-ı ilahiyesi olarak kendi hakikati, bir de kuluna vermiş olduğu kendinin hakikati gerçek şefiyet budur. Yoksa bir yaratan bir de yaratılan diye ikilik değildir. İlahi varlığın ilahi tekin iki şeklinde görünmesi şefiyyettir.

Cenab-ı Hakk ayan-ı sabitelerimiz olarak bizlerin ilm-i ilahide programlarını yaptı ayan-ı sabite yani sabit ayanlar

ana programlarımız, işte bu yapmış olduğu ana programlar henüz zuhura çıkmadığından Allah'ın varlığında idi, Hakk olarak varlığında idi. Hakikat olarak varlığında kula ait bir mesele değildir orası. Kulluğun daha zuhura çıkmamış olduğu yerdir. Yani ilahi varlıktı ilahi hakikatti.

İşte bu ilahi hakikatin, ruh mertebesinden nur mertebesine, ef'al mertebesinde zuhura çıkmasıyla birlikte bir çığlık aldı ve "Kulum" dedi işte Cenab-ı Hakk buna. O kuldaki kendi hakikatine ve kendinin ayrıca ilahi hakikatine şefiyyet diyor. Yani bir ENE olarak görünmesi "inni enallahü rabbil alemin" diye ENE yani kendi benliği olarak görünmesi bir de "venefahtü fihi min ruhi" ben ona ruhumdan üfledim demesi şefiyyeti, şefiyyetin hakikatini ortaya getiriyor. İkilik şeklinde görünen tek hükmüdür.

İşte Cenab-ı Hakk **"**venefahtü fihi min ruhi" diyor ya biz o kişideki nefa-ı ilahiyi görmemiz gerekiyor. Onun etten kemikten kandan olan suretini değildir. Onu gördüğümüz zaman O, odur et kemiktir denildiği zaman eğer biz o kişiye bir kimlik verirsek işte biz şirk ehli olmuş oluruz hakikat-ı ilahiyeye göre. Ama şeriat mertebesinde yaşıyorsak onu ayrı görebiliriz o ayrı konudur. Çünkü o fark ehlidir. Burası farkiyet mertebesi, farkda yaşıyan fark alemini görür ama tevhid ehli ise buradaki farkı kaldırır tevhid eder.

Şeffiyyet burada işte kuldaki ilahi hakikatler ile hakikat-i ilahiyenin aynı şey olduğudur. Bakın kuldaki ilahi hakikatler kulun kulluğu beşeriyeti değildir. Ve zuhur ve butun şey'-i vâhid idi. Yani iç ve dış tek şey idi. *Binâenaleyh ezellerin ezelinde Hakk-ı mutlak var idi ve biz yok idik.* Nitekim buyrulur. *"kenallahu velem yekün maahu şeye"* yani Allah var idi O'nunla birlikte hiçbir şey yok idi.

Ya'nî "Allah Teâlâ var idi ve onunla beraber bir şey mevcûd değil idi". Ve zahir ve bâtının aynı olan Hakk-ı mutlak, ekvân-ı zahireyi ve a'yân-ı sabiteyi ve cemî'-i dehir ve zamanları havale eden idi. Ve bunların cümlesi onun vücûdunda toplanmış olup O, tümünün "ayn"ı idi. Böyle olunca bizim a'yânımız dahi onda toplanmış olduğu cihetle biz de o vücûdun aynı idik vitir halinde iken.

Ve biz o vücûdun aynı olunca aramızda temeyyüz olmaması i'tibâriyle, bi-hasebi'l-ittihâd, cemî'-i ekvân ve a'yân ve zamanların aynı idik. Yani biz o vücudun aynı olunca aramızda ayrılık yoktu. Bu itibarla birlik hasebiyle cemi mükevvenat oluşumlar ve ayanlar zamanların aynı idik. *Vaktaki Zat'i oluşum zâtta içinde birlikte olan şuûnâtıyla zuhura taalluk etti, şuunat-ı ilahisiyle görünmeyi istedi Hakk-ı mutlak mertebelere tenezzül edip ekvân ve a'yân ve zamanlar suretlerinde zahir oldu; ve tertîb şef iyyete münkalib oldu.* Vitriyet şefiyete yani ikiliğe dönüştü. Bu hükmen böyle oldu, mutlak olarak değil bu alemin mutlak kendine ait bir vücudu yoktur. Hüküm olarak varlık oldu diyoruz biz bu da ikiliği yani şefiyeti getiriyor.

Eğer biz bu şefiyeti yani bu ikiliği alem yönünden bakıldığında kendine ait bir varlığı olmadığı hükmü bizde kanaatle yerleşirse işte biz şefiyette vitriyeti görmüş oluruz. Zaten görmemiz lazım gelen de budur. Çünkü o şef dediğimiz o ikinin varlığında vitrden başka bir şey yoktur. İşte irfan ehli şefeteyn dediği yani ikilik dediği şeyin vitriyetten başka bir şey olmadığını bilincindedir.

Ve bu zuhur neticesinde "ben" ve "sen" i'tibârâtı zuhura geldi. Ve böylece bizler alemler ve a'yân ve zamanlar suretlerinde zahir olduk. Binâenaleyh bizim varlığımız, bundan evvelki beyitte beyân olunduğu üzere, onun ihyâsı oldu. Yani bizim zuhura gelmemiz O'nun zuhura gelmesi oldu. Yani bizim dolayımızla O zuhura görüntüye gelmiş oldu.

Zira onun ism-i Zâhir'i, hayât-ı zahire ile hayy oldu. Onun batındaki "Zahir" ismi hayat ismiyle "Hay" oldu. Zahir ismiyle hay buldu. Eğer bu alemler olmasaydı onun Zahir ismi hayat bulamayacaktı yani faaliyet sahası bulamayacak kendi bünyesinde kalmış olacaktı. Sadece "Hay" ismi değil tabi ki. Diğer isimler de esma-i ilahiyede böyledir. Ve bu hayâttan mukaddem gayb ve bâtın idi. Yani bu "Zahir" ismi olmazdan evvel Cenab-ı Hakk batın esması ile batında idi.

Bakın bu oluşum "Elif", "Be", "Te" harflerinin gerçeğini burada yaşatıyor. Hani "ben" ve "sen" meydana geldi diyor

ya işte bu tecelli-i ilahiyenin zuhurunda "ben" ve "sen" oluşumu ortaya geldi, eğer ben ve sen olmazsan bu alem olmaz zaten. Bir sahne oyuncusu ne kadar yüksek oyun sahibi olursa olsun kendi kendine onu oynayamaz. O oyunu gösterebilmesi için algılayan birileri olacaktır.

Onu seyreden bir seyirci olacaktır ki onunla karşılıklı olsun. İşte Cenab-ı Hakk da la teşbih bütün alemlerde إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ "İnnallahe leganiyyul anil alemin" 29/6 ayeti gereği alemlerden gani iken rahmat-i ilahiye vücud-u mutlak kendi halinde "Küntü kenzen mahfiyen" iken neden bu alemleri halk etti, işte "sen" diyebilmesi için "Ya sin" işte "ya sen" ve bu da "te" harfi ile ifade ediliyor, "ENTE" "elif" ene, ente ve "Te" harfi, iki nokta var işte şefiyetin hakikati var orada. Yani biri hakikat-ı ilahiye Zat'ı mutlakın hakikati diğeri de o Zat'ı mutlakın "venefahtü" zuhur noktasıdır.

Eğer biz bunu böyle bilirsek "te"nin hakikatini bilmiş oluruz, eğer bunu bilmezsek o iki noktayı da kula verir kesret alemine düşeriz. "sen" diye bir ayrı senlik ortaya getirmiş oluruz. Bu da kesret bu da şirk hükmüne girer. İşte bu ben ile senin arasında bir "Be" lazımdır. Yani mabeynci, aracı lazımdır, işte o "Be" insan-ı kamildir. "Maracal bahreyni yeltakıyan" 55/19

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

Bakın "Elif" hakikat-ı ilahiye meratib-i ilahiye tecelli etti, ama bir türlü bağlantı kuramıyor. İleriye gidemiyor. Bir aracı lazım oldu her şeyde bu aracı vardır. O zaman mertebe-i ahadiyet kendisine bir gölge yaptı ve o kendi hakikatini biraz eğdi, yani dik durmaktan biraz eğdi, çünkü "Be" elifin şekil almasından başka bir şey değildir. Bütün harfler de öyledir.

Ve o üstündeki gayb 13. Gayb noktasını getirdi "Be"nin altına koydu (ب) , o "Be" onun terazisi oldu. Bakın öyle bir denge var ki "Be" içerisinde işte bütün yükü çeken o 13. noktadır. Diğer 12 nokta da gölge vazifesi görmektir. İşte o nokta sonradan yer değiştirip yan taraftaki şeklin üstüne geldiği zaman sen ve ben oluşumu ortaya geliyor. "bismillahirrahmanirrahim" de işte bu hakikatleri gösteriyor.

----

26. Paragraf:

Halbuki bu, bizde dâim değildir. Velâkin ahyânen vâki' olur (26).

Bu beyt-i şerîf suâl-i mukaddere cevaptır. Yani yukarıdan beri gelen mukadder bir sual meydana getirebilir. *Gûyâ bir soru soran çıkıp sorar ki: "İnsân-ı Kâmil tecelliyât-ı zâtiyyeye mazhar olduğundan zâten ve sıfâten vücûd-ı Hak'ta helak olmuştur.* Yani Hakkın vücudunda yok olmuştur. *Ve hakkani bir vücut onun vücûd-i abdânîsini setr etmiştir.* Bakın Hakkani vücut onun beşer vücudunu örtmüştür. Biz bunun tam tersini yapıyoruz Beşeri vücudumuz Hakkani vücudumuz setr etmiş oluyor. *Halbuki yukarıdaki beyitte "Biz onda ekvân ve a'yân ve zamanlar idik" buyrulur ve mâzîden bahs olunur.*

İnsân-ı kâmil el-ân dahi öyle değil midir? Zîrâ insân-ı kâmile nazaran Hak vardır, o yoktur." Hz. Şeyh (r.a.) işte bu suâle cevaben buyururlar ki: Biz İnsân-ı Kâmillerin (kitabın yazarı Muhiddin-i Arabi) Zât'en ve sıfâten vücûd-i Hak'ta helak olmuşuz ve hakikatimizin halkıyyetimiz üzerine galebesi, bizde dâima vâki olmaz. Burayı çok iyi anlamamız lazımdır. Yani insan-ı kamillik vasfı bizde daima vaki olmaz sürekli olmaz. Yani bir kimse insan-ı kamil olabilir. Cenab-ı Hakk ondan Zat'ıyla tecelli edebilir, ama bu her zaman günün 24 saatinde devamlı olmaz.

Belki ara sıra ve ba'zı vakitlerde vâki' olur. Nitekim bu hâle işâreten (S.a.v.) Efendimiz buyururlar. Ya'nî "Benim Allah ile bir vaktim vardır ki, o vakte ve hâle Allah'ın gayri sığmaz." Bakın burada devamlı demiyor, *Eğer İnsân-ı Kâmilin Hak'ta istihlâki devam etse, yani Haktaki helak hali devam etse emr-i teklifi zuhura çıkamaz atalette kalır, bir iş yapamaz.* Kulluk yönü olmadığından hiçbir iş yapamaz.

Binâenaleyh kamil olan ehlullah beşeri nefsini kemale erdirmek için, ahyânen kendilerine vâki' olan mahvden uyanıklığa gelerek ayılarak sıfât-ı beşeriyetlerine tenezzül ederler. Yok olma haline: "Men reânî fekad rea'l-Hakka" ve "Ene'l-Hak" Hakkta helak olduklarında bunları söylerler ve "Leysefî cübbetî sivallah" ve "Sübhânî mâ a'zame şânî" ve emsali kelimât-ı kudsiyyet-âyâtı söylerler. Ve sahve geldiklerinde (Fussılet, 41/6)

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ
فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ

ve "Ene'l-abdü'z-zelîl" derler.

Şimdi Hakta helak halinde "Men reânî fekad rea'l-Hakka" Bana bakan Hakkı görür buyuruyor, Efendimiz (s.a.v.). Bakın burada ben Hakk'ım demiyor. Hallacı Mansur'un söylediği "Enel Hakk" Beyazid-i Bestaminin söylediği "Cübbemin altında hiçbir şey yok" tekrar kendilerine döndüklerinde أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ derler. Bu İsa fassını okurken bunu İsa (a.s.) üzerinde çok açık olarak görülmektedir, hani diyor ya "O bir çamur yapardı onun üstüne okurdu kuş olur uçar giderdi" burada ayet-i kerimede "biiznihi" diyor. Veya "biiznillah" diyor, işte bu nefha-i ilahi verdiği zaman kişi İsa (a.s.) insan-ı Kamil hüviyeti içerisindedir. Bakın bu İseviyet mertebesinin insan-ı kamilidir, Muhammediyet mertebesinin insan-ı kamili değildir. Her mertebenin insan-ı kamili kendi peygamberinin ulaştığı düzeyi içerisindedir. Eğer ilk peygamberlerde Mutlak manada insan-ı kamil hakikati

gelmiş olsaydı Efendimize (s.a.v.), Hazret-i Musa'ya, Hazret-i İsa'ya ihtiyaç kalmazdı.

Her peygamber kendi mertebesi düzeyindeki insan-ı kamillik hakikatlerini ortaya getirir. Yalnız Musa (a.s.) ile olan bir özelliği vardır, Musa'nın (a.s.) Hızır (a.s.) ile görüntüsüdür. Hızır (a.s.) Hazret-i Rasulullah'ın ilim ve kudret hükmüyle Musa'ya (a.s.) gözüken tarafıdır. Bakın Musa (a.s.) devrinin üstünde bir kemalatla Hızır (a.s.) geldi. Yalnız şeran gelmediği için genelde hükmü yoktur, sadece bir bilgi olarak geleceğe hazırlık olarak bir bilgi babında Hızır'ın (a.s.) Musa (a.s.) ile olan kıssası anlatılmaktadır.

İşte İsa'da (a.s.) "Biiznihi" veya "Biiznillah" diye ifade edilen haller İsa'nın (a.s.) hakikat-ı ilahiye ile yani "Ruhullah" ile, ilahi ruh ile nefha vermekteydi. Ölüleri diriltmesi her zaman bu işi yapması mümkün değildi. Eğer farkında olursak her birerlerimizde olur, zaman zaman birçok değişik hallerimiz olur. Bizde O'nun tecellileri olur işte biz o zaman biz değiliz. Orada bizde faaliyette olan Hakk'ın ta kendisidir. Ama bu devamlı olmaz eğer öyle olsa beşeriyetimizi yaşayamayız.

Hani bir de Efendimiz (s.a.v.) için söylerler, Ayşe validemiz için (a.s.v) Efendimiz dünya işlerinden yorulduklarında "Ya Bilal erizmi ya Bilal "yani bize göster bir şeyler oku ferahlandır gibilerden. O da ya ezan okur ya ilahi okur miraç ettirirmiş, ne zaman orada biraz fazla kaldılar uyanıklığa gelmek için "ey Aişe konuş bana" dermiş, O da işte Ya Rasulullah eve şu lazım bu lazım gibilerinden dünyalık konuşurmuş.

----

27. Paragraf:

Ve beşer-i unsurî suretiyle nefh-i ruhî emrinde bizim zikr ettiğimize delâlet eden şeydendir ki, muhakkak Hak, kendi nefsini "nefes-i rahmânî" ile vasf etti. Halbuki her bir mevsûf için bir sıfat lâ-büddür ki, bu sıfatın müstelzim olduğu şeyin mec-mûunda sıfata tâbi' ola. Ve sen, muhakkak nefesin

müteneffıste, ne şeyi müstelzim olduğunu bilirsin. İşte bunun için nefes-i ilâhî, suver-i âlemi kabul etti. Böyle olunca o, onlar için cevher-i heyûlâni gibidir ve değildir, illâ ki tabîatin "ayn"ıdır. İmdi anâsır, tabîatin suretlerinden bir surettir. Ve anâsırın fevkinde olan şey ve onlardan tevellüd eden şey dahi, kezâlik tabîatin sûretlerindendir. Ve onlar, yedi göğün fevkinde olan ervâh-ı ulviyyedir. Ve göklerin ervahına ve onların a'yânına gelince, onlar unsuriyyedir. Zîrâ onlar duhân-ı anâsırdandır ki, onlardan mütevelliddir. Ve her bir semâdan, melâikeden mütekevvin olan şey, onlardandır Binâenaleyh onlar unsuriyyûndur. Ve onların fevkinde olan tabîiyyûndur. Ve işte bunun için Allah Teâlâ onları, yâ'nî mele-i a'lâyı ihtişam ile vasf eyledi. Zîrâ tabiat mütekâbildir. Ve nisbetlerden ibaret bulunan esmâ-i ilâhiyye arasında vâki' olan tekabülü ancak nefes i'tâ eyledi (27).

Ya'nî biz yukarıda "Cesed-i îsevînin ve beşeri suretinin tesviyesi nefh-ı ruhîde içinde yer almış idi" demiş idik. Yani Cebrail (a.s.), İsa'ya (a.s.) mai teneffüv yani mai muhayyel üflemişti ya yani erkeklik hücrelerini buhar şeklinde üflemişti ya işte o nefh-i ruhide İsa'nın (a.s.) suret cesedi o nefh içinde mevcuttu. Ama latif halde idi. Eğer zaten oraya üflenmemiş olsaydı ondan zuhura çıkmazdı. Bir toprağın içine o tohumu ekmezsen o tohum ayniyle geriye gelir mi? Gelmez.

İşte her ne kadar nefh halinde görünmez dalgalar halinde nefhi Meryem'e duhul oldu ise de yani görünmez şekilde olanın içinde İsa'nın (a.s.) şekli şemali hepsi vardı. İşte bu yüzden de yalnız suret-i beşeri derken bizdeki suret-i beşeriye şeklinde değildi İsa'nın (a.s.) suret-i beşeriyesi. Latif olarak üflendiği için latif olarak zuhura geldi. Dışarıdan bakanlar onları kendilerine göre kayıtlanarak yorum yaparak kendi misaliyle kendisi gibi et kemik zanneti, ağır bir varlık olarak zannetti, halbuki latif bir varlıktı İsa'nın (a.s.) sureti dahi.

Çünkü onda ruh ağırlıklı idi “Ruhullah” onun için latif idi. İşte o yüzden O’nu asamadılar, astık zannettiler. Latif bir cesedi nasıl asacaklar ki, onlar astık zannettiler. Çarmıhtan indirdikten sonra da kaburga kemiğine mızrak sapladılar, onlar onu ne asabildiler ne de öldürebildiler. Çünkü latif bir bulutu asabilirler mi yahut bulutun içine bir şey sapla buluta zarar verebilir mi, yalnız bu onun biraz daha yoğunlaşmış halidir.

Mesela rüyada insan görüyoruz, hayvan görüyoruz, canlı yoğun bir suret şeklinde görüyoruz, neden çünkü aklımızdaki kıyasımız gündüz yaşadığı kıyaslarla kıyas yaptığı için eğer kıyasımız gerçek bir nurani kıyas olsa gece gördüğümüz o varlıkları letafetini anlarız, ama kıyasımız zahire göre şartlanmış olduğundan biz de onları öyle varlıklarmış gibi görüyoruz.

Yani maddi yapıda varlıklarmış gibi görüyoruz. İşte o zaman yaşayanlar da kendilerinden yola çıkarak kendine baktığı zaman et kemik ağırlığı nasılsa ondan kıyas yaparak İsa’nın (a.s.) vücud-u mübarekelerini yani ruhani vücutlarını da öyle kesif bir vücut zannettiler. İhtilafa oradan düştüler astık mı, asamadık mı, kestik mi, kesemedik mi diye ihtilafa düştüler.

İşte Ruh-u emin’in beşeri unsuru şekilde İsa’yı Meryem’e nefh ettiği vakitte cism-i İsa’nın tesviyesi ve O’nun suret-i beşeriyesi bu nefh-i ruhanide indiracı hakkındaki beyanatımıza delalet eden şeylerdir. Yukarıdaki sayfalarda İsa’nın (a.s.) cesedi veya İsa’nın (a.s.) cesedinde, bedeninde ortaya çıkan mertebe-i İseviyet konu edildi. Çünkü İsa (as) bir mertebenin zuhur mahalidir. Yoksa kendi şahsına has bir varlık değildir. Şahsına has olmakla birlikte bir meratib-i ilahi ortaya koymaktadır. Nasıl ki Musa (a.s.) museviyet mertebesini, İbrahim (a.s.) İbrahimiyet mertebesini, Âdem (a.s.) Âdemiyet mertebesini, Muhammed (s.a.v.) Hamdiyyet mertebesini, Ferdiyet mertebesini ortaya getirmişse cesed-i İseviyenin varlığında da mertebe-i İseviyet zuhura geldi.

Suret-i beşeriyesinin tesviyesi nefh-i ruhide mündemiç idi, yani Cebrail (a.s.) Meryem anaya iseviyet mertebesini nefh ettiği zaman o rutubette vermiş olduğu nefhada İsa (as) ın cesedi suret-i beşeriyesi o nefh de var idi, içinde var idi. Ama latif olarak vardı, görüntüde değildi. *İşte Ruh-ul Eminin yani Cebrail (a.s.)ın beşeri unsuri suretinde yani anasır suretinde yani erkek suretinde misallenmiş temsil olarak İsa'yı Meryem'e nefh ettiği vakitte içindeki varlığı hakkındaki beyanatımıza delalet eden şeydendir ki Hakk Teala kendi nefsini (sükûn-i fâ ile), yani "Fa"nın sükunu ile ifade etti.*

İşte Rûh-i Emîn'in Yani Cebrail (a.s.) beşer-i unsurî suretinde başka bir surete girerek beşer toprak suretinde ama elini dokunmak istesen O'na dokunamazdın, elin içinden bulutun içinden geçtiği gibi geçer giderdi. Meryem ana bu ilmin farkında olmadığı için O'nu eski şartlanmalarına göre kıyas yaparak normalde bir erkek insan zannetti. "Ondan Rahman'a sığınırım" dedi. İsa'yı Meryem'e nefh ettiği vakitte cism-i İsa'nın şekillendirilmesinin ve onun sûret-i beşerîsinin bu nefh-i ruhanî içinde olma hakkındaki beyanâtımıza delâlet eden şeydendir ki, Hak Teâlâ kendi nefsini (sükûn-i fâ ile), yani "Fa"nın sükunu ile ifade etti.

(S.a.v.) Efendimiz'in lisâniyle vâki' olan ya'nî "Ben nefes-i Rahmân'ı Yemen canibinden kokusunu alıyorum " hadîs-i şerifinde "nefes-i rahmanı" ile (feth-i fâ ile) vasf eyledi. Hani yemende Veysel Karani var, O'nun kokusunu oradan alıyorum diye zahirde ifade ederler, halbuki Rahman'ın kokusunu almaktadır, yemen dedikleri de "Eymen" vadisi, sağdan alıyorum yani "Akl-ı Kül" den alıyorum diyor, yemen dedikleri o Arabistandaki Yemen değildir, zahir ehline göre de öyledir, hakikat ehline göre Yemen, Eymen, yemin, yani sağ taraf.

Tur-u Sina'nın sağ tarafından Musa'ya (a.s.) da seslenildi. 20/12

اِنِّي اَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ اِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

20/12- Ben şüphesiz senin Rabbinim. Hemen ayakkabılarını çıkar, çünkü sen kutsal bir vadi olan Tuvâ'dasın.

Soldan değildir çünkü sol nefs-i küldür. Sağ taraf Akl-ı Küldür. İşte nefes-i rahmani bakın bize de ancak sağımızdan geliyor. Nereden akl-ı külden gelir. O akl-ı külü faaliyete geçirmek suretiyle Rahman'ın nefesi sana ancak oradan gelir. Şeyhinden gelmez. Ama şeyhin bu işin ehli ise sana onun yolunu gösterir. Başka bir şey olmaz.

Hani Allah'a en hoş gelen şeylerden birisi de oruç tutanın ağız kokusudur diyor ya, işte orada oruç tutmak suretiyle kendi varlığından soyulmuş olan kimse nefes-i rahmaniden başka bir şey değildir. O'nun ağzından çıkan nefes-i rahmanidir. İşte o oruçlunun rahman kokusu Rabbına hoş geliyor. Yoksa bizim midemizden çıkan asitlerin, gazların kokusu değildir. Efendimiz onu demek istiyor. Oruç tutanın nefesi aksine ağırlaşır, yani daha ağır kokar. Ağız kokusu dediği ağız, dişden oluşan bir ağız değildir, leb-i derya kokusudur. Yani Rabbının oraya olan meylini yani hangi leb-i deryadan Hakk Zat'i tecelli oluyorsa orasının kokusu bana hoş geliyor diyor. *Zîrâ kavl-i Nebî, kavl-i Hak'tır. Nitekim âyet-i kerîmede (Necm, 53/3) buyrulur.*

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى

Necm (53) / 3- O, kendiliğinden konuşmamaktadır.

İmdi nefs-i Hak vasıflanmış ve nefes-i rahmânî O'nun sıfatı oldu. Halbuki her bir vasıflanmış hangi sıfatla vasıflandırılmış tavsîf ise, bu sıfatın luzumlu olduğu şeyin tamamında, o sıfata tâbi' olmak lâzımdır. Ya'nî sıfatın maiyetinin tamamı vasıflanmışa da nisbet olunur. Binâenaleyh sıfat olan "nefes", ne şeyi luzumlu olursa, soluyan dahi o şeyin varlığına sahip bulunur.

Ve sen "nefes"in müteneffiste ne şeyi luzumlu olduğunu bilirsin. Ya'nî "nefes" dahilde bulunan havayı dışarı çıkarmaktır ki, nefh etmeyi gerektirir. Ve bu içerideki hava

dışarıya çıkarılmadığı vakit, ıztırâb ve sıkıntı hâsıl olur. Yani içimizdeki nefesi biraz tutalım bize ızdırap, sıkıntı verir yani dışarı çıkmak istiyor, bizi buna mecbur ediyor, işte o anda nefes amir, kişi memur olmaktadır. *Binâenaleyh teneffüs ızdırabı gidermede lüzumludur.*

Ve havâ-yı dahilî ihraç olunacağı esnada ses çıkarılmak murâd olunursa, bir insan isterse ses çıkarmadan bu nefesi verir biraz ses çıkarsa tabi olarak "Huu" diye ses veriyor, işte biz her nefesimizde hani halk arasında bir tekerleme vardır, kolay kazanıp kolay kayıp ettiğinde "Haydan gelen Hu ya gider" derler. Halbuki bu o kadar müthiş bir laftır ki Hakkani ve Rahmani bir laf ki bakın "Hay" dan geldi, Allah'ın "Hay" esmasından geldi, "Huu" esmasına gitti. Yani bedavadan geldi bedavadan gitti zannediyoruz.

Bunu söyleyen çok akli derin olarak söylemiştir, "Hay" esmasından gelen "Huu" diye huya gitti demektir. İşte bir nefesimizi sessiz olarak vermek vardır, bir de bunu bir sesle çıkarmak murad olunsa yani herhangi bir şey konuşmak istense konuşmak da nefes ile oluyor işte nefesin seslendirilmesi ile oluyor. Boğazdan çıkan nefesi ağızın içinde belirli yerlere vurdurarak nasıl çalma aletlerinin belirli noktalarına basıyorsun do, re, mi, fa, …diye sesleri çıkartıyor, biz de dil ve dudak hareketi ile alfabe seslerini çıkartıyoruz.

"elif harfinden "yâ" harfine kadar her birisinin mehâricinden geçirildiği takdirde bu hurufat meydana çıkar. Bakın nefes evvela hayatımızın devamını sağlıyor, hayatımızın devamı sırasındaki münasebetlerimizin karşılıklı anlaşılmasını sağlıyor. Yani konuşmamızı sağlıyor. Daha ileriki merhalelerde bu konuşmaların içerisinde kullandığımız kelimelerin de özüne nüfuz ederek bu sefer nefes-i rahmaniye dönüşüyor. O zaman nefes-i rahmani oluyor. Ondan evvel ki nefes-i beşeridir. Yani nefes alıp vermemiz şu fizik bedenimizin yaşamasını sağlıyor ve de beşeri şekilde kelimeleri kullanıp dünya sistemimizi meydana getiriyor, ama o kelimelerin hakikatlerini idrak ettiğimizde öylece konuşmaya başladığımızda aynı nefes "nefes-i rahmani"

oluyor. Bakın bunların hepsi bizde mevcuttur. Her bir sesin harfin çıkış yerlerinden çıkarıldığı takdirde bu huruflar meydana çıkmış olur, ayan olur. *Harflerin terkibi ile kelimeler meydana gelir, böylece nefes hurufat ve kelimelerin meydana gelmesi için gereklidir.*

İşte her bir teneffüs edende nefesin bunları luzumlu olduğunu sen bilirsin. Ve senin bu bilişin zevkîdir. Çünkü senin nefsinde vâki' olmaktadır. Eğer sen nefsinde isen bunu bilirsin, değilsen konuşur konuşur geçip gidiyorsun işte orada konuşan senin hevan oluyor kendin olmuyor, istersen Hakk muhabbeti yap heva içerisinde olan bir Hakk muhabbeti o da seni bir yere götürmüyor. O zaman hayalinde vehm ettiğin bir Rabbınla münasebet kuruyorsun sen zaten hevadasın, hayeldesin, hayal ettiğin Rabbında hayal, hayalden de hayal çıkar daha çok hayalimizi şişiririz.

O zaman nefes-i rahmani faaliyete geçmez. Nefes-i Rahmani faaliyete geçtiği zaman senin önce bu hayallerini o söndürür. Bakarsın ki iş hiç öyle vehm ettiğimiz gibi değilmiş, çünkü senin nefsinde vaki olmaktadır. Bu bilişim zevkidir, nefsinde vaki olmaktadır ama sen eğer nefsine sahip çıktın ise sahip olmuşsan, yani kimliğine ben neyim sorusunun cevabını vermişsen bulmuşsan işte o zaman konuştuğun her şey hevandan olmaz. 53/4 ayetinde buyurur

اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُوحَى

Vahy ile konuşur, tabi vahy ile konuşan peygamberlerdir, diğerleri de ilham ile konuşurlar. Ama nefsiyle konuşmazlar, nefsinden konuşmazlar. Oraya ulaşamayan hangi mertebede olursa olsun dışarıdan hangi mertebede olduğunu söylerlerse söylesinler o nefsinden konuşmaktadır. *Şimdi nefes-i ilahi dahi böyle ise nefhi gerektirir,* yani nefesi ilahi dahi böyle bir nefes gerektirir.

Velâkin Hak, insanlar gibi hâriçten hava almağa muhtaç değildir. İşte ne zaman O nefes-i rahmani ile bütün içindeki nefesini dışarıya verdi, dışarıya çıkmış olan nefes-i rahmani kendindeki her bir manaya birer elbise giydirerek onları

sonsuz aleme yaymış olur. İçindeki esma-i ilahiyelere birer vasıf vererek, birer kimlik vererek, birer elbise giydirerek onları bütün bu aleme yaydı. Çünkü onun dışarıdan almaya ihtiyacı yoktur.

Onun verdiği nefes zâtında mündemiç olan bilcümle nisbetlerin ızhâriyle nisbet-i rahmâniyyesinin rahata erdirmesidir. Yani Cenab-ı Hakkın Zat'ında bulunan esma-i ilahiye iç bünyede kaynamaktadır, her biri birer istihkak talebindedir. Faaliyet sahasına geçmesi lazım ki faaliyet göstersinler. Şimdi sende bir sürü ilmin olsun sen onları yapmazsan nasıl fayda sağlayacaksın veya kimler senden fayda sağlayacaktır. İşte bakıyorsun ki bunlara ihtiyaç vardır, içerideki o bilgi beni çıkar, beni çıkar ortaya diye onu zorluyor içeriden.

İşte ne kadar dışarıya çıkardı, faaliyete koydu sendeki nefes-i rahmani sana ait olan tarafını zuhura çıkmasından başka bir şey değildir. Gerek verdiği nefes, gerek manalar olarak elinden çıkan şeyler dahi nefes-i Rahmaninin zuhurundan başka bir şey değildir. Sanat olarak yaptığın elinden çıkanlar dahi işte o senin içinden çıkıyor ama bunlar ilim vasıtası ile çıkıyor. Bir usta sanatı işliyor, eli vasıta oluyor, içindekini yapıyor, elinde olan aklında olan programında olan şeyi böylece zuhura çıkarmış oluyor.

Yani kişi ne iş yapıyorsa kendisinin, nefes-i rahmanisinin orada zuhura çıkmasıdır. Bunun ilmine sahip olmazsak gafletle yapmış oluruz. O zaman da hiçbir şeyden haberimiz olmaz. Ben yaptım diye onu nefsimize bağlarız, bir de benlik sahibi oluruz. İşte bu da nefes-i rahmaninin, rahmaniyetin rahatlamasıdır. Bu alemleri yaymamış olsaydı nefes-i Rahmani ile dışarıya vurmamış olsaydı o içeride sıkıntı halinde olacaktı. Ve de isimlerine, sıfatlarına, haksızlık edecekti Cenab-ı Hakk.

İşte bu haksızlığı yapmamak için bunları hep dışarı çıkardı, onlara birer şahsiyet, birer kimlik verdi ve bu alem böylece ortaya geldi. Bir profesör ne kadar ilim sahibi olursa olsun içindekileri zuhura çıkarmadığı sürece o batında kalmış olur, yok hükmündedir. İşte bu alemleri halk etmemiş

olsaydı kendi a'demiyetinde zulmetinde amaiyetinde kalmış olurdu, hiçbir şey bilinmezdi. O zaman kendisi de bilinmezdi. Bir şey bilindiği zaman değer kazanır. Bilinmeyen şey ne kadar çok değerli olursa olsun bilinmediğinden kıymeti yok hükmündedir.

Zîrâ adem-i zuhur sebebiyle, yani zuhur edememe sebebiyle yani iç bünyede kalma sebebiyle onun nisbetlerinden bir nisbet olan Rahman ismi yani Hakkın sıfatlarından olan Rahman ismi sıkıntıda ve zuhura çıkamama haliyle ıztırâbda bulunduğundan ve *Rahman ismi bütün esma-i ilahiyeye muhit olmakla diğer nisbetler dahi, bu ıztırâb-i ademiyyet içinde kaldığından,* hani bir kişinin sanatı dışarı çıkmadıkça ademde, yoktadır, işte yokluk ızdırabı budur. Dışarıya geldiği zaman var olmuş oluyor. *İşte var olamadığının sıkıntısını çekmektedir nefes-i ilâhî onları bu habs-i ademiyyet ıztırâbından salıverdi.*

İşte böylece rahmanın nefesi esma ve sıfât-i ilâhiyyeden ibaret olan hurûf-i 'âliye ali harfleri gördüğümüz bütün bu varlık cenab-ı Hakkın harflerinden başka bir şey değildir. Bunlar huruf-u aliyedir. Yani âli harflerdir. ve fa'âle ve müssireyi; ve bu alemin halkiyetinden ibaret bulunan ve hurûf-i sâfile ve münfaile ve gereklidir. O kelimat esma ve sıfatta iken âli kelimeler zuhura geçtiği faaliyete geçtiği zaman sakin olmuş oluyor. Bu harfler münfail ve müessir yani tesir eden ve müessir olan bu da gereklidir.

Ve bu hurûf-i 'âliye ve sâfilenin birbirleri ile rekib etmelerinden yani birbirlerine kaynaşmalarından vücûd-ı mutlakın muhtelif mertebelerinde kelimât-ı ilâhîyye ve kevniyyenin taayyünlerini gereklidir. Yani ali ve safi kelimelerin birbirleri ile olan kaynaşmalarından vücud-u mutlakta mertebeler meydana gelir.

İşte nefes-i ilâhî bu zikr olunan şeyleri bunlar onda gerekli olduğu için âlemde görülen suretleri kabul etti. Yani batınlarında nefes-i Rahmani ali ve safi cisimlerden meydana gelen bu kainat, bu mütekevvinatta görünmeye başladı, görüntüye gelmiş olan bunları kabul etti. Yani hayvan, hayvanlık yapabilme kabiliyetini cesed olarak kabul

etti. Orası safi içindeki ruhu da ali hükmünde, ali ve safi birleşince de hayat meydana geldi.

Böyle olunca nefes-i ilâhî, alemler suretleri için hayali bir cevher gibidir. Halbuki nefes-i ilâhînin suver-i âlemden luzumlu olduğu şey tabîatın aynıdır, gayri değildir. Yani nefes-i Rahmaninin bütün bu alemde görünüşü tabiattan başka bir şey değildir. En uç noktada meydana getirdiği şey bu alemlerdir. Bunun ismi de tabiattır. Zat'ı ilahiyenin suret şeklinde görünmesinden başka bir şey değildir. İşte ne kadar fizikçiler ilimde ileriye giderse gitsin, kimyacılar ileriye giderse gitsin onlar sadece madde en uçta zuhura gelen şeyi incelemektedirler.

Halbuki onun nasıl meydana geldiğinin farkında değildirler. İşte şu bölümleri okusalar kendi uzman oldukları yönde çok daha ileri giderler. Bunlar akl-ı külden gelen şeyler onlar akl-ı cüz ile yani nefsleriyle, beşeriyetleriyle araştırdıklarından o da belirli perdelerle perdelenmiş olduğundan daha ileriye geçmeleri çok zordur.

Misâl: *İnsan zemheride pencerenin camı üzerine bir müddet nefesini ihraç edip nefh etse, o nefes derhal cam üzerinde yoğunlaşıp buğu şekline girer. Ve soğukluğun şiddeti sebebiyle o buğu bir takım muntazam çiçeklere benzer şekiller hâsıl eder. İşte üfürülmüş olan insan nefesi bu görülen suretleri kabul etti.* Yani nefes o şekilleri kabul etmiş oldu. Şimdi nefesini cama verirken şu şekilde olsun, bu şekilde olsun demedi ama o şekilleri almak kabiliyeti vardı senin üflediğin nefeste.

Nefes-i rahmanide ne varsa nefes-i insani de de o vardır. Ama nefes-i rahmanide sonsuz, nefes-i insanide belirli şekildedir. İşte soğuk ile karşılaştığı zaman vücut buldu, içinde iken o nur hükmünde idi, ruh hükmünde idi, nefes yani ali idi, zuhura çıkıp da safi olunca orada şekil meydana geldi işte bunun gibi bütün alemde ne varsa o nefesin yoğunlaşmış şekli bu şeyleri kabul etti. Demek ki nefes-i insanî cam üzerinde husule gelen buz suretleri için ilk madde cevheri gibidir.

İmdi nefesin latifleşmesini îcâb eden şey hararet ve kesifleşmesini mûcib olan şey ise soğukluktur. Verdiğin nefes hararet ile oraya gitti, yani sıcak olarak oraya gitti, ölüden neden nefes çıkmıyor, çünkü içinde nefes-i Rahmani yok da ondan. Bakın anasır-ı erbadan insan öldüğünde ilk çıkan en üstteki olan havadır. İkinci çıkanı ateş, ölünün sıcaklığı zamanlar azalır cesed soğur, kendi kemalatına göre çıkıyor, üçüncüsü sudur, cesed zamanla kuruyor, dördüncüsü de topraktır.

Anasır-ı Erbadaki en elttaki en son çıkıyor. İşte hararet tekasifine mucib oldu, yani çıkmasını sağlayan hararet, kesifleşmesine mucib olan şey ise bürudettir, yani soğukluktur. Eğer biz şimdi onu sıcak bir şey üzerine verseydik bir şey olmazdı, oluşması için zıddının olması lazımdır. Soğuk yüzey üzerine üflendiğinde onun hayat bulucusu olduğundan orada yeni bir hayat meydana geldi.

Ve hararet ile bürudet (Soğuk) tabiattır; yani tabiatın özelliklerindendir ve cam üzerinde zahir olan buzlar ise soğuğun hakikatidir (ayn-ı bürûdettir). Şu halde nefes-i insanînin cam üzerindeki buz suretlerinden luzumlu olduğu şey tabîatin aynıdır, gayri değildir. Yani dış tabiatın aynı olduğu gibi senin tabiatın da aynıdır. Çünkü senin tabiatından çıkmaktadır. O halde dış tabiatta ne varsa sende de o vardır. *"Mü'minine bil gaybi" nefes mertebe-i lâ-taayyünde "yüce (âlî)dir; ve mertebe-i tekasüf ve taay-yününde ise aşağı (sâfil) dir.*

Yani nefes-i rahmani aleme yayılmazdan evvel la taayyün mertebesinde yani taayyünsüzlük mertebesinde, zuhurda olmayan iç bünyede iken isimler ve sıfatlar iç bünyede iken, zuhura çıkmamış halde iken alidir yani yücedir. Zuhura çıktığı zaman kesif, yoğunlaştığından safil (aşağı)dır. İşte kelimelerin aslını bilmeye gerek olduğu ihtiyacımız olduğu buradan da anlaşılıyor. Safil, süfli dediğimiz zaman hep aşağılık aşağılık kötü şeyler zannediyoruz. Halbuki "safil" ağırlık demektir, yük demektir, yani zuhura geliş meydana geliş demektir.

Alî de yüce demektir. Yani zuhur etmemiş manasınadır. Tekevvün latif halde olan alî, zuhur etmiş olan da kesafet etmiş olana da safil diyoruz. İşte "biz onu en güzel surette halk ettik, esfeli safiline reddettik" dediği bu, bu aleme indirdik, demek istiyor. Yoksa cehennemin cehennemi, kötülerin kötüleri aşağıların aşağısına indirdik, bizim anladığımız manada beşeri anladığımız manada süfliye indirdik demek değildir.

Şeriat mertebesinde öyle de anlaşılabilir, işte şeriat mertebesi itibariyle doğrudur, geçerlidir. Çünkü şeriatta ikilik vardır, ikilik de bunu gerektirir. Ama aleme tek bir vücut olarak baktığımızda manevi olanlar alî zuhur etmiş olanlar da safil hükmündedir. Esfeli safilini biz sefalet olarak görüyoruz, halbuki buradaki sefillik Zat'ı ilahiyenin yaygın bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Yani yayılmasıdır. Sefil denilen şey O'nun yayılması beşeri anlamdaki kelimenin manasıyla süfliyat kötülük, kötülüklerin kötülüğü gibi şey değildir. 95/4-5 ayetinde

﴿□﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿□﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ

Ahsen-i takvim üzere halk etmesi alî halini anlatmaktadır, mana olarak alî'yi anlatmaktadır. Vücut bulması da safilini anlatmaktadır. Eğer biz safil hale gelmeseydik bizler, bütün insanlar Hazret-i Peygamber bu safil hale gelmeseydi kimin neyden haberi olacaktı. Sonra burası safil dediğimiz yer aslında hazret alemidir. Yani burasının bir ismi de hazret-i şehadettir. Burası o kadar muhteşem bir yerdir ki alî'lik onun iç bünyesinde mevcut görünmüyor safillik suretinde mevcuttur.

Bunların ikisi ahsen-i takvimdir. En güzel suret demek budur. İçindeki özellik olmasa dışına suretine yansır mı, yansımaz, içinde ne varsa o zuhura çıkmaktadır. Bakın hazret-i insan deniliyor, insan-ı kamil, natık-ı insan, insan-ı natık, natık-ı Kur'an, deniliyor. İşte bu mertebeler safil

dediğimiz yerde kazanılıyor. Eğer bunlar bir üst mertebede olsa hiçbir şey kazanılmaz.

Birisi doktor olsun, alim olsun kafasında kaldığı sürece uygulayamadıktan sonra işe yaramıyor. İşte bu uygulama o alî olan biliş safil olan uygulamada meydana çıkıyor. O zaman hadi bakalım beşeri manada anlatılan "süfliyat" de. *İşte bu misâl gibi ilahi nefes sevgi muhabbet ile zuhuru ile üflenmiş olduğu için muhabbet de haydır, sevgi ateştir, yakıcıdır.* İşte alemdeki hararet de bundan geliyor, güneşin harareti dahi buradan geliyor.

Hani "küntü kenzen mahfiyyen" yani ben sevdim, muhabbet ettim işte bu öz içerisinde bütün bu alemlerin ateşi derecesi hepsi bunun içindedir. Hep muhabbettedir. Muhabbet olmayan yerde alaka olmaz. Muhabbet işte o sevgiyi gerektirir. Neticede bunun şiddetli hali aşkı getiriyor, ama aşkta kaldığımız zaman ikilikte kalmış oluruz çünkü aşk ikiliği gerektiriyor. İşte ancak o aşktan her ikiden birinin yanması neticesinde hubbiyet ortaya geliyor işte muhabbet budur.

Aşktan sonra zuhur eden muhabbet Muhammed'in (s.a.v.) yakıynlik halini getiriyor. İşte her birer varlığımızın ve her bir varlıkta mesela bir kedi yavrusuna nasıl muhabbet ediyor, nefes-i rahmanideki "huu" diye terkib edilen hubbiyetten, Cenab-ı Hakk bu alemleri niye halk etti kendindeki esma-i ilahiyenin görüntüsünü sevdi, görüntüsünün meydana gelmesini istediği için içindeki sıkıntı dediği şey onu ortaya çıkarıp o sıkıntıyı ortadan kaldırması haşa Cenab-ı Hakk sıkılır mı, ayrı konu, misal olarak bunu söylüyor, onu işte bu muhabbetle ortaya çıkarıyor, yani kendi Esma ve sıfatlarını seyretmeyi sevmesi için çıkarıyor, sevdiği için çıkarttı, işte ona muhabbet etti.

Bunları suret olarak zuhur etti, çıkarttı fakat sonra Zat'ının zuhuruna daha çok muhabbet etti, Zat'ı zuhura getirmeye çalıştı. İsim ve sıfatları alî ve safil olarak alemleri halk etti, Zat'ının zuhuru olarak da her ikisini birleştirerek insanda zuhura getirdi. Zat'ının zuhuru ile insanda seyrediyor. Bakın insan muhabbet-i ilahiyesi ile ne kadar

büyüktür. Yani alemlere baktığımız zaman alî ve safil ayrı ayrı görmekte iken insan-ı kamile baktığımız zaman alî ve safil birlikte görmekteyiz.

Çünkü bütün bu alemler kendi bünyesinde 18 bin alemi bünyesinde toplayan insandır. Yani insan-ı kamildir. Ama hangi insan, onu da inşallah göreceğiz. İşte bu misal gibi nefes-i ilahi, hubbul zuhur ile menful olduğu için nefes-i ilahi ilahi muhabbetle nefh edildiği için hardır, yani ateştir, sıcaktır. Merâtib-i süfliyyeye nüzulünde soğuma ile muhtelif suretlerde zahir olur. Yani bu har nefes-i rahmani soğuduğu zaman soğuklukla bu alemler muhtelif alemler zuhur etti. Soğuduğunda kalıplaştı şekil aldı.

Nasıl insan soğuk camın üzerine sıcak nefesi verdiği zaman şekillenme oluyor, işte bunun gibi bütün bu alemler nefes-i rahmaninin sıcak olan nefesi rahmani bu alemde soğuduğu zaman kalıp şeklinde yoğunlaştı ve bu alem ortaya çıktı.

Ve "tabîat" ulûhiyyetin zâhiriyyeti olduğu cihetle, yani Zahir esmasının zuhur mahali bu alemler,

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ
السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ

15/85-Biz, semâları ve arzı ve ikisi arasındakileri Hak olarak yarattık! Kesinlikle o Saat (ölüm) gelecektir.. O hâlde, hoşgörü ve Hakkanî görüş ile davran.

15/85" Halakas semavatı vel ardı ve ma beynahuma bil Hakk"

Bu ayette Cenab-ı Hakk bu alemleri Hakk olarak halk etti. Hakk esması bu alemlerin batını, Zahir esması da bu alemlerin zahiridir. Hak esmasının arasına bir lam "ha"nın üstüne de bir nokta konduğu zaman "hâlk" oldu, biz ona halk diyoruz. İşte biz onu basitleştiriyoruz aklımızda sefil ediyoruz.

Halbuki Cenab-ı Hakk hâlk diyor, yani kendi zuhurunu Hak esmasının batından hâlkiyeti ile bu uluhiyetin zuhuru ile tabiat ismini aldığından zuhura getiriyor biz ona halk diyoruz, halt ediyoruz. Mana tamamen bozulmuş oluyor.

İlahi *sevgi harereti vücûd-i mutlakın merâtib-i ulviyye ve süfliyyesinde sâridir*. Yani bu hararet, muhabbet ve sevgi ulvi alemde de süfli alemde de mevcuttur, saridir, bakın mevcut başka sari başkadır, sirayet etmiştir her bir zerresine sirayet etmiştir. *Zîrâ bu âlem-i şehâdet, ki mertebe-i süfliyyedir, eğer onda hararet olmasa hayât olmaz idi.* Yani bu alemde nefes-i Rahmaninin sıcaklığı harareti olmasaydı bu alemlerde hayat olmazdı. *Ve hayât bulunmayınca da zuhur mümkin olmaz idi.*

Mısra':

Huda âşık, Resul âşık, bütün kevn ü mekân âşık.

Aşkı da üçe bölmüşler nasıl insanın kimliği üç ise aşk-ı hayavani, aşk-ı izafi, aşk-ı mecazi, aşk-ı ilahi. Burada hub-ul ilahiyi söylemek istiyorlar. Tabi o ilk anda aşk dediğimiz şey hubbun şiddetle zuhura gelmiş halidir, kim ki aşıkına canını feda etmiyorsa o aşk noksandır onu tamamlamaya bak. Veya ben aşıkım diye bu iddiada bulunmasın.

Cenâb-ı Şeyh-i Ekber (r.a.) Fütûhât-ı Mekkiyyelerinin yüz doksan sekizinci babının on birinci faslında buyururlar ki: "Nefes-i rahmânî, dâima yönelmededir. Yani yönelmededir, hep akıştadır, yani kesintisi olmaz. Nefes-i Rahmani ezelde bir defa "Huu" dedi de bütün alemler halk oldu sonra nefesi kesildi değildir. Orada bahsedilen başlangıcıdır bu işin nefes-i rahmani yönelmektedir, her an bu alemlere yeni hayat vermektedir. Eğer nefes-i rahmani olmasa bu hayat nefes-i rahmani kesildiği anda bütün bu alem ademe gider yokluğa gider.

Ve "tabîat", emr-i ilâhî iptal olmamak üzere, bu nefes-i rahmânî için, dâima birtakım suretler tekvîn eder. Şimdi nefes-i Rahmanın zuhura çıkması için suretlere ihtiyaç vardır, işte cenab-ı Hakk emr-i İlahi bunları kevn, tekevvün ettirir, suretler de nefes-i Rahmani zuhura çıksın diye.

Zîrâ emr-i ilâhînin ta'tîli sahîh değildir. Yani son bulması mümkün değildir. *Böyle olunca ilahi tesir eden isimler erkeğe ve "tabîat" ise kadına benzer. Erkek amil, kadın mamul, amilin onun üstündeki tesiri ile meydana gelir, mesela cinsiyet gözetmeksizin bir kadın örgü yaptı, yemek yaptı, işte o işi işlerken kendisi erkek hükmündedir.* Çünkü amil, faildir fiil edendir. O ördüğü örgü de tesir alan olduğu için kadın hükmündedir.

Kadın kadın olduğu halde yaptığı ameliye er hükmündedir. Yaptığı yemek kadın hükmüne geçmiş oluyor, yemeği yapan kadın da olsa onun üzerinde olan iradesi dolayısıyla amil olması dolayısıyla er hükmündedir. O erlik hükmünü alan, ona boyun büken de nisa, hanım hükmündedir. Bakın hanım nerede yemek neredwhedir, ama işin aslı budur. İşte tabiat da kadına benzer, erkeğin faaliyetinden yani fiilinden hay olmasından, kadın nasıl mahmul olup yani hammal olup bir suret doğurursa yani bir çocuk meydana getirirse tabiat dahi esma-i ilahiyenin faaliyetinden öylece mahmul yüklü olup birtakım suretler doğurur.

Bunlar ötelerde olan hadiseler değildir, göz önünde olan hadiselerdir. Bu alemin içinde olmaktadır. Erkeğin fâiliyyetinden kadın nasıl yüklenilmiş olup bir suret doğum yaparsa, "tabîat" dahi, esmâ-i ilâhiyyenin fâiliyyetinden öylece mahmul olup bir takım suretler doğurur.

Nefes-i rahmânî bâtın ve "tabîat" zahirdir. İşte nefes-i rahmani âli, tabiatta safildir. Yani zahire geldiği zaman safil olur. *Ey mü'min-i mütefennin/fen bilgisi, sonsuz gök yüzünde mütekevvın olan ve peyderpey olmakta bulunan parlak bulutların ve adetsiz maddi cisimlerin (ecrâm-ı bî-adedin) ve onların üzerindeki suretler ve cisimlerin nereden geldiklerini iyice etraflıca düşün.*

İşte tasavvuf ilminin içinde bütün ilimler mevcuttur. Öz olarak ana olarak var zaten tasavvuf ilmi her şeyin özüdür. Çünkü tasavvuf ilmi Allah bilgisi, Hakk bilgisi, Hakk ilmidir. Her şeyin kaynağı Hakk olduğuna göre Hakk ilmi de varsa neticede bütün ilimler Kur'an-ı Kerimde olduğu gibi işte

Hakk ilminde mevcuttur. *İmdi kesif maddi cisimlerden terkîb eden unsurlar, "tabîat"ın suretlerinden bir suret olduğu gibi, yani anasır-ı erba dört olduğu gibi bunlar tabiatın birer suretidir, yani ham maddesi, ana maddesidir, bu maddi cisimlerden tevellüd eden şeyler dahi yine tabîatin suretlerinden bir surettir.* Yani dört ana unsurdan meydana gelen diğer unsurlar da tabiatın suretlerinden birer suretlerdir.

Ve "anâsır"dan murâd yani unsurlardan ana maddelerden murad kimyada bahs edilen azot, karbon, müvellidü'l-mâ', müvellidü'l-ekşilik, demir, bakır, çinko, kalay, kurşun ilh.... gibi basit şeyler ile, bu basit şeylerden birleşen su, ateş, havâyı atmosfer ve toprak gibi maddelerdir. Ve unsurların fevkinde olan şeyler ve ondan mütevellid olan şeyler dahi kezâlik suver-i tabîiyyedendir. Çünkü bu alemin hükmü altındadır. Yani nefes-i Rahmaninin hükmü altındadır.

"Anâsırın fevkinden murâd maddi cisimler arasındaki fezadır. Ve fezada maddi cisimleri terkîb eden boşlukta yer kaplayan kesif maddelerin unsurları elbette mevcûd değildir. Fakat orada boşlukta yer kaplayan kesif maddelerin unsurları adem-i vücûdu mutlaka boş olmayı ve boşluğu iktizâ etmez. Yani bu alemler gökyüzünde gördüğümüz boşluk değildir. İçinde maden, toprak, hava yok olunca biz boş gibi görüyoruz.

Nitekim fen erbabı bu halde "esîr" ta'bîr ettikleri seyyâre-i rakîkanın vücûdunu farz ve istidlal eylerler. Yani bu arada semavatta gök yüzünde sonsuz fezada gezegenlerin arasında galaksilerin arasındaki boşluklar diyelim çünkü galaksinin sınırları içerisinde bir doluluk var, orası ayrı bir alemdir. Çünkü o galaksinin kendi bünyesidir, ihata edilmiş sarılmış ama galaksiler arası boşluklar var, gerek galaksiler arası boşluk, gerek galaksideki boşluk buna hareket halinde ve incecik varlıklar zar gibi incecik varlıklar su buharının tanecikleri gibi böyle bir şeyin varlığını farz ve birlikte delalet ederler,

İşte seyyârât-ı seb'a ki, yedi seyyara ki "arz" dâhil olmadığı halde, arzdan nazar eden bîr kimseye göre yani yeryüzünden bakan bir kimseye göre üstünde olmak i'tibâriyle onlara "semâvât-ı seb'a (semalar yedilisi) " ta'bîr olunur. Yalnız "seba semavatin tibaka" dediği bu değildir, bu yedi seyyarenin kendi semalarıdır. Kendi seyirleri bu bizim dünyamızla ilgilidir. Yani güneş sisteminin içindeki gezegenlerdir bunlar.

Ama "seba semavatin tibaka" o tabaka olarak gök yüzü bir başka alemdir. Oralarını bilmiyoruz biz birinci semayı ancak görebiliyoruz. *Ve onlar Utarid, Zühre, Merîh, Müşteri, Zuhal, Üranus ve Neptün gezegenlerinden ibaret olup güneşin etrafında devr ederler. Ve herbirinin arasında bulunan milyonlarca merhale mesafede unsurlar bulunmadığı cihetle, yani unsur, madde haline gelmiş şey katılaşmış gözle görülen şey bulunmadığı cihetle bu mesâfât unsurlardan mürekkeb olan maddi cisimlerin gezegenlerin üstündedir. İşte bu uzun mesafelerde "ulviye ruhlar" mevcûddur.*

Ve bu ruhlar dahi tabiat suretlerindendir. Şimdi ervah-ı ulviyye, dediği mana aleminde ruhlar alemindeki ervah değildir, tabiata mensup olan ruhlardır. Ama tabiatlaşmamış, ulvi dediği odur. Yani beden kalıplarının içerisine girmemiş şimdi bizler de ruh olarak ulvi ruhlarız ama belirli bir bedene girdiğimiz için süfliye dönüşmüşüz zahiren süfli olmuşuz. İşte oradaki ruhlar tabiattan bir bedene bürünmedikleri için ulvi ruhlar hükmündedir ama anasıra bağlıdır, yine de buraya bağlıdırlar. Ve her birinin arasında binlerce merhale mesafede anasır bulunmadığı cihetle şimdi bizim anasırımız nereye kadar devam ediyor, dünyanın etrafındaki yer çekimi hava oksijen ne kadar varsa dünyamızı saran ne kadar hava varsa bizim anasırımız oraya kadardır.

Unsur yani yoğunlaşma hali ondan sonra anasır yoktur, ruhlar var, ulviyet var o şekilde ama bu ulvi ruhlar diyelim melekler diyelim göreve geldiği zaman anasıra girmiyorlar o zaman süfli oluyorlar. Onlar orada boşuna durmuyorlar

dünyaya geliyorlar burada bir görevleri var sıralarını bekliyorlar kaderleri gereği, nasıl her birimizin batın alemde ruhumuz olduğu halde ama görüntüde değildik, anne baba iştirakiyle belirli bir sistemden sonra o cesedin içine girdik, göreve başladık, faaliyete geçtik o zaman süfli olduk, görünür hale geldik.

İşte bu sonsuz seyyarelerin arasında sonsuz boşluklarda bulunan ruhlar belirli nefes-i Rahmani orada bırakmıyor, oradan birisi geliyor zuhura çıkıyor onun arkasından nefes-i rahmani yenisi geliyor, dolduruyor orasını boş kalmıyor. Ondan geldi de orası bitti diye bir şey yoktur. Bu akış böyle devam ediyor, bütün alemlere her taraflı hiç arkası kesilmeden devam ederek, işte bir yerde Rahmani olan bir yerde sıfati oluyor, sıfati olan esmai oluyor, esmai olan da ef'ale dönüşüyor.

Bütün esma-i ilahiye böylece zuhura çıkıyor işte devam ederek Zîrâ kendi mertebelerine göre bunlarda da zuhur vardır. *Ve "nefes-i rahmanı" ise bunlara nazaran bâtındır.* Bize göre orası latif, nefes-i rahmaniye göre kesif onlar yani ruh halinde oldukları halde Nefes-i Rahmana göre kesiftir. Nasıl buza göre su latiftir ama buhara göre su kesif, buhara göre de bulut kesiftir. *Ve bu ruhlar unsurların hakikatleri nisbeten bâtın ve unsurların hakikatleri ise bunlara nazaran zahirdir.*

Başka bir tabirle ulviye ruhlar, insanın nefesini ihraç ettiği vakit yavaş ve sessiz söz söylemesine ve unsurların hakikatleri ise açıktan ve ses ile konuşmasına benzeyendir. Nefesimizi verdiğimiz zaman sessiz olarak bunu verdiğimiz zaman, çıkarttığımız zaman, yavaş yavaş sessiz olarak anasırın meydana gelmesiyle cehren sada ile tekellümüne müşabihtir. Yani bir nefes-i Rahmanini veriyorken sessiz vermen onun âliliğine, ses ile vücut vererek, kelam ile bir şey söylediğin zaman o kelama vücut vermiş oluyorsun "ağaç" dediğin zaman içindekine vücut, "ağaç"ın vücudu sende hemen meydana geliyor, var ediliyor, yani o anda var ediliyor.

Her birerlerimiz burada bir şeyler var ediyoruz kimini söylüyoruz, kimini düşünüyoruz, kimiz dinliyoruz hep devamlı kevndeyiz, yani hep ilerleme hareket vardır. Uykudayken dahi bu devam ediyor, rüyalarımızla gerek kalbimiz çalışıyor her şeyimiz çalışıyor, her an bir şeyler üretiyoruz. İşte cehren sada ile bunun tekellümüne benzer yukarıda yapılan şeyler. *Ve göklerin ruhlarına ve onların hakikatlerine gelince, onlar unsurlara mensûbdur. Zîrâ onların cümlesi unsurların dumanındandır; ve unsurların dumanından doğmuştur. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de buyrulur. (Fussılet, 41/11)*

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ

Fussilet (41) / 11- Sonra buhar halinde olan göğe yöneldi. Ona ve yerküreye: "İsteyerek veya istemeyerek gelin." dedi. ikisi de: "İsteyerek geldik." dediler.

Hani Allah nerede idi bu alemleri halk etmezden evvel ashab-ı Kiramdan birisi sormuş "Ya Rasulullah Allah bu alemleri halk etmezden evvel nerede idi" diye. Altında ve üstünde bulut olmayan bir amada idi demiştir. İşte bazen bulut diyorlar bazıları da hava olmayan amada idi diyor. İşte ondan ilk olarak çıkması bu duman yani duhan diyorlar ona dumandan ibaretti, duman deyince soba bacasından çıkan isli duman geliyor, o duman değildir.

Cenab-ı Hakkın muhabbetinden meydana gelen bir buhar o bir rutubettir. İşte ne varsa esma-i ilahiyenin hepsi onun içerisinde mevcut idi. Ma'lûmdur ki fenn-i hâzıra nazaran fezada "esîr" ta'bîr olunan gayr-i kâbil-i vezn ve vasıflarını söylemek tavsîf seyyâle-i rakîkanın yoğunlaşmasından bulutlar peyda olur. Yukarıda "esir" diye bir kelime geçti, esir eski tabiatçıların, fizikçilerin düşündükleri şey bu alemin en küçük zerresidir. Ne ölçülebilir ne hesap edilebilir, bu esirle bütün bu alemin dolu olduğunu söylemektedirler. Bugün o atom olarak biliniyor, ama onlar bu ellerinde

cihazlar yokken bile böyle bir şeyin varlığını tahayyül etmişlerdir.

Gönüllerinden bu bilgi nefes-i Rahmani dediğin zaman zerre zerre onun fevkinde rutubet vardır, su vardır nefeste, o suda da her türlü özellik vardır, işte esir dediği şey bu aleme yayılmış olan nefes-i rahmanidir. Bu alemde zahir tabiatçılar fezanın üç ana şeyden terkip ettiğini düşünüyorlar. Biri karanlık, biri soğukluk diğeri de zamandır. Fezanın dokusunun bunlar olduğunu söylüyorlar. Halbuki sadece bu olursa burada hayat olmaz.

İşte kendi akılları ile çözmeye çalıştıklarından işte oraya takılıp kalıyorlar halbuki fezada değişik mertebelerde değişik varlıklar vardır. *Bu bulutlar gazdan ibarettir. Ve gaz ise dumandan başka bir şey değildir.* Yer altından çıkan gazlar bunlar değildir, yer altından çıkan gazlar tabiata mensup gazlardır. *Ve bulutların birlikte oldukları gâzât-ı müzîe meyânında müvellidü'l-mâ' ve azot keşf olunmuştur.*

Demek ki Kur'ân-ı Kerîm'in beyânına ve fenn-i hâzırında istidlaline nazaran semâvât aslında duman idi. Tabiat alimleri fenciler de bunu böyle bulmuşlardır. *Ve bu dumanın terkibi de basit unsurdan ibaret bulunan oksijen ve azot gibi şeyler idi. Şu halde gittikçe yoğunlaşan sıkışan kalınlaşan üzerlerinde cemâdât ve nebatat ve hayvanât gibi bir takım a'yân peyda oldu, Yedi sema anâsırdan terekküb ettiği gibi, onun gözle görülen a'yânı ve gözle görülmeyen ruhları da kezâlik buradan doğmadır.*

Böyle olunca semâvât-ı seb'adan mütekevvin olan melâike cinsinden bulunanlar da "unsuriyyûn"dur. 'Zîrâ semâvâtın cinsindendir. Yedi semavatta meydana gelen melaike cinsinden bulunanlar da unsiriyyun meleklerdir. Ve Âdem’e secde bunlarla yapıldı.

Malûm olsun ki, "Melek" kuvvet ma'nâsına gelir. Ve bu âlem-i kesifte birtakım kuvâ-yı unsuriyye olduğu fennen sabittir ki, bunlara "kuvâ-yı tabîiyye" derler. Yani tabi kuvvetler derler, *Kuvve-i buhâriyye, kuvve-i elektirikıyye,*

kuvve-i cazibe, kuvve-i ani'l-merkeziyye, kuvve-i ile'l-merkeziyye ilh... gibi.

Ve bu kuvvetlerin eserleri nazar-ı his ile görülebilir ise de, kendilerinin mâhiyet ve hakikatleri görülmez. Meselâ elektriğin hakikatini hiçbir kimse ta'rîf edemez. Yalnız eserlerin ve mevcudiyetini beyân edebilir. Lambada yandığını gördüğün zaman burada elektrik vardır, lambanın yanmadığı zaman elektriğin yok olduğu söylenir. His gözüyle bakıldığında varlığı anlaşılır ama hakikati bilinmez. Ve bu kuvâ külliyyâtı i'tibâriyle sayılabilir ise de, cüz'iyyâti i'tibâriyle sayısız ve hesap edilemezdir.

Onun için şerîatte ihbar buyrulmuştur ki, "Her bir yağmur tanesi bir melek tarafından inzal olnur. Bakın o ruhlar melekler, kuvvetler gökyüzünde bekliyorlar, ne zaman orada buhar oluşuyor soğuk ile tane oluşursa o taneyi oradaki melek alıyor, yere indiriyor, orada işi bitiyor ve ölüyor, sonra yeni melek geliyor. Onun görevi o damla ininceye kadardır.

Ve bir taneyi indiren melek bir daha rücû' etmez." Meleklerin ölümü nasıl anlaşılıyormuş, bunlar görülmediği için öldü mü, diri mi bilinemiyor. Efendimiz diyor ki meleklerin ölümü inkıtayı zikirdir diyor. Yani meleğin zikrinin kesilmesi onun ölümüdür diyor. *Fi'l-hakîkada yağmur tanesinin nüzulü hiç şüphe yok ki sath-ı arza bir kuvvetle nazil olur; eğer onlar kendi başlarına inmiş olsalar belki fezaya inemezler yan olarak giderler, rüzgar geliyor onları bu tarafa atıyor ve ondan sonra nazil olan tanenin nüzulü için masruf olan kuvvei evvelki kuvvetin aynı değildir. Ve evvelki kuvvetin rücûu imkânı yoktur.*

Yani bir yağmur tanesi bir kuvvetle yani bir melekle indirildiği zaman en son indiği yerde işi bitmiş sonlanmış olmakta yene gelecek olan yağmur tanesini yeni bir kuvvet indirmektedir. Bu kevn ve fesad yani oluşma ve bozulma devam etmektedir. Yani bir melek o işi gördü de tekrar başka bir iş yaptı manasında değildir. Evvelki kuvvetlerin dönüş imkanı yoktur.

Cereyân-ı elektrikî dahi böyledir. Yanan o bir melektir o ışık verdiği zaman onun işi biter motora gelen elektrik melek geldiği yerde o kadar süratli orada iş yaptığında yani zuhura çıktığında hemen ölüyor, ardından motorun dönmesinde etkin olan başka melek geliyor. *Sairleri de buna kıyâs olunsun.*

İmdi her bir kuvvet mezâhir-i ilâhiyyeden bir mazhardır. Yani zuhur eden ilahi zuhurlardan bir zuhurdur her bir kuvvet.

Ve her bir mazhar yani zuhur bir ism-i ilâhînin tebdîri tahtındadır. Binâenaleyh her bir zerre hayât-ı ilâhiyye ile hayy olduğu gibi, her bir kuvvet dahi öylece hayydir. İşte o kuvvet geldiği yere de hayat veriyor. Unsuri melaike dahi mezâhir-i ilâhiyyeden olmakla cümlesi hayy olup uhdelerine verilmiş olan vazifeleri îfâ ederler. Nitekim âyet-i kerîmede işaret buyrulur: 13/13

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَٓائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ

Ra'd(13) / 13- Gökgürültüsü Allah'a hamd eder. Melekler de O'nun korkusundan tesbih ederler. O, yıldırımlar gönderip onlarla dilediğin çarpar. Halbuki onlar Allah hakkında mücadele edip dururlar. O, azabı pek şiddetli olandır.

(Ra'd, 13/13) Ve "unsuriyyûn"un fevkinde, ya'nî ecrâm mâ-beynindeki milyonlarca merhale mesâfe-i fezada olan melâike, ya'nî kudret-i ilâhiyyenin mezâ-hiri "tabîiyyûn"dur. Yani sonsuz fezadaki melaike kudret-i ilahiyenin mezahiri olan tabiiyundur. Tabiyun melaikeleridir. *İşte bu melâike, tabîiyyûndan bulundukları için Allah Teâlâ onları, ya'nî mele-i a'lâyı ihtişam ile vasf eyledi: Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de buyrulur: (Sâd, 38/69) Zîrâ "tabiat' mütekâbildir.' Çünkü tabiatın varlığı, yekdiğerinin zıddı olan dört esâsın hey'et-i mecmuasıdır ki, onlar da hararet, bürûdet, yubûset ve rutubettir.*

مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَاءِ الْاَعْلَى اِذْ يَخْتَصِمُونَ

Sad(38) / 69- "(Melekler Adem hakkında) tartışırlarken aralarında neler geçtiği hakkında bir bilgim yoktu."

Suver-i tabîiyye bu dört esâs dâiresinde var olur. Gerçi yubûset ile rutubet, hararet ile bürûdetin neticesi ve yekdîgerinden zuhura gelmiş ise de, yubûset hararetin ve rutubet dahi bürûdetin aynı değildir. Herbirinin kendi mertebelerindeki iktizâât ve hükümleri başka başkadır. Binâenaleyh tabîatin bu esasları yekdiğerine karşılıklıdır. Yani sıcak ile kuru birbirine benziyorsa da yaş ile soğukluk birbirine benziyorsa da aynısı değildir.

Ve "tabiat" ulûhiyet mertebesinin zahiridir. Ve Uluhiyetin rükünleri dahi hayat, ilim, irâde ve kuvvettir. Şu halde hayat hararete ve ilim, burûdete (soğukluğa) ve irâde, yubûsete (katılığa) ve kuvvet, rutubete nazırdır. İşte tabiatta icad işi, bu zıtlıkların te'sîrâtı dâiresinde meydana gelir, Husûsiyle nefes-i Rahmanînin gerekli olduğu kâffe-i esmâ-i ilâhiyye "Mu'tî, Mâni'" ve Hâdî, Mudili" ve "Rahim, Müntakim" ve "Nâfi Dârr" gibi karşılıklı olup bunların mazharları tabîatte peyda ve müteayyin olur. Yani bu zıt isimlerin zahirleri tabiatta peyda olur meydana gelir.

Ve niseb-i ilâhiyye nisbetlerinden ibaret olan esmâ-i ilâhiyye arasındaki karşılıklı olduğu ancak nefes-i rahmanı verdi. Ve bu tekabül ise, zıddeyn arasında ihtişamı îcâb eder. İki zıtlık arasında husumet meydana getirir. Çünkü onlar biri birinin hangisi üstünse onu yok etmeye bakar. Yani ateş suyu söndürmeye bakar, su ateşi söndürmeye gayret eder, yani hangisi fazla ise az olanı hükmü altına alır. İşte bu karşılıklı zıtlaşma da hayatı meydana getirir.

Nasıl getirir bunların belirli derecede olgunluklarında yani birbirlerine üstün gelmeden birlikte kaynaşmalarından. Mesela un kurudur, su yaştır, eğer unu çok verirsen katılaşır ekmek olmaz, bir işe yaramaz, suyu çok versen unu az koysan o zaman hamur değil de un çorbası olur, ekmek olmaz. İşte ikisi de itidal üzere birbirine karışmasından yeni

bir hayat meydana gelir. Yani bir kuru ile bir yaş iki zıttın birleşmesinden yani husumetinden onlar güzel bir şekilde birbirleriyle karıştırılmamış olsalar, sulu veya kuru işe yaramaz olur. Ama o işi bilen tarafından miktarları ayarlandığında iki zıt bir araya geldiğinde yeni bir doğum meydana gelmektedir. Yani zıtlar bir kemalat meydana getiriyor.

----

28. Paragraf:

Sen bu hükümden hâriç olan zâtı görmez misin ki, onun hakkında âlemlerden gınâ nasıl vârid oldu? İşte bunun için âlem, onları îcâd edenin sureti üzere çıktı. Halbuki nefes-i ilâhînin gayri değildir. İmdi nefes-i ilâhî, kendisinde hararetten vâki' olan şey sebebiyle âlî oldu. Ve kendisinde bürûdet ve rutûbetten vâki' olan şey sebebiyle de sâfil oldu. Ve kendisinde yubûsetten vâki' olan şey sebebiyle de sabit oldu; ve mütezelzil olmadı. Sen tabibi görmez misin? Birine ilâç içirmek istediği vakit, onun kârûre-i bevline nazar eder. Onun rüsûb ettiğini gördükde nazcın kâmil olduğunu bilir. Binâenaleyh nazcda müsri' olmak için, ona ilâcı içirir. Ve ancak onun rutubet ve bürûdet-i tabîiyyesinden nâşî rüsûb eyler (28).

Ya'nî sen zât-ı ahadiyyeye çeşm-i mâ'nevî ile bakmaz mısın, yani Ahad olan Zat'a manevi göz ile bakmaz mısın yani basiret gözü ile bakmaz mısın ki o mertebede onun vücûd-i mutlakı tecellîden ve zuhur ve izhârdan nasıl istiğna sahibidir. Yani ahadiyet mertebesi tecelliden ve zuhurdan kevnden ganidir, orada böyle bir şey göremezsin diyor. Orada ilk zuhuru tecelli-i Akdes diyorlar, ahadiyetinden vahidiyetine tecelli etmesi ama bu tecelli kendinden kendinedir, dışarıya bir uzantısı yoktur. Ahadiyetinden tecelli-i Mukaddes olarak uluhiyetine tecelli etmesi ki uluhiyeti ilm-i ilahiye meydana çıkmış olmaktadır. İlahi program buradaki kendinden kendinedir. Yahut Zat'ından

sıfatlarınadır, buradaki tecellisi, işte burada alemlerden gınadır Cenab-ı Hakk yani buradaki gına yeter artık gına geldi deki “gına” değildir, gına; doymuşluk zenginlik hiçbir şeye ihtiyacı olmamak kendine dahi ihtiyacı olmamak.

Ne zaman ki vahidiyetinden uluhiyetine, uluhiyetinden de rahmaniyetine tenezzül ettiğinde işte üst mertebelerde Allah alemlerden ganidir. Ne zaman ki zuhura başladı, orada zuhurları ortaya çıktığından, kendi kendinin bazı özelliklerine muhtaç oldu yani ihtiyaç sahibi gösterdi. Ama o da kendine ihtiyaç sahibi olarak çünkü başka bir varlık olmadığı için gani olması, Zat’ında ihtiyaç olması, isim ve sıfatlarında yani sıfat, esma ve fiiline dönüştüğü zaman orada zuhur etmesi, kendinin kendine ihtiyacını hissetti. Allah Alemlerden ganidir, alemler, Allah’ın gani olduğu mertebede daha henüz zuhurda değildir. *Ve onun hakkında Kur'ân-ı Kerîm'de nasıl ya (Ankebût, 29/6)*

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

Ankebut (29) / 6- Hak uğrunda cihad eden kendisi için cihad etmiş olur. Çünkü Allah alemlerden müstağnidir. (O’nun hiç bir şeye ihtiyacı] yoktur.)

ya'nî "Allah Teâlâ hazretleri âlemlerin vücûdundan ganîdir" âyet-i kerîmesi vârid oldu.

Velâkin Rahmaniyet mertebesine gelince ilâhiye mertebeler ve kainat üzerine yayılan olunca, işte o zaman ganilik bitmiş oluyor, zuhur başlamış oluyor, bu hal Zât-ı Ahadiyyenin muktezâ-yı zatîsi ve Zati gereklilik olduğundan çünkü Zat’ı zuhur etmemiş olsa Rahmaniyeti itibariyle bu alemler zuhura gelmez. Zat’i gereklilik budur işte. Zatisi icabı ve kendi vücudunun görüntüye gelmesi nefes-i rahmaninin yayılması olduğundan, bir şey kendi nefsinden gına ile vasf olunamayacağından, yani kişi kendi nefsinden gani olamaz yani kendi nefsinden, varlığından ayrı olamaz, nefes-i rahmaninin yayılması vaktinde. Yani nefes-i Rahmani sonsuz alemlere salınıyor iken Zat’ın gınası burada söz konusu olmaz. Yani isim ve sıfatları ile vasıflanmamış olması

gına o demektir. Sadece Ahadiyeti ile vasıflanmış olması, ne zaman isim ve sıfatlarla vasıflanıp onlarla zuhura çıktığından gına hükmü bitiyor o zaman.

Zuhur başladığı zaman ganilik bitiyor. Ganilik bir şeye ihtiyacı olmamak demektir. Ama orada alemlerin zuhura çıkması için kevn olmasına ihtiyaç vardır. Yani görünmesine ihtiyaç vardır. O zaman ganilik bitiyor. Diyelim ki biz her şeyi unutalım iç alemimizde kendimizi zatımızı biliyoruz, bu gına, ganilik halidir. Ama ne zaman bir iş yapacağız faaliyete geçireceğiz o gınadan muhtaç hale geliyoruz. İhtiyaç haline geliyoruz. Elimize ihtiyaç var, ayağımıza ihtiyaç var, eşyaya ihtiyaç var, zuhura çıkmak için, ganilik orada bitmiş oluyor. İşte her ne kadar nefes-i rahmani Zat'ına gınaya bağlı ise de ahadiyet itibariyle ama zuhura geldiği zaman bu ayet-i Kerime إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ alemlerden gani olamıyor. Alemlerle birlikte zuhurda oluyor.

İmdi âlem nefes-i rahmaninin yayılmasından hâsıl olduğu ve nefes-i rahmânî âlemin aslı bulunduğu için, a'yân-ı âlem kendilerinin mucidinin sureti üzere çıktı. Mademki bütün bu alemler mükevvenat nefes-i rahmaniden meydana geldi yani her şey O'nun özelliğinden meydana geldi, nefes-i rahmani dahi Zat'ından ayrı olmadığından bu alemlerde meydana gelen her şey onun Zat'ının aynıdır. Ondan gayri bir şey değildir.

Ayan-ı alem kendilerinin mucidi sureti üzere çıktı. Yani kendini icad eden nefes-i rahmaninin sureti üzere çıktı. İşte onun için "Halakal Âdeme ala suretihi" insan Rahman suretinde halk olundu neden, çünkü mucidi Rahmandır, kendinde ne varsa onu icat etti onu ortaya koydu. Benim yaptığım bir elbise benim icadım olduğundan, benim suretim üzere yani benim özelliklerim üzere çıkmış oluyor. Halbuki avalimin mucidi nefes-i rahmaninin gayri değildir.

İşte alemlerin mucidi de Rahmandan gayri değildir, İmdi zuhur sevgisi ile nefh edilen, gönderilen nefes-i ilâhî kendisinde mevâd olan hararet sebebiyle âlî oldu. Zaten

sıcaklık nerede olsa yukarıya çıkar neden çünkü âlîdir de ondan. *Ve yayılan oldukça kendisinde burûdet ve rutubetten vâki' olan şey sebebiyle de sâfil oldu.* Yani sıcaklık dolayısı ile âlî, soğukluğu rutubeti dolayısıyla da safil oldu bu alem.

Ve bu içinde vâki' olan fasıllaşma ile beraber hararet külli olarak tamamen kesilmediğinden ortadan kalkmadığından çünkü aşağıya indiği zaman ne olur soğukluk başladı, ama hararet tamamen bitmedi hararetin neticesi olan kuru sebebiyle de nefes-i ilâhî var oluşa ait mertebelerde sabit olup sarsılan olmadı. Nefes-i ilahi kuruduğu zaman sulu olsa sallanırdı, ama taş toprak gibi kurulaştığı zaman da zelzel olmaz yani sallanır olmaz. İşte dünyanın toprak olarak sarsılmadan durması nefes-i rahmaninin donmasından, kurumasındandır. O sıcaklığın kurumasındandır.

Hani dünya ateş küre idi ya ateş küreden sonra toprak oluşmaya, donmaya başladı. İşte nefes-i rahmani kurudu, kuruduğu zaman da toprak, toprak olunca da sabit oldu. Su gibi dalgalanır halde olmadı.

Ma'lûm olsun ki, ulviyyet ve süfliyyet yani yükseklik ve alçaklık var oluşa ait mertebelere göredir. Bu zuhurun tümü vücûd-i Hak'ta vâki' olur. Bunlar bir başka alemde değil Hakkın vücudunda bunlar olur, *Hududlu bir vücut olan insanın nefesi gibi tasavvur olunursa, bu tasavvurda hatâ olacağı aşikârdır.* Yani bunu insanın nefesine benzetirsek varlığına benzetirsek hata olur, *Burada biraz fenni izahat lazım olur. Şöyle ki erbâb-ı fen derler ki: "Feza sonsuzdur.*

Ve bu sonsuz olan feza "esîr" denilen ölçülemeyen ve vasıflarını söylemek bir akıcı ince bir varlık ile dopdoludur. Seyyârelerin hareketlenmeleri bulutlar halinde yoğunlaşmasını gerektirdi, bu bulutlar alemlerin asıllarını teşkil eder. Bu "esir" dediği akıcı ve çok ince olan bütün alemi doldurmuş gazlar yoğunlaştığı zaman bulutlar haline gelir, bu bulutlar da alemlerin asıllarını teşkil eder. Gaz bulutu ve rüzgar küresi evvelinde hidrojenden bile hafif bir gazdan müteşekkildir.

Merkeze doğru bilcümle küçücük ecza fertlerinin çekilme olması ve bundan meydana gelen ziyadeleşme artma yani yoğunluğun kesafetin artması merkeze doğru çekildikçe bir arada toplanmaya başlıyor o gazlar ve merkeze doğru olan sukutun hararete dönüşür ve hâsıl olan bu hararetin rüzgarı (bâ) dı olduğu ilk kimyevi karışım ve elektiriğin te'sîri ve bir bakıma yek dîğerinden türeyerek tabiat kuvvetlerinin efâl ve muhtelif tesirlerle hidrojen, oksijen, fahm, azot, sodyum, kalsiyum, hadîd, magnezyum ilh... gibi anâsır-ı evveliyyenin teşekkülünü mûcib olup envâ'-ı ma'deniyye müteakiben yek dîğerinden farklılaşma ve ayrılma ederler. Ve hararetin tekevvünü eczâ-yı ferdiyyenin hareketindendir. O küçük, küçük cüzlerin hareket etmesinden hararet meydana gelmekte o mahalde. *Zîrâ hareket, hararete tebeddül eder. Ve hararet dahi bir nevi' hareketten başka bir şey değildir.*

Nitekim elimizde çekiç olduğu halde bir ağaç parçasına demirden bir çivi mıhladığımız vakit, kolumuzun hareket-i adaliyyesi yürüyen bir hareket, mekanik enerji suretinde çiviye intikâl ederek çivi ağaç parçasına tedricen nüfuz eder. Çivi kamilen nüfuz ettikten sonra vurmaya devam ettiğimizde, hareket dâimi çiviye intikâl eder.

Ve bi'n-netîce çivi ısınarak, o çivinin her tarafı ı vurmanın etkisiyle ısınmış olur. İşte hararet hareket-i gayr-i mer'iyyeden, ya'nî hareket-i cüz'-i ferdiyyeden başka bir şey değildir. Yani o ısınma kol ve çekiçin kazandırdığı mekanik enerjinin çivide ısı enerjisine dönmesinden başka bir şey değildir. *İmdi necm-i sehâbînin terkîbine dâhil olan yukarıdaki unsurlar, yani yıldızların ve bulutların varlığına dahil olan yukarıdaki unsurlar bugün güneşte yanmakta olduğu şiddetli ateş hâlinde bulunur.*

Ve bu ateş soğumaya başlayınca âteş, suya dönüşür. Bu iki seyyâl, bi'l-hikme ezdâd ise de, bi'-kimyâ aynı unsurdan meydana gelmiştir. Ve nitekim bugünkü günde küremizin etrafında dalgalanan denizler hidrojen, oksijen ve sodyumdan mürekkebdir. Hararet tenezzül ettiği ve buhârât-ı havâiyye mütekâsif olduğu vakit sath-ı seyyarenin volkanik sarsıntılar içinde, henüz teberrüd etmiş sular iç

tarafta yarı sıvı, yarı katı, hamur halinde, yumuşak, hareketli ve birbirinden farklı olan kömür bileşiklerinden nebatat ve ilkel hayvanatlar tahassul etmeğe başlar.

Hiç şüphe yok ki, bu tedkîkât esfelden a'lâya doğru bir çıkıştır. Yani bu anlayış esfelden yukarıya doğru çıkıştır, Fakat bu i'tilâda aklın istinâd ettiği şey maddedir. Yani bu bakış maddeye göredir, *Bir yere gelir ki madde muzmahil olur, çökmüş olur daha ileriye gidemez, Ve akıl burada nokta-i istinadını gâib eder. Akıl burada istinad ettiği noktasını kaybeder. Mütefekkir daha yükselmek isteyince vehmin taht-ı hükmünde aciz kalır.*

Vehminin telkinlerini ilham zanneder. Nihayet "madde kanunu" tahtında şu hükmü verir: "Madde var edilemez, yok edilemez. Umumiyet üzere kâinatın ne sebebi ne de bidayeti vardır. Şu halde zevali de olmayacaktır. Diye düşünür, bu görüşte olanlar, *Çünkü hiç bir şey yaradılamaz; hiç bir şey imha edilemez." Madde ezelîdir, ebedîdir, sonsuzdur "*

Ne yapsın! Bu hakikat araştırıcısı için daha ilerisi için yardım edeni yoktur, maddeye takılı kalmıştır. Zîrâ bunlar tefekkürün öncüleri olan enbiyâ (aleyhimü's-selâm) ile onların vârisleri olan evliyâ-yı kümmelîn (k.A.esrârahum) hazarâtına ittibâ'dan kendilerini müstağni bilirler. Yani bu günkü fen adamları sadece akılları ile madde yoluyla bir yere ulaşmak isterler.

İmdi hâtem-i evliya Şeyh-i Ekber (r.a.) efendimiz bu yüksek bahiste, alemlerin halk edilişinin yukarıdan aşağıya doğru nüzul suretiyle beyân buyurmuş olduklarından, erbâb-ı fennin çıkabildikleri merâtib-i kevniyyeden ilerisini, keşf ve ilham tarikiyle vâki' olan bu beyanâta rabt etmek münâsib görülür. Yani daha evvel gördüğümüz yerlerde bu mükevvenatın emr-i tekvinin âlâdan esfele doğru yani yukarıdan yani kaynaktan aşağıya doğru oluşumunu anlatmıştı. Aşağıya doğru esfele doğru nüzül suretiyle yalnız bu "esfel" kelimesinden tabi klasik manada anlaşılan bilindiği gibi aşağıların aşağısı halbuki o hale onu bizim anlayışımız getiriyor, aslında esfel denen âlâ'dan başka bir şey değildir. Çünkü âlâ'nın bütün özellikleri o esfel denen yerden zuhura

çıkıyor. Âlâ denen yani yukarı diye belirtilen şeye esfele doğru nüzulü olmazsa o âlâyı illiyn denen yani âlâyı yüce dedikleri zuhura gelmez ve varlığından haberdar olunmaz. Hatta diğerlerini bırakın kendi kendi varlığından haberi olmaz.

İşte onun esfele gelmesi kendi içindeki özelliklerin yayılarak zuhura çıkmasıdır. Ama biz burasını şartlanmış beşer anlayışı ile esfel-i safilin, aşağıların aşağısı, kötülüklerin kötüsü, sonun sonu gibi öyle basite indirilmiş kelimeler ile ifade etmekteyiz. Aslında daha evvel de geçtiği gibi bu alem bildiğimiz gibi "mescid-il Aksa", bütün bu alem mescid-il Aksa hükmündedir. Bu alemin içinde bulunan da Zat'i tecelli olan Kabe-i Muazzama yani Beytullah Allah'ın evi bulunur.

Ma'lûm olsun ki, "esîr" ta'bîr olunan mevcûd, ancak nefes-i rahmanidir. Bu alemin en küçük parçasına "esir" denir. "esir" dediğimiz zaman köle manasındaki esir değildir. Bu kelime latin harfleri ile yazıldığı zaman "sin", "se", "sad" bunlar hep "s" harfi ile yazılıyor. "Esir derken oradaki "s" harfinin özelliği bir başkadır. Onun için öyle yazılınca bilindiği esir gibi okunduğu zaman o zannediliyor. Halbuki o "esiyr" alemin en küçük parçacığına "esiyr" demişlerdir. Ve nefes-i rahmânî yayılan (mümtedd) olunca elbette hareket zahir olur. Yani nefesimizi verdiğimiz zaman nefes ileri doğru gitmeye başladığı zaman hareket meydana gelir.

Ve bu hareket, ortaya çıkan sevgiye dayandığından hararet neticesi verir. Nasıl gök taşları atmosfere girdiği zaman sürtünmeden hararet meydana gelerek yanıyor. *İşte nefes-i Rahmani de nefa-ı ilahi olarak bütün alemlere yayıldığında o sürtünmeden dolayı bir hararet meydana gelir. Neticesi hararet oluyor. Hararet şiddeti devam ettiği sürede rahmânî nefs, letif ve yüce mertebededir.* Yani evvela başlangıcında nefes-i rahmani latif ve yücedir. Bir insanın ağzından nefes çıkınca latiftir ama bir soğuk bir cama vurduğu zaman orada kesafet kazanıyor şekiller olmaya başlıyor.

Ve yayıldıkça ehl-i fennin "bulut" dedikleri alemlerin aslı hâlini kazanarak soğuma ve nemlenme ederek kesafet mertebesine tenezzül etmekle sâfıl olur. Yani kesafet mertebesine tenezzül ettiğinde safil olur. Yani letafetinden sefaletine, safilliğine sefilliğe geçmiş olur. Neden, çünkü yoğunlaşmaya başlıyor da ondan.

Ve nitekim Dünya ateş hâlinde iken, onun sakinleri ateşten yaratıklar idi. Yani ateşten meydana gelen cinlerdi. *Kur'ân-ı Kerîm'de bu hakikat bu sûrede beyan buyrulur: (Rahman, 55/15) Ve kavm-i can mertebe-i letafette mahlûk idiler. Ondan sonra arz soğuma ve nemlenme neticesinde katılaştı.*

وَخَلَقَ الْجَآنَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ

Rahman (55) / 15- Cinleri de halis ateşten yarattı.

Nebat ve hayvan ve insân zuhura geldi. Onun için İblîs kendisinin letâfet-i hilkatine ve Âdem'in kesâfet-i vücûdiyyesine bakıp yani kendinin halk edildiği latif haline bakıp Âdem'in de kesif, yoğun toprak haline bakıp (Sâd, 38/76) dedi.

قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ

Sad (38) / 76- İblis: "Ben onlardan daha üstünüm. Beni ateşten, onu ise çamurdan yarattın" dedi.

Zîrâ insanın zuhuru mertebe-i esfelde vâki' oldu. Yani bu ağır alemde meydana geldi. *Nitekim Kur'ân-ı Ke-rîm'de buyrulur: (Tîn, 95/4-5)*

﴿□﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِي اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿□﴾ ثُمَّ
رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ

4- Biz insanı en güzel şekilde yarattık.

5- Sonra onu aşağıların en aşağısı kıldık.

İşte bu ayet-i kerimeyi de bizim çok iyi incelememiz lazımdır. Anladığımız manada aşağıların aşağısı kötülerin kötüsü basitlerin basit bir yere indirdik zannediliyor ayetin zahiri perdesinde halbuki burada taltif vardır bu ayette yerme değil taltif vardır. Ama zahir meallerde yerme gibi gösterilir burası. Ve arzda sıcaklık ve nemin tesiri ile kuruluk mevcûd olmasa canlı maddeler sabit olmaz; Yani insanların elleri ayakları sabit olmaz, hayvanların da sabit olmaz, insanların da sabit olmaz ve bilakis sallanıp dağılırdı. Yani sallantı halinde olur, eğer bu alemde kuru varlık olmasaydı dağılırdı durmazdı insanların azaları.

İmdi insan bütün mevcudatın hülasası olduğu için cenâb-ı Şeyh (r.a.) vücûd-ı insanîden misâl getirip buyururlar ki: Sen tabibi görmez misin? Birine ilaç içirmek istediği vakit onun idrarını bir kap içine koyar tedkîk eder. İdrarın tortulandığını görünce olgunluk, ya'nî indifâ'ın kemâlde olduğunu bilir. Yani orada hastalığın olmadığını bilir. *İndifâın çokluğu ise, tıbben tabîat-i marîzda rutubet ve soğukluğun galebesinden neş'et eder.* Yani hastalıkta rutubet fazla ise bir başka hastalık olur, *Zîrâ rutubetle akma ve soğuklukla inme -alçalma- ve aşağı sarkma hâsıl olur.*

Binâenaleyh hastalık tabiatı galebe eden rutubet ve soğukluk ihtiyaçtan daha fazla idrarın çıkmasına sebeb olur, Böyle olunca defetme emrinde te'sîri olacak ve tabîat-i marîza i'tidâl verebilecek olan ilacı bi't-tertîb içirir. İlacı tertip ederek içirir.

Ma'lûm olsun ki cenâb-ı Şeyh (r.a.)in bu beyânât-ı tıbbiyyesi, eski tıbba göredir. Ve tıbb-ı atîkın kanunları, kavânîn-i tabîiyye esâsına müsteniddır. Yani tabiat kanunlarına göredir bu tıp kanunları, yani eski tıbbın kanunları tabiat kanunlarına göredir. *Tıbb-ı cedîd ise, tedavi içinde ba'zan bu kavânîne zımnen tebaiyyet etmekle beraber ba'zan da muhalefet eder. Eski tıp ile tıbb-ı cedîd hakkında mütâlaât Fass-i Muhammedi'de gelecektir.*

----

29. Paragraf:

Ba'dehû bu şahs-ı insaninin tıynetini Allah Teâlâ iki eliyle ta´cîn eyledi; ve onlar mütekâbildir. Her ne kadar onun iki yedi yemîn ise de, onların beyninde furkandan olan şeyde hafâ yoktur. Ve onlar ancak iki, ya'nî yedeyn oldu. Zîrâ tabîatte ancak ona münâsib olan müessir olur; ve o mütekâbildir. Binâenaleyh "iki el" irâd eyledi. Vaktaki onu "iki el" ile îcâd etti. kendine muzâf olan iki el ile, o cenaba lâyık bulunan mübâşeretten nâşî, onu "beşer" tesmiye etti. Ve bunu, bu nev'-i insânîye kendi inayetinden kıldı. Böyle olunca ona sücûddan ibâ eden kimse için "iki elim ile halk ettiğim şeye secde etmekten seni ne şey men' etti? İstikbâr mı ettin, yoksa unsurdan âlî olanlardan mısın? Halbuki sen böyle değilsin" (Sâd, 38/75) dedi. "Âlîn" ile -her ne kadar tabîî ise de- neş'et-i nûriyyesinde unsurî olmaktan zâtiyle âlî olanı murâd eyler. İmdi insan, envâ'-ı unsuriyyeden kendisinin gayrisine, ancak tıynden beşer olmakla fâzıl oldu. Böyle olunca insan, min-gayri-mübâşeretin bütün anâsırdan mahlûk olan nev'in efdalidir. Şu halde insan, rütbede melâike-i arzıyye ve semâiyyenin fevkindedir. Ve melâike-i âlûn ise, nass-ı ilâhî ile bu nev'-i insanîden hayırlıdır. İmdi nefes-i ilâhînin ma'rifetîni murâd eden kimse, âlemi bilsin. Zîrâ nefsini/bilen kimse, onda zahir olan Rabbini bilir. Ya'nî âlem, asarının zuhuru sebebiyle, âsârının adem-i zuhurundan nâşî, bulduğu şeyi esmadan Allah Teâlâ'nın onunla tenfîs eylediği nefes-i Rahman'da zahir oldu. Böyle olunca onu, kendi nefesinde îcâd etmekle, kendi nefesi üzere imtinân eyledi. İmdi nefes için vâki' olan evvelki eser, ancak o Cenâb'dan vâki' oldu. Ondan sonra emr, son mevcuda varıncaya kadar, tenfîs-i gumûm ile nazil olarak, zail olmadı (29).

En uç noktaya kadar nefes-i rahmani sirayet etti, bazen bu gamlar ile nazil oldu ama zail olmadı. Yani yok olmadı.

Bazen dertler, bazen zorluklar şekliyle de o nefes-i rahmani yayıldı, ama yok olmadı.

Ya'nî esmanın zıt isimleri ve tabîatin erkân-ı mütekâbilenin hey'et-i mecmuası olduğunu bildikten sonra, yani bu alemlerin esma-i ilahiyenin zıt isimlerinden meydana geldiğini bildikten sonra yani bütün bu alemin heyet-i mecmuasının *ma'lûmun olsun ki*: *Allah Teâlâ bu şahs-ı insanînin hamurunu ve tıynetini iki eli ile yoğurdu. "İki el" den murâd, "esmâ-i fiiliyye" ile "esmâ-i infiâliyye"dir.* İnfialiye; fiili alan ve orada zuhura gelen demektir. Yani sağ fail, sol da mefuldür. Yani sağ irade, akl-ı kül, nefs-i kül gibi.

Esmâ-i fîiliyye yani fail olan isimler, uluhiyet mertebesine ve esmâ-i infiâliyye imkan mertebesinde yani bu mümkinat aleminde tasarrufta bulunmaktadır. Yani sağ el, sol ele yardımcı olarak ikisi birlikte faaliyet göstermektedir. *İşte sağ fail, sol da meful hükmündedir. Zîrâ vücûdda iki i'tibâr vardır. Biri "tesir edici" diğeri "tesiri kendinde gösteren"dir. İnsan şahsı bu iki i'tibârı da câmi'dir.* Bu iki özelliği de kendinde toplamıştır, *Esmâ-i fiiliyye "sağ el" ve esmâ-i infiâliyye ise "sol el" durumundadır.*

Ve bu "iki el" yekdiğerine karşılıklıdır; biri verir, diğeri alır. Vâkıâ yekdiğerine karşılıklı olan bu iki elin ikisi de sağ eldir (yemîndir). Çünkü "yemîn", kuvvet ma'nâsına gelir. Ve esmâ-i fiiliyye ile infiâliyyenin ikisi de kuvvetten başka şeyler değildir. Velâkin mademki mertebe-i ilâhiyye ile mertebe-i imkân (var ve yok olabilen) arasında "vermek" ve "almak" nisbetleri mevcûddur, Uluhiyet mertebesi verecek, imkan da alacaktır, *ki faaliyet meydana çıksın bunların arasında fark ve benzerlerinden ayrı olduğu gizli değildir.*

Binâenaleyh esmâ-i fiiliyye ile infiâliyye "iki el" oldu. Zîrâ tesir edicinin tabîatte te'sîri, ancak tabîata münâsib olan şeyde olur. Ve tabiat ise hararet, bürûdet, rutubet ve yubûsetten ibaret olan dört hakikatın hey'et-i mecmuası olup, bu dört rükun ise yek diğerine karşılıklıdır. Yani kurunun rutubeti, sıcağın soğuğu vardır bunlar karşılıklıdır dört ana rükün. *Buna binâen Hak Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı*

Kerîm'de, hilkat-i Adem'in beyânı sadedinde "iki elimle" ta'bîrini kullandı.

Vaktaki Âdem'i "İki el" ile îcâd eyledi, "iki elimle" kavliyle kendine ait kıldığı "iki el" ile onun icadına giriştiği (mübaşeret ettiği) için, ona "beşer" ismini verdi. Bu başlama cenâb-ı ilâhîye lâyık olan bir şekilde başlamaktır. Ya'ni esmâ-i mütekâbile (karşılıklı davranış) ile onun icadına teveccühdür.

Ve nefes-i rahmaninin yüklenmiş olduğu fâiliyyât ve kâbiliyyât suretleri mecmûunun Âdem'in varlığına verme suretiyle icadına teveccühdür. Yani Cenab-ı Hakk Âdem'i (a.s.) iki eliyle fail ve münfail olarak icad etti ve bütün bu alemde zıt neler varsa hepsini onun varlığı içine koydu. *Ve Âdem'in icadına "iki el" ile başlaması, bu nev'-i insanîye Hak Teâlâ'nın lutfundan dolayı vâki' oldu. Zîrâ Âdem bu sebeble tek el (yed-i vahide) ile mahlûk olan sâir mahlukat üzerine üstün oldu.*

Binâenaleyh Âdem'e sücûd ve baş eğmeden yüz çeviren İblîs'e hitaben Hak Teâlâ hazretleri: "İki elim ile halk, ya'ni esmâ-i mütekâbile ile îcâdına yönelmiş olduğum Âdem'e secde ve baş eğmeden seni ne şey men' etti. Eğer kibir ettin ise bu kibirlenmen haklı ve vârid değildir. Zîrâ sen bir el ile yaratıldın. Ve sende Âdem gibi, cem'iyyet-i esmâiyyem yoktur. Bu sebeple sen onun derece olarak aşağısındasın. Ve eğer kendini secde ile emr olunmayan unsurlardan yüce (anâsırdan âlî) olan melâikeme kıyâs ettin ise, sen onlar gibi değilsin, Zîrâ sen ateşten yaratıldın. Ve ateş ise unsuriyyâttandır" (Bk. Sad. 38/75). buyurdu.

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ
أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ

Sad(38) / 75- Allah: "Ey İblis! Kudretimle yarattığıma secde etmekten seni meneden nedir? Böbürlendin mi, yoksa yücelerden mi oldun?" dedi.

Hak Teâlâ hazretlerinin bu hitâbdaki "âlîn" ile muradı, tabîî olmakla beraber, neş'et-i nûriyyesinde unsurî olmaktan zâtiyle âlî olan melâike-i kirâmdır. Ve bunlar yukarıda îzâh olunduğu üzere "unsuriyyûn"ın fevkinde, yâ'nî ruhsuz büyük varlıklar arasındaki milyonlarca merhale mesâfe-i fezada olan melâike-i tabîiyyûndur. Ve bunlar Âdem'e secde ve baş eğmeğe me'mûr olmadılar. Çünkü unsuriyyât sahasıyla alâkaları yoktur. Hani Âdem'e secde edin dedi melekler secde ettiler ama "Alun" melekleri var ki onlar bu secde ile emir olunmadılar. Âdem'e secde emri anasır meleklerine idi. Anasır-ı erba ile ilgili meleklere idi.

İmdi insan, envâ'-ı unsuriyyeden kendisinin gayrisine, ancak çamurdan beşer olmasıyla, ya'nî Hak Teâlâ Âdem'in çamurdan halk ve îcâdına "iki el" ile mübaşeret etmesiyle üstün oldu. Yani bütün mahlukatın beşer olmasıyla bütün mahlukatın üstünde oldu, hangi mahlukatın; anasır-ı erbadan meydana gelen ana kaynaklarını anasırdan alan bütün mahlukatın üstünde fazl-ı kerem sahibi oldu. *Şu halde insan, Hak Teâlâ'nın yaratışına "iki el" ile mübaşeret etmediği yani mütekabil isimlerden meydana getirmediği tek isimlerden meydana getirdiği bilcümle mevcûdât-ı unsuriyyeden üstündür.*

Binâenaleyh insan, arza ve semaya mensup melaikenin mertebede üstündedir. Ve insan bu sebeble cemâdât ve nebatat ve hayvanât İle tabiat kuvvetlerinde maddeten tasarruf sahibidir. Bunların cümlesi Âdem'e secde ve baş eğme etti ve etmektedir. Ve ma'nen, ya'ni ma'rifet ve tefekkür i'tibâriyle de onların cümlesinden âlîdir. "Yani çamur balçık, anasır-ı erbadan meydana gelmiş olan insandan melaike-i alun üstündür. *Onlar insana secde ve baş eğmezler; ve Âdem'in onlar üzerinde asla tasarrufu olamaz.*

Bunun içindir ki küre-i arzın muhîtindeki nefes alınan bu tabakasının, ya'nî unsuriyyât haddinin hitâm bulduğu sahadan ileriye geçemez. Binâenaleyh insan, arza ve semaya mensup melaikenin mertebede üstündedir. Ve insan bu sebeble cemâdât ve nebatat ve hayvanât ile tabiat

kuvvetlerinde maddeten tasarruf sahibidir. Bunlara cümlesi Âdem'e secde ve baş eğme etti ve etmektedir. Ve ma'nen, ya'ni ma'rifet ve tefekkür i'tibâriyle de onların cümlesinden âlîdir.

Bil cümle esma-i ilahiye camiye mazhar olan insan-ı kamil melaike-i alinden aladır. *Hakkın Cemal nurlarında korunan orada helak, müstehlek olmuş olan bil cümle esma-ı ilahiye mazhar olmuş olan cümle esma-ı ilahiyeyi kendi varlığında bulmuş olan insan-ı kamil melaike-i alinden aladır. Onun halkiyetinde ve zulmet-i unsuriyesi nuriyetinde müstehlek olur.* Yani onun halkiyeti, halkiyetinde ne demek, zahir halkiyeti batın halkiyetinde helak olmuş olur. Yani batın halkiyeti daha üste çıkmış olur. Yani batın halkiyeti ona hakim olmuş olur. Zulmet-i unsiriyesi, burada zulmetten murad anasırdan meydana gelen kesafettir, yani onun yoğunlaşmış vücudu kendi nuriyesinde yani nur halinde helak olur.

Fakat melâike-i âlûn, nass-ı ilâhî ile bu nev'-i insanîden hayırlıdır ve onlar insana secde ve serfiirû etmezler; ve Âdem'in onlar üzerinde asla tasarrufu olamaz. *Ve onun halkıyyeti hakkıyyetinde ve zulmet-i un-suriyyesi nûriyyetinde müstehlek olur. Böyle bir insan, cem'iyyet-i es-mâ-i ilâhiyye kuvvetiyle a'lâ ve en sefilde tasarruf edendir. Binâenaleyh o saadetli bu kuvvetle arzın çapını ve semâviyyeyi geçer.* Yani yer çekiminden kurtulmuş olur.

Yani fizik bedenle yer çekiminden kurtulması mümkün değildir, fizik kuralları bu beden üzerinde geçerlidir. Ama bedenin dışına çıkabilmiş olan fikir yapısıyla ruhaniyeti ile beden anlayışının yani benlik nefs anlayışının dışına çıkabilmişse evvela beden kutrunun dışına çıkması sonra nefis kutrunun dışına çıkması sonra da bu alemler kutrunun dışına çıkması, sırayla ancak mümkün olabilmektedir.

İşte o kişi bedeni ile burada da olmuş olsa fikren, aklen, hissen bu alem kutrunu aşmıştır, zaten bu kutru aşmayınca miraç etmek mümkün değildir. Miracın şartı yükselebilmek, yükselmenin şartı da bu beden kutrundan yani beden kıskacından yahut çevresinden kurtulmakla mümkündür.

Biz uçağa bindiğimiz zaman dünya kutrundan kurtulmuş muyuz, hayır kurtulmamışız, çünkü atmosferin içindeyiz, atmosfer de dünyaya bağlıdır, ama biz uçağa binmesek de oturduğumuz yerden de bu dünya kutrundan çıkabiliyoruz, neden, ilmi manada iç yönü de rahmani, ruhani manada düşündüğümüzde kendi hakikatimize hakim olduğumuzda beşeriyetimize yani tabiatımıza hakim olduğumuzda bundan çıkabiliyoruz.

Eğer tabiat bize hakimse bu tabiatın kutrunda bağlı olarak kalmış oluyoruz. İşte yapılması gereken şey bu tabiat zindanından tabiat kutrundan kurtulabilmektir. İşte kim ki burada bu idrake sahip olursa onlar Zat cennetlerinin ehlidirler, bu kuturdan kurtulamazsa yedi cennette nefsleri ile birlikte kutrundan kurtulamayarak yaşayacak kimselerdir. Cennet ehli olur ama kendini bulamaz. Kendini bulamayınca da insan istediği kadar meyvelerle, hurilerle, gılmanlarla, yemek içmeklerle, nefsiyle yaşamıştır. Onun için asla maniler yoktur. *Nitekim âyet-i kerîmede işaret buyrulur: (Rahman, 55/33)*

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ

Rahman (55) / 33, Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin çevresinden geçmeye gücünüz yetiyorsa geçin. Ama Allah'ın verdiği bir güç olmadan geçemezsiniz.

Ya'nî "Ey cin ve ins taifesi, aktâr-ı semâvâl ve arzdan nüfuz etmeğe kudretiniz varsa, nüfuz edin! Nüfuz edemezsiniz; ancak sultan, ya'nî kuvvet-i ilâhiyye ile nüfuz edebilirsiniz." Demek ki her biri birer insân-ı nakıs olan Avrupa erbâb-ı fenninin ara sıra Merih'e ve Kamer'e sefer tasavvurları, bu halleriyle ile'l-ebed bir temenniden ibaret kalacaktır. Ne yazık ki Ahmed Avni Konuk burada düşüncede biraz isabet ettirememiştir veya o hali yorumlamada değişik bir yol izlemiştir. İşte bu sultan güç sadece manevi yönde değil zahiri yönde de yani fiili yönde de kullanılabiliyor. Fiili

yönde sultan güç çalışmakla elde ediliyor. 12. Apollo uçuşunda görevli bir türk mühendis de varmış, ona siz de bir şey koymak ister misiniz uzay aracına demişler o Türk de Fatiha suresinin yazılı metnini koymuştur.

İşte batılıların çalışmak suretiyle dünya ve semasının çevresinin yani kutrunu aşmaları sultan gücü ile ancak olmaktadır. Yani bilinen yakıtların üzerinde daha güçlü başka bir yakıtla ancak gidebilecekleri işte sultan güç dedikleri budur. Zahirdeki sultan gücü kim çalışırsa Cenab-ı Hakk ona veriyor, çünkü onlar da O'nun kullarıdır. Onlar da dua ediyorlar, onlar da bir iman ile gidiyorlar.

İşte manen sultan güç budur. İşte Avni Bey burada nedense çıkamazlar demiştir. Ama zaman çıkıldığını göstermiştir. *Nefes-i ilahinin marifetini murad eden kimse* yani nefes-i Rahmaninin, nefes-i ilahinin ilmini murad eden kimse alemi bilsin *yani bu alemlerin sistemlerini bilsin. Zira nefsini bilen kimse alemde zahir olan Rabbını bilir.* Bunun başka yolu yoktur.

Bakın nefsini bilen kimse alemde zahir olan Rabbini bilir. Demek ki gördüğümüz bütün bu alemde ne varsa Rabbın şuunatından, Rabbın varlığından özelliklerinden, esma-i ilahiyesinden her mertebede ayrı zuhurundan başka bir şey değildir. *Yani alem o nefes-i Rahmanide yoğuruldu ki Allahüteala nefes-i Rahmani ile esmasında müşahede ettiği keder ve ızdırabı o esmadan ferahlattı.* Bazı isimler var ya işte "Cebbar", "Kahhar" gibi zorlayan bazı isimler var, bunların içinde bu ızdırabı ve kederi o esmadan tenfis eyledi. Yani o esmadan zuhura getirdi.

Zîrâ esma kendi eserleri adem-i zuhurundan ve zâtta mahbûs kaldıklarından dolayı ıztırâb içinde idiler. Yani nefes-i rahmani yayılmadan önce onlar ızdırap içinde idiler. Nefes-i rahmanide esma-i ilahiye ızdırap içinde idiler. *Zât-ı mutlak onların bu hallerini kendi zâtında bulduğu ve müşahede buyurduğu cihetle isimlere bir rahmet olarak, nefes-i rahmanisini göndererek devamlı kıldı.*

Ve bu rahatlama, mahzâ nefes-i rahmanı, esma eserlerinin sebeb-i zuhuru olduğu için vâki' oldu. Esma eserlerinin sebebi olduğu için meydana geldi. *Binâenaleyh Hak Sübhânehû ve Teâlâ hazretleri, esmâ suretlerinden ibaret olan alemleri, kendi nefes-i rahmanisinde îcâd etmekle, kendi nefesine ihsan eyledi.* Bütün gördüğümüz bu alemler ayrı bir ismin suretidir.

Şimdi kitap dediğimiz zaman elde hiçbir şey olmadı ne anlıyoruz bu tuttuğumuz şey suretlenmiş şeklidir. Kitap ismi olmazsa bu ortada olmaz. Mesela ağaç dediğimizde ağacı bilmiyorsak aklımıza ne gelir ne düşünebiliriz, işte ağaç kelimesinin hakikatinin ne olduğunu anlamamız için o ağaç ismi ağaç olarak suret almaktadır. Yani o ağaç dediğimiz o ağacın kendisi değildir. İsmin zuhurudur. O isim de Hakkın kendi zat'ının varlığıdır zaten, hadi bakalım gel de sen bu aleme "esfel-i safilin" de. İşte "külli şeyin halikun illa veche" 28/88 ayetinde

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ
إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

28/88- Allah ile birlikte başka bir tanrıya tapıp yalvarma! O'ndan başka tanrı yoktur. O'nun zatından başka her şey helak olacaktır. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürüleceksiniz.

Bütün şeyiyet böylece helak olmuş vaziyettedir, ayat-i kerimenin zuhuru meydana gelmektedir, kıyameti beklemeye gerek yoktur. Burada kıyamet kopuyor zaten, burada alemin kıyameti kopuyor. "şey" den maksat eşyadır, gördüğümüz eşya cihetinden ne varsa bizim fizik bedenlerimiz dahi eşya cihetinden, eşya hükmündendir. Bütün eşya helak olacaktır, yani yok olacaktır, Hakkın vechi baki kalacaktır.

İşte ağaç dediğimiz şeyin hakikatinde, Hakkın bir isminin zuhurunu ağaç isminin zuhurunu görmüşsek melek de melek isminin, kuşta kuş isminin, hayvanda hayvan, insanda beşerde beşer isminin zuhurunu görmüşsek o zaman bizim gözümüzde ağaç da gider, kuş da gider, insan da gider, her şey gider. İşte her şey helak oldu, şeyiyet helak oldu, şeyiyetin helak olması; kırılması dökülmesi, ortadan kalkması değildir.

Anlayıştaki varlığının kendine ait bir varlığının olmayışının anlaşılmasıdır. Sen ağaçta zuhur eden Hakkın bir esmasıdır diye ağaca daha evvelce vermiş olduğun vasıf ortadan düşmektedir, çünkü o vasfın zaten sonradan verme idi, işte bu isimciler sonradan yaratıldı dediği budur. Bunlar ezeli ve ebedi şeylerdir. Burada suret alıyor, batın aleminde ezeli ebedi şeylerdir. Burada zuhurda, surette kalmak suretiyle de tanımış oluyoruz, Cenab-ı Hakk da kendi ilm-i ilahiyesinde mevcut olan bu esma-i ilahiyenin zuhurlarını da müşahede etmiş oluyor. Bunları bizim için halk etmedi kendisi için halk etti.

Kendi kendinde olanları seyretmeyi diledi bütün bu alemleri halk etti, meseleye bu yönden baktığımız zaman artık eşya diye bir şeyin varlığı ortada kalkmış oluyor. Ama ağaç, kuş yine yerindedir, köprüler, yollar her şey yine yerindedir, ama bakışın değişti onlara Hakkın bir isminin zuhuru olarak bakmaya başladın. Dolayısıyla tevhide doğru gitmeye başladın. Onları ayrı varlıklar olarak gördüğün sürece kesret ehlisin, tevhid ehli olamazsın, istediğin kadar "Allahü ekber"de, lisanen dersin de demiş olmak için dersin hakikatte dememiş olursun. İşte Cenab-ı Hakk bu alemleri "Tin " suresinde 95/1-2-3-4-5-6-7-8

﴿□﴾ وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴿□﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿□﴾
وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿□﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ
تَقْوِيمٍ ﴿□﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ

﴿□﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿□﴾ فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴿□﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ

bütün alemlerin oluşumunu hakikatini anlatıyor. Bilhassa insanın hakikatini anlatıyor. İşte

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ "Esfelisafilin" dediği bir bakıma ona biz safilin derken "saf" diye de tabir edebiliriz kelimeyi başka bir anlayışla, en saf hale getirerek safi hale getirerek tertemiz bir şekilde zuhura getirerek, tertemiz çünkü hiçbir şeyle karışması katışık olması mümkün değildir. Başka bir varlık yok ki karışsın da kirlensin. Allah'ın Zat'ında olan bir şeydir, karışık olur mu, işte bütün bu alemler Cenab-ı Hakkın batınında olan hakikatlerinin en kemalli bir şekilde zuhura çıkmasından başka bir şey değildir.

O zaman burası işte Mescid-il Aksa olmaktadır, yani sıfat ve esmanın zuhur mahalli, bir zamanlar oraya secde ediliyordu ya, insanlar namazlarında oraya yöneliyorlardı, Müslümanlar da 18 ay kadar oraya yönelerek namazlarını kıldılar, neden, orası mübarek bir yerdir. Sonradan Kabe-i Muazzama temizlendikten sonra tekrar Zat tecellisi şiddetlenince namazgah tekrar kıbleteyn camiinde Kabe'ye döndürüldü.

Zat'i tecelli bütün kemaliyle birlikte tekrar Kabe'i Muaazzamaya alındı yani o makama alındı, Kudüs gene orada Kudüs var, fakat oradaki esma ve sıfat tecellileri de birlikte Kabe-i Muazzamaya verildi, neden çünkü dört köşeli oldu, dört makamı artık zuhura getirecek hale geldi. Daha evvel iki köşeli idi, iki makam vardı Kabe'de.

İşte böyle bilinen bu esfel-i safilin ve insan da bu seyri yapmış olduğundan Zat mertebesinden en son safi mertebeye kadar gelen süreci bakın insan gezmekte, insan Allah'ın en büyük seyyahıdır. Yani Zat mertebesinden ef'al mertebesi son uç yani Mescid-il Aksa, aksa dedikleri; en uzak mahal manasınadır. En uzak ama secde edilen yerdir. Mukaddes yerdir. İşte burası Mescid-il Aksa ve Kudüs, kudsi yer bütün bu alem.

Bunun içerisinde de nokta olarak öz olarak Kabe-i Muazzama yani Zat Beytullah vardır. Mescid-il Haram vardır, yani bazılarına "harem", yani haram giremez, bazılarına da harimi yani rahatlıkla girip çıktığı yerdir. Yani bazıları ondan mahrum, bazıları için de özel evidir. Gayrlara haram, aynlara helaldir. Bazıları mahrum, bazılarına da mahremdir. İşte burası öyle bir dünyadır, yani işte her ne kadar üzerinde vurdulu kırdılı hayatlar yaşanıyorsa da onlara da başka açıdan bakıp fazla yorum yapmadan biz onu oraya bakarak aşağılık diye belirtilen haline değil, esfel-i safilin denen şeyin hakikatini anlayarak, işte o aşağılık dediğimiz şeyde bazılarına göre öyle kabul edilen şey de Hakk'ı buluyorsun ancak, oraya hazret-i şehadet diyor.

İşte ne oluyorsa bu hazret-i şehadette oluyor, Esma aleminde ruhlar aleminde bir şey olmuyor. Ruhlar aleminden geçiyorsun eğer orası kemal noktası olsaydı ruhlar aleminde bırakırdı "elestü birabbiküm" de bırakırdı. Ne diye buraya getirsin, demek ki burası ondan daha kemallidir. İşte insanda dört anasırdan bütün alemde ne varsa latif ve kesif olarak insanda mevcut cinlerde sadece ateş yapısı mevcut yanin "minennar" buyuruyor ya ateş yapısını işte. O halde ne oluyor, cinler insanlara göre dörtte bir, imkanları vardır, insanların ise dörtte dört, cine karşı dörtte üç fazlalıkları vardır. Çünkü insanda ateş de vardır, ama cinlerde olmayan hava toprak su, bütün bu hikmetler insanın üstünde faaliyettedir.

Cinde sadece bir ateş hükmü var ki o da yakıcı tarafıdır. İnsanda nur da vardır ayrıca onun ateşine karşılık ama ateşini dengeleyebiliyor, aksi durumda insan o ateşi

dengeleyemiyor o ateş anasırın üstüne çıkmış oluyor. Ateş; su, hava, ve toprağın üstüne çıkmış oluyor ve hakimiyet kurmuş oluyor. Bu insan için çok büyük bir acziyettir tabi ki. Bu durum dörde karşı bir'in galip gelmesidir.

Onun için o cin dediğimiz o taife insanların hükmünde, insanların üstünde hiç hüküm icra edemez. Yani normalde edemez ama insan kendisindeki bu üç gücünü çalıştırmadan hava, su, toprak gücünü faaliyete sokmadan sadece kendinde bulunan ateş, onun dörtte biri, onun ateşi dörtte bir ateşe göre onun ateşi dörtte dört, yani cinin ateşi dörtte dört, diyelim ölçü üzerine kişi bu üç hakikatini faaliyete geçirmezse dörtte bir gücü kalmış oluyor insanın ateş olarak o dörtte dört olan ateş, tek ateş üzerinde hükmünü yürütebiliyor.

Artık ona tesir ediyorlar onu hükmü altına alabiliyorlar. Ama o kişi bunları faaliyete geçirdiği zaman onların ulaşması mümkün değildir. Bu da ancak irfaniyetle olacaktır. Dua ile, şunla bunla da olur, onlar geçici olur, belirli bir süre uzaklaştırılır ama o duanın tesiri müddeti geçtiği zaman yine gelirler tek şey kafada onu yenmektir. İlimde, yani idrakte, irfanda şuurda güvende onu yenmektir. *İmdi nefes-i rahmanı için vâki' olan ilk eser, ancak bu cenâbda, yâ'nî esmâ-i ilâhiyye hazretinde vâki' oldu.* Yani nefes-i rahmani ilk salındığı zaman esma-i ilahiye yani isimler mertebesinde meydana geldi. İsimleri faaliyete geçirdi.

Ondan sonra emr-i zuhur, son mevcuda varıncaya kadar, sıkıntıların rahatlaması ile, ya'nî esmada adem-i zuhur sebebiyle vâki' olan keder ve ıztırâbı rahatlama ve izâle ile nazil olarak zail olmadı. Evvela esma-i ilahiyede zuhura geldi nefes-i rahmani, ondan sonra bütün esma-i ilahiyenin zuhurları olan bu varlıkları da zuhura getirdi ve bu içerideki sıkıntı, keder ve ızdırap nefes ile açılmış oldu. Bizim de öyle değil mi bazen içimiz sıkılır, içimizi genişletmek için derin nefes alırız, o verdiğimiz nefesle içimizdeki keder ve ızdırap çıkmış olmaktadır. Zikir yaparken nasıl öyle nefes veriyorlar, işte nefes-i rahman, yahut nefes-i beşer diyelim yahut

nefes-i Mehmet, diyelim işte o nefes çıkıyor, içeride durduğu sürece o nefes insanda sıkıntı yapıyor.

Zîrâ esmâ-i ilâhiyye sonsuz olduğu cihetle onların eserleri dahi sonsuzdur. Şu halde tecelliyât-ı ilâhiyye ezelden ebede kadar kesilmez. Ve son mevcûddan maksad arzımıza âit olan son mevcûddur. Zîrâ kıyâmet-i kübrâda bizim âlemimizin sureti bozulur. Ve âlemimiz bozulmakla tecelliyât-ı ilâhiyye kesilen olmaz. Çünkü sonsuz fezada nihayetsiz şehadet alemleri vardır.

Bunların efradı bir taraftan var olma ve diğer taraftan fesada uğrama etmektedir. Bu babdaki îzâhât gerek mukaddimede ve gerek Fass-ı Ademî'de geçti. Hani Efendimize sordular ya "Kıyamet nedir" dediler, kıyamet üç türlüdür, küçük kıyamet, orta kıyamet, büyük kıyamet diye ifade etti. Sordular nedir bu diye; küçük kıyamet senin ölmendir diyor, orta kıyamet kavimlerin kalkmasıdır, büyük kıyamet de alemin bozulmasıdır diyor.

Yalnız bu o günkü insanın anladığı şekilde bir izah tarzıdır. Büyük kıyamet dendiği zaman biz zannediyoruz ki bütün alemler kopacak ortada hiçbir şey kalmayacak öyle değildir. Küçük kıyamet bizim ölmemizdir, aslında bizler için küçük kıyamet denilen şey büyük kıyamettir, bireyin büyük kıyameti kendinin ölmesidir. Neden diğer orta kıyamet veya büyük kıyamete yetişmemiş olan bir kimse ona ne olacak kıyamette işte büyük kıyamet kendi ölümüdür, dünyadan ayrılmasıdır, onun için büyük kıyamettir.

O zaman yapılacak en büyük şey kişinin kendi kıyameti kopmadan Azrail tarafından zaruri yani zorunlu kıyameti kopmadan kendinin kendi kıyametini koparması lazımdır ki o kıyamet ona kolay gelsin. Eğer baştan kendi kıyametini kendi kopartmazsa o son gelecek olan kendi kıyameti küçük kıyamet diye belirtilen kendi büyük kıyameti bir hayli zor olacaktır. Çünkü alışmış olduğu bu tabiattan tabiatından kurtulması çok zor olacaktır insana.

Ama belirli bir ilimle belirli bir bilgi ile bütün alemin kıyametini kopardığı gibi kendi kendine düşündüğünde

bende de esma-i ilahiye var dışarıda ne ise kendisinde aynı şey bu alemin dışında değil ki insan. Bende de aynı şey var, ben de Hakkın isimlerinden başka bir şeyin zuhuru değilim diye düşündüğü zaman kişi işte kıyametini koparmış oluyor. Yani kendine ait bir varlığının olmadığı, varlığının olmadığı yerde de sahiplenecek bir şeyin zaten bulunmadığı sahiplenecek bir şeyin yoksa kendi yokluğunun ortaya çıkması kolayca anlaşılacaktır.

İşte o zaman senin nefsinin kıyameti kopmuş olacaktır, bedeninin değildir, nefsinin idrakinin anlayışının kıyameti kopacaktır. Yani değişik bir anlayışa dönüşeceksin, sen gene sensin alem gene aynı alemdir. "Ölmeden önce ölünüz" dedikleri şey işte budur. İşte öldüğü zaman kıyameti kopuyorsa ölmeden evvel öldüğünde de onun kıyameti kopmuş neyin, nefsinin kıyameti kopmuş oluyor.

Neden, nefsi artık o vücut üzerindeki tasarrufunu kullanamaz hale geliyor, kullanmadığında da atıl, atıl olunca da ölmüş hükmüne dönüyor. Gerçi nefis hiçbir zaman ölmez, kontrol altına alınır, o zaman da gene ölmüş hükmündedir, hükmü geçmiyorsa onun kıymeti kalmaz. Orta kıyamet bizim dünyamızın kıyametidir, tefsirler orta kıyameti milletlerin ortadan kalkması gibi, ad kavmi, lut kavmi, Semut kavmi ortadan kalktı ya kavimlerin ortadan kalkması gibi aslında bu kavim ve nesil bir nesil, bizim Âdem'imizden Rasul (s.a.v.) ve dünya sonu gelinceye kadar nesil bir nesildir.

Ad kavmi, Lut kavmi hep bu neslin içindedir. İşte burada nesillerin kalkması demek bir neslin yani bir Âdem faslının ortadan kalkmasıdır. Dünyanın kıyameti ama dünya gene dönüşüne devam edecek dünyaya bir şey olmayacak yani coğrafi değişikliği olacak ama dünya yuvarlaklığını, küreliğini muhafaza edecek güneş şistemi içerisinde. Bu tekrar tekrar dönüşecek neden şimdi dünya yaşlanıyor, yani içindeki hayatını alıyoruz hep çekiyoruz dünya canlı bir varlıktır, aynen bizim gibi.

Biz ayak üstünde yürüyoruz o dönerek yaşamını sürdürüyor. Canlı capcanlı kendine ait bir programı da var

kimliği de vardır. Nasıl bizim her birerlerimizin birer ayan-ı sabitemiz kimliğimiz var, dünyanın da kendine ait bir kimliği vardır. Cenab-ı Hakk arz diye Kur’an-ı Kerimınde bunu bildiriyor bizlere. Kıyamet bu dünya küresinin üstünde yaşanamaz hale gelmesidir. Artık insanlar zelzeleler olacak çukurlar dolacak işte coğrafi değişiklikler olacak insan nesli yani bizim neslimiz yeryüzünden kalkacak ama yeryüzü duracaktır.

Ama coğrafi değişiklikler olacaktır, 200 milyon yılda bir bu olay tekrar edecektir. Bizden evvel çok Âdemler geldi geçti bu dünyadan bu alemden. Sonsuz olan bu alemlerde sadece 10 bin sene için mi halk edildi bu alemler böyle bir şey de düşünülemez. Ama o günün insanı tabi bir çadırı var, bir keçisi oğlağı var, bir devesi var, hayatı bu bir de kırbası var, suyu var, biraz hurması var, onun için hayat tamam başka bir şey düşünmesine gerek yoktur.

O günün insanlarına da sonsuz şeyleri anlatmak da tabi ki çok kolay değildir. İşte efendimiz misallerle anlatmıştır, işte orta kıyamet dünyanın belirli süreler içinde yaşanamaz hale gelmesi büyük kıyamet ise bizim güneş sistemimizin kara delik haline gelmesidir. Sadece bizim güneş sistemimiz, güneş sistemi derken güneş sisteminin de içinde bulunduğu samanyolu galaksisinin kara delik haline gelmesidir.

Şu anda da nice nice yeni galaksiler oluşmakta niceleri de bozulmaktadır. Bu sadece bizim galaksimizde ve sistemimizde olan bir olay değildir. Yani alemin tamamının son bulması diye bir şey söz konusu değildir. Çünkü alemin tamamının söz konusu olması için Cenab-ı Hakk isim ve sıfatlarından soyunmuş olması lazımdır. Böyle bir şey de düşünülmeyeceğine göre de bütün Cenab-ı Hakk’ın isim ve sıfatlarının zuhuru ise bu alem O’nun isim ve sıfatları da sonsuz olduğuna göre bu böyle devam eder gider.

Birinci kıyamet bizim kendimizin ölmesi, ikinci kıyamet orta kıyamet dünyanın belirli bir süre üstünde yaşanamaz hale gelmesi büyük kıyamet de samanyolu içinde bulunduğumuz galaksinin kara delik haline gelmesidir. *Yukarıdaki ibâresindeki birinci (sükûn-i fâile) "zât"*

ma'nâs'ina ve ikinci (feth-i fâ İle) "soluk" ma'nâsına geldiği takdirde ma'nâ-yı ibare: "Allah Teâlâ kendi nefesinde, ya'nî soluğunda îcâd etmekle kendi nefesine, zâtına ihsan etti" suretinde olur. Şerh edicilerden Mevlânâ Câmî ve Yâ'küb Hân ve Bosnevî Abdullah efendiler hazarâtı böyle almışlar.

Ve Abdülganî Nâblusî ikisini de "fâ"nın fethıyle almıştır. Üstün olan birincinin sükûn-i fâ ve ikincinin feth-ı fâ ile olmasıdır. Zîrâ esmâ-i ilâhiyye Zat'i nisbetlerdendir. Ve niseb-i zâtiyye ise zâtın aynıdır. Binâenaleyh esmaya olan ihsan, zâta âit olur. Ve Hak âlemin suretlerini kendi nefsinde ve zâtında îcâd buyurmuştur. Anla bunu cidden!

----

30. Paragraf:

Şiir: Nefesin aynında olan her şey, gece karanlığının âhirindeki zav' gibidir (30).

Yukarıda alemlerin ve bu alemler üzerlerindeki suretlerin nasıl teşekkül ettiği icmâlen beyân edilmiş idi. Erbâb-ı fenne ma'lûm olduğu üzere fezâ sonsuz karanlıktır. Hakikatinin idrâki mümkün olmayan zât-ı mutlaka, nefes-i rahmânîsini yaydıkça o nefes gece karanlığının sonunda güneşin doğduğu yerde tahassul eden hafîf ziyâya benzer bir ziya veren bulut suretinde yoğunlaşmış olur.

İşte bilcümle esmâiyye ilahiye suretleri zât-ı nefes-i rahmânî olan bu bulutta yer almıştır. Nefes-i rahmânî uzayıp esfele nüzul ile yoğunlaşma oldukça bu suretler peyderpey meydân-ı zuhur ve meydana gelir. Nitekim: "innallahe halakal halka fi zulmeti simmerişin aleyhim bi nurihe" ya'nî "Allah Teâlâ mahlûkâtı zulmette halk etti; sonra onların üzerine nurundan saçtı" hadîs-i şerifiyle de bu hakikate işaret buyrulur.

Karanlık fezada herhangi bir âlemin aslı, teşekkül ve tekevvün ettiği sırada bu beyt-i şerifteki ma'nânın göz ile müşahedesini arzu eden, mü'min-i mütefennin, gözetlemesi ile fezadaki bulutları gözlem etsin! Yani rasathane gibi

yerlerde bunlara baksın bu hali görür. Sabah aydınlanmaya başladığı zaman nasıl fecirde bir aydınlık olmaya başlar, orada bulutlar meydana gelmeye başlar, Cenab-ı Hakkın nefes-i rahmanisini yayması ilk halde böyle bulutsu bir şey tekasüf eder. Bu bulutsunun içinde de nefes-i rahmani ne varsa hepsi mevcuttur. Nerede neyi halk etmeyi murad etmişse oraya yayılır, orada yoğunlaşır, faaliyete başlar.

----

31. Paragraf:

Ve burhan ile ilim, gün âhirinde uyuyan kimseye mahsûstur. İmdi o kimse benim dediğimi, nefese delâlet eder, rü'yâ görür (31).

Ya'nî nefes-i rahmânînin hakikat üzere anlaşılması, keşf ve ayan ve zevk ve vicdan iledir. Çünkü elle tutulur gözle görülür bir şey değildir. *Nehâr-i keşf ise tecellî-i ilâhî güneşinin doğuşuyla zahir olur.* İlahi tecelli güneşinin zuhuru ile meydana gelir diyor.

Binâenaleyh keşfsiz yalnız burhân-ı aklî ile nefes-i rahmani hakkında hâsıl olan ilim, keşf gündüzünü, manasız dedikodu ile geçirip gün sonunda gaflet uykusuna dalan kimseye mahsûstur. Gündüz uyandığımız zaman o gündüzü keşfetmiş yani müşahede etmiş oluyoruz. Gece ne oluyor, manada uyku halinde oluyoruz ama gündüz açıldığı zaman bize keşif oluyor. Yani müşahede alemi açılmış oluyor. İşte bu keşif gündüzünü manasız dedikodular ile geçirip günün sonunda gaflete dalan kimseye mahsustur.

Yani gaflet uykusuna dalan kimseye mahsustur. Yani gündüz keşfini, keşif yapılması için açık oluyor, işte gündüz keşfediliyor, müşahede ediyor uyandığımızda uyanmazsak batın alemde kalacağız. Uyandığımızda bu alem bize keşf oluyor. Fakat bu hadise bize tabiileştiğinden biz bunu sıradan bir hadise olarak zannediyoruz. Her gün hiçbir ücret ödemeden bu güneş bize açılıyor, dünya bize açılıyor, keşif açılıyor, bakın en büyük mucize yahut keramet, en büyük

keramet kişi için bu gördüğü manzaranın hakikatini idrak etmesidir.

En büyük keramet budur, en büyük keşif de budur. Yani baktığı, nazar ettiği şeyin hakikatinin ne olduğunu idrak etmesidir. İşte gündüz bu açılıyor, gün ağardığı zaman bu keşif bize müşahede ediliyor. Ama bizim kafamızda olacaktı, verecekti dedikodular dolaştığı sürece bu keşfi müşahede edememiş oluyoruz. Bizde ayan olan şey de batında kalmış oluyor.

Böyle bir kimse bizim nefes-i rahmanı hakkındaki beyanâtımızı nefes-i rahmânîye delâlet eden bir rü'yâ gibi görür. Bunları nefes-i rahmani hakikatini idrak eden kimse bu alemin hakikatini idrak etmiş olur. Ama bunu müşahede edemeyen kimseye bu rüya gibi gelir anlattığımız şeyler, hayal gibi gelir.

Ma'lûm olsun ki, keşf iki nevi' üzeredir. Biri hissî, diğeri ma'nevîdir. Ta'bir-i diğerle biri âfâkî, diğeri enfüsîdir. Yani enfüsi olan kendi nefsimizde hissi olarak idrak etmek, diğeri de afaki ufukta yani dışarıda olanı idrak etmektir.

Evvelki beyt-i şerifin şerhinde keşf-i fennî dâiresinde nefes-i rahmânî hakkında verilen îzâhât keşf-i hissî ve âfâkî nev'indendir. Bu keşiften terakki olundukda yani bunu daha yukarılara çıkarıldığında keşf-i enfusî hâsıl olur ki, zevkî ve vicdanîdir. Her iki keşfe işâreten Kur'â-n-ı Kerîm'de (Fussılet, 41/53) buyrulur.

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ
الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Fussilet (41) / 53- O Kur'an'ın hak olduğunu anlayıncaya kadar ayetlerimizi onlara hem dış dünyada hem de kendi içlerinde göstereceğiz. Rabbinin her şeye şahid olması yetmez mi?

Dışarıda gördüğün şeyin Hakk olduğunu mutlak surette yakında size beyan edeceğiz. Bu ne kadar büyük bir

müjdedir. Ama işte bunu beklemek gerekiyor. Beklemek derken oturup yatmak demek değildir. Fiili çalışmalarını yaparak beklemek gerekiyor, yani tatbikat ederek beklemek gerekiyor. Vaktinin gerektiğini beklemek gerekiyor. *Bu iki beyt-i şerifte ise, iki keşiften de ârî olarak yalnız nazar-ı fikri ile nefes-i rahmânî hakkında hâsıl olan ilmin rü'yâ mesabesinde olduğu beyan buyrulur.*

Velâkin keşf-i hissî keşf-i ma'nevî gibi değildir. Keşf-i ma'nevî sahibi Hak'tan asla gaflette olmaz. Keşf-i hissî sahibi ise, suver-i sâire-i âlemin müşâhedesiyle gaflete düşer. Yani bir yerde Hakk'ı müşahede eder bir yerde edemez. Onunla da gaflete düşer. Veya karşısına değişik bir hadise çıkar o hadisede beşeriyetine düşer perdelenmiş olur. *Burhân-ı aklî ile bilen kimse ise, yani akli delillerle de bilen kimse ise büsbütün gaflete gözü sonradan kör olmuş olup bu ilim ile mağrur olur.*

Burada akli delil denilen akl-ı cüzün delili nefsi aklın delilidir. Akl-ı cüzün delili de küçük küçük şeyler olur. Akl-ı küle de delil gerekmez, müşahede edilir yaşanır. Delil perdeli olan bir şeyin açılmasına yardımcı olmak için misal vererek gösterilir. Müşaade etmişsen zaten o senin için açılmıştır, delile gerek kalmaz. Hani ne deniyor, Hakk'ı görenin delile ihtiyacı kalmaz deniyor.

----

32. Paragraf:

İmdi onu, "Abese" tilâvetinde her bir gamdan irâha eder (32).

Abese suresi var ya işte onun hakikatini açıyor. *Ya'nî keşf-i hissî gibi ayne'l-yakîn ve keşf-i ma'nevî gibi hakka'l-yakîn mertebelerinde olmayan burhân-ı aklî ile nefes-i rahmanı hakkındaki ilm-i yakîn, Gündüz sonunda uyuyan*

kimseyi (Abese, 80/1) عَبَسَ وَتَوَلَّى âyet-i *kerîmesinin tilâvetinde her bir gamdan rahat ettirme eder. Abese (80) / 1- Peygamber yüzünü asıp çevirdi, Ma'lûm olsun ki (Abese, 80/1-4)*

﴿□﴾ عَبَسَ وَتَوَلَّى ﴿□﴾ أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى ﴿□﴾ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى ﴿□﴾ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى

âyet-i kerîmesinin sebeb-i nüzulü budur ki: Bîr gün (S.a.v.) Efendimiz ba'zi müşrikinin îmân etmelerini istemesi üzerine onlara tama ederek yani onların iyilikleri yönünde onlara himmet etmek üzere onları mülayim kelimelerle ve münasıb lisan ile îmâna da'vet buyurmakta idi.

0 sırada Abdullah ibn Ümmi Mektûm ismindeki sahâbî geldi; kendisi a'ma idi. Resûlulâh'ın meşkuliyeti ve meclisin hallerini göremediğinden: "Ya Resulâllah bana nasîhat buyur!" diyerek nebinin kelamını kesti onlarla konuşmasını engelledi. Bu söz kesme (S.a.v.) Efendimiz'e fena geldi. Yani söz ile lisan ile değil de mimik ile yanlış bir iş yaptın diye öylece düşüncesinden geçirdi.

Ondan yüz çevirip daha mühim olan emr-i da'vetle iştigâle devam buyurdu. Yani ümmi mektuma bakmadan diğer meşguliyetine devam etti. Yani ilgilenmedi, biraz yüzünü buruşturdu, nereden çıktın şimdi, biz burada davet ile meşgulüz sen nereden çıktın gibilerden. *Onun üzerine (S.a.v.) Efendimiz'e bu âyet-i itâb nazil oldu.* Yani ikazlı biraz sert ayet nazil oldu. *Ma'nâ-yı münî-fi: yani yüce manası "Ona a'mâ geldikde yüzünü ekşitip çevirdi. Sana ne şey bildirdi? Belki o müzekkî ola yani temizlenmek istemişti, o niyetle gelmişti, veyahut va'z ile mütenassıh ve müntefi' ola!* Yani kendindeki velayetin vaadi ile nasihati ile düzgün bir hale gelmiş ola, bunu istemişti diyor. *Bu âyet-i kerîmenin*

nüzulünden sonra (S.a.v.) Efendimiz ona rast geldikçe: "Merhaba, yâ Abdallah, Rabb'im senin için bana itâb etti" buyurarak gönlünü alırlar idi. Sonra O'nu Medine'de müezzin yapıyor.

İmdi bu âyetti kerîmenin burada zikredilmesinin sebebi budur ki: Bilcümle suver-i âlem nefes-i rahmaninin yayılmasıyla tecellisinden zuhurundan husule gelmiştir. Şimdi buradaki iş bakın burada çok büyük bir hadise vardır, Hazret-i Peygamber kendisinden talep etmeyenlere konuşuyordu. Talep etmedikleri halde gelin size vereyim diyordu. Ama İbn-i Mektum talep etti, bakın aradaki fark odur. Fakat Efendimiz iyi niyetle onlara daha çok faydalı olurum düşüncesiyle talep edilenden kendini çekti.

İşte aradaki fark budur. Demek ki bir bilginin gerçek manada alınabilmesi için talep gereklidir. Onun için demişlerdir; "talebena vecedena" yani biz talep ettik ve de bulduk. Yani talep eden bulur, denir. *Ve nefes-i rahmânî ise zât-ı mutlakın aynıdır. Binâenaleyh suver-i âlemin tümü hakikatler bakımından ve'l-bâtın Hak'tır.* Yani hakikati itibariyle batınen Hakk'tır.

Ve insan dahi alem suretlerinden bir suret olup, muhitiyle, çevresiyle gece gündüz münâsebettedir. Ba'zan kendi muhitinde asık yüzlü tecelliyâta ve ba'zan güler yüzlü hallere tesadüf eden olur. Çirkin bir tecelli ile karşılaştığı vakit fiilen "Abase ve tevellâ" (yüzünü ekşitti, yüzünü çevirdi) sûresini okumakla ile meşguldür. Bir şeyi abes, çirkin gördük işte bize orada "Abese" suresi hemen nazil oldu. İşte orada Hakk olarak bakman gerekiyor, Hakk'ın Celal tecellisi olarak bakman gerekiyor. Ama sana Cemal tecellisi de gelir onu da bileceksin, ama Cemal tecellisine nasıl muamele edeceksen Celal tecellisine de nasıl muamele edeceksen ikisinin muamelelerini değiştireceksin farklı yapacaksın. Ama dozunu ayarlaman gerekir. Aslında Celal tecellisinin de Cemal tecellisinden başka bir şey olmadığını bilecek, hiçbirinin diğerinden ayrı olmadığını bilecek ama batında ayrı olmadığını bilecek faaliyete geçtiği zaman ikisi de ayrıdır, birisi sopalı birisi de şekerli, birinin elinde şeker

var, birinin elinde sopa var, nasıl çıkacaksın, adalet yapmak için bir mertebede şekere şeker dersin, diğer mertebede sopaya da sopa dersin. Yalnız sopayı fazla kaptırmayacaksın, bir sopa mı yedin, bir sopa yahut ¾ sopa biraz daha az olur o kadar ona Rahmet edersin.

Ama tamamen hoş görü ile bakarsan hani "fazla tevazu etme yoksa halin sanırlar" sonra o sopayı hep sırtında yersin. O Hakk ise sen de Hakksın sen bu alemde başka bir yerden gelmedin ki. Hakk'ın esmasının zuhuru birdir, o zaman isimler arası Hakk'ı korumak gerekir. İşte kul hakkı dedikleri de budur aslında. Hani kul hakkı üzerinde titizlikle duruluyor, "kul hakkı ile gelme benim yanıma" deniyor, kul hakkı dediği işte esma-i ilahiyenin hakkını gözetmemektir.

Kul bir ismin zuhurudur, sen o kulun hakkını geçmişsen esma-i ilahiyenin hakkına tecavüz etmiş oluyorsun. Onunla gelme bana diyor yoksa falan kul Ahmed'in, Mehmed'in kulluğu ile değildir. O kulda zuhur eden benim ismime haksızlık yapmış oluyorsun diyor. Sabır gelen hadisenin gelişine bağlı bir oluşumdur, insanı sabra zorlayan bin bir türlü hal vardır.

Kişi hangi mertebede ise sabrı da o mertebeden olacaktır. İnsandaki meratib-i ilahi tek bir mertebe olmadığından hangi mertebeye yükselmişse o mertebedeki sabrı o mertebeden karşılığını vermesi gelecektir. Zaten o mertebeye çıkan kişi nereye çıkmışsa o mertebeden gelir müsibet dediğimiz şeyler. Onu da o ona göre karşılaması lazımdır. Aslında bu alemde belirli bir mertebeye geldikten sonra sabır diye bir şey yoktur.

Çünkü "Sabır" Hakk'ın ismidir. Bakın esma-i hüsna'nın en sonuna koymuşlar sıralamada. "Sabır" Hakk'a mahsustur, insana mahsus değildir. Sabrı tarikat mertebesine göre anlatırlar, işte adamın birisi yolda gidiyormuş, derken aynı istikamette giden bir başkası da varmış arka tarafta, onun yanında da bir elemanı varmış, ona yardım ediyormuş eşyalarını taşıyormuş.

Giderlerken öndeki tabi yol tozlu, git git bitmiyor, arkadaki yardımcısına şu öndekinin ensesine bir tokat at sana bir altın vereceğim diyor. Öndeki de bayca güçlü arkadaki yardımcı kişi de ondan zayıf tereddütte kalıyor. Altını da istiyor, sonunda cesaretlenip önde gidenin ensesine bir tokat atıyor, ve ondan sonra da kusura bakma kardeşim ben seni asker arkadaşım sandım diyor, sonra altını vaad edenden alıyor.

Bir süre daha gidiyorlar gene yol bitmiyor, gene sıkılmışlar, bu sefer bir tokat daha at sana iki altın diyor. Neyse aynı kişiye arkadan koşturuyor bir tokat daha atıyor, tokat yiyen kişi "fesuphanallah" diyor. Vuran kişi geliyor o iki altını da alıyor, gene yol devam ediyor bu sefer aynı kişi yardımcısına git bir tokat daha vur sana üç altın var diyor. O kişi de abi yapma beni o iri kişiye dövdüreceksin diyor.

O da bilmem bak üç tane altın var burada atarsan senin olacak diyor. Derken cesarete geliyor koştura koştura gidip önde giden aynı kişinin ensesine bir tokat daha vuruyor. Sende bu ense varken patronda da altınlar varken sen daha çok tokat yersin diyor. Bu dünyalık bir hikaye dervişler hakkında olan bir hikayedir, derken yine bir adamın biri gidiyormuş, arkadan da kuvvetli güçlü biri öndeki çok fakir, düşkün birisi, arkadaki de biraz güçlü ben diyor nasıl olsa bunu hallederim, yani bu bana bir şey yapamaz, gidiyor öndeki zayıf olanın ensesine bir tokat atıyor, adam hiç şeyini bozmadan bulunduğu konumunu bozmadan yoluna devam ediyor.

Derken arkadan gelenin canı sıkılıyor, napayım ne edeyim diyor, bir tokat daha atıyor, öndeki zayıf olan yine yoluna devam ediyor, üçüncü tokatta ancak şöyle başını çevirip azıcık bakıyor ve yoluna devam ediyor. Arkadaki daha çok meraklanıyor neden bu böyle yaptı diye. Bir tokat attı baştan kişi cevap vermedi, ikinciyi attı cevap vermedi üçüncüde arkasına bakıyor. Adam bu sefer iyice merak ediyor, ne oluyor diye bu sefer önüne geçiyor dur diyor.

Yahu bu ne biçim iştir bunu bana anlat diyor. "oğlum olan oldu geçen geçti hadi git sen bak işin " diyor. O da yok

ne olur sen bunu bana anlat diyor. Peki madem ısrar ettin anlatayım dinle diyor. Sen bana birinci tokatı attın zaman ben düşündüm diyor, ben bir suç işlemişim ki diyor, Cenab-ı Hakk bana bir tokat attırttı, o suçumun cezasını çektirtti diyor, ikinci tokatı attığın zaman ben gene düşündüm demek ki benim cezam bir tokatlık değil iki tokatlıkmış diyor. Üçüncü tokatı attığın zaman düşündüm ki artık bu bana eziyet oldu yani hadi iki tokatlık günahım var ama üç tokatlık günahımı hatırlayamadım diyor.

O zaman bana bu tokatı kim attı göreyim de mahkeme-i kübrada bu bana tokat attı da şahit olayım diye sana baktım diyor. Bakın karşılık vermiyor da soracaklar sana bu tokatı kim attı diye cevap vermek için bakıyor. Onun için seni tanıyayım diye yüzüne baktım diyor. İşte bunu tarikat düzeyinde anlatırlar, işte sabrın birinci derecesi, ikinci derecesi, üçüncü derecesi falan gibi böyle anlatırlar.

Hakikat-ı ilahiyeye erenin sabrı kalmaz demişlerdir. Yahut Hakikat-ı ilahiyeye ulaşanın erenin sabra ihtiyacı kalmaz demişlerdir. Çünkü orada sabır düşmektedir. Ama bu söz olarak söyleniyor da bu işler kolay mıdır. Kolay değildir tabi ki, 2/153 ayetinde "innallahe meas sabirin" buyurur. إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ dediğinde senin yerine Hakk kalırsa Allah sabredenlerle beraberdir. Hak senin vekilliğini de almışsa o zaman sana sabredecek bir şey kalmıyor. Beşeriyetinle olduğun zaman onu çok büyük bağırışlarla, çağırışlarla karşılayacağın bir hadiseyi sükünet ile karşılıyorsun.

Zîrâ hey'et-i mecmûa-i âlem Kur'ân-ı fiilîdir. Yani bütün bu alemin her şeyi fiilen Kur'an'dır. Gerçekten Kur'an-ı tafsili diyorlar bu aleme fiili Kur'an da diyorlar. Çünkü bütün bu alem Hakk'ın yaygın hali olduğundan Kur'an'ın tafsilatıdır. Yani biz bu Kur'an'da kurudan ve yaştan soğuktan ve sıcaktan ne varsa hiç birisini açık bırakmadık. Yani yazmadık hiçbir şey bırakmadık yani tabiat aleminde ne varsa Kur'an-ı

Kerim'de hepsi var, Kur'an-ı Kerim de ne varsa bütün alem onun açılmış halidir.

İçinde bütün kitaplar mevcuttur, hatta Kabe-i Muazzama hani nasıl Zat'i zuhur ise Kur'an'da da bütün mevcutlar var ise orada saymış olduğumuz ön sıra direkler 104 tanedir, Osmanlı'nın yapmış olduğu birinci sıra direklerin tamamı 104 tanedir. İşte Zat'i Kur'an orada yaşanmaktadır. Bakın 104 direk 104 kitabın ifadesidir. Her bir kitabın tecellisini orada göstermektedir. İkinci kattaki ön direkler ise 113 tanedir. Yapan mühendis bunu biliyordu veya bilmiyordu, o ayrıdır ama mühendisin mühendisi onu böyle yapacaksın, oraya bu direği dikeceksin diyor, o da dikiyor. 113 direği başındaki bir ahadiyet mertebesi 13 de Ahmediyet mertebesidir.

İman etselerde etmeselerde alemlerin tamamı Kur'an-ı fiilidir. Yani inkar ehli de olsa işte onlar Kur'an'dandır. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de bunun hepsine hitap vardır. Her mertebede hitap vardır. Mertebe varsa hitap da varsa o Kur'an'dır dışında olamaz. Dışında olması için onların kendilerine ait varlıkları olması lazımdır. Yani Kur'an'ın alemin dışında olması için kendilerine ait Allah olması lazımdır.

Gerek mü'min ve gerek kâfir mademki bu âlem içindedir, fiilen Kur'ân okumak ile meşguldür. Bakın inkarcı dahi olsa fiilen Kur'an'ı okumaktadır. Yani Kur'an'ı yaşamaktadır. Aklen isterse oraya ulaşamaz. *Velâkin bu okumadan gaflet-tedirler. Binâenaleyh alemlerin kıvamı nefes-i rahmânî ile olduğunu burhân-ı aklî ile bilen kimse, böyle tecelliyât-ı abûseye müsadif oldukda, nereden geldiğini bilir; ve bu ilim kendisinin ıztırâbını rahata çevirir.* Yani sıkıntılı bir hal bile gelse onun Hakk'tan geldiğini bilir onun sıkıntısını tamamen geçiremese bile ona rahatlık verir.

Biraz daha îzâh edelim. Meselâ aklî ispat ile nefes-i rahmaniyi bilen kimse göz aklına mübtelâ olan bir kimseden kötü muamele görür. Ama bunu göremez ama gözü gören kimse *onun bu muamelesine karşı yüzünü ekşitip ondan uzaklaşır. İşte bu sırada "Abese vetevella" ayet-i Kerimesini fiilen tilavet etmiş olur.* Yani karşımıza bir hadise çıktı biz

ondan yüzümüzü çevirip döndük *"abese ve tevella" ayetini biz fiilen yaşamış, okumuş olduk.*

Fakat bu ilim ile bilir ki, kendisine kötü muamele eden kimsenin sureti ve keza sûret-i muamele nefes-i rahmaniden mütevelliddir. Bu burhân-ı aklî ile Hakk'a teveccüh ve âyet-i kerîmenin sonrasıyla amele gayret edip, o kimseye yumuşak söz ile mukabele ve nasîhat eder. Ve bu ilim sayesinde gönlü müsterih olur. Hakka'l-yakîn mertebesini var kıyâs et! İlmel yakıynde böyle yapar bir de hakkal yakıyni kıyas et.

Yani akli delil ile bu ilmi bilen kimse karşısına böyle abes bir şey de gelse kendine göre abes bir şey de gelse ona güzellikle kolaylıkla muamele eder, hoşgörü ile muamele eder, böylece kendisi de müsterih olur, karşı taraf da müsterih olur. Bu ilmel yakıyn böyledir, Hakkal yakıyn yaşayan kimse için ise sen nisbetlendir diyor. Onun hali tabi ki daha üstün olur.

----

33. Paragraf:

Ve ateş talebinde gelen kimseye muhakkak tecellî etti. İmdi onu ateş gördü. Halbuki o mülûkte ve asesta nûr idi (33).

Ya'nî muhakkak Hak Teâlâ hazretleri, ısınmak için ateş talebinde bulunan Musa (a.s.)a ağaçtan ateş suretinde tecellî edip, açıkça (Kasas, 28/30) إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ *diye hitâb buyurdu.* Apaçık olarak ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım diye. *Mûsâ (a.s.), o tecellî eden şeyi, hitâbdan evvel, ateş gördü. Halbuki o şey mülûkte ve aseste, ya'nî âlîde ve sâfilde, zahir olan nûr idi. Yani yüce alemde ve safil alemde zahir olan NUR idi. Zîrâ emr-i tecellî bilcümle suver-i âlemi muhît ve cümle suver için "heyûlâ" olan yani onun özü varlığı hakikati olan nefes-i rahmânî ile vâki' oldu ki, ulviye*

suretleri ve süfliyye onun yoğunlaşmasından husule gelmiştir.

Yani kesafetinden, yoğunlaşmasından koyulaşmasından meydana gelmiştir. *Nefes-i rahmânî zâttan sâdır ve yine zâtta mümtedd olduğu cihetle Zat'tan çıkıp Zat'ta uzadığı yayıldığı zâtın aynı olduğundan, ağaçtan zahir olan ateş suretinden* اِنِّى اَنَا اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ *"İnni enallahü rabbil alemin" (Kasas, 28/30) hitabının sudûru müsteb'ad değildir. Yani olmayacak değişik bir şey değildir.*

----

34. Paragraf:

İmdi eğer sen benim makalemi anladınsa, bilirsin ki muhakkak sen fakirsin (34).

Yani şu söylenen sözleri anladın ise sen fakirsin diyor. *Ya'nî Hak Teâlâ'nın aynı zâtı olan nefes-i rahmânîsiyle ulviyye mazharları ve süfliyyede zahir olduğuna dâir bulunan makalemi anladın ve zevkine vardın ise yalnız buradaki zevk nefsani tad almak ile ilgili zevk değildir, ilim ile mutmain olmaktır, anlayıp tadına varmaktır, bilirsin ki, sen fakır ve müflissin. Zîrâ senin vücûdun nefes-i rahmanide zahir ve müteayyin olan bir surettir. Ve sen kendi vücûdunla kendi vücûdunda mevcûd değilsin.* Hakkın varlığı ile Hakk'ın vücudu ile varsın. Fakir ne demek, kendine ait bir varlığı olmayan demektir. Bir de bunun ilerisinde miskin vardır. O da hiçbir şeyi olmayan demektir. Müflis kimdir, iflas etmiş olandır, kimdir iflas eden nefsi iflas etmiştir, benim diye sahiplendiği bu varlık elinden alınmış aslına verilmiş yani adalet sağlanmış o zaman kendine bir şey kalmayınca müflis olmuştur.

----

35. Paragraf:

Eğer bunun gayrini taleb eder olaydı, elbette ona onda görürdü ve yüz çevirmez idi (35).

Ya'nî Mûsâ (a.s.) eğer ateşten başka bir şeye muhtaç olup da onu taleb ede idi, elbette ayn-ı zât olan nefes-i rahmaniyi o muhtaç olduğu şeyin suretinde görür ve 28/30 اِنِّىٓ اَنَا اللّٰهُ *"Muhakkak ki ben Alemlerin Rabbı olan Allah'ım"* diye yahut da oradan tecelli etti, eğer Musa (a.s.) bir başka şeye ihtiyacı olsaydı o ihtiyacı olan şeklinde görünecekti. Ondan yüz çeviren olmaz idi, ateşe ihtiyacı olduğu halde O'na su şeklinde görünseydi onu kabullenemezdi. *Hak Teâlâ'nın cenâb-ı Musa'nın muhtaç olduğu ateş suretindeki tecellîsine dâir olan îzâhat Fass-ı Musevî'de îzâh olunacaktır.*

Musa (a.s.) Şuayb'ın (a.s.) yeri Eyke'den gidiyor iken 10-12 senelik eğitiminden sonra çocukları ile birlikte koyunları ile birlikte akrabaları ile birlikte gidiyorken hanımları ile birlikte, o dağdan geçerken hava çok soğukmuş, hanımı da doğum yapmak üzere imiş, orada en çok ihtiyaçları olan şey ateştir. İşte Cenab-ı Hakk o ağaçtan ona en çok ihtiyacı olan ateş suretinde göründü.

----

36. Paragraf:

Ve amma bu Kelime-i Îseviyye, vaktaki Hak için " "Hattâ na"leme ve ya"leme" makamında kâ_m oldu, ona nisbet olunan şeyden, ilm-i evveli ile beraber, o Hak mıdır, yoksa değil midir? Bu emir, vâki' oldu mu, yoksa olmadı mı? istifham etti. İmdi ona dedi: "Beni ve validemi Allah'ın gayri olarak iki ilâh ittihâz edin diye nâsa sen mi söyledin?" (Mâide, 5/116) Böyle olunca müstefhim için, edebde cevap lâzımdır. Zîrâ vaktaki onun için bu makamda ve bu surette tecellî etti; hikmet, ayn-ı cem' ile tefrikada cevâbı iktizâ eyledi. Binâenaleyh dedi: "Seni tenzih ederim"; ve

tenzihi takdim etti. Şu halde muvacehe ve hitabı iktizâ eden "kâf ile tahdîd eyledi. "Bana lâyık olmaz", Sensiz nefsim için enâniyetim haysiyyetinden. "Hakkım olmayan şeyi söylemekliğim", ya'ni hüviyyetimin ve zâtımın iktizâ / ettiği şeyi. "Eğer ben onu söyledim ise, onu bilirsin". Zîrâ söyleyen sensin. Ve bir emri kail olan kimse, muhakkak söylediğini bilir. Ve sen lisansın ki, ben onunla tekellüm ederim. Nitekim Resulullah (s.a.v.) haber-i ilâhide bize Rabb'inden ihbar edip "Ben onun tekellüm ettiği lisânı olurum" buyurdu. Böyle olunca kendi hüviyyetini mütekellimin ayn-ı lisânı kıldı ve kelâmı da abdine nisbet etti. Ba'dehû abd-i sâlih "Sen benim nefsimde olan şeyi bilirsin; ve ben, onda olan şeyi bilmem" kavliyle tetmîm etti. Böyle olunca ilmi, hüviyyet-i İsa'dan nefy etti; onun hüviyyeti olduğu haysiyyetten, onun kail ve zûeser olması haysiyyetinden değil. - (Mâide, 5/116) "Muhakkak sen mübalağa ile gaybleri bilicisin." Binâenaleyh beyânı te'kîden ve ona i'timâden fast ve 'imâdı getirdi. Zira gaybı ancak O bilir. İmdi tefrik etti, cem' etti; tevhîd etti, teksir etti; tevsi etti ve tazyik etti (36).

Ya'nî bu Kelime-i İseviyye, vaktaki Hak Teâlâ için "Hattâ na"leme ve ya"leme" makamında, ya'nî makâm-ı imtihan ve ihtibârda kâim oldu, kullarından ba'zılarının cenâb-ı İsâ'ya nisbet ettikleri ulûhiyyeti, Hak Teâlâ hazretleri ilm-i zâtı ve ezelîsiyle bildiği halde, bu nisbet hak mıdır, değil midir? Ve nisbet emri vâki' oldu mu, olmadı mı? Cenâb-ı İsa'dan sordu. Kelime-i İseviyye'nin makâm-ı imtihanda kâim olması vücûh-i adîde ile zahirdir. Evvelâ var olma sureti bir bakirede oldu. Yani İsa'nın varlığı vücudu kevn yani oluşumu bakirede meydana geldi,

Binâenaleyh nâsın bir kısmı inkâr edip, hâşâ zinadan oldu dediler. Yani İsa (a.s.) hakkındaki ihtilaf mevzularını şimdi anlatıyor. Bazıları kabul ettiler bazıları inkar ettiler. *İkinci olarak ölüyü diriltti, anadan doğma körlerin gözünü*

açtı; ulûhiyyet isnâd ettiler. Böyle olunca bu işleri yapınca O’na “Allah” dediler. *Üçüncü olarak Yahudilerin sû'-i kasdinde, görülen cismi, yukarıda îzâh olunduğu üzere, diğer cisimlere benzemedi; katlinde tereddüdlüydüler.* Hep tereddütlü kaldılar, bazıları kabul etti, bazıları etmedi, yani kesin bir hükme varamadılar.

Demek ki Hak Teâlâ Kelime-i Iseviyye'yi kendisi için makâm-ı ihtibârda kâim kıldı; yani haber makamında bıraktı ve "ihtibâr" ilm-i zevkidir. "Hattâ na'leme ve ya'leme" kavliyle (Muhammed, 47/31) âyet-i kerîmesine işaret buyrulur.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَا أَخْبَارَكُمْ

Muhammed (47)/31- Andolsun ki sizi, içinizden cihada çıkanları ve sabredenleri meydana çıkarana ve haberlerinizi açıklayana kadar deneyeceğiz. Kurrâ-i seb'a yani yedi kuralar yedi hafızlar bu âyet-i kerîmedeki نَعْلَمَ *“na’leme” kelimesini "nûn" ile okurlar. Ve kurrâdan Ebû Bekir Şu'be eimme-i kurrâdan bulunan Asim'dan rivâyeten* وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ *kıraat etmiştir. Birisi yedi kurra yedi hafız Kur’an-ı Kerim’in öncülerinden* نَعْلَمَ *diye okumuşlardır*. Yani نَعْلَمَ *biz bildik diye diğerleri de “Yaleme” gibi “bilinir” gibi ifade etmişlerdir. Asım’ın rivayetinde “yaleme” geçmiş kıraat etmiştir. Binâenaleyh cenâb-ı Şeyh (r.a.) "hattâ na'leme ve ya'leme" ibaresiyle bu iki kıraatle bu âyet-i kerîmeye işaret buyurmuştur.*

Muhyiddini Arabi hazretleri bu iki okunuşu da “na’leme” ve “ya’leme” ikisini de buraya koymuştur.

Ve bu âyet-i kerîmenin ma'nâ-yı münîfi hakkındaki îzâhât Fass-i Şîsî'de murûr etmiş ve o sırada "ilm-i zâtı" ile "ilm-i esmâî ve sıfâtî" arasındaki fark gösterilmiş olduğundan burada tekrarına lüzum görülmedi.

İşte Kelime-i Îseviyye makâm-ı imtihan ve ihtibârda kâim olduğu için Hak Teâlâ, kendisine nisbet olunan ulûhiyyeti da'vâ edip etmediğini cenâb-ı İsâ'dan istifham edip buyurdu ki:

"Beni ve anamı Allah'ın gayri olarak iki ilâh ittihâz edin diye nâsa sen mi söyledin?" 5/116

Yani beni ve anamı Allah olarak kabullenin diye insanlara sen mi söyledin diye Cenab-ı Hakk soruyor.

Ya'nî sana nisbet olunan Uluhiyet işi nefs-i emrde sabit midir ve bu söz senden sâdır mıdır, değil midir? İmdi sualin cevabını vermek edeb gereği olduğundan, Cenâb-ı İsa'nın dahi edebe riâyeten, müslefhim olan Hak için cevap vermesi lâzım geldi. Yani istifhamlı olan bu sorunun cevap vermesi gerekti. *Zîrâ Hak Teâlâ cenâb-ı İsa'ya makâm-ı tefrikada ve sûret-i istifhamda tecellî etti. Yani fark alemi ve soru şeklinde tecelli etti. Ve "Ente" hitâbıyla ayn-ı cem'de İsâ'yı ayırdı. Yani “Sen” diyerek ayırdı.*

Hikmet dahi, ayn-ı cem' ile tefrikada cevâbı iktizâ ettiğinden yani hikmet ayrılık aleminde cevabı gerektirdiğinden Hz. İsâ dahi öyle yapıp, böylece cevap verdi ve dedi:

سُبْحَانَكَ *"Seni tenzîh ederim"; ve söze evvelen "tenzih" ile başladı. Yani Cenab-ı Hakkın sorusuna tenzih ile başlıyor. Şu halde muvacehe ve hitabı iktizâ eden "*سُبْحَانَكَ*" kelimesinin kâfi ile Hakk'ı tahdîd etti. Zîrâ "Sen" deyince onun mukabili "ben" gelir. Ve elbette "Sen" ile "ben"in hududu ayrıdır. Binâenaleyh tahdîd olur. Ve*

"tenzîh"in tahdîd olduğu yani tenzih mertebesinin Hakk'ı sınırladığı Fass-ı Nûhî ile Fass-ı Hûdî'de geçti مَا يَكُونُ لِي *5/116 "bana lâyık olmaz", ya'nî enâniyyetim ve taayyünüm ile Sen'den ayrı kalmam haysiyyetiyle, hakkım olmayan sözü söylemek nefsime lâyık olmaz. Ya'nî hüviyyetimin ve zâtımın iktizâ etmediği sözü söylemek hakkım değildir. Zîrâ benim hüviyyetim ve zâtım ubûdiyyeti iktizâ eder.* Ayni kulluğu gerektirir.

Ulûhiyyet ise, zâtına mahsûstur. Ubûdiyyetle vasıflanmış olan kimse nasıl iddiâ-yı ulûhiyyet edebilir? Yani abdiyetle vasıflanmış olan kimse nasıl uluhiyet iddia edebilir. *"Eğer ben onu söyledim ise, sen onu bilirsin."* Zaten diyor. *Zîrâ benim vücûdum, vücûd-ı hakîkîne muzâf bir vücûddur.* Yani benim vücudum senin hakiki vücudunun zarfıdır, onun dışında kılıfıdır. *Ve bana isnad edilen vücutta, hayat, ilim, sem' basar ve kelâm gibi ne kadar sıfat mevcûd ise, cümlesi senin bu sıfatlarının ışığı, parlaklığı ve aksidir, yansımasıdır.*

Ve benim vücûdum senin mertebe-i imkânda benim suretimde zuhurun ve taayyününden ibarettir, yani benim varlığım da senin zuhurundan ibarettir. Binâenaleyh benden söyleyen Sen'sin. Ve bir kimse bir şey söylemiş olsa, muhakkak söylediğini bilir. Ve sen benim lisânımsın ki, ben o lisanla tekellüm ederim. Burada konuşan İsa değildir, İsa var, Hakk var, bir de bunları anlatan vardır. İşte ayetlerin kaynaklarının vaaz edildiği yerleri çok iyi anlamamız lazımdır.

İmdi bu tarz tefsir, Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in hadîs-i kudsîde bize Rabb'inden ihbâren: "Ben onun tekellüm ettiği lisânı olurum" buyurmasıyla sabittir. İsa'da da tekellüm edenin O olduğu bu kudsi hadise dayanılarak söyleniyor. *Ve bu hadîs-i şerifin tafsîli diğer fasslarda defalarca murûr etti. Bu hadîs-i kudsîde Hak Teâlâ, vücûd-i Hak'ta müstehlek olan kurb-i ferâiz, farzlarla yaklaşma mertebesindeki kulun konuşma esnasında, kendi hüviyyetini onun lisânının aynı kıldı; yani abdinin hüviyetinde kendi lisanını abdinin lisanının aynı kıldı ve fakat kelâmı kulda nisbet buyurdu. Yani ben*

konuşurum dedi ama abdin lisanından konuştu. Yani kulunun dilinde konuşan ben olurum dedi.

Bu'dehû sâlih kul olan Îsâ (a.s.) "Sen benim nefsimde olan şeyi bilirsin ve ben nefsimde olan şeyi bilmem" kavliyle cevâbını tamamladı. Ya'nî benim hüviyyetim Sen'den ibaret olduğu ve benim nefs-i müteayyinim yani benim tayin edilmiş, şekillenmiş olan bu varlığım Sen'in zahirin bulunduğu cihetle, Sen benim nefsimde olan şeyi bilirsin. Ve nefsimin bâtını ve hüviyyeti Sen olduğun için ben nefsimde olan şeyi bilmem. Yani benim batınım sen olduğun için benim batınımın ne olduğunu ben bilmem. *Zîrâ "hüviyyet"ini ancak Sen bilirsin; ve Sen'in hüviyyetini ben asla bilemem.*

Çünkü o hüviyyet gaybü'l-gaybdir ve batınların en batınıdır. Böyle olunca İsa'nın diliyle konuşan olan Hak, İsâ'nın hüviyyetinden İlmi nefy etti, yani kaldırdı. Ve bu nefy-i ilm, Hak İsâ'nın hüviyyeti olduğu haysiyyetten vâki' oldu; yoksa İsâ kail ve eser sahibi olduğu haysiyyetten vâki' olmadı. Yani bütün bu yapılmış olan mucizeler şunlar bunlar İsa'nın kendi varlığından meydana gelmedi.

Kur'ân-ı Kerîm'de تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ *(Mâide, 5/116) vârid olduğu halde, cenâb-ı Şeyh (r.a.)in suretinde îrâdı, nefs-i îsâ, nefs-i Hakk'ın aynı olduğundan dolayıdır. Ben senin nefsinde olan şeyi bilmem, sözü Cenab-ı İsa'nın Hakk'ın nefsinde olan şeyi bilmediğini ifade eder. "Ben senin nefsinde olan şeyi bilmem" sözü cenâb-ı İsa'nın nefs-i Hak'ta olan şeyi bilmediğini ifâde eder*. *Zîrâ nefs-i İsâ Hakk'ın nefsidir; ve Hakk'ın nefsinde olan şeyi Hak'tan gayri kimse bilmez*. *Onun için cenâb-ı İsâ, kendi nefsinde olan şeyden ilmi nefy etti.* Yani kendine ait bir ilim ortaya koymadı, onu kaldırdı kendinden

إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ *(Mâide, 5/116)*

"Muhakkak, mübalağa ile gaybları bilen Sen'sin, Sen." Ya'nî cenâb-ı İsâ hitâb-ı cevabîsinde إِنَّكَ *dedikten sonra, bir de* أَنْتَ *kelimesini isti'mâl etti, kullandı. Çünkü bu cevâbı ayn-ı cem'de "tefrika" üzerine idi. İşte ayn-ı cem'de "fark" beyânını te'kîden ve ona i'timâden sonra ENTE kelimesi getirdi ki "Gaybleri bilen ancak Sen'sin, Sen!" demek idi. Zîrâ gerek cem'de ve gerek farkda gaybleri bilen ancak Allah Teâlâ'dır. Böyle olunca cenâb-ı İsâ, "sübhaneke" deyip Hakk'ı tenzîh etmekle, kendisiyle Hakk'ı tefrik etti.*

"Eğer ben dedim ise, onu Sen bilirsin" demekle kendisini ve Hakk'ı cem' eyledi ve tevhîd etti. Ve (Mâide, 5/116) kavliyle kendi nefsini ve Hakk'ın nefsini zikr etmekle çoğalttı.

Ve إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ *(Mâide, 5/116) demekle de "cem"' ve "fark" mertebelerindeki ilimlerin tümünü Hakk'a tahsis ederek genişletti. Ve diğer taraftan kayıtlı olan ilmi gerek kendi nefsinden ve gerek gayrilerinden nefy etmekle tazyîk etmiş oldu.* Yani dışarıya çıkartmış oldu. *Binâenaleyh cenâb-ı Îsa'nın cevâbında, ayırma ve toplama, ve birleştirme ve çoğaltma, ve genişletme ve daraltma olduğu sabit oldu.* Yani birçok mertebelerden konuştuğunu söylüyor.

----

37. Paragraf:

Ondan sonra cevâba mütemmim olarak dedi: مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ **(Mâide, 5/117) "Ben onlara ancak onunla bana emr eylediğin şeyi dedim." İmdi o**

vücûdda olmadığına işaret edici olduğu halde evvelâ nefy etti; ba'dehû müstefhim ile edeben kavli îcâb eyledi. Ve eğer böyle yapmasa idi, hakâyika adem-i ilm ile muttasıf olurdu. Halbuki o bundan münezzehdir. İmdi dedi: "Ben ancak onunla bana emrettiğin şeyi dedim." Halbuki benim lisânım üzere mütekellim olan ancak Sen'sin; ve Sen benim lisânımsın. İmdi sen bu tenbîh-i rühiyye-i ilâhiyyeye bak ki o ne latif ve rakîktir! اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ **(Mâide, 5/117) "Allah'a ibâdet ediniz!" İmdi ibâdâtta ubbâdın ihtilâfından ve şerâyi'ın ihtilâfından dolayı "Allah" ismini getirdi; ve ismin gayri olarak bir ism-i hâssı tahsis etmedi. Belki küll için cami' olan ismi getirdi. Ba'dehû** رَبِّي وَرَبَّكُمْ **"Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz" dedi. Ve ma'lûmdur ki, O'nun rubûbiyyet ile bir mevcuda nisbeti, mevcûd-i âhara nisbetinin aynı değildir. İşte bunun için** رَبِّي وَرَبَّكُمْ **(Mâide, 5/117) kavliyle, kinâye-i mütekellim ve kinâye-i muhâtab olan iki kinaye ile fasl etti.** اِلَّا مَٓا اَمَرْتَنِي بِهٖ **"Ancak bana onunla emr ettiğin şeyi." İmdi kendi nefsini me'mûr olduğu halde isbât etti. Halbuki onun ubûdiyyetinin gayri değildir. Zîrâ her ne kadar yapmasa da, ancak kendisinden imtisal tasavvur olunan kimse emr olunur. Ve vaktaki emr, merâtibin hükmü ile nazil olur, bunun için bir mertebede zahir olan her bir kimse, bu mertebe hakikatinin i'tâ ettiği şeyle munsabiğ olur. imdi mertebe-i me'mûr için bir hüküm vardır ki, her me'mûrda zahir olur. Ve mertebe-i âmir için dahi bir hüküm vardır ki, her bir âmirde aşikâr olur. Böyle olunca Hak, ihlali** اَقِيمُوا الصَّلٰوةَ **(Bakara, 2/43) "Namaz kılın!" der. Şu**

halde O âmir ve mükellef me'mûrdur. Ve abd رَبِّ اغْفِرْ لِي (A'râf, 7/151) "Yâ Rab beni mağfiret et!" der. Bu halde o âmir ve Hak me'mûrdur. İmdi Hakk'ın ona emr ile abdden taleb ettiği şey, abdin O'na emr ile Hak'tan taleb ettiği şeyin aynıdır. Ve bunun için, her ne kadar teahhur ederse de, her bir duâ mücâb oldu ve lâ-büddür. Nitekim ikâmet-i salât ile muhâtaban ikâmet olunanlardan olan mükelleflerin ba'zısı teahhur eder. Binâenaleyh vakit içinde namaz kılmaz, imtisâli te'hîr eder. Eğer buna kadir olursa, vakt-i ahar içinde namaz kılar. Velev ki kasd ile olsun, icabet lâzımdır (37).

Ma'lûm olsun ki, cenâb-ı Şeyh-i Ekber (r.a.) Kur'ân-ı Kerîm'de sûre-i Mâide'nin nihâyetinde mezkûr olan yani orada zikredilmiş olan âyet-i kerîmeyi lisân-ı hakikat üzere tefsir buyururlar. Ve bu âyet-i kerîmeyi burada zikr etmek, okuyuculara kolaylaştırmak için, fâideyi mûcib görüldüğünden buraya konuldu: (Mâide, 5/116-118)

﴿□□□﴾ وَاِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَاَنْتَ قُلْتَ
لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَاُمِّيَ اِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللّٰهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا
يَكُونُ لِي اَنْ اَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ اِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ
تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا اَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ ﴿□□□﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ اِلَّا مَا اَمَرْتَنِي بِهِ اَنِ
اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ
فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتَ اَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ

شَهِيدٌ ﴿□□□﴾ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *İmdi yukarıda geçen metn-i şerifte "allâmü'l-guyûb"a kadar tefsir buyrulmuş idi. Bu metinde dahi ikinci âyet-i kerîmenin tefsirine şurû' edip buyururlar ki:*

Îsâ (a.s.) sonra cevâba tamamlayıcı olarak مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ *"Ben onlara demedim, illâ şu şeyi ki Sen bana onunla emr etmiş idin" dedi.*

İmdi bu "Ben demedim" kavliyle o vücûdda olmadığına, ya'nî vücûd-i Hak'ta müstehlek olduğuna işaret edici olduğu halde, yani "İsa" diye bildiğimiz varlık aslında "İsa" diye bir şeyin olmadığını yani o vücutta İsa'ya ait bir varlığın olmadığını yani vücud-u Hakk'ta müstehlek olduğuna işaret edici olduğu halde, yani Hakk'ın varlığında helak olmuş, helak derken burada parçalanmış değildir, Hakk'ın varlığı varken benim varlığım diye bir şeyin söz konusu olmadığını belirtmek için "ben demedim" diyor, yani kendi varlığından benliğinden bir şey etmiyor.

İşte İslami hakikatler bizlere o kadar güzel şeyler belirtiyorlar ki hıristiyanlar bu ilmin farkında değillerdir. Yani kendi peygamberleri olduğu halde islamiyetin tanıdığı kadar güzellikte onlar kendi peygamberlerini tanıyamıyorlar ve rablaştırıyorlar çok başka şekil oluşumlarda ona kimlik veriyorlar. *"Evvelen kavli" kendinden nefy etti.* Yani kendisinde Hakk'ın varlığından başka bir şey olmadığını bildirerek önceden kavli kendinden kaldırdı. Yani sözü kendinden kaldırdı. "ben söyledim" demedi. Yani "ben böyle şey söylemedim" dedi.

Ba'dehû أَنْتَ قُلْتَ *hitabiyle, müstefhim olan Hakk'a karşı edebe riâyeten* إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ *kavliyle söz söylediğini îcâb, ya'nî isbât etti. Binâenaleyh cevâbında kelime-i tevhîdde mündemiç olan sırra ittibâ' etti.* Yani kelime-i tevhidin içinde var olan hakikate tabi oldu. Yani "la ilah illa Allah" hükmüyle bu hakikate tabi oldu. Yani kendini nefh etti kaldırdı, Hakkın varlığını orada ispat etti. Evvela "la İsa" diye İsa'yı kaldırdı, ondan sonra "illa Hakk" diyerek Hakk'ın varlığını orada ortaya koydu. *Zîrâ "lâ ilahe illallah" cümlesi, evvelâ nefy ve sonra isbât üzerine tertib edilmiştir.* Yani evvela varlığı kaldırıyor sonra Hakk'ın varlığını ispat ediyor.

Çünkü vücûd-i hakîkînin varlığında olan nefy-i vücûd, edebdir. Yani hakiki vücudun varlığında kişinin kendi varlığını kaldırması edeb-i ilahidir böyle gerekir diyor, yani ben ene demem diyor. *Sonra gizli olan cevâbını ihmâl etmeyip, münasip dille cevâb-ı lâzımı vermek edebe riâyetkarlıktır.* Yani gizli bir şeyin kalmaması için konuşma anında o gizli şeyi açığa çıkarmak konuşma edebindendir, adabındandır. "illa Hakk" diye Hakk'ı belirtmiş oluyor. "La" ile nefh etti ama var olan nedir, gizlide kaldı. İşte "İlla Hakk", "illa Allah, "La ilahe illallah" dediği zamanda Allah'ın varlığını yani gizli kalmış olanı açığa çıkarmak edeptir diyor. Yani konuşma anında imalı bir şey söylemek edebe aykırıdır diyor. Ne söyleyeceksen açık olarak söyleyeceksin işte o da "la ilahe illallah" tır.

Binâenaleyh İsâ (a.s.) dahi böyle yaptı. Eğer o böyle yapmamış olsa idi hakâyıka adem-i ilm ile vasıflanmış olurdu. Yani hakikat ilmine agah olmamış olurdu, bununla vasıflanmış olurdu. Veyahut hakikat ilmini hakikat ilmini ademde yani gayrda batında bırakmış olurdu.

Halbuki cenâb-ı İsâ hâşâ ki hakâyıka adem-i ilm ile vasıflanmış ola; yani hakikat ilmini bilmeyenlerden değildi diyor. Yalnız burada bir şeyi daha belirtmek lazımdır bütün peygamberan hazaratı insan-ı kamildirler, yalnız kendi

mertebeleri itibariyle insan-ı kamildirler, bir Hazret-i Rasulullah'ın kemalatıyla Musa'nın (a.s.), Nuh'un (a.s.) kemalatı tabi ki bir olmaz. İşte İsa'nın (a.s.) da hakikat-ı ilahiye olan deruni bilgisi ruh-ul Kuds bilgisi kadardır. Ruh-u Azam bilgisi kadar değildir. O bundan âlîdir.

Cenâb-ı İsa'nın daha sonra isbatı kavi ile إلا ما أمرتني به *demesinin îzâhı budur ki: "Ben o şeyi dedim ki Sen bana onunla emr ettin".* Yani ben kendiliğimden bir şey söylemedim ne demişti, "Ümmetine sen mi annem ve beni iki ilah edinin dedin" ona karşılık olarak "hayır ben böyle bir şey söylemedim bu bana yakışmazdı" diyor. Peki ne söyledim "sen bana ne emretmişsen ben kavmime onları söyledim" diyor. Bu konuşmalar 5/116-118 ayetleri içinde geçiyor.

İşte bu ayetlerin izahını yapmaktalar böyle, *halbuki benim lisânım ile konuşan olan Sen'sin.* Yani her ne kadar ben senin emrettiğini söyledim ise de yine de bende olan senin lisanından başka bir şey değildir. Bir varlığın kendisi yoksa lisanı olur mu ortada. Ama yine de orada bir varlık görünüyorsa da o varlıktan da bir lisan ortaya çıkıyorsa o zaman o görünen görüntüde olanın değil o görüntünün batınında özünde olanın sesiyle konuşmasıdır ki bize bunu bildiriyor. *Bu cevap ayn-ı cem' ve "kurb-i ferâiz" makamıdır.* İşte "bende sen varsın" hükmü Cem mertebesidir ve kurb-u feraiz makamıdır.

Bir kudsi hadis var "kulum bana bunlarla yaklaşırsa ben onu ayağında yürüyen, gözünde gören, elinde tutan kulağında işiten olurum" o zaman o kul diye bir varlığın ortada kalmaması gerekir. Ama bu ilim ve yaşantı Muhammedi bir meşreptir, Cem-ül Cem olanların meşrebi olmaktadır. İsa (a.s.) da bu sırrın farkındadır, yalnız aradaki özel fark şudur, İsa (a.s.) bunu sadece kendi bünyesinde idrak etmekte, (a.s.v.) Efendimiz ise bunu bütün aleme yaymaktadır, 2/115 فأينما تولوا فثم وجه الله Ayetiyle ki

arada büyük farklar vardır, ancak bu mertebeyi ilk zuhura getirenin İsa'nın (a.s.) varlığında zuhur etmiştir. Yani Cenab-ı Hakkın Zat'ı ile bir varlıktan zuhur etmesi İseviyet mertebesinde başlamaktadır. Muhammediyet mertebesinde ise bütün aleme yayılmaktadır. Aradaki fark odur. Çünkü Efendimiz "Rahmetellil alemin" olduğundan bu ayet-i kerime genel olarak bütün alemde yaşanmaktadır, ancak bilen ayn, bilinen gayr olduğu hükmüyle kim bunu biliyorsa bu hakikatleri bilenler bu sırrın sahipleridir ve yaşayanları şehitleri, şahit olanları müşahedeli olanları diğerleri ise gayrda kalanları gaflet ehli olanlarıdır.

Bir kişinin bir varlığı bilmesi bütün alem de mutlaka bunu bilecektir diye bir şartı yoktur, bir kişi diyelim ki bunu bilmiyorsa o bilmiyor diye alemde hiç kimse bu mertebeyi bilmiyor diye bir şartı da yoktur. İşte cem ve fark hali Hakikati Muhammedi yolunda olanlarda ve böylece alemde olan her şeyi kendi hususiyetleri içinde kabullenmektedirler. Hiçbir şeye de zorla veya sözle müdahale etmemekteler çünkü bütün varlıkta Hakk'ın zuhurunu müşahede eden kimse zaten bir şey yapacak durumda değildir.

Ama bu demek değildir ki "emri bil maruf nehyi anil münker" terk edilsin. Görev yapılacak, kabul eden edecek, etmeyen etmeyecek, eden nİye etti etmeyen de neden etmedi diye bu sorusunun altına gitmeyecektir. İşte bu telkinler emri bil maruf yapılacak ki iman ehli veya ikan ehli veya isyan ehli, ortaya çıksın. Bu tebliğ yapılmadıktan sonra batında gizli kalmış oluyor. (a.s.v.) Efendimiz geldiği zaman nasıl tebliğ yapmadan evvel mü'minler, münafıklar, inkar ehli, müşrikler belli değildi, hepsi aynı ortamda yaşamaktaydı.

Ne zaman ki efendimiz geldi o tebliğini yaptı, o tebliğ neticesinde bu farklılıklar ortaya çıktı. Onun için bunların hepsi yapılacak ama kabul eden olacak etmeyen olacaktır. Muhyiddin-i Arabi hazretleri de öyle diyor, "eğer peygamberler kader sırrını peygamberlik devresinin başlarında bilmiş olsalardı, peygamberlik görevini

yapamazlardı, amma Cenab-ı Hak onlara bu kader sırrını görevlerinin sonlarında bildirdi” diye belirtmiş oluyor.

"Ve sen benim lisânımsın" bu da ayn-ı fark ve "kurb-ı nevâfil" makamıdır. Yani halbuki benim lisanım ile mütekellim olan sensin, yani İsa lisanından bende konuşan sensin İsa’nın lisanından böyle çıkıyor ve Hakk’ın lisanından da İsa belirtilerek “sen benim lisanımsın‟ diyor Cenab-ı Hakk bakın ikisi de değişik mertebelerden aynı şeyi söylüyor. Bu da aynı fark ve kurbu nevafil makamıdır. Yani farkın aynısı ve nafilelerle yaklaşma makamıdır. *İmdi sen bu tenbîh-i rûhiyye-i ilâhiyyeye bak ki ne kadar latif ve rakîktir! Yani burada geçen İsa (as)ın konuşmasına bak ki ilahi bir tenbihtir.*

Ya'nî "cem' ile fark" ve "tahdîd ile tenzîh" ve "kesret ile vahdet'" ve "dıyk ile si'a" yani darlık ile genişlik ve "isbât ile nefy" ve "kurb-i nevâfil ile kurb-i ferâiz" tenbîhine mübtenî olarak ruhî ve ilâhî olan İsâ (a.s.)dan sâdır olan cevâbın ne kadar latif ve ince olduğuna nazar et!

Zîrâ yukarıda gösterildiği vech ile İsâ (a.s.) cevâbında "cem"' ile "fark"a; yani toplanma ile ayrılığa ve "kesret" ile "vahdet"e; yani çokluk ile birliğe ve "isbât" ile "nefy"e yani bir şeyin varlığını ispat veya yokluğunu kaldırmaya işaret etmiş idi. Bakın verdiği bir cevap içerisinde bütün tevhidi anlayışlar mevcuttur. *Bunlar ise "tesniye"dir.* Yani tevhid mertebesinde anlatıldığı halde gene de ikiliktir diyor. Yani Cenab-ı Hakkı her iki yönüyle anlattığı halde mevcutları böyle izah ettiği halde bunlardaki ikiliktir, yani iki üzere teki anlatmaktadır. *İsâ (a.s.) cevâbına devamla.*

(Mâide, 5/117) اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ *"Allah'a ibâdet ediniz, dedim" dedi. Rezzâk ve Cebbar ve Hallâk gibi esmâ-i hâs-sadan birine ibâdet olunmasını tahsis etmeyip Yani Allah’a ibadet edin diye "Allah" ismini zikrederek "Allah'a ibâdet ediniz!" dedi.* Diğer esma-i ilahiye tahsis etmeden yani Rahmana ibadet et, Rabba ibadet et, zahire, batına ibadet et

demeden Allah'a ibadet et diye Allah ismini zikrederek Allah'a ibadet ediniz dedi.

Musa'ya (a.s.) da Cenab-ı Hakk ne dedi, 28/30 اِنِّيٓ اَنَا

اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ "inni enallahü Rabbil alemin" cenab-ı Hakk Musa (as) a bana ibadet et dedi. Yani Rahmana, Rezzaka, Kahhara, değil bana ibadet et dedi. İsa'da (a.s.) ben onlara Allah'a ibadet ediniz dedim diyor.

Zîrâ ibâdette âbidler yani ibadet ehli muhtelif olduğu gibi, yani kimisi Rabb-ı hasları olan Rahmana ibadet ederler, kimileri Rabba ibadet ederler, kimi Rahime ibadet ederler, kimi rezzaka ibadet ederler, kimi Alime ibadet ederler, onun Rabb-ı hassı olduğu için şerâyi' dahi muhteliftir. *Ba'zı âbidin meşrebinde ism-i Bâtın'ın ve ba'zısında ism-i Zâhir'in iktizââtı; ve keza şerîatlerin ba'zısı tenzih; ve ba'zısı teşbih; ve ba'zısı tenzîhde teşbih ve teşbîhde tenzih üzerinedir.*

Museviyet mertebesi tenzih üzeredir, yani göklerde yukarıda olan bir Allah'a ibadet ederler, ki bu Rabb-ı has batındır, yani batına ibadettir, bazısı teşbih yani müteşabih olarak benzetmeli olarak bir varlıkta görür Rabbını, ona ibadet eder, bazısı da tenzihte teşbih, teşbihte de tenzih üzerine bir taraftan tenzih eder ama tenzih ettiği şeyde teşbih ile bakar bir taraftan teşbih eder tenzih de eder ayrıca onun içerisinde.

"Allah" ismi ise cemî'-i esmâ-i ilâhiyyeyi câmi' olduğu gibi, bilcümle vücûh-i ibâdâtı da içine alandır. Yani bütün esma-i ilahiye kendisinde Cami olduğu gibi bütün ibadatı da içine almıştır. Yani kim ki gerçek manada Allah'a ibadet ediyorsa işte o gerçek ibadet ehlidir. Bütün cemi ibadetler onun içinde mevcuttur. Muhyiddin-i Arabi hazretleri Allah ismini nasıl izah etmiş, Allah (c.c.) dendiği zaman ism-i Zat, cemiul sıfat, esma-i mütekabile ve sıfat-ı mütezatte ceminin ahadiyetine Allah denir demiştir. Yani ism-i Zat, Allah (c.c.) hu kelamı, o bizim hemen bildiğimiz gibi Allah, Allah, Allah…. Hemen o kadar kolay bir şey değil insanın dili ağzı

tutulur, yani gerçeği ile onu söylemiş olsa. Allah dendiği zaman o kadar geniş kapsamı alanlı bir kelimedir ki bir manalar yoğunluğu, yumağı ki onu öyle bildiğimiz zaman ancak biz Allah'ımızı tanımış oluruz.

Onun hakikatine öyle girilebilir içindeki lam'dan, he'den, elif'ten başlayarak işte. İsm-i Zat yani Zat-ı Mutlak Zat-ı vücut, yani mutlak Zat'ın ismi Allah ile belirtilmiştir. Bakın Allah ismi dahi Zat'ına kıyasen sonra verilmiştir, çünkü o Zat'a ne isim ne sıfat ne vasıfla vasıflamak mümkün değildir. Ama belirli ifadeler içerisindeki halini anlatabilmek için kendi kendine Allah lafzını isim olarak verdi.

Bu ism-i cami yani bütün isimleri kapsamına alan bir kaynak ana isimdir. İşte "toprak" kelimesi diyelim toprağı o toprak kelimesi ile toprak dendiği zaman aklımıza ne geliyor, bir tarla veya yeryüzü örtüsü geliyor aklımıza. O toprak kelimesinin gerçek manasını anlamak için toprağın bütün vasıflarını sıfatlarını bilmemiz lazımdır. Molekül yapısına kadar kimyasal yapısına kadar her şeyiyle kaç yılda oluşmakta bileşiminde neler var, bitki yetiştirmede etkisi, yani toprak dendiği zaman o toprağın gerçek manada ifade ettiği manayı bilmemiz gerekir, yoksa toprak dediğimiz zaman toprağı beynimizde tanıyalım, dilimizin ucunda değil.

İşte "Allah" dediğimiz zaman da "celle celaluhu" diyoruz, herhangi bir kelime gibi işte Ahmet, Mehmet gibi yani sıradan bir isim gibi değil de hem el İlah diye tahsis ediyoruz onu mutlak manada ve de "celle celaluhu" sonuna ekliyoruz, O'nu yüceltmek için, işte Rabbımızı yani İlahımızı Allah'ımızı kendinin gerçek manada bize bildirdiği şekliyle yani kendinin kendini bize bildirdiği şekliyle ki Kur'an-ı Kerim'de bildiriyor ne olduğunu ama biz anlayamıyoruz.

Mesela "Hüvallahüllezi…" de çok açık olarak bildiriyor, neden onları bize devamlı okutuyorlar, ayet-el Kürsi'de çok açık olarak belirtiyor, "Amene rasulu…"de çok açık olarak belirtiyor, bütün vasıflarıyla her tarafında belirtiyor da bunlar daha özleşmiş olan şekliyledir. İşte Zat'ının ismi bütün sıfatları da kapsamına alıyor, karşılıklı zıt isimleri de bünyesinde topluyor, yani Evvel, Ahir, Zahir, Batın, Hadi,

Mudil gibi bütün zıtlıkları da bünyesinde topluyor, Zati sıfatlarını da kapsamına alıyor. Bütün bunların hepsini ifade eden kelimenin aslı “Allah” tır. Bu kadar geniş kapsamlıdır.

İmdi kulların meşâribi muhtelif olduğu cihetle cümlesini bir ism-i hâssa da'vet etmek muvâfık-ı hikmet değildir. Diyelim ki on kişi zikir yapıyor, ibadet yapıyor, bunların hepsi her ne kadar aynı zikirleri çekseler de sayı olarak da lafız olarak da hepsinin meşrebi ayrıdır. Yani ayrı haz duyarlar veya ayrı sıkıntı duyarlar. Çünkü orada sıkıntı da vardır nefis onları yapmak istemez, yani yaptıkları fiil görüntü aynıda olsa aynı zamanda da yapsalar hepsi aynı tesbihi yapıyor, hepsi aynı üniformaları da giyseler, hatta toplu zikir de yapsalar ama hepsinin özündeki bakışları anlayışları meşrepleri yani içtikleri hayat aynıdır, bakın meşrep şaraptan geliyor, içilen demek orada içilen bir şey yok ki meşrep deniyor, orada içilen o yaşantıda o zikri yaptığı anda kendisinden geçmekte olan hayat levhalarını içmektedir o hal içerisinde. Yani bünyesine onu indirmektedir, içtiği o dur.

Biz her an bir şey içiyoruz, nefes aldık hava içtik, bu havayı bahar havası olarak içtikse oh diyoruz, ama sıcak olarak içtikse eyvah yanıyoruz diyoruz, soğuk olarak içtikse titremeye başlıyoruz. Yani her an bir şeyler içiyoruz. Bu fiziki manada olduğu gibi bir de ruhani geçiş var üstümüzden biz bunu sadece ağzımızla içmiyoruz, bütün varlığımızla hücrelerimizle içten ve dıştan sadece içte olsa dışta olmasa yaşayamayız, kulaklarımız patlar yukarıya çıktığımız zaman nasıl hava eksilince kulaklarımız zorlanıyor, çınlamaya başlıyor, işte bu hayat doğduğumuzda içmeye başladığımız ölünceye kadar ne zaman o içme artık son buluyor, o zaman öldü diyorlar, yani çeşme kesilmiş oluyor.

İşte bu içiş o hava hevaya dönüşüyor bazılarımızda bazılarımızda nefhaya dönüşüyor, nefes-i rahmani olarak onu içiyorsun, zaten bu gelen Rahman’ın nefesinden başka bir şey değildir. Ama biz onu işte bizdeki nefsani özelliği içerisinde oraya dönüştürüyoruz. Saf su içine kola konuyor, kola oluyor, çay konuyor ismi çay oluyor ama gelen hep ilahi

rahmettir. Birindeki kimyada ne varsa diğerindeki kimyaya karışıyor zuhura çıkıyor.

Yani kimimizde kin olarak çıkıyor, kimimizde ihtiras olarak çıkıyor, kimimizde muhabbet olarak çıkıyor, yani o oluşuyor o kadehi de tekrar içiyoruz. Karşıya sunuyoruz münasebetler başlıyor, muhabbet oluyor yahut düşmanlık oluyor, onları sonra içiyoruz. İçtiğimiz şeyler kendi ürettiğimiz şeyler olmaktadır. İşte buna da Rabb-ı Hass, İsm-i Hass diyorlar. *Eğer da'vet olunsa bu da'vetten, meşreb bakımından, ba'zıları istifade eden olur ise de, bâzıları firar eder. Onun için İsâ (a.s.) ism-i cami" olan "Allâh"a da'vet etti.*

Daha sonra "Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz" dedi. Halbuki Hakk'ın her bir mevcuda karşı rubûbiyyetle tecellîsi yekdiğerinin aynı değildir. Zîrâ her mevcudun esmâ-i ilâhiyyeden bir Rabb-i hâssı olup o Rabb-i hâss o mevcudun mürebbîsidir. İşte Hakk'ın rubûbiyyetle bir mevcuda nisbeti, diğer mevcuda nisbetinin aynı olmadığı için "Rabbî" kavliyle kinâye-i mütekellim ve "Rabbüküm" kavliyle kinâye-i muhâtab olan iki kinaye ile, ya'nî zamîr-i mütekellim ve zamîr-i muhâtab ile fasl etti.

Ve keza şerîatlerin ba'zısı tenzih; ve ba'zısı teşbih; ve ba'zısı tenzîhde teşbih ve teşbîhde tenzih üzerinedir. "Allah" ismi ise cemî'-i esmâ-i ilâhiyyeyi cami olduğu gibi, bilcümle vücûh-i ibâdâtı da içine alandır. İmdi kulların meşâribi muhtelif olduğu cihetle cümlesini bir ism-i hâssa da'vet etmek muvâfık-ı hikmet değildir. Yani değişik meşrebte olanları tek bir yere davet etmek de hikmete uygun bir şey değildir. Yani hakikate gerçeğe uygun bir şey değildir.

Eğer da'vet olunsa bu da'vetten, meşreb bakımından, ba'ziları istifade eden olur ise de, bâzıları firar eder. Onun için İsâ (a.s.) ism-i cami" olan "Allâh"a da'vet etti. İşte bu Allah'a davet içerisinde Allah isminin veya manasının kapsamında bütün meşrebler olduğundan herkes oraya gelir oradan kimse kaçmaz. Kaçmasına gerek yoktur çünkü herkesin çeşmesi içtiği meşrebi orada vardır. Ama bu Allah ismi çerçevesinde ancak oluşmaktadır. İşte onun için "Aman

ya Rabbi” diyoruz ya ne yaptık biz “aman ya Rabbi” dediğimizde, bize tahsis edilmiş Rabbi has ismimiz veya bizim oluşturduğumuz Rabb-ı has hangisi ise biz ona yönelmiş oluyoruz.

“Aman Allahım” dediğimiz zaman gerçek Rabba Rabb-ul erbaba yönelmiş oluyoruz. İşte neden ilk aklımıza geldiği zaman “Aman Allahım” demiyoruz da “aman ya Rabbi” diyoruz ilk anda, çocuk nasıl ilk anda “anne, anneciğim” diyor, baba aklına gelmiyor. Çünkü Rabb-ı hassı annesi de ondandır. Baba ise Rabb-ul erbabdır. Ne zaman anneye ulaşamıyor o zaman babaya yöneliyor çocuk. Veya anne çözemiyor, o zaman anne oğlum bunu babana söyle diyor. Veya başka yerden yardım almak için büyük babana söyleyelim diyor.

İşte her birerlerimizin de böyle validesi vardır. Fiziki validenin yanında bir de esma-i ilahiye bizim validelerimizdir. Bizi doğuranlar yani, ilk müracaat ettiğimiz o oluyor rab, bu rab bir tane değildir, her esma-i ilahiye birer rabdır, işte onun için Yusuf (a.s.) zindandan çıkarken zindan arkadaşlarına verdiği bir tavsiyesi vardır, bu farklılıklar hakkında o kadar güzel bir tavsiye ki, evvela o yaşandığı devrede sonra bizlere hep bunlar Cenab-ı Hakkın lütf-u ilahisi o seyir yolunda mertebeleri bilmemiz için. 12/39

يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ ءَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ
الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

12/39- (Yusuf dedi): "Ey zindan arkadaşlarım... Birbirinden farklı özelliği olan rabler mi daha hayırlı, yoksa Vâhid-ül Kahhar (TEK ve her şey hükmü altında) olan Allah mı?"

Diye orada onlara büyük bir irşadda bulunuyor o zindanda kalanlara. Neden bunu söyleyerek çıktı yahut o şekilde ayrıldı oradan, işte Allah size sabırlar versin, geçmiş olsun işte bir gün çıkarsınız falan gibilerden temennilerde

bulunmadı da ilahi manada bir temennide bulundu, çünkü o hapishane içerisinde o zindanı Yusuf (a.s.) bir dergah yapmıştı. Manevi bir dergah yapmıştı, orada tevhit sohbetleri yapıyordu, kendi mertebesi itibariyle ve işte Kur'an-ı Kerim'in de belirttiği gibi oradaki arkadaşlarının rüyalarını tabir ediyordu.

Orada manevi eğitim yapıyordu, belki onlar farkındalar belki de değillerdi. İşte bizim de o mertebemiz yani Yusufiyet mertebesinde böyle rüyalar ile irtibatımız olması gerekiyor. O siccine de girmemiz gerekiyor. Zaten O Yusuf'un başlangıcı da siccinde hepsi siccindedir. İşte kardeşleri kuyuya atıyorlar ya işte oradan bir kervan geçecek de o Yusuf'u çıkarsın. Oradan da Mısır'a sultan olsun bu beden mısırına bu beden mülküne.

Kurtuluşu da rüyadan bu maneviyat bilgisinden oluyor. Onun için arkadaşlarına bunu diyor. Tabi o günkü ifadeye göre orada putperestlik çok yaygın olduğu için putlara tapmayın hükmündedir ama bugünde biz işte aklımızda olan ne varsa yönlendiğimiz, yönlendirildiğimiz ve muhabbet duyduğumuz ne varsa onların hepsi bizim rabbımızdır. Ta ki Vahid ve Kahhar olan Allah'ın ismi Cami bizde hakim oluncaya kadar.

Yani biz Allah ism-i Caminin hükmü altına girinceye kadar bu tefrika ilahlar bizim üzerimizde söz sahibidir. Biz de onların yönetimindeyiz. İşte bu Rab yönetiminden çıkıp Rabb-ul erbabın yönetimine girmek ki buna da ehlullah diyorlar Allah adamı diyorlar, Allah isminin zuhurları manasına. Allah ehli Allah evinin ehli demek, Allah'ın bir evi mi var, yok bütün bu alem O'nun evidir. Veya Allah bu evin kendisi diyelim teşbih olarak.

Nefsin düzenini Cenab-ı Hakkın "Kahhar" ismi bozar, Kahhar isminden sonra sükunet hasıl olur, binamızı yeniden inşa etmemiz, yeni bir anlayışla binanın içinde oturmamız gerekir. Daha sonra "Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz" dedi. Halbuki Hakk'ın her bir mevcuda karşı rubûbiyyetle tecellîsi yekdiğerinin aynı değildir. Esma-ül Hüsna değişik kişilerde değişik hayat bulmaktadır.

Zîrâ her mevcudun esmâ-i ilâhiyyeden bir Rabb-i hâssı olup o Rabb-i hâss o mevcudun mürebbîsidir. Her Rab eksi manada da olsa gene de orada bir terbiye edicidir. Ama birinin terbiyesi eksiye doğrudur, birininki artıya doğrudur. Yalnız bunlar bile tam bir ifade etmemekte bunlar görecelidir, her eksi dediğimiz şey kendi artısındadır zaten. Yani her varlık kendi kemali üzeredir. Denildiği gibi meseleye bakarsak, bakın siyaha göre sarı renk hangisi daha kemaldedir, siyah karanlık deriz, sarı daha aydınlık deriz ama bu görecelidir. Birisi çıkarda her şey amadan geldi sarının kaynağı da siyahtır derse o da haklıdır.

Ama bunlar görecelidir. İşte bu göreceliklerin ne olduğunu gerçek manada göreceli olarak değil yukarıdan bakarak her şeyin aslını görürsek o zaman gerçekçi bir fikre ulaşmış oluruz. Yoksa diğerlerinin hepsi görecelidir. Rabb-ı has yönüyle değerlendirmedir. Mesela Efendimiz yolda giderlerken ashab-ı kiramdan birkaç kişi ile, bir kedi veya köpek ölüsüyle karşılaşıyorlar, sahabe-i kiram biraz kenardan geçiyor, ağır kokuyor diye Efendimiz "bakın ne güzel dişleri var" demiştir.

Bakın güzellikle görmeye bakan, güzellik görmek için bakan orada güzelliği görür aslında orada sahabe-i kiram da farkında olmadan bir kemalatı ifade etmektedirler. "Ne kadar ağır kokuyor" diyor bakın "ağır kokuyor" denmesi de bir kemalattır ayrıca. "Ne kadar kötü kokuyor" dediğimizde o kötünün kemalatını biz ispatlamış oluyoruz orada. İşte o bir kemalattır, kötü diye vasıflandırdığımız bizim göreceliliğimizdendir.

Nefsimize ağır geldi kötü dedik, ama o kötü dediğimiz şeyin içerisinde hayvanlar var, yaşıyorlar hayatlarını orada sürdürüyorlar. Gübre böceği o gübrenin içinde yaşar onun cenneti orasıdır, o zaman bir şey neye göre kötü, hangi ölçüye göre kötüdür. Veya iyi dediğimiz şey hangi ölçeğe göre iyidir. İşte bütün bunların bir şemsiye altında toplanması bütün bunlara gerçekçi bir halle bakmak ancak Allah isminin zuhur mahallinde bir Allah Cami isminin varlığı ile iştiraki ile mümkündür.

Yoksa diğer esma-ül hüsnanın birinin tesiri altında kaldığımız zaman fırka ehli olmuş oluruz. *İsâ (a.s.)* إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ *kavliyle kendi nefsini me'mûr olarak isbât etti. Halbuki nefsinin me'mûriyyeti, kendisinin ubûdiyyetinden başka bir şey değildir. Zîrâ her ne kadar kendisine emr olunan şeyi yapmasa bile, ancak kendisinde emre uyma tasavvur olunan kimseye emr olunur.*

Yani bir kimse herhangi bir kimseye veya çevresinde olan birisine şu işi yap demesi onda o işi yapmaya elverişli kabiliyetin olduğunu bilmesi demektir. Velev ki o işi yapmasa bile. Yani hiç olmayacak bir kimseye git şu arabayı kullan diyemeyiz, yani araba kullanmayı bilmiyorsa ama çevremizde birisi varsa bu arabayı da kullanmak gerekiyorsa eğer imkanı varsa arabayı al şu işi yap deriz. Çünkü onda o ümit vardır, ümit olmasa onu söylemez. Veya o kişide kabiliyet olmasa onu söylemez.

Cenab-ı Hakk neden beş vakit namazı hayvanlara emretmemiş, çünkü uygunluk değildir, bunu insanlara emretmiştir. Yani abid olarak ibadetinizi yapın diye emretmiştir. Ama yaparlar ama yapmazlar. Ama yapma kabiliyetleri var olduğu için emretmiştir.

Me'mûriyyet, ubûdiyyet olunca yani memurluk kulluk olunca abdiyet olunca ki bizler her birerlerimiz memuruz, abdiyetimizden dolayı memur hükmündeyiz, neden Allah'a abd olduğumuzdan Allah'da bize şunu yap dediğinde yap dediği için biz memuruz. Nasıl devlet memurları var, bizler emr-i ilahi devletinin memurlarıyız. Memuriyet ubudiyet olunca yani memurun bir görevi var, o görev de ibadet olunca *İsâ (a.s.) bu kavl ile nefsini ubûdiyyet ile isbât etti.* Yani nefsini abdiyeti ile isbat etti. *Vaktaki emr-i ilâhî, mezâhir-i ilâhiyyeye, o mezâhire âit merâtibin hükmü ile nazil olur,* yani Allah'ın emri zuhurda olan zahirde olan bir varlık ile zahire zuhur eder, zahire gelir.

İşte bunun için, bir mertebede zahir olan her bir kimse, yani kulluk mertebesinde meydana gelen her bir kimse *bu mertebenin hakikati ne şeyi verir ve ne hâli iktizâ ederse, o şey ve hâl ile boyanan olur ve o şeyin rengine boyanır.* Yani onu giyinen olur, yani bir varlığı Cenab-ı Hakk gül olarak halk etmişse o güllük hakikatini o hücre yapısıyla giyinerek ortaya getirir. Onun rengine boyanır. *Binâenaleyh me'mûr mertebesinde zahir olan kimse ile âmir mertebesinde zahir olan kimse için birer hüküm vardır ki, bu hükümler her bir me'mûr ve âmirde görünür.* Yani amir, amir olması için emr edici, memur da o emrin yapılması için memuriyetinin gereğini ortaya koyması yani birisi amir emredici diğeri de memur olark görevi yapacaktır. *Böyle olunca Hak Teâlâ hazretleri (Bakara, 2/43) "Namaz kılın!" der.*

وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَآتُوا الزَّكَوٰةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

Bu halde Hak âmir mertebesinde ve mükellef olan abd ise me'mûr mertebesinde zahirdir. Ve keza abd (A'râf, 7/151) "Yâ Rabbi beni mağfiret kıl!" der.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Bu halde de abd, âmir mertebesinde; ve Hak, me'mûr mertebesinde zahirdir. İşte şeriat ehli bunu bir türlü kabul edemez. "Hak nasıl memur olur" der. Burada zaten kulun bir hükmü yoktur, Kur'an bunu böyle bildirmiştir, bu ayeti kul ben de böyleyim diye yazmıyor ki oraya, Kur'an kendi böyle düzenlemiş, kendi sistemi böyledir. Ya Rabbi, beni cennetine koy dediğimizde biz amir olduk O da memur oldu. Ben sizin vekilinizim diyor ya o vekilse vekile vekalet veren patrondur. Allah kul ismiyle kendi zuhuruna isim vermiştir aslında kul falan yoktur ayrıca.

İmdi Hakk'ın abde emr etmekle abdden taleb ettiği şey, abdin Hakk'a emr etmekle Hak'tan taleb ettiği şeyin aynıdır.

Yani Hakkın abdine şöyle yap böyle yap demesi emr etmesiyle kulun Rabbına şöyle yap böyle yap demesi birbirinin aynı şeydir ayrı şeyler değildir. *Zîrâ Hak, abde emr etmekle ondan icabet taleb eder. Ve keza abd, Hakk'a emr etmekle, Hak'tan icabet ister.*

Binâenaleyh tarafeynin yek dîğerinden istedikleri icabettir. Ve icabet ise, şey'-i vahidir. Yani uymak ise tek şeydir. *Ve taleb eden olan iki tarafın icabeti yekdiğerinin aynıdır.* Yani uymak her ikisinde de aynı uymaktır. *İşte iki tarafın yek dîğerinden taleb ettiği şey icabet olup, bu da birbirinin aynı olduğu için, icabet gecikse bir müddet ahırda kalsa bile, her bir dua ve taleb kabul oldu.* Yani hem Hakkın kuldan talebi hem de kulun haktan talebi biraz gecikse bile ama icabet edilmiş oldu.

Ve her bir duanın kabul olması da lâzımdır. Şimdi bu amir ve memur hususunda Nusret babamla bir hatıramız vardı, birisi o anlatıyor ya işte kendi hayatı da dolaylı anlatıyor, ehlullahtan birisine gelmişler efendi hazretleri bize dua eder misin demişler. O da demiş ki siz dua edin, ben de "amin" diyeyim. İşte burada bakın amirle memur yer değiştiriyor. Bir kişi "amin" dediği zaman ne yapmış oluyor, "amin" dediğindeki mana nedir, öyle olsun, tasdik manasınadır. Amir hükmü, işte orada amin diyen kul amir, Rabbı da memur olmuş oluyor.

Zîrâ mertebe-i me'mûriyette zahir olan kimse için hâsıl olan hükm-i mahsûs icabettir. Yani memuriyet mertebesinde meydana gelen hüküm oraya mahsus olan hüküm icabet etmektir. Yani memurun kendisine yap denilen şeyi yapması ona icabet etmiş olması demektir. Yapmazsa icabet etmemiş isyan etmiş olur.

Bu hususta icabetin gecikmesine bakılmaz. Nitekim "Namaz kılın!" emrine muhâtab olmağa ehil olan müslim ve âkil ve baliğ kimselerden ba'zıları bilfarz, sabah, öğle veya ikindi namazlarını vakitlerinde kılmayıp te'hîr eder; ve kudreti olduğu vakit bu namazları diğer vakitler içinde kaza eder.

O kimsenin, velev ki bu namazların te'hîri kasd ile olsun, kaza suretiyle dahi olsa, "Namaz kılın!" emrine icabet edip o namazları kılması lâzımdır. Zîra me'mûriyet mertebesinin hükmü budur, ölünceye kadar emre imtisâlen namaz kılmayanların hükmüne gelince, bu babdaki îzâhât Fass-ı Ya'kübî'de mürur ettiğinden oraya müracaat olunsun. Ve keza abd tarafından vâki' olan duâ ve suallerin Hak canibinden kabulüne âit îzâhât dahi Fass-ı Şîsî'de bu vecih üzerine tafsil olduğundan burada tekrarına lüzum görülmedi.

----

38. Paragraf

Ondan sonra وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ (Mâide, 5/117) "Ben onların üzerine idim" dedi. Ve "Nefsim üzere onlarla beraber" demedi. Nitekim رَبِّي وَرَبَّكُمْ dedi. وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ ' "Ben onların arasında dâim oldukça, onların üzerine şehîd idim." Zîrâ enbiyâ, onların arasında dâim oldukça, ümmetleri üzerine şehîddirler. فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي "Vaktaki beni müteveffa kıldın", ya'nî kendine ref ettin ve benden onları mahcûb ettin ve beni de onlardan mahcûb eyledin; benim maddemin gayrisinde, belki onların maddelerinde, "Sen onların üzerine Rakîb oldun." Zira Sen murakabeyi iktizâ eden onların basarı oldun. İmdi insanın kendi nefsine şuhûdu, Hakk'ın ona şuhûdudur. Ve onu "Rakîb" ismi ile kıldı. Zîrâ şuhûdu kendi için kıldı. İmdi o, abd olmasından nâşî, onun o olduğu; ve kendisi için Rab olmasından naşı, Hakk'ın Hak olduğu bilinmek için, kendi arasıyla Rabb'i arasını fasl etmeği murâd etti. Binâenaleyh kendi nefsi için kendinin "şehid" olduğunu ve Hak hakkında da onun "Rakîb" olduğunu îrâd eyledi. Ve kendi nefsi hakkında onları

takdim edip, onlar için îsâren ve Hak ile edeben عَلَيْهِمْ

شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ dedi. / Ve الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ kavlinde, Rabbin rütbe ile tekaddümden müstehakk olduğu şeyden dolayı, onları cenâb-ı Hak'ta, Hak'tan te'hîr etti. Ondan sonra i'lâm eyledi ki, muhakkak Hakk-ı Rakîb için, İsa'nın kendi nefsi için kıldığı isim sabittir; ve عَلَيْهِمْ شَهِيدًا kavlindeki "Şehîd"dir. Böyle olunca وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (Mâide, 5/117). "Sen her şey üzerine Şehîd'sin" dedi. İmdi umûm için "küll"ü ve enker-i nekerât olmasından nâşî "şey"i getirdi; ve "Şehîd" ismini getirdi. 0 her bir meşhûd üzerine, bu meşhudun hakikatinin iktizâ ettiği şey hasebiyle, Şehîd'dir. İmdi o, وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا "Ben onlar içinde oldukça onların üzerine nigeh-bân idim" dediği hinde Hak Teâlâ'nın kavm-i îsâ üzerine "Şehîd" olduğuna tenbîh eyledi. Binâenaleyh o, mâdde-i îseviyyede, Hakk'ın şehâdetidir. Nitekim Hakk'ın onun lisânı ve sem'i ve basarı olduğu sabit oldu (38).

Ya'nî ondan sonra îsâ (a.s.), şuhûd-i keyfıyyette, رَبِّي وَرَبَّكُمْ (Mâi-de, 5/117) kavlinde, kendi nefsi için Rabb-i hâssı yani İsa (a.s.) kendi Rabbı hassı olan ve ümmetinin nefisleri için de birer Rabb-i hâss isbât ettiği gibi yapmayıp, şuhûdunu isbât ettiği yani "rabbi ve rabbiküm" hükmünde

yaptığı gibi şehidlik hükmünde öyle yapmadı. وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا *dedi.* Yani ben ism-i şehidin mazharı idim yani şahit isminin mazharıydım, onların içerisinde bulundum onlara şahit oldum yani yaşantılarını gördüm kavmi için diyor. *Ya'nî ben ism-i Şehîd'in mazharı idim; ve benim ayn-ı kevnîmde onların üzerine Şehîd olan Sen idin, dedi.* Yani ben onların içlerinde idim, onlara şahidim ama benim özümde de sen onlara şahitsin diye ifade etmektedir.

Yoksa "Ben onlarla beraber kendi nefsim üzerine şehîd idim" demedi. Ben onlara şahittim ama bende onlara şahit olan sendin dedi. *Ya'nî şuhûdunu ispat ettiği vakitte, kendi nefsine şuhûdunu da isbât etmedi. Zîrâ enbiyâ ümmetlerinin arasında dâim oldukça ve hayât-i dünyeviyye ile hayy oldukça, ümmetleri üzerine gözcüdür.*

Ve çobanlar çobanlık ettikleri hayvanâtın helak çukurlarında sukut etmemeleri için, yani çukur yerlere düşüp ölmemeleri için onların üzerine nasıl gözcü iseler, *enbiyâ (aleyhimü's-selâm) dahi, kendilerinin nefislerindeki hayvaniyetlerinin galebe etmemeleri için cehennem çukurlarına düşmemeleri için, ümmetleri üzerine öyle gözcüdürler.*

Ve enbiyâ, insân-ı kâmil olup, "Allah" ism-i câmi'inin mazharı bulunduklarından, elbette "Şehîd", isminin hükümleri dahi kendilerinden zahir olur. Yani bir çoban dahi şehid isminin hükmü altındadır. Neden, koyunlarını müşahede etmektedir, yani gütmekte onları korumakta olması onun şehadetidir. Onu müşahede etmiş olmasıdır. Çoban sürüsünü yabani yırtıcı hayvanlardan korur, enbiya hazaratı da nefsinin hevalarından azgınlıklarından, cehennem çukurlarına düşmesinden korurlar ümmetlerini.

Ve onların şahid olması ayni Hakk'ın şahid olmasıdır. Zîrâ onlar vücûd-i Hak'ta yok olmuş olduklarından kendi vücudlarını görmezler. Yukarıda da dediği gibi yani ben nefsime şahid oldum demedi, nefsime şahit oldum deseydi

kendine bir cesed vermiş olurdu. *Zira onlar Hakkın vücudunda müstehlek yani helak olduklarından kendi vücutlarını görmezler. İşte 33/72 ayetinde* ظَلُومًا جَهُولًا *dediğinin birisi budur.* Kendilerinden cahil oldular, yani kendi bireysel kimliklerini unuttular, onlardan bireysel kimliklerinden cehle düşmüşlerdir. İşte Cenab-ı Hakk bunlara emanetini yüklemiş oluyor. ظَلُومًا جَهُولًا dediği, cehil kelimesinin ifadesi budur. *Binâenaleyh Îsâ (a.s.) bu mazhariyet hasebiyle şuhûdu nefsine isbât etmeyip, yalnız ümmetleri hakkında isbât etti* وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ *sen onların üzerine şahittin dedi.* Yani ümmetinin üzerine şehadeti verdi kendisine vermedi.

Îsâ (a.s.) daha sonra "Vaktaki Sen beni müteveffa kıldın" dedi, ya'nî beni kendine kaldırdın ve beni şehâdet mertebesinden gayb mertebesine yükseltmekle, onları benden ve beni de onlardan hicâb ve perde arkasına düşürdün. Zîrâ onlar beni Senin şehâdet mertebende cesed suretim ile müşahede ederler idi. Yani ona şehid idiler. Yükseldikten sonra bu müşahedeleri yok oldu, kesildi. Yani gözle göremedikleri için bu şehadetleri sona erdi. Ve keza yükseldikten sonra, *Senin şahid olmanda istiğrakım hasebiyle, ben de onları müşahede edemedim.* Yani ben de batına geçtiğimden onun varlığında benim istiğrakım muhabbetim arttığından o taraftan perdelendim. Yani şehadet alemini göremedim. *Tekliği müşahede etmem kesreti müşahede etmeme perde oldu.*

Ve Sen hazret-i şehâdette ilâhiye mazharlarından bir mazhar olan benim maddemin, ya'nî cesedimin, gayrisinde, belki onların maddelerinde ve cesedlerinde, onların üzerine Rab oldun. Zîrâ Sen onların basarı oldun ki, o basar murakabeyi iktizâ eder. Yani üzerine binmeyi gerektirir, ihata etmeyi gerektirir. Yani Cenab-ı Hakk bir insanın

gözünden bakıyorsa gözünde gören ise kulağında işiten ise o vücudun üzerinde rakibdir yani ihata etmiştir. Merkeb dediğimiz şey de üzerine binmektir, merkeb eşek manasına değildir. Merkeb; binilen demektir. *Böyle olunca insanın kendi nefsini müşahedesi, Hakk'ın onu müşâhedesidir. Ve Îsâ (a.s.) ümmetinin maddelerinde olan Hakk'ın müşahedesini beyan sadedinde "Rakîb (daima görüp kontrol eden)" ismini zikr eyledi.*

Çünkü îsâ (a.s.) وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ

(*Mâide, 5/117) kavlinde, ümmeti üzerine olan gözcülüğü kendi nefsi için beyân etti.* Yani kendi nefsinden ben onları koruyorum dedi. *Binâenaleyh Hakk'a karşı edeben, bir isimde Hak'la müşârik, şerikleşmiş olmamak için, kendi nefsi arasıyla Rabb'i arasını fasl (ek yeri) etmeği murâd etti. Tâ ki kul olduğu için İsa'nın Isâ olduğu ve îsâ'nın Rabb'i olduğu için de Hakk'ın Hak olduğu bilinsin. Şu halde ümmeti üzerine "Şehîd"i kendi nefsi için ve "Rakîb"i dahi Hak için meydana getirmekle, nefsiyle Rabb'inin arasını tefrik etti. Ve cenâb-ı îsâ kendi nefsi hakkında, ümmeti için îsâren, ikram ve Hakk'a karşı edeben, ümmetini evvelen zikredip* عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ *dedi. Yani ümmetine raci olan "aleyhim" ümmetine dönük olan "aleyhim" kelimesindeki "him" zamirini kendi nefsine izafe edip "*شَهِيدً *kelimesine takdim etti yani onu öne geçirdi. Zira "künte ente rakibe aleyhim" kavlinde hakkı ümmetine takdim etmişti.* Onların üzerine rakibsin diye hakkı öne geçirdi, "aleyhim şehiden ma küntüm fihi "dedi ümmetine raci olan kelimesindeki "hüm" zamirini kendi nefsine izafe etti. *Böylece bu surette emr-i tekaddümde yani işi takdim edişinde Hak ile müsavat mürtefi olmuş olur. Daha sonra İsâ (a.s.) i'lâm etti ki, "Rakîb" ismi ile musemmâ olan Hak için, kendine muzâf kıldığı isim dahi sabittir.* Yani rakib, binici ismi ile müsemma olan Hakk için kendine muzaf kıldığı isim dahi sabittir.

Ve o isim dahi عَلَيْهِمْ شَهِيدًا *kavlindeki "Şehîd" ismidir.*

Yani Cenab-ı Hakk bu şehid ismini kendine kılıf, muzaf kıldı diyor. *Zîrâ "Rakîb" ismi gibi "Şehîd" ismi dahi esmâ-i ilâhiyyeden bir isimdir. Binâenaleyh İsâ (a.s.) bu hakikati beyan için dahi* وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ *(Mâide, 5/117) dedi.* Yani "her şeyin şehidi sensin" dedi. *İmdi umûm için olan "küll" kelimesini ve enker-i nekerât, gizlinin gizlisi olduğundan dolayı da "şey"' lafzını zikr etti; ve "Şehîd" ismini de îrâd etti, yani meydana getirdi, Ve bu kavliyle kendinin "şehîd" olmasıyla Hakk'ın "Şehîd" olması arasındaki farkı gösterdi. Zîrâ kendinin müşahedesi, ancak kavminin arasında mevcûd oldukça onların üzerinde vâki' olur.* Yani İsa'nın (a.s.) kavmine olan şehidliği müşahedesi kaviminin içinde olduğu sürece meydana gelir. Kavminden alındıktan sonra şehadeti gizlenmiş olur. *Halbuki Hakk'ın müşahedesi böyle bir makama mahsûs değildir.*

Her şeyin zahiri ve bâtını üzerine ve her meşhudun ayn-ı sabitesi ve isti'dâd-ı zâtîsiyle ıktizâ ettiği bütün haller ve suretleri üzere ezelen ve ebeden ve ilmen ve "ayn"en Şehîd'dir. Yani Cenab-ı Hakkın "Şehid" ismiyle bütün alemleri müşahedesi her şeyin zahiri ve batını üzere hiçbir alem farkı gözetmeksizin efal, esma, sıfat, Zat alemleri gözetmeksizin ayırmaksızın ve her meşhudun yani şehid olunan yani şahid olunan her yerin ayan-ı sabitesi ve istidat-ı zatiyesi ile gerektiği cemi ahval yani bütün haller ve suretler üzerine ezelen ve ebeden yani sadece bugün ve yarın değil, ilmen ve ayn'en şehiddir. *Hem ilmi ile şehittir, hem de ayn ile şehittir, şahittir. Ve "şey"in belirsizlerin en belirsizi olması ne demek olduğu Fass-ı Lokmânî'de tafsîl ve îzâh olunacaktır. imdi İsâ (a.s.)* وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ *dediği hînde, Hak Teâlâ'nın İsâ kavmi üzerine Şehîd olduğuna tenbîh eyledi. "sen onlar üzerine şahiddin"*

dediği zaman. Zîrâ وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ *kavliyle her* mevtında, *her bir meşhûd üzerine olan müşahedenin Hakk'a âît olduğunu beyân etmiş oldu.* İşte savaşlarda şehit oldu dediğimiz zaman neyi anlıyoruz, demek ki sadece savaşta şehid olunmuyor. İnsan oturduğu yerden de şehit oluyor, yani oturduğu yerden derken tembel, tenmel oturduğu yerden değildir, nefis mücadelesi yaparken de şehid olunuyor. Eğer biz gerçek manada bu nefis mücadelesini yapmamış isek kendimizde gördüğümüz kendi nefs-i emmaremiz olmaktadır.

Bizim şehitliğimiz şehadetimiz, müşahedemiz nefs-i emmare şehadetliği üzerine oluyor ki bu bizim sonumuz demektir, Allah etmesin diyelim ve amini de ekleyelim. Ne zaman ki kendimizde hakiki olan varlığı müşahede edeceğiz, işte o zaman biz gerçek şehit savaşta ölmüşler olanların üstünde çok daha üstünde şehadete ermiş olacağız. Müşahede ehli olmuş olacağız. Allah'ın şehitleri olacağız diğerleri de savaş şehitleri olmaktadır. Neden savaşta ölenlere şehid denilmektedir, işte öldüğü zaman Hakk'ı müşahede ediyor, diye yani o bilinçle Hakk'ın şehidi oluyor diye.

İşte bizde daha burada iken ilmi manada hakikat-i ilahiyeyi idrak ettiğimizde şehitlik rütbesini burada almış olarak gidiyoruz. Bakın yeri gelmişken Hazret-i Şeyh Efendimizin şehadetin içinde yatan hakikati burada bakalım; çünkü bu çok büyük yara iç yarasıdır. Her müşahede yerinin Hakk'a ait olduğunun beyan etmiş olduk yani nerede bir müşahede varsa orada şehid var yani şahitlik vardır.

Eğer gözümüz kapalı olarak buraya gelmiş isek gözümüz görmüyor olsa bile biz şehadetteyiz kul hakkı şahit olmuş oluyoruz ama kul hakkı bizi yanıltabilir, mesela birisi der ki "Ben Ahmet'im", Mehmettir belki de ama Ahmet olarak tanıtır kendisini müşahede etmediğimiz için buna hayır da diyemeyiz. İşte ne zaman ki buradaki eşyanın hakikatini efendimizin bize öğrettiği, tavsiye ettiği "ya Rabbi bana eşyanın hakikatini göster" işte bu eşyanın cam, tahta taş

gibi gördüğümüz eşyanın hakikati nedir, idrak ettiğimiz zaman bunun şehidiyiz.

Hani öldük mü, hayır öldük diye bir şey yoktur yani müşahede ehli olduk. Bunun atomlarının ayrıldığını onlardan meydana geldiğini terkip olduğunu aslının hayali bir yapı olduğunu anladığımızda anladık ki bize sert gibi gelen şey bizim hayalimizde olan bir şeydir. Bunun aslı bulut gibi idi ama sertleşmiş bir bulut gibidir, ayette “siz dağları görmez misiniz onlar bulut gibi geçmektedirler” belirtildiği gibi. *Binâenaleyh* وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا *kavlindeki şehâdet, mâdde-i İseviyyede, ya'nî cism-i İsevîde, zahir olan Hakk'ın şehâdetidir. Nitekim şeref-vârid olan hadîs-i kudsî ile sabit oldu ki, Hak abdin lisânı ve sem'i ve basarıdır.* Şimdi şehadet, şehit müşahede hali gelmişken içimizde bir yara olan Kerbela vakıası hakkında biraz konuşalım, gerçi işimiz siyaset değil ama şehadet müşahede hali geldiği için böyle bir açıklayalım yeri gelmişken.

Neden (a.s.v.) Efendimiz kendisi ve çevresi yakınları hep şehadetle gittiler bu alemden (a.s.v.) Efendimizin dahi şehid olduğunu söylerler, Hayber kalesi feth edildiği zaman orada otlarla motlarla ilgili bir kadın varmış onları ve içindeki yapıları bilen zehirli bir kuzu yemeği hazırlamış veya bir başka yemek fakat o zehirin içinde hemen zehirinin olduğunu anlaşılmayan uzun süreler sonra zuhura çıkan bir zehirli yemek olduğu kitaplarda yazılıdır.

Efendimizin ölüm sebeplerinden bir tanesi veya başlatıcısı başlangıcı bu olduğu dolayısıyla Rasul (s.a.v.) Efendimizin de zahiren de şehit olduğu ifade edilmektedir. Batınen zaten en büyük şehit O’dur, bütün alemin müşahedesi O’nda, Hazret-i Ali Efendimiz malum şehittir, hançerlenerek öldürülüyor, O’nu öldüren kişi haricilerden Abdullah ibn Mülcemdir. On sene evvel Hazret-i Ali Efendimiz o kişi ile birlikte yaşıyorlarmış yani çevresinde olan insanlardır, ya Mülcem benim ölümün senin elinden olacak diye on sene evvel haber veriyor.

O kişinin öyle bir yüzü varmış ki o kişinin köpek süliyetini andırıyormuş. İlk anda bakan kişi o hissi duyuyormuş. Bunlar şehadet ile dünyadan ayrılacaklarını biliyorlardı. (a.s.v.) Efendimiz iki torununun da şehid olacağını biliyordu. Neden dua etmedi, bu talepte bulunmadı yoksa isteseydi bunları yapardı. Ayrıca diyelim ki Efendimiz talep etmedi, Cenab-ı Hakk aciz miydi ki en çok sevdiği kişiler, üç beş tane çapulcu tarafından katledilsin onların ifadesiyle aslında böyle bir şey yoktur. Bir sistemin devamı için bu böylece oluşturuluyor. Mesela Cenab-ı Hakk aciz miydi Hazret-i Rasulullah'ı hicret ettirmesin, Mekke'de oturtsun, Medine' ye gitsin. Allah bütün alemleri halk etmiş birkaç tane Ebu Cehil taraftarına karşı mı koyamayacaktır.

Ama sistem gereği oyunun, senaryonun gereği oradan çıkması gerekiyor, senaryo gereği. O çıkartılmadı oradan çıktı, işte hicret olmasaydı zaten de olmazdı. Hicret demek Zat'ından sıfatına, esmasına hicret etmesi, tenezzülü yani zuhura gelmesidir. Hazret-i peygamber Mekke'den Miraca çıkamaz mıydı, neden önce Kudüsü Şerife gitti, Mekke'de zaten miraçtaydı, yani burada olan bir kimse zaten burada, buraya tekrar gelmesi için dışarı da olması lazım ki buraya gelebilsin.

İşte Hazret-i Peygamber Miraca çıkarken Kudüs-ü Şerif'e gitti yani sıfat ve esma mertebesine tenezzül etti, esma mertebesinden miraca çıkıyor, yani Zat mertebesine çıktı. Başka türlü de olmazdı zaten. O zaman biz bilemezdik eğer Kudüs'e gidip oradan çıkmasaydı Miraca, Miraç hadisesini biz bilemezdik. O Miraçta ama görüntüsü olmazdı. Bunun gibi Cenab-ı Hakk aciz miydi bu hususlarda zorda bıraksın. Bütün alemleri onun için halk etmiş, Ebu Cehili dahi O'nun için halk etmiş, Ebu Lehebi dahi O'nun için halk etmiş, İblisi dahi O'nun için halk etmiş, kendisi için vaad edilen şey bir varlığın kendisine galip gelmesi mümkün müdür?

Mümkün değildir çünkü O'na tabidirler. İblisin ebced hesabıyla 103 geliyor, aradan sıfırı kaldır 13 oluyor. Ahadiyete bağlı oluyor. Yani Hakikat-i Muhammediye bağlı kaynağı orasıdır. Zaten her şeyin kaynağı oraya bağlıdır.

Kaynak mı galip gelir yoksa kaynaktan çıkan mı O'na galip gelir. Tabi ki sistem böyle zahire de verilmesi gereken bazı bilgiler makulmüş gibi görünen sistemler gösterilmesi lazım ki zahir ehli bu bunun içinmiş böyleymiş diye işin perdesinde kalsın.

İşte perdesinde kalsın ki şehit olmasın diye. Askerde herkes şehit olursa ne olur, geriye adam kalmaz. Bazılarının şehit olması gerekiyor. Yani müşahede ehli olması gerekiyor. Cebrail (a.s.) Efendimize gelerek "Ya Rasulullah Hüseyin'in şehid edileceği yerden sana biraz toprak getireyim mi" dedi bakın Hüseyin'in şehid edileceği bilinen programı yapılan şeylerdendir. "Penc-i ali aba" abasına sarması onların tek bir varlık olduğunu göstermesi cihetindendir. Her ne kadar beş olarak gözüküyorlarsa da tek bir varlık olduğunu göstermesi cihetinden çünkü abası ihata etmiştir tekleştirmiştir, hazarat-ı hamseyi de gösteriyor, Allah lafzını da gösteriyor.

Burada o kadar büyük fırtına kopardılar ki bir taraftan hariciler, bir taraftan aleviler bir taraftan sünniler, sünniler sünni olarak bu ismi almadılar aleviler biz aleviyiz dediler, o zaman karşı tarafta biz de sünniyiz dediler. Yani karşıt parti kurulmuş oldu. Aslında dini bir forum değil de parti şekliyledir. Çünkü gerçek manada dini bir form olmuş olsa zaten bu ihtilaflar aradan kalkardı. Siz Muavviyesiniz, yezidsiniz diye suçlama yapılıyor bu işler 1400 sene önce idi o işler zaten bitmiş durumdadır.

Bu siyaset değil de nedir. İşte bakın hayal ve vehmin bize zerk ettiği yanlış duygular. İşte sırtlarına zincir vururlar güya muhabbet için yaparlar, sırtına zincir vuracağına aklına zincir vur, nefsine zincir vur da kafanı çalıştır. Anlatılmak istenen; Cenab-ı Hakk'ın en çok sevdiği varlıklar bunlar, habibinin de en çok sevdiği varlıklar bunların hepsi "şehit" olarak ayrıldılar bu dünyadan.

Bunun mutlaka bir sebebi olmalıdır. Bunlara hayatlarının sona ermesi zul mu oldu yoksa onlara irtifa mı kazandırdı, asalet mi kazandırdı. Cenab-ı Hakk gereksiz bir iş yapmaz, Cenab-ı Hakkın bu dünyada tespit ettiği dört tane makam

Peygamberlik, velilik, risalet, Efendimize “Abdu hu ve rasuluhu” dendiğinde abd oradaki velayetidir ve de rasuluhu risaletidir, işte peygamber dendiğinde velayet de onun içindedir. Sıddıklık, tasdik ediciliktir salihlik de güzel ameldir, şimdi (a.s.v.) Efendimizin o bahsettiği beş kişinin hepsi peygamberdir. Çünkü Efendimiz sardı mı, bir gül ağacı düşünelim, bir tane açmış gül var üstünde dört tane de goncası var, o gonca gül diğerinden farklı mıdır.

Kaynağını aynı yerden almış aynı hava aynı su, aynı bahçede yetişmiş kokusu aynı o zaman bunlar birbirinden ayrı ama kendisi kaplamış zaten bir olmuşlar. Bunlar Hazret-i Ali Efendimiz, Hazret-i Fatma validemiz, Hazret-i Hasan, Hazret-i Hüseyin ve bunları aba içine alan Efendimizdir (s.a.v.).

----

39. Paragraf:

Ondan sonra kelime-i îseviyyeyi ve kelime-i muhammediyyeyi dedi. Onun îseviyye olmasına gelince, zîrâ o, Allah Teâlâ'nın kendi kitabında ondan ihbarı ile kavl-i îsâ'dır. Ve onun muhammediyye olmasına gelince, imdi o, Muhammed (s.a.v.)den vukü'undan nâşîdir. Ondan sâdır olduğu mekânda, bütün bir gecede onu tekrar ettiği halde, onunla kâim oldu; ve fecrin tu-lû'una kadar, onun gayrisine geçmedi إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ **(Mâide, 5/118) "Eğer sen onları ta'-zîb edersen, onlar Senin kullarındır; ve eğer onları mağfiret edersen Sen Azîz ve Hakimsin." Ve “hüve” zamîr-i gâib olduğu gibi “hüm” de zamîr-i gâibdir. Nitekim zamîr-i gâib** هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا **(Fetih, 48/25) dedi. İmdi gayb, meşhûd-i hâzır ile murâd olunan**

şeyden onlar için setr oldu. İmdi zamîr-i gâib ile إِنْ **تُعَذِّبْهُمْ dedi. Halbuki o, onların Hak'tan onda oldukları hicabın aynıdır. İmdi Allah Teâlâ onları, onların huzurlarından evvel zikr etti, tâ ki hâzır oluncaya kadar, hamîre acînde tahakküm etmiş olur. Böyle olunca onu kendi misli eyledi.** فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ **"Zîrâ onlar senin kullarındır." İmdi onun üzerine oldukları tevhîdden dolayı hitabı ifrâd eyledi. Halbuki onlardaki zilletten a'zam / zillet yoktur. Zîrâ onlar için nefislerinde tasarruf yoktur. Binâenaleyh onlar, seyyidlerinin onlardan dilediği şeyin hükmü üzeredir. Halbuki onun için, onlarda şerik yoktur. Zîrâ "Senin ibâdın" dedi. Böyle olunca ifrâd eyledi. Ve "azâb" ile murâd, onların izlâlidir. Halbuki ibâd olduklarından dolayı, onlardan daha zelil yoktur. İmdi onların zevatı, onların ezillâ' olmalarını iktizâ eder. Binâenaleyh Sen onları izlâl etmezsin. Zîrâ Sen onları, abîd olduklarından nâşî, içinde bulundukları zilletten daha da aşağısı ile izlâl etmezsin (39).**

Daha sonra Îsâ (a.s.) hem kelime-i îseviyye ve hem de kelime-i muhammediyye olan şu إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *(Mâide, 5/118) işte bu ayet-i kerime hem İsevi ve hem de Muhammedidir diyor.* Yani evvela İsa (a.s.) hakkında ama Hazret-i Rasulullah'ın lisanından çıktı yani Kur'an-ı Kerim de ortaya getirildi, Hazreti Rasulullah da sabaha kadar sabahın tuluuna kadar aynı bu ayeti kerimeyi okumuş. Buradan işte Muhammedidir diyor. *"Eğer sen onları ta'zîb edecek olur isen,* hani İsa (a.s.) ile ilgili ileri geri konuşulmuş veya İsa'ya (a.s.) dönük "hüm" denince onun ümmeti ortaya çıkmaktadır veya ümmet-i Muhammedi içerisine bu tür düşünenlere göre yani

o tür düşünceye sahip olanların hepsi hüküm içerisine girmektedir. إِنْ تُعَذِّبْهُمْ *eğer onlara azab edersen onlar* فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ *onlar Senin kullarındır;* وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ *eğer onlara mağfiret edersen* فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *sen mutlaka Aziz ve hakimsin.* Yani hikmetle iş yaparsın, azemetlisin. Yani yaptığın işi de mutlaka yaparsın. Yani sonuna getirirsin, işte ben yaparım da, etmem de, falan şüphe olmaz senin yaptığın işte diye Hazret-i Rasulullah bu ayet-i kerimeyi sabaha kadar okumuş işte O’nun okuması bizler için bir rahmet olmuştur. Eğer onları tazib edecek olursan, onlar senin kullarındır ve eğer mağfiret edecek olur isen, Sen Hakîm olan Azîz'sin" kavlim dedi. Bakın mağfirette azab yok Hakim vardır. Azab edersen işte kötü yöne gitmeleri var ama mağfiret edersen sen Hakim ve azizsin. Kavlini dedi. *Bu kelâmın İsevî olmasına gelince:*

Çünkü bu kavi, Allah Teâlâ'nın kendi kitabı olan Kur'ân-ı Azîmü'şşân’da, cenâb-ı İsâ'dan sudûrunu bize haber verdiği için, kavl-i İsa'dır. Yani Hazret-i İsa’nın lisanından zuhur ettiği için o yönden bize haber verdiği için İsa’nın kavlidir. İsa’nın sözüdür. *Ve muhammedî olmasına gelince: O da, bu kelâmın Muhammed (s.a.v.)den vuku' bulduğu içindir. Zîrâ bu kelâmın fem-i saadetlerinden sâdır olduğu mekânda, bütün bir gecede bu kelâmı tekrar buyurdukları halde, o kelâm ile kâim oldu ve güneşin doğmasına kadar bu kelâmdan başka bir şey söylemediler.*

Bu hal, Vedâ Hacc’ında'da vâki' olmuş idi. İsa (a.s.) kendi kavmi için onlar senin kullarındır istersen azab edersin, istersen mağfiret edersin dedi aynı şekilde Efendimiz’in (s.a.v.) lisanından çıktığından da bizler de O’nun ümmeti olduğumuzdan bize dönük olmaktadır o niyaz ve duası.

İşte bu kelâm, cenâb-ı İsâ'dan ümmeti hakkında sudur ettiği ve (S.a.v.) Efendimiz'den leyle-i kâmilede tekrar

suretiyle sâdır olduğu için, hem İsevî ve hem de muhammedîdir.

إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ لَهُمْ *"lehüm"* لَهُمْ *kelimelerinde olan zamiri gaibidir. "ente" dediği zaman o da bir zamir ama bilinen kişi "ene" ben gibi* لَهُمْ *nihayetinde "ha" nın yanındaki "mim" alemet-i cemdir. Nasıl ki "hüve" o gaib zamiridir velakin Vahid içindir.* Nasıl ki dahi zamîr-i gâibdir, velâkin vâhid içindir. *Nitekim kelâm-ı ilâhîde bunun nazîri Hak Teâlâ'nın zamîr-i gâib-i cem' ile* هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا *(Fetih, 48/25) buyurmasıdır. Zîrâ küffâr, kendi vücûd-i izafîlerinin müşahedesinde müstağrak olduklarından Allah'ı gâib zan ve tahayyül ederler.* Her varlığın kendine ait bir vücudu vardır, işte bu izafi vücut bizim en büyük perdemizdir. Hakkı görmemize bu mani olmaktadır. Hakkı görmek için gerçek İslam dininin yaşantısına ulaşmak için izafi vücudun varlığını aşmamız gerekmektedir. Efendimizin "ölmeden evvel ölünüz" hükmüyle bu bireysel varlığımızı ortadan kaldırıp onun yerine gerçek ilahi varlığı ikame etmekle mümkün olmaktadır.

O zaman İseviyetten ve Muhammediyetten gelen ayetin "onlar kimin kullarıdır" gerçeği burada meydana çıkıyor. İşte biz kendi varlığımızdan izafiyeti düşürürsek yani izafi benliğimizi ortadan çıkarırsak biz gerçekten abd olmuş oluruz. İşte Abdullah olmuş oluyoruz. "işte bunlar senin kullarındır" gerçek manada bilinçli manada. Gaflet içinde olanlar dahi Allah'ın kulundan başka bir kul değildir. Zaten olamaz da ama aradaki fark birin Hakkın yanında var olduklarını bilmesi, diğerlerinin bilememesidir. İşte bilemedikleri için fırkalaşmakta, fark aleminde kalmaktalar, bilenler ise hazır olmaktadırlar.

Örtücüler kim olursa olsun ister İslam içinde ister İslam dışında herhangi bir yerde kendi vücud-u izafileriyle örtmüş olanlar bu örttükleri varlıklarından müsteğrak olmuşlardır.

Boğulmuşlardır. Yani kendi nefisleriyle gark olmuşlardır. Kendi nefislerinde gark olmuş olduklarından kendi nefisleri ön planda olduklarından Hak onların batınlarında kalmıştır. Hak gene var ama batındadır. Ama kendi bilinçlerinde "Ben" izafi benlik nefsi benlik ortaya çıkmıştır.

İşte küffar kendi vücud-i izafilerinin müşahedesinde yani kendi vücutlarını görmek suretiyle "benim" diye müşahede etmek suretiyle ve kendilerine benlik verme yani kendi varlığını gerçekten var olduğunu nefsiyle var olduğunu müşahedesinde boğulmuşlardır. Nefsaniyetinde boğulan kimse zaten başka türlü olmaz ölü hükmündedir, nefsine tabidir. Nefsi ne derse onu yapar, nefsinin kulu olmuştur. Rahmanın kulu değil nefsinin kulu olmuştur. Böyle olduklarından Allah'ı gaip zann-ı tahayyül ederler. Allah'ı gaipte olduğunu zannederler. Yani tenzih yaparlar, farkında olmadan da şirke düşer. Halbuki yapılacak tenzih kendimizi tenzih etmemiz lazım her şeyden evvel. Allah'ı tenzih etmek zaten mümkün değildir.

"sübhane rabbike rabbil amme yesifun ve selamun alel mürselin vel hamdülillahi Rabbil alemin" duaların sonunda bu ayeti okuyorlar ya işte "ya Rabbi seni kullarının tahayyül ettiği suretlendirdiği şekillerden seni tenzih ederiz. Diye bu hakikati bu gerçeği böylece belirtiyoruz, işte o küffar ehli yani örtücüler Allah'ı gaipte zan ve tahayyül ederler. Müslüman kardeşimiz ne diyor, "Cenab-ı Hakk zaman ve mekandan münezzehtir" diyor. Haşa böyle bir şey olmaz, zaman ve mekanın ötesindedir, derler. İşte burada bütün alemleri kucaklamış olan bütün alemlerde mevcut olan İlahi varlığın hakikatini örtmüş olacağız, ne ile kendini görmek suretiyle kendisi perdelemiş oluyor kendi varlığı ile Hakkı ötelere atmış oluyor ki Hakk kendisine her şeyden yakın olduğu halde. "Ben size şah damarınızdan yakınım" diyor, biz de seni böyle şah damarı gibi basit şeylerden uğraşmaktan tenzih ederiz diyoruz.

Hakkı sınırlamış oluyoruz, Hak onu yapmaz bunu yapmaz öyle etmez, böyle etmez diye sınırlamış oluyoruz. Bu perdeleme sadece batılılarda islam dışı guruplarda değildir,

kendi içimizde de mevcuttur. Yani küffarlık bizim içimizde mevcuttur. Lisanen sadece Allah diyoruz ama gerçek manada dediğimiz sözün ne olduğunun farkında değiliz. Mesela imanın şartı dil ile ikrar kalp ile tasdik, Allah var dedik dil ile ikrar ettik, kalbimiz ile tasdik ettiğimiz şey neydi, peki ben Allah'ı ötelerde biliyorum, işte ötelerde olduğunu tasdik ettin şirke düştün. Ve de hakikatini bilmediği için o mertebede bilmediği için hakikati bilinmeyen şey nasıl tasdik olunur. Yani tasdik etmemiş olduk. Lisanen bunu söyledik, tekerleme yuvarlama olarak ama hakikatine geldiği zaman aslını bilmediğimiz şeyin tatbikini nasıl yapacağız.

Bu müşâhedeleriyle ve bu zan ve tahayyülleriyle huzûr-ı Haktan teğayyüb edip cemî'-i mezâhirde zahir olan Hakk'ı setr ederler. İşte küffar bu demektir. İşte Hak Teâlâ dahi هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا *kavlinde onların zannı üzere zahir olarak "İnkâr ve setr eden onlar" dedi; ve cem'-i gâibden kinaye olan "hüm" zamirini getirdi.*

İmdi onların cehaletleri dolayısıyla Hak hakkında vehm ettikleri vehim ile bazı şeyler zannettiler, gayba attılar, âlemi suretlerinden ibaret olan hazır olan müşahede edilmiş olan varlığın yani hakkın şuhud edilmiş varlığını gayba attılar. Ariflerin indinde murâd olunan şey budur, ya'nî vücûd-i Hak'tan, onlar için setr oldu. Yani Hakkın vücudunu setr ettiler. Hakkı gayba atmak suretiyle şuhud halinde olan Hakkı setr ettiler, gayba atmış oldular. İşte arifler bu hakikatin varlığının farkındadırlar.

Zîrâ Hak, mazharlar ile zahir ve tüm mazharlarda hâzırdır. Hem Cenab-ı Hakk hazır ve nazırdır demekteyiz, hem de Hakkı gayba atmaktayız*. Ve Hakk'ı maddeden mücerred olarak görmek mümkün değildir.* Bütün bu alem Hakkın zuhurudur dedik ama maddeye de Allah'tır diyemeyiz. İşte burası da tevhidin ve tasavvufun oldukça zor anlaşılan yerleridir. O zaman bütün varlık Hakkın zuhurundan başka bir şey değildir, varlıkta gördüğümüz şey de maddi varlıklar ise Allah o zaman maddi varlık mı, bu

varlıklar mı dediğimiz zaman işte orada tenzih gerekmektedir.

Hakkı maddeden mücerret olarak görmek mümkün değildir. Yani Hakkı maddeden sıyrılmış olarak görmek de mümkün değildir. Yani madde olmasa Hakkı görmemiz mümkün değildir. Ama desek ki herhangi bir eşya bu Hakk mıdır, hayır o da değildir, o zaman Hakkı sınırlamış oluruz, yani bir mahalde sınırlamış oluruz.

O zaman bu gördüğümüz eşya şeyiyeti itibarıyla mahluk, yani zuhurları itibariyle mahluk ama bu varlığın özü Hakkın özünden başka bir şey olmadığından aynı varlık Hakk fikir yönüyle bu Hakk'tır diyemeyiz, bu hakkın gayrındandır da diyemeyiz, yani Hakkın gayrıdır da diyemeyiz Hakkın gayrıdır dersek ne çıkar ortaya buna bir vücut vermemiz gerekir. Yani buna bir kendine ait bir vücut vermemiz lazımdır, o zaman da iki Allah olmuş olur en azından.

O zaman bu Hakkın zuhurudur, şu ve bu mertebelerden zuhurudur, özü hakikati ise Hakkın Zatıdır, bu zuhurudur. Bütün alemdeki varlıklar bizler dahil cesedlerimiz bu alemdeki varlıkların hepsi Cenab-ı Hakkın birer esma-i ilahiyesinin suretlenmiş, şekillenmiş, esmanın faaliyeti istikametinde düzenlenmiş bu varlıklardır. Hangi esma ne şekilde zuhura gelmişse o esmanın faaliyetini sürdürebilmesi için programlanmış varlıklardır, bizler de dahil bütün alemler.

Mesela bir buğday sapı düşünelim, Rezzak isminin o varlıktaki şekillenmiş halidir. İşte o şekli aldığı zaman Rezzak ismi ortaya çıkmaktadır. O gördüğümüz başak dediğimiz sararmış solmuş olan şey şartlanmış olarak baktığımız o şeyin aslı özü oradaki Rezzak isminin zuhurudur. İşte zuhuru olarak mahluk, onu kesersiniz, yakarsınız, ot olur yanar, işte o mahluktur ama onun özünde olan esma-i ilahiye Hakkın ta kendisidir. İsim de Zat'ından gayrı olmadığından Zat'ıyla birlikte eşyanın batınıyla birlikte yani O onun batını özü olmazsa zaten sureti olmaz.

Yani suret varsa batının o suret mutlak ispatlayıcısıdır. Biz bir maddeyi ölü gibi görüyoruz ama onda ne nurlar var, ne ruhlar vardır. İşte onun içindeki şunların içindeki varlığın hakikati, özü olmamış olsaydı bunlar olmazdı. Yani abdin varlığı, kulun varlığı Allah'ın varlığının ispatlayıcısıdır mutlak manada. Kul varsa Hakk vardır çünkü Hakk olmazsa kul olmaz. Zira Hakk mezahir ile zahirdir, yani bu zuhur edenlerle zahirdir, bütün zuhur edenlerle de hazırdır.

Her bir zuhurda oranın özelliği itibariyle hazırdır, her bir varlık da kendi kemali üzeredir. Bu alemde bu daha aşağıda bu daha kemaldedir diye de bir şey söz konusu değildir. Böyle bir şeyin söz konusu olması görecelidir. Mutlak manada zeval mutlak manada yüksek diye bir şey yoktur. Mesela kaplumbağa ile tavşanın koşması arasında çok fark vardır. Tavşana bakıldığı zaman koşmakta kaplumbağadan daha kemallidir. Ama izafi olarak, aslında ikisi de aynı kemale haizdir.

İşte bir saatte kaplumbağa 10 metre gitmişse o onun kemalidir. Diğerine göre görecelidir, yani hepsi kendi kabiliyetini kullandığı zaman birbirine eş değerdedir. İleri geri kalma hep görecelidir. Mutlak olan şudur, her varlık kendi itibariyle kendi kemalindedir. Zaten herhangi bir varlıkta kemalsiz bir şey düşünülürse oraya haksızlık etmiş oluruz. Hak da böyle haksızlık yapmaz.

Ama kemal kendi özelliği itibariyledir. Yani her varlık kendi kemali üzerinedir. Ve de bu bundan üstündür diye tartışılmaz. Güzellik çirkinlik de görecelidir. Birine çirkin olan şey diğerine göre güzeldir. Mecnuna sormuşlar senin yanıp yıkıldığın bir kara kuru kız bunun nesine yandın bu kadar demişler, sana onun daha güzelini getirelim demişler, mecnun siz benim gözümle ona bakın diye cevap veriyor. O zaman güzellik de görecelidir.

Kişilerin şartlanmasına göre bu değer yargıları oluşmaktadır. Eğitimi sırasında okuldan, aileden, çevreden aldığı şu daha değersiz bu daha değerli gibi şartlanmışlık yani şartlandırılmış ona göre görecelidir. *Nitekim tafsîli Fass-ı Muhammedi'de gelecektir. Hal böyle iken Hakk'ı gaybe*

tahsis edip, yani bütün mevcudatta zuhurda iken gerçeği bu iken O'nu Hakkın varlığını gâibde aramak cehl-i azimdir. Yani ileri derecede bir cehilliktir. *Ve bu hakîkat yukarıda ve* وَاَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ *"sen her şeyin üzerine şehitsin" kavlinin tefsîr ve izahında beyân olundu.*

Cenab-ı Hakk bütün zuhur yerlerinde hazırdır. Bu alemde de zuhur yeri olmayan hiçbir nokta yoktur. İğne ucu kadar bir zuhur olmayan yer gösterin bana diye birisi söylese bu mümkün değildir. O halde Hakkın zuhurda olmadığı yeri bulmak mümkün değildir. Böyle bir yerin olması mümkün değildir. O halde bütün alem zerreden kürreye, kürreden kubbeye kadar her varlığı içten ve dıştan ihata etmiştir. 2/255 ayetinde buyurur,

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالاَرْضَ

Hakkı maddeden mücerret olarak görmek mümkün değildir. Yalnız dediğimiz gibi salt olarak bu Hakk'tır diyemeyiz çünkü bunu putlaştırmış oluruz. Bu Hakk'tan ayrıdır da diyemeyiz, çünkü o zaman buna müstakil bir varlık vermemiz gerekir, çünkü bu alemde istiklal sadece Allah'a aittir. Zahirde konuşulan istiklal başka bir manada buradaki başka meseledir. İstiklal kuvvet güç gerektirir, güç kuvvet de Hakkın gücü kuvveti olduğundan bu alemde tek güçlü kuvvetli ve müstakil olan istiklal kimseye bağlı olmayan demektir, kendi varlığı ile var olan demektir, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, varsa varlıkların ona ihtiyacı olan demektir. Bunun diğer ismi de "Hür" dür. Kölelik değildir, işte Hazret-i Şems öyle buyurur, "hür ol, hürlerle ol, hürlükle yaşa" demiştir. Hür olmak için hürlerle olmak lazımdır. Bir başka düşünür de "insan insanlığını insan içinde anlar" diyor.

Herkes insan her topluluk insan ve insanca yaşanıyor denir, o surette insandır, suret olarak birbirleri ile yaşayan insanlar onlar sıreti ile birlikte içi ile birlikte hakikati özü ile birlikte yaşayan insanlarla arkadaşlık kurarsak ancak kendi

insanlığımızı o zaman anlamış hatta yakalamış oluruz. Başka da yolu yoktur zaten. Üzüm üzüme baka baka kararır derler ya işte onun gibi. وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ her şeyin üstündesin ve bunlara şehitsin, bakın Cenab-ı Hakkın isimlerden bir tanesi de "Şehid" bilindiği gibi. Hazret-i Rasulullah'ın da bir ismi "Şehid"dir, 33/45 ayetinde buna işaret vardır,

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

33/45-Ey Nebi, Muhakkak ki biz seni bir şahit, bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak irsâl ettik;

Nasıl ki Hakk bütün bu alemlerde var olan şeyin şahidi ise yani şehid, şahid demektir, hani savaşta öldüler de şehit oldular diyoruz ya nereden geliyor bunların şehitliği yahut şahitliği işte kendilerini hak yolunda feda ettiklerinden Cenab-ı Hakk onlara ölüm esnasında cemalini gösteriyor, cemalini müşahede ettiklerinden şahit, yani şehit ismini almış oluyorlar. Halbuki Cenab-ı Hakk'ın kendi ismi şehiddir. Yani şehitlik onundur. Yani kim bu hakikati idrak etmişse o bu elbiseye bürünerek yani şehid ismine bürünerek şehit olmuş oluyor silahlı savaşa girmeden. Ama nefis savaşında şahit, şehit olmuş oluyor. İşte bize lazım olan odur.

Yani kısaca gerçek bir tevhid ehlinin veya dervişlerin hepsi müşahede ehli şehittirler. Hem de yüce şehittir, savaştaki şehitliğe benzemez. Savaştaki şehit bir defa şehit olur ama gerçek bir dervişin şehitliği her andır. Bakın savaş şehidi bir defa derviş ise yaşadığı süre içinde şehiddir. Yani bir anlık değil binlerle şehitliği vardır ehl-i hakikatin. Her an şehadeti yaşamaktadır.

Bu alemde en büyük küffar veya en kemalli küffar nedir, kimdir yahut kimlerdir? Şimdi küfrü üç defa bilelim üç yönde bilelim, birisi farkında olmadan gaybi küffarlık, birisi farkında olarak inadına küffarlık, birisi yine farkında olarak bilinçli küffarlık. Şimdi farkında olmadan küffarlık yani iyi niyetle o halde yaşamaya Cenab-ı Hakk "ben kulumun zannına

göreyim” hadisi şerifinde belirtildiği gibi kişi Müslümandır, zahir fiillerini yerine getirir, ama Cenab-ı Hakkı ötelere attığından küffar hükmüne girer. Müslüman olduğu halde örtücüler hükmüne girer.

Yani perdeliler, setr ediciler hükmüne girer. Bu iyi niyetle yapıldığından bakın bu mertebede mühim olan tefekküre bakılmadığından sadece fiiline bakıldığından yani yapmış olduğu ibadetlerine bakıldığından ibadet hesabı yapıldığından fikir değil, tefekkür değil İslam’ın iki yönü vardır, biri fiillerle Hakka yaklaşmak yahut ahirette bir yerler kazanmak, diğeri de akli olan akıl ile hareket etmektir. Bunun Kemallisi hem fiiller ile hem de akli ile hareket etmektir. Gerçek İslamiyet de budur.

Yani madde ve manayı birleştirerek hareket etmektir. İşte bunun birincisi İslamın içinde olan birinci grubu derler ki efendim biz namazımızı kıldık, orucumuzu tuttuk, zekatımızı verdik haccımızı yaptık, bakın burada tefekkür yok sadece fiiller vardır. İşte bu fiilleri ile iyi niyetleri ile bunlar Cennete girerler, Cennet ehlidirler. Ama Cemal ehli değildirler. Cennet ehli olmak başka şey Cemal ehli olmak yani “Şehid” olmak başka şeydir.

Bir de İslam dışı türlü insanlar vardır, kendi anlayışlarını kendi düsturlarını kendi sistemlerini ön plana çıkarıp İslamiyeti ve İslamiyetin bildirmiş olduğu Hakk inançlarını kabul etmeme işte batılı küfür budur. Örtmeleri, neyle kendi beşeriyetleri ile kendi anlayış, kendi sistemleriyle İslami sistemi yani kendi beşeri yönden meydana getirdikleri sistemleri ile İslami sistemleri örtmeleri onların küfrü olmaktadır. Bunlar İslam dışı küfürdür.

İslam içi gerçek küfür ehli ise Cenab-ı Hakka ne kadar kurbiyeti varsa yakıynlik hali varsa o varlık o kadar ileri derecede küfür ehlidir. Şimdi bir varlık, bu batıni küfürdür, batini örtmedir. Şuurla bilerek örtmektir. Gaflet üzere örtmek değildir. Batılıların yaptığı gibi inadına örtmek değildir. Bir varlık bir mahal ne kadar çok Hakka yakınsa bu yakınlık derecesini avama karşı örter. Yani Hakk ile birlikte yaşar ama bunu dışarıya sızdırmaz, kendinde bırakır. Yeri

geldiği zaman da açmasını bilir. Neden çünkü perdeye hakimdir de ondan.

Diğerleri perdeye hakim olmazlar ama tevhid ehlinin perdesi gerektiğinde perdeyi çeker kapatır hiç onu tanımak mümkün olmaz ama gerektiğinde de açar tanımamak mümkün olmaz. Yani perdeye hakimdir. İşte en büyük ehl-i küfür bunlardır. Yani eksi manada küfür değil, kelimenin hakikati manasında, Hakkın varlığını sırlarlar, gizlerler, perdelerler. Gerektiği yerde perdeyi açarlar, gerektiği kadar da açarlar. Tamamını da açmazlar çünkü tamamını açarsa karşıdaki anlayamaz zaten onu şirke düşer.

Hakkın sırrını vermez dışarıya "eminlik" bu bakın "Muhammedin emin" Rasul'ün (s.a.v.) ilk vasfı budur, "Cibril-i emin" Cebrail'in (a.s.) vasfıdır bu. Kendisine teslim edilen şeyi hakkıyla yerine getirmektir, ne şartlar altında olursa olsun. Aldıkları emaneti yeri geldikçe kullanırlar. Üç tane küffarlık mertebesi var, biri din dışı bilerek örtmek yani Hakkı gizlemek, İslami mevzuları hususları ortaya getirmeden Rasul'ü (s.a.v.) kabullenmemek, gibi bunlar bilerek örterler.

Hazret-i Rasulullah'ın halinin ne olduğunu bilirler de kendi kitaplarında da zaten yazılmıştır ama bunu örterler işte. Bunlar ehl-i küfürdür. Bir de İslam içi tefekkür noktasından verimli olmayan veya tefekkür noktasıyla ilgili olmayan sadece fiziki manada İslamı yaşayanlar da bu iyi niyetli örtücülerdir, perdecilerdir. Farkında olmadan ibadetini yapar, namazını kılar, Hakk'ı gayba atar, "ya Rabbi sen münezzehsin, her şeyden ari durusun sen ötelerdesin" der, o sözde de doğruluk payı vardır ama hangi mertebe itibariyle Cenab-ı Hakkı ötelere göndermemiz gerekiyor.

İşte burada tenzih-i kadim, tenzih-i mutlaktan bahsedilir Cenab-ı Hakkı, Zat'ı itibariyle. Bilinmezlik halinde Zat-ı Mutlak olarak Cenab-ı Hakk bilinmez. Amaiyet ve ahadiyet mertebesi olarak, işte orası tenzih edilir. Gerçek tenzih oradadır. Tenzih-i kadim, Tenzih-i mutlak. Tenzih-i Zat; Zat-ı mutlağın tenzihidir. Ama Zat eğer Zat-ı mutlak olarak sadece o mertebede kalmış olsaydı bu alemler olmazdı. İşte

Cenab-ı Hakk o alemlerden tenezzül ede ede, her mertebede yeni bir oluşumuyla bu alemlerde zahir hükmüyle muzahir oldu yani Zahir ismiyle zuhura geldi. Bu alemlerde gelen kendisinden başkası değildir.

İşte tenzihte kalsaydı bu alemler olmayacaktı, bu alemler O'nun bir lütfudur. İşte biz bu alemde O'nu tenzih edemeyiz, bu alem şartları içerisinde çünkü tenzih edersek bağlamış oluruz, sınırlamış oluruz, tenzih ediyoruz, şunu yapmaz, bunu yapmaz işte bu en büyük yanlışlıktır. Nereden biliyorsun yapıp yapmadığını. Bu alemde ondan başka faal-i HakK yok ki ne varsa O'nun zuhuruyla olmaktadır. Tabi bunu söylemek kolay da …

O zaman işte burada bu alemde zuhurda olan Hakk bütün esmasıyla, bütün şaşasıyla onun için buraya hazret-i şehadet deniyor. Burası şehitlik alemidir, biz buraya şehit olmaya geldik, yani müşahede etmeye geldik yoksa buradaki halimiz gezer körlerden başka bir şey değildir. Veya körebe oyunundan başka bir şey değildir. Bu hakikatleri idrak etmediğimiz zaman körebe oynuyoruz bu alemde hayal içerisinde yaşıyoruz. Kim ki hayalden kurtuldu şehit oldu.

Cenab-ı Hakkın bu alemlerdeki zuhuru bakın Zat-ı mukayyed olarak, yani kayıtlanmış sınırlanmış olarak bu alemlerde zuhuru söz konusudur. Eğer Cenab-ı Hakk kayıtlanmamış olsaydı, yani kendi kendini kayda koymamış olsaydı. Bütün varlıklar ortaya gelmezdi. İşte her bir varlığın kendine göre bir kaydı vardır. Taş dedik, kuş dedik, gezegen dedik, yıldız dedik, hepsi bunların bir sınırları ve ölçüleri var. İşte bu ölçülü şekliyle ortaya çıkması Cenab-ı Hakkın rahmetinden başka bir şey değildir.

Yani Cenab-ı Hakk kayda girmemiş olsa haşa O kayda giriyor diye bir sınırlanmış değildir, biz kayda girer sınırlanırız. Ama O'nu sınırlayamayız. Yani görüntü olarak kayıttadır ama batın olarak O gene kayıtta değildir. Tabi bunu anlamak kolay değildir. Ama anlayacağız inşeallah. İşte Cenab-ı Hakk bütün mezahirde bütün zuhur yerlerinde o zuhurun gerektiği şekilde kayda girmek suretiyle zuhur

etmektedir. Mesela 3metrelik bir kumaşı biçiyoruz bakın biz onu kayda sokuyoruz. Kolunu, yakasını keserek onu sınırlıyoruz. Kayda sokuyoruz.

İşte o kayda girmese elbise olmaz. Onun kayda girmesi demek onun bize rahmeti demektir. Kumaş olarak üzerine sarılsan ne olur, kayıtsız kumaş işte sonsuz metrelerce kumaş işte o sonsuzluktan sonlu zuhur ediyor. Yanı onun kayda girmesi kayıtsızın varlığından meydana geliyor. Kayıtsız kayda girmek suretiyle vasıf kazanıyor, o vasıf kazanması da halka rahmet oluşturuyor.

İşte Cenab-ı Hakkın mutlak Zat'ının bilinmezlik hali amaiyet ve ahadiyet mertebesinde olan hali var orası tenzih. Şimdi buraya akıllar ulaşamıyor, ulaşamadığı yeri tenzih eder. Yani tenzihten kasıt ne olduğu üzerinde fikir yürütmemektir. Noksan sıfatlardan tenzihtir deniyor, acaba hangi sıfat noksandır, Cenab-ı Hakkın Zat'ının sıfatlarının hangisi noksan olur, bak biz onu noksan sıfatlardan tenzih ederiz diyoruz. Hayat, İlim, İrade, kudret, Kelam Semi, Basar, bunlar Hakk'ın sıfatlarıdır, bunlarda noksanlık var mı ki tenzih etmeye kalkalım. Tenzih edersen sınırlandırırsın, teşbih edersen yine bağlarsın onu, teşbihte iseviyet mertebesinde bir şeylere benzeterek Hakk'a misal getirirsin ama bu tanıtım için yapılır, ama iseviyet mertebesinde "İsa Allah'ın oğludur" diye teşbih mertebesinde getirdiğimizde de İsa'yı Allah yaptığımızda işte tam küfrün içine düşmüş olunur. Demek ki İsa'da Hakk'tan başka bir şey yoktur ama Hakk İsa değildir sadece.

Mesela şöyle bir karpuz almışız kesmişiz karpuzu dilimlere ayırdık karpuz diliminin bir tanesi dedi ki ben karpuzum, doğru söyledi ama karpuz benim derse yanlış söylemiş olur. Yani karpuzun tamamı benim derse yanlış söylemiş olur. Karpuzdan olan dilim ben de karpuzdan başka bir şey değilim demesi doğrudur. İşte Hallacı Mansur'un "Enel Hakk" demesi de aynen böyledir, ben Hakk'tan başka bir şey değilim diyor bu yanlışsa "ene batıl" demesi mi doğru olacaktı.

Tabi ki o günün hali şeriat ağırlıklı bir hal olduğu için bu ilahlık davasında bulundu, Allah'lık davasında bulundu diye onu idam ettiler, kestiler. Firavun nefsinden söylüyor, Hallac-ı Mansur'da söyleyen Hakk'tı. Ama onu bilemediler. Hakk zuhurda Zat'ıyla zuhurdaydı Hallac-ı Mansurda. Zat'ıyla zuhur etmişti, konuşan Zat'ındandı, Hallac-ı Mansur orada yoktur, Hallac orada küffardı, yani Hallac ismi Hakk'a perde idi. Hakk Hallac ismini kendine perde etti. Hallac diye orada bir şey yoktur. Yani Hakk Hallac ismini kullanarak oradan zuhur etti ben Hakkım dedi daha ne desin.

Bu kadar açık işte, insanların içinde yaşayan Hakk insanlarla birlikte yaşayan ne kadar basit bakın gördüğümüz halde ne kadar kolay yani halkvari bir anlatış ama özüne indiğimiz zaman ne kadar müthiş bir söz olduğunu ancak müşahede ile anlayabiliyoruz, "ete kemiğe büründüm Yunus olarak göründüm" gibi.

Üç bölüm insan vardır, İslam dışı olanlar inatlarından bilerek Hakkı örtmekteler böylece küffar olmaktalar, İslam dışı gaflet içinde olup sadece fiziki ve fıkıh ilmiyle İslamiyeti sürdüren kimseler, iyi niyetleri ile farkında olmadan küffar oldular ama onlara küffar ismi denmiyor. Yani zahiren bu kelime bu isim onlar üzerinde söylenmiyor. Gaflet ehli diye söyleniyor ama gaflette örtüden başka bir şey değildir. İyi niyetleriyle namazlarını kılıyor İslam'ın şartını yerine getiriyor, bu kişiler ticaret ehli oluyor.

Yani nefsine ahirette menfaat sağlamak için bunlar yapılmış olmaktadır. Cenab-ı Hakk da bunu zaten vaad ediyor, bunları yaparsanız cennete gireceksiniz diyor. Tabi o mertebelerdeki insanlara vaad gerekiyor, Cenab-ı Hakk da vaad ediyor, Cenab-ı Hakk da vaadinden caymaz. İşte gerçek manada ehl-i küfür, bunlar da Hakk'a en yakın olanlar yani Hakk a olan yakiynliğin nisbetinde o kişinin küfrü daha kemalli olmaktadır. Bu küfür eksi manada değil artı manadadır.

Yani kendi varlığını elbise yaparak hakka elbise yaparak Hakkın varlığını kendinde örtmek suretiyle. Hani zaman zaman anlatılır ya bir mahallede iki tane arkadaş varmış bir

akşam her zaman gittikleri camiye akşam namazını kılmaya gidiyorlar, akşam namazını kılmaya başladıkları zaman hoca efendi birinci rekatta kafirun suresini okuyor, ikinci rekatta hoca efendi farkında veya değil, gene kafirun suresini okuyor, dışarıya çıkıyorlar arkadaşlardan birisi "gördün mü hoca efendi ne yaptı diyor diğeri de gülerek "gördüm" diyor, birisini senin için birisini de benim için okudu diyor.

İşte orada "Kul ya eyyühel kafirun" ey ehl-i küfür dediği bu üç mertebeye hitap ediyor. Biz onu hemen Allah'ı inkar eden batılılara karşı söylenmiş zannediyoruz, "kul ya eyyühel kafirun" ayeti olsun da insanların tümüne hitap etmeyen yönü olmasın o ayetin çünkü bu Allah kelamıdır.

قُلْ يَا اَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿□﴾ لَآ اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ 109/1-2

Ey kafirler sizin taptıklarınıza biz tapmayız, siz de bizim taptıklarımıza tapmayın demek suretiyle her bir insan ferdinin itikadına hürmeti gösteriyor. Sadece dışarıdakilere değil kendi içimizde de o kadar çok itikat sahibi olmuş olanımız var ki mesela bir tarikat ehli diğer tarikatı küfür ile itham ediyor. Yani batılı küfrü ile yani örtücü olarak değil de inkarcı olarak, bakın küfrün biri örtücü biri de inkar, tamamen kaldırma hükmüdür. İşte kaldırıcı hükmünde küfrüne kail oluyorlar, yani küfrüne mutlak manada küfr ehli diye itikad ediyorlar. Tabi bunlar yanlış o zaman sen dilediğin gibi yap çünkü senin dinin sana benim dinim de banadır. Yani senin anlayışın sana benim anlayışım bana aittir.

İşte bu nükteye dayanan Isâ (a.s.) zamîr-i gâib ile اِنْ تُعَذِّبْهُمْ *dedi. "eğer sen onlara azab edersen" Halbuki zamîr-i gaibinin delâlet ettiği gayb, öyle bir hicabın ve perdenin aynı oldu ki, bu zamirden kinaye olan kavm, o hicâb*

içinde Hak'tan muhtecib oldular. Yani o perde ile Hakktan ayrı gayrı oldular, perdelendiler.

Ve bu hicâb, suret ve taayyün-i İsa'nın hicabıdır. *Zîrâ onlar sûret-i mukayyede-i İseviyye ile Hakk-ı mutlaktan muhtecib oldular.* O hicap içinde Hakk'tan muhtecib oldular. *Ve bu hicab suret ve taayyün-u İsa'nın hicabıdır*. Yani İsa'nın sureti var ya beşeriyeti, onun meydana getirilişi İsa'nın hicabıdır. Yani İsa'lık hicabıdır. Yani onlar İsa'nın (a.s.) varlığını Hakk zannettiler. Yani İsa' da var olan Hakk'ı göremediler, "enel Hakk"taki Hakk gibi. Yani Hallac-ı Mansura verdiler o sözü.

İşte onlarda İsa'nın varlığını İsa'ya ait bir varlık zannettiler. Hakk'ın varlığı olarak anlamadılar. İsa'yı perde yaptılar. Zira onlar suret-i mukayyede ile İseviyeyi Hakkı mutlaktan muhtecib oldular. Onlar suret-i mukayyede, yani kayıtlanmış iseviye ile, şimdi İsa'da (a.s.) bir kayıt vardır her varlıkta olduğu gibi. İşte bu kayıtlanmış İseviye-i Hakkı mutlaka vücut oldular. Yani Hakkı mutlaka İsa'nın kayıtlı olan suretiyle perde oldular, yani onu Hakk zannettiler. Ne dediler, Allah'ın oğlu dediler, işte Allah O'nda vardır, O Allah'tır dediler. İşte söyledikleri söz doğrudur ama teşbih mertebesi itibariyle ama eksikti.

Bu eksiklikleri de onları yanlış yola saptırttı onları. Ve onlar bununla perdelendiler yani ehl-i küfür oldular. Mukayyede-i suret-i İseviye yani İseviyenin kayıtlanmış suretiyle Hakk'ı mutlakta Zat'ı mutlaktan perdelenmiş oldular. Yani şunu gördüler bu Hakkın varlığıdır ama mukayyed olaraktır Hakkın varlığı ama bunun batınında özünde mutlak Hakk vardır. İsa anlayışını İsa'da kestiler. Diğer bir anlatışla. Yürütemediler düşüncelerini İsa'nın varlığında Hakk-ı mutlak Zatı ile var olduğunu yürütemediler. Düşüncelerini oraya ulaştıramadılar. Sadece şehitlikleri Musa'da (a.s.) gördüler ki bu mutlak bir şehitlik değildir.

Şehitlik Hak'ta şahit olmaktır. Onlar İsa'da şehit oldular. Bakın arada ne kadar büyük fark vardır, dolayısıyla İsa'yı Rab edindiler, tarikat mertebesinde nasıldır, şeyh Hakk

üzeredir düşünülür ne varsa şeyhim yapar yok kardeşim şeyhin nerden bilecek ki tamam "Şeyh" ismiyle gerçek manada irfan ehli vardır, o konu ayrıdır ama şeyhlik sadece tarikat mertebesidir. Zikir yaptırır, namaz kıldırır, tavsiye eder, o kadar başka bir şeyi olmaz. Ama biz her şeyde ifade ettiğimiz gibi meselenin batınına vukufumuz olmadığından şeyh efendilere çok büyük haksızlık ediyor, çok büyük şeyler bekliyoruz.

İmran ailesi Kur'an da âlî imran diye geçer, İmran kızı Meryem, bir de Musa'nın (a.s.) ailesi de İmran ailesi imiş, bu aileler övülüyor, İbrahim ailesi övülüyor, bir de pençi âlî aba, aile-i Muhammed övülüyor Kur'an'da işte bunların hepsi mertebeleri itibariyle Hakk ehlidirler. Mertebeleri itibariyle. Ama en ileride olan ehl-i küfür, örten Hazret-i Rasulullah!tır bu alemde. Ondan daha büyük sanatkar yoktur bu hususta. Her miraçta her an Hakk ile birlikte Muhammed ismi ile perdelenmiş işte bu alemde İsm-i Azam dediğimiz şey şehidlik, müşahede aleminde Muhammed ismi İsm-i Azam, kendini Muhammed ismi ile örtmüştür perdelemiştir.

Ama batın alemdeki İsm-i Azam "Hu" isminde "Kul hu vallahü ahad" ve "Allahü la ilahe illehüvel hayyul kayyum" deki "Hu" hani bakara suresinin sonunda Al-i İmran suresinin başında diye belirtmiş Efendimiz işte oradaki "hü ve"lerdir. Kur'an-ı Kerimin neresinde bu "hüve"ler, "Hüm" geçiyorsa hep o zamir o kaynaktan geliyor. *Ve Hakk-ı mutlakın cemî'-i mezâhirde zahir ve hâzır olduğunu müşahede edemediler.* İşte İslamiyet ile hıristiyanlık arasındaki fark budur. Cenab-ı Hakk Müslümanlara öyle bir müjde verdi ki 2/115 ayetinde buyurur:

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ

وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Öyle yüce ve güzellik lütufta bulundu ki Cenab-ı Hakk, gerçi Kur'an-ı Kerimin neresi lütuf değil ama bazı şeyler

böyle mevzularla ilgili işte bu bahsettiğimiz mevzularla burası ilgilidir. Cenab-ı Hakk İsa'dan (a.s.) ilk defa Zat'î bir zuhurunu ortaya getirdi. Bu gerçek manada iseviyelik hakkında. Zat'i zuhurunu meydana getirdi ilk defa. Zat'i tecellisini insan olarak o günün İnsan-ı Kamili İsa (a.s.) idi. "ayn" ve "sin" harflerinden meydana gelen mana-ı İseviyet "ayn" zaten göz demektir, görmek demektir, "sin" de insan demek, İsa; gören insan demektir. Bakın o güne kadar böyle bir insan yoktu. Ancak "sem" duyan insan vardı, o da Musa (a.s.) idi. Musa (a.s.) Hakk'ın kelamını duyan zuhur mertebesidir. Bu duygu o kadar yakından geldi, bu duyguyu kendi varlığında hissetti, ve görme talebinde bulundu. Ya Rabbi mademki bu kadar yakınsın görün de seni göreyim dedi. Ama bunun karşılığında ne cevabını aldı "Len terani" 7/143

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ
إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَٰكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ
فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ
صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

7/143 Ne zaman ki, Musa, mikatımıza geldi, Rabbi ona kelâmıyla ihsanda bulundu. «Ey Rabbim, göster bana kendini de bakayım sana». dedi. Rabbi ona buyurdu ki; «Beni katiyyen göremezsin ve lâkin dağa bak, eğer o yerinde durabilirse, sonra sen de beni göreceksin». Daha sonra Rabbi dağa tecelli edince onu yerle bir ediverdi, Musa da baygın düştü. Ayılıp kendine gelince, «Sen sübhansın», «tevbe ettim, sana döndüm ve ben inananların ilkiyim,» dedi.

Sen beni göremezsin dedi çünkü orası görme mertebesi değildir, duyma mertebesidir, Museviyet duyma mertebesi, İseviyet görme mertebesi, tek mertebede şehitlik ve yaşama mertebesi müşahede mertebesi de

Muhammediyettir bütün alemlerde yaygın olarak. İşte ayet-i Kerimede وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ doğu ve batı Allah'ındır, yani ondan başkası yoktur. 2/115 فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ nereye dönerseniz kuzey de olsa güney de olsa Allah'ın veçhi oradadır. Bakın ayet-i Kerime ne kadar açıktır. إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ Allah ismiyle Zat-ı mutlak bütün aleme vasidir. Bakın "İnrabbühi vasiun alim" demiyor, çünkü vasi Rab olmaz. Olamaz zaten, ama vasi olan Allah'tır. Bütün bu aleme hakim olan Allah'tır. Allah mertebesini ifadesi ne idi; "bütün varlıkları kendi mertebelerinde korumaya Allah ismi denir." diye izah ettiler. Bütün varlıkları küfrüne, isyanına imansızlığına, putperestliğine ateşperestliğine bakmadan uluhiyetin gereği budur ki bütün bu varlığın yaşamını kaim etmesidir. Yani onları yaşar halde devamlarını sağlamaktır.

İşte bu Allah'lık demektir. Rahmanlık başka, Rububiyetlik başkadır. Bu Allah'lık, uluhiyettir, yani ilahlıktır. Onun için Cenab-ı Hakk Müslümanları ibadetleri yönüyle doyurmuş beslemiş değildir, Cenab-ı Hakk Müslümanları Müslüman oldukları için güneşlendirmiş, onlara hava vermiş değildir. Aynı havadan küfür ehli de, inkar ehli de, isyan ehli de aynı rızıktan Rezzak isminden rızıklanıyorlar, müşterektir, Cenab-ı Hakkın bütün esma-i ilahiyesi bütün alemlerde müşterektir ama Rahman ve Rahim hükmüne geçtiği zaman tahsislenmiş oluyor. Allah için de tahsis yok, neden tahsis olursa Allah olmaz. Allah ismi verir sonradan hesaplarını görür. İşte Musa (a.s.); Ya Rabbi sen göreyim dedi "Len terani" cevabı geldi. Cenab-ı Hakk İsa'da (a.s.) zati zuhurunu yaptı ama İseviler ona Allah dediler. Sanki başka yerde Allah yok sadece orada var. Allah'ı tahsis ettiler, tahsis etmeleri perdelemiş oldular. Bu yüzden onlar küfür ehlidirler. Ama Rasul (s.a.v) lisanından yani Hakikat-i

Muhammediye lisanından ilminden فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ

Ey habibibim nereye baksan sen ümmetine bildi ki size o kadar yüce bir ilim verdim nereye baksanız benim vechimi görecek ilmi verdim. Diyor, daha evvelki kavimlerdir, ümmet Hazreti Peygamberin ümmetidir, diğer peygamberlerin ümmeti yok kavimleri vardır. Ama Rasul'ün (s.a.v.) ümmiliği vardır, hazret-i Muhammed nasıl Ümmidir, ona tabi olanlar da ümmidir, yani ümmettir, ümmetlerin anasıdır, Hazreti Rasulullah'ın ümmeti diğer kavimlerin anasıdır. Kendisi nasıl ümmi Hakikat-ı Muhammediye öz kaynak, işte ondan aldıkları yansıma ile ruh ile ilimle onlar da kavimlerin anasıdır. İşte bir de فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ayetini yaşayamamızdan dolayı o ayeti perdelemiş oluyoruz. Eşya şeyiyet bu şu, şu, şudur diye onlara bir varlık verdiğimizden perdelemiş oluyoruz. Farkında olmadan hem tasdik hem de inkar içindeyiz. Lisanen tasdik ediyoruz, fiilen inkar ediyoruz. Cenab-ı Hakk nereye baksanız benim veçhimi görürsünüz diye açık olarak bildiriyor. Musa (a.s.) 20/25 ayetinde رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي diye duada bulunurken yani Ya Rabbi benim göğsümü aç ben bunları anlayayım gönlüm genişlesin diye buna karşılık Ümmet-i Muhammede Cenab-ı Hakk 2/115 ayetini lütfediyor ki ne büyük nimet.

Ve Hakkı mutlakın cemi mezahirde zahir ve hazır olduğunu müşahede edemediler. Kimlerdi bunlar, ehl-i küfürler. Şimdi burada cümleyi tekrar tazeleyelim, Hakkı mutlakın bakın biz diyorduk "Hakkı mukayyet" Hakkı mutlakın cemi mezahirde yani bütün zuhur yerlerinde varlık yerlerinde zahir ve hazır olduğunu zahir olmak ve hazır olmak iki mühim meseledir. Zahir ve hazır, zahir olur da hazır olmaz, ne demek, yani maddi manada bir eşya vardır, orada zahirdir ama hazır değildir. Yani idraki şuuru yoktur. İşte Cenab-ı Hakk bütün bu alemlerde zahir ve hazır ve her an sadece bir zaman değildir.

Böyle olduğunu müşahede edemediler. Şimdi Cenab-ı Hakk bu alemde herhangi bir mahalde zuhur ettiğinde bunun ismine zat-ı mukayyet deniyor. Ama burada Zat-ı mutlak cemi mezahirde ifadesi geçmektedir. Bunun izahı şudur, her ne kadar dışarıdan bakıldığında Zat-ı Mukayyet olarak görsek de yani eşya dediğimiz şeyleri kayıtlı varlıklar olarak, kayıtlı zuhurlar olarak görsek de özü itibariyle onlar dahi Zat-ı Mutlaktan başka bir şey değildir. Burada bunu belirtmiş, yani özleri itibariyle mutlak Zat olmayan hiçbir varlık yoktur bu alemde. Ama görüntüler olarak mukayyet kayıtlı Zattır. İşte Zat-ı Mutlağın mukayyet zatlar suretinde zuhura gelmesi ancak müşahede alemini yani hazreti şehadeti yani müşahedeyi yani şehitliği ortaya getirir.

Zat-ı Mutlağın mukayyetler halinde görünmesidir. Bu şekliyle de zahir ve hazır olmasıdır. İmdi Allah Teâlâ onları, Hak'tan hâl-i gıyaplarında ve O'nun müşahedesinden perdeli hallerinde lisân-ı Isâ ile اِنْ تُعَذِّبْهُمْ *"eğer onlara azab edersen"* *kavlinde veyahut Kur'ân-ı Kerîm'de* هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا *"işte onlar varya küfr edenler" kavlinde mevt ile hicabın ref suretiyle, Hak'la hâsıl olacak olan huzurdan evvel zikr etti.* Şimdi burası da anlaşılması bir hayli zor yer ama inşallah anlayacağız. Mevt ile hicabın ref suretiyle yani kişiler öldükleri vakit ahirete intikal ile hicabın refi ile kaldırılması ile veya daha evvelki "muti kable ente muti" ölmeden evvel ölmek suretiyle refleri suretiyle yani hicabın kaldırılması suretiyle Hak ile hasıl olacak huzurdan evvel zikretti.

Ve gaybette Hakk'ın onları zikr etmesi, onlar için maya oldu; هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا diye Hakk burada onları zikretti ya Allah'ın onları zikretmesi yani onların varlığından bahsetmesi varlıklarını söylemesi, işte Allah'ın onlar üzerindeki bu sözü yani gaybda hakkın onları zikretmesi gıyabi olarak gaybi

zikretmesi, onlar için maya oldu, tâ ki bu maya sayesinde, yani Hakkın onlarda varlık mayası sayesinde tabi onlar perdelendiler, Cenab-ı Hakkı zahiren örttüler, yani zahiren küfür ehli oldular ama özünde mayasında Hakktan başka bir şey yok onlarda da bütün alemde Hakkın zuhuru varsa onlarda da vardır, bir dış görünüş itibariyle görüntüde karar verme var, bir batındaki özündeki hakikati vardır insanın ve bütün alemlerin. İşte هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا işte Cenab-ı Hakkın onlardan "هُمُ" diye bahsetmesi o kendi varlıklarının hakikatine bir maya oldu. "هُمُ" deyince orada bir varlığın varlığını ispatlamış oldu. İşte o onların varlık mayası oldu ama bu ne zaman meydana geliyor, "mevt" ile hicabın refi suretiyle hasıl oluyor. İster öldükten sonra ister dünyada iken ölmeden evvel ölmek suretiyle olsun.

Onlar mevt ile veya yevm-i kıyamette ba's ile hicabın mürtefi' yani perdelerin açılması olması hâlinde, huzûr-ı Hak'ta kâim oldukları vakit, yani ahirette perde kalktığı vakit yani dünya şeriatı yani dünya şartları ondan kalktığı zaman bu dünyanın perdesi kalkmış olacaktır. Yani orada bir başka gerçeği anlamış olacaktır, hayatın bir başka sahasını. Her ne kadar kendi özlerine kitaplarını daha anlayamayacaklar ise de başka bir aleme geçmelerinin hakikati orada herkes tarafından yaşanacak. Burada gaybi olan şey orada şuhudi olacaktır.

Onların vücûdât-ı izâfiyyeleri acîni, ya'nî hamuru, mayanın misli ola; ve bu maya, onların vücûdât-ı izâfiyyelerinde tahakküm ede. Nasıl bir hamur yapılıyor, o hamurun içerisine maya konmazsa ekmek olmaz kabarmaz. İşte onların içinde mayası konmamış olsaydı onların varlıkları ebediyen bozulacaktı. İşte onların varlığını bir hamur olarak kabul edersek orada "هُمُ" maya olarak kabul edersek o maya nasıl ki belirli bir süre sonra bütün hamura

işliyor ve hamura hakim oluyor ise işte onlardaki de "هُمْ "

mayası "Hu" O mayası yani onlarda "Hüm" den "Hu" ya geçiyor, işte onun için "hüm" olarak gayb olarak bahsetti Cenab-ı Hakk. *Bu maya onların vücudat-ı izafiyelerinde tahakküm edecektir,* yani onlara hakim olacaktır. Nasıl ekmek yaparken hamura bir parça maya koyduğumuz zaman üzerine o hamur mayalanmış oluyor, mayadan sonra ancak ekmek hükmüne dönüşüyor. *Zîrâ Allah'ın zikri ekberdir.*

Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de buyrulur: وَلَذِكْرُ اللَّهِ اَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ *Allah zikri en büyüktür diye (Ankebût, 29/45) ayetinde belirtilmiştir.* Yani oradaki" hüm" Allah'ın zikridir, *Allah'ın zikri de her şeyden üstündür. Ve Hakk'ın onları gıyaplarında zikretmesi, onları kendi hakikatlerine döndürmüş olup, hakikatler ve zati istidatlar ise, maya mesabesindedir.*

Ve vehim ehlinin izafi vücutları ise mayasız hamur mesabesindedir. Bakın vehim ehlinin izafi vücutları kendi mutlak vücutları değil, Hakkani vücutları değil, kendi zanlarında olan izafi vücutları ise mayasız hamur düzeyindedir. Binâenaleyh Hakk'ın onları zikri mayasız hamura maya katmak demek olduğundan, *onlar mevt ile ve kıyamette ba's ile kendi vücûdât-i izâfiyyelerinin heva heves olduğuna muttali' olacaklarına ve bu zamandaki ölümünün icâbına göre, kendilerine verilmiş olan vücûdda Hakk'ın zuhurunu bilâ-hicâb müşahede edeceklerine dayanan, izafi varlıklarının hamuru mayaya münkalib olarak bu hamur, mayanın benzeri, özü olur.*

Binâenaleyh maya, hamurda tahakküm ederek hamuru kendi misli etti. İşte her bir varlığın özünde olan "hüm" zamiri kökü kendi izafi varlıklarına tesir ederek kendi izafi varlıkları hamur kabul edilerek o "hüm" Hüve mayası neticede o hamura tahakküm edecektir. Yani hamur mayaya

inkılab edecektir. Sonra o mayalı hamurdan bir parça aldığımız zaman başka mayasız hamuru da mayalayacaktır. Çünkü o hamurun özünde de yani diğer hamurun özünde de mayayı alacak kabiliyet vardır. "hu", "hüve " var içinde. Taşı mayalayabilir misin, mayalayamazsın çünkü içinde o kabiliyet yoktur.

Ba'dehû cenâb-ı İsâ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ *"Zîrâ onlar senin kullarındır" dedi. Binâenaleyh kâf-i hitâb ile ifrâd ve tahsîs etti.* Yani onları ayırdı "İbadike" deki *"kef" ile tahsis etti. Ne dedi* عِبَادُكَ *senin kullarındır dedi. Ve tahsis etti, mütehassıs kıldı. Yani o hakikata aşina kıldı. Ve onlar her ne şeye ibâdet ederlerse etsinler, ancak senin kullarındır. Ve onlar için Senin kulluğundan çıkmak ihtimâli yoktur,* vehimleri itibariyle neye ibadet ederlerse etsinler özleri itibariyle Hakka ibadet etmişlerdir, ister puta tapsın, ister ateşe tapsın.

فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ bakın ateşin kullarıdır demiyor, güneşin kulu demiyor, ayın kulu demiyor "muhakkak ki onlar senin kullarındır" diyor. Zaten bütün alem de O'nun zuhurundan başka bir şey de değildir. Tevhid ehlinden birisi; "eğer putperest neye taptığını bilseydi dininde küfür ehli olur muydu" diyor. Olmazdı, o zaman tevhid ehli olurdu. Yani örtücü olmazdı.

Zîrâ bütün zuhur yerlerinde zahir olan, varlık gösteren sensin; ve cenâb-ı İsâ senin mezâhirinden bir mazhardır. Yani onlar İsa'ya da tapmış olsalar gene de sana tapmış olurlar, çünkü İsa diye kendine ait bir varlık yoktur. İsa ismi ile İsa manasının görünmesi vardır. O mananın sahibi de Hakk olduğuna göre zahirde İsa'ya da tapsalar batınen Hakk'a tapmış olurlar. Hakk'a yönelmiş olurlar, ama şeriat zahirdeki uygulamaya göre baktığından hukuk orada putperestliktir. İki oluşumu birbirine karıştırmayalım, o

zaman her varlığı kendi mertebesinde değerlendirmek gerekiyor.

Bütün alem Hakkın varlığından başka bir şey değildir, ancak mertebelere riayet şarttır. Bakın bu cümleyi unutmayalım. Bir mertebede o mertebenin gereği ne ise o orada geçerlidir, bir üst mertebede geçerli olan hukuk ve hüküm başkadır. Bunları birbirine karıştırmayalım. Eğer böyle olmasaydı, bu semavi kitaplar inmezdi bu semavi kitaplar mertebeleri yani İslam dininin mertebelerini belirtmektedir, Kur'an-ı Kerim baştan gelirdi hepsini baştan verir geçerdi veya bu mertebeler olmasaydı Âdem (a.s.) gelirdi tek bir peygamber olarak verilen 10 suhufa o kadar olsaydı eğer yeterli olurdu ondan sonraki kitaplar peygamberler gelmezdi.

İşte her bir peygamber o mananın ifade ettiği mertebeyi bizlere bildiriyor. Nasıl burada mertebe-i İseviyet, kelime-i İseviyet, mertebe-i İseviyeti İsa'nın (a.s.) şahsında bir mertebe ortaya getiriyor, İseviyet hakikati, Musa (a.s.) hakikatinde varlığında Museviyet mertebesinin hakikati yani mertebe-i Museviyet ortaya getiriyor, İbrahim (a.s.) İbrahim ismiyle İbrahimi hakikatleri ortaya çıkarıyor, kelam-ı İbrahim ile, Adem'in (a.s.) mertebesinde ilk insanlık zuhuru beden mülküne mana-ı Âdemiyenin inmesi belirtiliyor, Muhammediyet mertebesiyle de Muhammediyet ismi ile o mertebede bunların toplamı belirtiliyor.

Öz olarak tekrardan yenilenmiş oluyor. Bütün bunlarla beraber Kur'an-ı Kerim ile Hakikat-ı Muhammediye ile birlikte. İşte Efendimizin getirdiği şeriat-ı Muhammediyede zahirdeki görüntülerine göre hüküm ne ise hüküm gene aynıdır, ama batındaki hakikat-i ilahiyeye göre olan hükümler de batında kalan hükümlerdir. Yani bir kişinin bunları böyle bilmesi ve böyle olması o kişilerdeki suçu günahı kaldırıyor demek değildir. Ölüm de hak, mizan da hak, cennet de hak cehennem de hak bunların hepsi yaşanacaktır. Bunlar ortadan kalkacak değildir.

Cenab-ı Hakk peygamberleri, kavimlerinin anlayacağı mertebe ile gönderir. Anlayacağı kaderiyle gönderiyor.

Kavmini belirli bir şekilde yükseltiyor, yani kabiliyetlerini ona göre düzenliyor, ki ona ihtiyaç vardır, zaten daha fazlasını da alamaz, gelen peygamberleri o kavminin kabiliyeti istidadına göre istidat ve kabiliyetini ortaya çıkaracak şekilde geliyor. O peygamber gelmemiş olsa onlardaki kabiliyet ve istidat ortaya çıkmaz batında kalırdı.

Musa'ya (a.s.) gelen levhalardan iki tanesini kavmine açmadı çünkü kavminin anlayacağı seviyeden yukarıdaydı onları da İsa (a.s.) açtı. Açsaydı Musa'yı (a.s.) inkar edeceklerdi, açmadığı halde inkar ettiler. Buzağıya taptılar bir sürü hadiseler oldu. İşte bunlar hep mertebeler ile ilgili ve bu mertebeleri en kemalli en güzel şekilde de hakikat-i Muhammediye getirdi. Allah'ın Rasul (s.a.v.) kanalıyla bize lütfudur bu.

Kur'an-ı Kerim'de Süleyman'dan (a.s.) bahseder, Davut'dan (a.s.) bahseder, Davut (a.s.) veya o günün onların kavimleri o mertebeden anlatıldığı kadarının bugün biz onları çok daha üst lisandan öğreniyoruz. Bakın şöyle diyelim, diyelim ki üniversiteler daha kurulmadı, ilkokul var ortaokul var, ortaokul hocası ortaokulda ders veriyor, ortaokul düzeyinden ders veriyor, aynı dersi lise hocasının vermesi üniversite hocasının vermesi, arasında ne kadar fark vardır.

İşte bugün Hazret-i Rasulullah'ın yapmış olduğu iş odur. Her mertebeden ders veriyor ama yukarıdaki hakikatine göre onları bize anlatıyor. Ama diğerleri kendi bulunduğu yere kadar anlatabiliyor, hakikatlerini. Bakın arada müthiş eğitim farkı vardır. Onun için Ümmet-i Muhammed Efendimizin şahsında bütün bu hükümleri hakimdir. İlkokulun "A"sından, "B" sinden hatta ana okullarından itibaren alıp üniversite ihtisas yapılmış yere kadar çıkartıyorlar, hepsi kendi bünyelerinde mevcuttur. Neden Hazret-i Rasulullahtan gelen bir veraset ile, O'nun ilmi kanalıyla.

Diğer peygamberlerde bu en son kemalat olmadığından hangi peygamber hangi kemalatla yani hangi mertebe ile gelmişse o mertebeyi sadece verebiliyor. Üstünü veremiyor,

aşağısını verebilir ama kendi mertebesini yerleştirmek için meşkuldür. İşte (a.s.v.) Efendimize gelen ilk çıkan 96/1 اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِى خَلَقَ Rab mertebesinden anlat diyor, sen Muhammediyet mertebesinden geldin ama Museviyetten başla diyor çünkü oralarının temizlenmesi lazımdır.

Sonradan ise Âdemiyetten başlatıyor. Ta oralara indiriyor, bütün bu ilahi kemalatı diğer peygamberlerin lisanından konuşturarak ama Muhammedi meşreb izah ederek bakın arada çok büyük fark vardır, işte bunu ümmet-i Muhammede yani son ümmet olan en kemalli ümmettin ilmi olarak hakka yakınlığı olarak.

İsa'dan (a.s.) sonra Efendimiz iki mertebe getirdi, diğer peygamberler birer mertebe getirdi, Rasul (s.a.v.) iki mertebe getirdi yani mucidi olarak yeni mertebe olarak. Her peygamber kendi mertebesini getirdi, Rasul (s.a.v) bütün mertebeleri getirdiği gibi kendine ait de iki mertebe getirdi. İsa (a.s.) nerede idi, "Fenafillah" ta idi sadece Hakk'ta fani olmak durumunda idi, onuncu mertebede idi. Rasul (s.a.v.) ise on birinci mertebe olan Bakabillah, on ikinci İnsan-ı kamil mertebesi tekrar insanlık alemine dönüş mertebesi ve bunun da üzerinde on üçüncü mertebeyi de yani o zaman üç mertebe belirtmiş oldu diğer peygamberlerin üstünde.

Bu da hakikat-ı Ahmediye, bu üç mertebe; biri Hazret-i Muhammed, biri Hakikat-i Muhammediye, biri de Ahmed-i Muhammediyedir, hakikat-ı Ahmediyedir. Bu üç mertebe mertebelerin en büyükleri analarıdır. Diğer peygamberlerden üstünlüğü bu üç mertebe diğer mertebeleri de yenileyerek özleri itibariyle hepsini de yeniden getirdi, 23 seneye sığdırdı bunları, tabi hayret etmemek mümkün değildir. İşte 5/3 اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ hakikatini bu işten sonra söyledi. Nerede söyledi, Hac da söyledi.

Daha evvel onu başka bir yerde söyleyebilirdi, Hac da Hakikat-ı İlahiyede Cemalullah'ı seyirdir. Yani seyirde söyledi. *Eğer onlar, benim mazhar-ı İseviyyetimde Sen'i hasr ile ibâdet ederler ise,* yani onlar bana taparlarsa benim varlığımda sınırlayarak bana taparlarsa benim varlığımda da senden başka bir şey olmadığından "ibadike" onlar senin kullarındır yani bana ibadet ediyor gibi zahirde benim kullarım gibi gözüküyor ama benim varlığımda sen olduğundan onlar senin kulların olmaktadır diyor batın olarak. *bu ibâdetleri yine Sana döner. Zîrâ cemî'-i esmayı cami' olan ayn-ı vahidesin.* Yani Vahidiyetin hakikatisin.

Hadise şu ki cehilleri sebebiyle onların buna vukuf ve şuurları yoktur. Yani kendi varlıklarında kendi şuurlarında bunu bilmezler. Ama özleri itibariyle ve onların da Rabları sen olduğundan her ne kadar bana da tapmış olsalar benim varlığımda da senden başka bir şey olmadığından batını olarak yani özleri hakikatleri olarak sana tapmaktadırlar. *Velâkin onlar bu zaruri tevhid üzerinedir onların bu halleri.* Ve onlar isteseler de istemeseler de özleri itibariyle mecburdurlar zaruridir yani işin kaynağı budur, kökü budur. Dışarıdan vehimlerine göre İsa'ya taptıklarını Musa'ya taptıklarını ağaca kuşa taptıklarını düşünseler de ama özleri itibariyle mutlak manada Hakka tapmış olurlar. Zaruri olarak başka çareleri yoktur. *Onların bu cehilleri Senden istiğnalarını icâb etmez.* Yani senden uzak kalmalarını gerektirmez.

Onlar mademki Senin kullarındır, onlardaki zilletten daha büyük zillet olamaz. Zîrâ onların Kayyûm-i vücûdu, yani vücutlarının kaim olması devamlılığı Senin vücûd-i mutlakın olduğu cihetle, yani onların vücutları senin mutlak vücudun orada da kayıtlanmış Zat-ı mukayyet olarak vücudun olduğu cihetle asla onların kendi nefislerinde ve vücûdlarında tasarrufu yoktur. Oluyor gibi gözükse de asla olmaz çünkü onlara ait bir varlık yoktur ortada. Ben ya da biz dedikleri şey vehmidir, hayalidir.

Binâenaleyh efendileri, onlardan ne isterse, onlar o şeyin ve o irâdenin hükmüne tâbi'dirler. Ve efendilerinin onların

üzerinde vâki olan tasarrufunda, asla bir şerîk ve ortak yoktur. Binâenaleyh onlar benim İseviyet zuhurumda, Sen'i hasr etmek suretiyle beni ilâh ittihâz edip ibâdet etmişler ise, bu hal, onların hakikatleri ve ayn-ı sabitelerinin gereğidir. Zîrâ onlar ilm-i ilâhînde bu suretle bilinmiş ilmin oldu. Yani bütün bu alemler halk edilmezden evvel Cenab-ı Hakk, ahadiyetten vahadiyet mertebesine vahidiyet mertebesinden Uluhiyet mertebesinde ilm-i ilahi zuhura geldiği zaman bunlar zaten mevcuttu.

Ve senin ilmin ma'lûma ve irâden dahi ilme tâbi'dir. Yani bu ilm-i ilahinde malum olan şeyler zuhura çıktığında fiziki manada malum oldu, ilmin ise bu maluma tabidir. Yani ilmin malumla anlaşılır. Yani bilinenle anlaşılır. Şimdi bir reklam düşünelim veya bir mühendis düşünelim kafasında bir binanın projesi var, kimsenin bilmediği değişik bir şekilde bir proje var, şimdi bu proje mimarın, mühendisin beyninde olduğu sürece ahadiyette, amaiyettedir, zuhuru yoktur. Ama bu zuhura çıktığı zaman alem-i şehadette binası kuruldu kalıpları betonları döküldü her şeyi oldu, işte bu malum oldu artık. Yani bilinen oldu. İşte mühendisin kendi varlığındaki ilmi maluma tabi oldu. Yani mühendislik ilmi bina ile ortaya çıktı, binaya tabi oldu. Yani insanoğlu o binayı görmese bu işin mühendisliğini bilemez.

Çünkü batınında kaldı. İşte insanlık ilmi insan binası ile zuhur etti. Yani oradaki ilim maluma tabi oldu. Yani görünene şehadete malum oldu. Cenab-ı Hakkın ilminde istenildiği kadar insan ilmi olsun beynimizde hiç insanların bilmediği bir buluş olsun bir icat olsun, onu ortaya koymadıktan sonra o bilinmez ki ortaya konulduğu zaman bilinene tabi oldu, maluma tabi oldu. Şehadet tahakkuk etti zaten Cenab-ı Hakkın müşahedesi onu ilmi müşahede etmekti. Hani dedi ya "küntü kenzen mahfiyyen" ben gizli bir hazine idim bilinmekliğimi istedim. İşte onların bilinmek üzere olan, ilimde olan bu oluşum o mükevvenatla zuhura geldi. Yani mükevvenatla ispatlanmış oldu. Ama onun ilmi maluma tabi oldu bu alemlere tabi oldu, alemler olmasaydı onun ilmi bilinmeyecekti. Yani ilmi zuhura çıkamayacaktı, batında kalacaktı. İşte bilinmesi bu alemlere tabi oldu.

"Sen olmasaydın, sen olmasaydın bu alemleri halk etmezdim" hadisi kutsisindeki senden kasıt her birerlerimizdir. Gelelim herhangi birimize sen olmasaydın "vema halaktul eflak" senin eflakın da olmazdı. Yani bu vücudun da olmazdı. Bizim feleğimiz de budur, bizim feleğimiz bedenimizdir. Bunun içinde bütün alem vardır, "ne varsa alemde o vardır Âdem'de." Güneş de var, gezegenler de var, denizler de var, deryalar da var, nehirler var, kan damarlarımız nehirler, midemiz derya, kıllar bitkiler, saçlarımız ormanlar, dağlar taşlar kafamız omuz dirseklerimiz kemikler, işte "ey kulum sen olmasaydın özüm itibariyle sen olmasaydın yani sendeki ben olmasaydı ente dediği bizi şereflendiriyor, sen diye, ki o "ben" demektir de işte sendeki ben olmasaydım senin vücudun ortaya getirmezdim.

Diyor, eğer bizim vücudumuz ortadaysa ve biz bunu müşahede ediyorsak o bizdenin ispatı müşahedesi budur. Senin kayyumun O ama seninle zuhura çıkıyor, sen olmasaydın o zuhura çıkmayacaktı. İşte bunu idrak eden insan ne büyük şerefle şereflendiğini ve kendini ne yüce bir misafirin veya ev sahibinin olduğunu bilmeliyiz. İnsan Hakk tarafından en çok taleb edilendir çünkü insanda Zat'i tecellisi var işte diyor ehlullahtan birisi "sen mi bana muhtaçsın ben mi sana muhtacım" ve onlar sabrederler de sabırlarının sonunda 2/156 ayette;

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Muhakkak ki biz Allah içiniz yani biz Allah'ın zuhuru içiniz.

İmdi onların hakikatleri bu vech ile ma'lûm-i ilâhiyyen olmakla, şehâdet mertebesinde dahi bu suretle zahir olmalarını irâde buyurdun. Ve onlar, Senin kulların oldukları ve Sen dahi onların Seyyid'i efendisi olduğun için, senin irâde-i ilâhiyyene muhalefet edebilirler mi idi? Bizim her birerlerimizin benzetmeli olarak söylüyorum kölelerimiz vardır. Her birerlerimizin, şahsi bünyelerimizde kölelerimiz

vardır. Nedir bunlar, nefsimizin faaliyetini ortaya çıkarmak için aletlerimiz var, aracılarımız var, bunların başında on tane el parmağımız var, bunlar bizim on tane kölemizdir.

Elimiz daha büyük köle, ayaklarımız köle, bize tabi mutlak manada uyan bizden ücret istemeyen, bir insan ayağını kaldırmak üzere irade ettiğinde o ayak ben kalkmam diyemez. Hasta olursa o başkadır. Felç varsa o zaman bu sistemin içerisine girmiyor. Sağlıklı olduğu süre içinde elimizi indirelim veya kaldıralım, bunu yaparken biz melek üretiyoruz o melek ile bunu kaldırıyoruz, yani güç ile kuvvet ile ve bu bizim kölemiz oluyor. Mutlak manada sözümüzü dinliyor. Ama bazen düşünürüz, yapmak istiyordum elim gitti tam tutacaktım geri çekildim veya adımımı atarken geri çekildim o da bir emirle gene o da bir başka düşüncede meydana gelen değişik bir emirle olmaktadır.

Binâenaleyh onlar zati isdidatlarına dayanak olan irâdene tâbi' oldular. Yani onların öyle söylemeleri ezelde ayanı sabiteleri üzere programlanmalarının gereğini yaptıkları için onlar bu emre tabi oldular. *İşte bu nükteye dayanarak cenâb-ı İsâ "Senin ibâdın" dedi. Yani senin kulların dedi. Ve* عِبَادُكَ *"sen manasına, senin kullarındır" kelimesindeki kâf-i hitâb ile ifrâd ve tahsîs eyledi. İsâ (a.s.)ın* إِنْ تُعَذِّبْهُمْ *kavlindeki "azâb"dan murâd dahi, kavminin izlâlidir. Zîrâ hâl-i azâb içinde bulunanda asla "izzet" mutasavver değildir, yani azab içerisinde olan kimsede azizlik, hoşluk yoktur, o kimse zelildir; ve bir azîz ve kahirin dest-i kudretinde zebûndur.* Yani köle bir kudret sahibinde olan ve Kahhar olan birisinin kudret elinde zebundur ona boyun bükmüştür.

Halbuki kavm-i İsâ ibâd oldukları cihetle onlardan daha zelil yoktur. Yani İsa'nın kavmi de kul olması dolayısıyla daha da zelil yoktur. *Çünkü abdiyyetleri hasebiyle hiç birisinin kendi nefsinde tasarrufa kudreti yoktur.* Yani bir kul kulluğu dolayısıyla mutlak manada kulluğu dolayısıyla kendi

nefsinde tasarrufu yoktur. Hakkın tasarrufu vardır. *Onlarda mutasarrıf olan Hak'tır.* Hani dedi ya “senin kullarındır” senin kölense, senin kulunsa onun kendisinde bir tasarrufu olmaz. Tasarruf eden Hakk’tır.

Ve ilahi emirde onlar dünyâda yaşıyorken senin irâden ile onlara gelen âlâm ve belâya ile bu şekilde azab oldukları cihetle zillet içindedirler. Ve keza onların a'yân-ı sabiteleri, yani programları bu mertebe-i şehâdette yani bu madde aleminde yaşadığımız şehadet aleminde cehalet azabı içinde zelîl olmalarını gerektirir.

Böyle olunca onlar iki kat azâb içindedir. Birisi abd oldukları cihetle Senin ilahi kudretin elinde bulunmaları ve diğeri cehalet karanlığında gark olarak Hakk'ı uzakta aramalarıdır. İkinci cehil de budur.

Binâenaleyh Sen onları, İçinde bulundukları bu azâbdan daha aşağı azâb ile zelîl etmezsin. Zîrâ dünyâda dest-i kahrında zebûn oldukları gibi, âhirette de bu hâl içindedirler. Bundan daha aşağı ne azâb olur? Bir kendilerindeki varlıklarındaki azab yüzünden azabları vardır, bir de abd olmaları yüzünden iki türlü azabları vardır diyor İsa ümmeti için. Tabi içinde istisnaları vardır ayrı konu.

----

40. Paragraf:

وَاِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ **(Mâide, 5/118) "Ve eğer sen onlar için gafr edersen", ya'nî muhalefetleri sebebiyle onların müstehak oldukları azabın îkâ'indan Sen onları setr edersen, ya'nî Sen onlar için örtecek bir şey kılarsan, ki onları bundan setr eyleye ve onları onda men' eyleye.** فَاِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ **"İmdi sen muhakkak Azîz'sin", ya'nî menî'u'l-hımâsın. Ve Hak Teâlâ bu ismi kullarından verdiği kimseye verdiği vakit, Hak Mu'izz ile ve kendisine bu isim verilen, Azîz**

ile mütesemmi olur. İmdi Müntakım ve Muazzib'in, intikam ile azâbdan murâd ettiği şeyden menî'u'l-hımâ olur. Ve yine te'kîden-li'l-beyân fasl ve imâd ile getirdi. Ve âyet إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ **kavlindeki ve** كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ **kavlin-deki mesâk-ı vâhid üzere vâki' olmak için, yine evvelki gibi** إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ **geldi (40).**

Ya'nî İsâ (a.s.) daha sonra وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ *"eğer sen onlara mağfiret edersen" dedi ki: onlar senin kullarındır ister azab edersin ister mağfiret edersin.* Şimdi mağfiret bölümüne geldi, *senin emrine muhalefetleri ve itaatine uymamaları sebebiyle müstehak oldukları azabın onların üzerine îkâmdan Sen onları setr edersen, demek olur.* Yani "Azizul hakim" diye de belirtildiği gibi sen onların Rabbısın, istersen setr edersin, istersen mağfiret edersin çünkü sen izzetle ve hikmetle hareket edersin. Eğer sen günahlarını hoş görürsen demek olur.

"Gafr" ın ma'nâsı setr ve örtüdür. Nitekim başı muhafaza etmek için savaş sırasında başı koruyan zırhın adına "miğfer" derler. Şu halde تَغْفِرْ لَهُمْ *demek, Sen onlar için bir setr ve örtü yaparsın ki, bu örtü onları, îkâ'-i azâbdan setr eder. Ve onları bu azabın îkâ'ından hıfz ve himaye ve vikaye ve hırâset eyler.* إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ *"Sen muhakkak Azîz'sin" ya'nî menî'u'l- hımâsın. "Meni"' mâni' ma'nâsına ve "hımâ" dahi himaye olunan şey ma'nâsına gelir. "Menî'ul'ı-hımâ" himâyesi tahtında bulunan şeye gayrin tasallutunu men'*

eden ma'nâsına olur. Binâenaleyh أَنْتَ الْعَزِيز *demek, Senin himâye ettiğin şey üzerine vâki' olacak tasallut ve tecâvüzü, ahadiyyet-i zâtiyyene mahsûs olan izzet ile mâni'sin demek olur. Ve bu ism-i Azîz'i Hak Teâlâ kutlarından birisine verdiği ve ona bu isim ile tecellî eylediği vakit, bu abdini "azîz" ettiği için, Hak Teâlâ Mu'izz ismi ile mütesemmî olur. Ve kendisine bu ism-i şerif verilmiş olan abd dahi, ind-i Hak'ta "azîz" olduğu için, "Azîz" ismi ile mütesemmî olur. Ve ism-i Azîz ile mütesemmî olan abd ise mahmiyy-i Hak olur; yani Hakk'ın himayesine girmiş olur ve onun muhafazası ve koruması tahtında bulunur.*

İmdi Müntakım ve Muazzib isimlerinin, intikam ve azâb cinsinden murâd ettiği şeyler her ne ise, ism-i Azîz ile mütesemmî olan abd Hakk'ın himâye-gerdesi olup, Hak bu isimlerin o abd üzerine tasallutunu men' eder. Aziz isimiyle isimlenmiş olan abd Hakkın himayesinde olup Hakk bu isimleri abd üzerinde tasallutunu men eder. Yani Aziz isminin muhafazası altına girmiş bir varlık bir başka Aziz isminin aziziyetin tesiri altına girmez. Çünkü Hakk onu bu tesirden korur.

Zîrâ Hak sıfat-ı gafûriyyet ile bir abdini setr ettiği vakit, yani Gaffar sıfatıyla örttüğü vakit *Gafur isminin mukabili bulunan esmanın tasallutunu men' eyler.* Yani örtme isminin karşıtı olan açma ismi gibi işte zorlama, zelil edici gibi Mudil ismi gibi şeyler ona ulaşamaz. Çünkü Gaffar ismi ile örtülmüştür. *Ve İsâ (a.s.) böylece kendi sözünü kuvvetlendirmek için, ulemâ-i nahviyyeden Kûfiyyûn indinde "fasl" ve Basriyyûn indinde "imâd" ile ente kavlini getirmek suretiyle (Mâide, 5/118)* إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *dedi. Ve bu suretle Hak Teâlâ hazretlerinin soruşuna karşı verdiği cevapları mübeyyin olan âyet,* إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ *ve* كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ *(Mâide, 5/117) kavillerindeki üslûb ve*

namta muvafık düşüp tek oluşum üzere vâki' oldu. Ve İsâ (a.s.) bu kavillerde sözün gelişi ve üslûb üzere إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *dedi.*

Cenâb-ı Şeyh (r.a.) bu âyet-i kerîmedeki ba'zı esrâr-ı İseviyyeyi beyandan sonra ona müteallik olan esrâr-ı muhammediyyenin ba'zısının dahi beyânına şurû' edip buyururlar ki: yani özet olarak bir kölenin bir efendinin seyyidin kölesi varsa, o kölenin üzerinde kölenin kendi tasarrufu olamaz. Mutlaka orada tasarruf eden efendisidir. Dolayısıyla şirk olmamaktadır. Yani kulun işlediği fiil şirk olmamaktadır, efendisinin emrini yerine getirmedir. Ayet-i kerimede belirtilen onlar senin kulundur hükmüyle bir yönüyle bakıldığı zaman onlar zahiren ters gibi görünmüş olsalar bile yani abdlardan çıkan fiiller ters gibi görünmüş olsa dahi ayan-ı sabiteleri gereği sen onları bu şekilde görevlendirdiğin için onlar da bunu yapmaktadırlar.

Diye bir yönü ifade ediyor, ama böyle yaptıkları halde sen onlara istersen azab edersin ama istersen de örtersin işte diğer şekliyle tabi Cenab-ı Hakktan haksızlık taleb etmek mümkün değil, her şeyi çok daha iyi bilmektedir, zaten kulları hakkında gereğini yapacaktır. İşte sen Gaffarsın dediği zaman Aziz ve Hakim isimleri ile bu örtüyü beyan ettiğinden kim ki Aziz isminin tesiri altına girmişse, Gaffar isminin altına girmişse ona herhangi bir kimsenin dokunması mümkün olmaz. Mesela Musa (a.s.) Cenab-ı Hakkın kendisini izzetlendirdiği Aziz ettiği Musa (a.s.) ve Burhanı kendini perdelediği örttüğü muhafaza ettiği onun karşısında olan Firavn ne kadar Aziz ne kadar Mütekebbir, ne kadar Cebbar dahi olsa ve öyle olmuştu, Musa'ya (a.s.) hiçbir İzzeti, Azizliği Cebbarlığı, Kahharlığı fayda etmedi neden çünkü burada belirtildiği üzere Cenab-ı Hakkın burhanı vardır.

Sadece o değil o kadar çok sihirbazlar dahi onun üzerinde hiçbir tesirde bulunamadılar ancak O, onlar

üzerinde tesirde bulundu. Bir asasını yere bıraktı, bütün sihirbazların yılanlarını sihirlerini yuttu. Yılan suretinde göründü çünkü firavunun da heybeti saltanatının simgesi yılan imiş. Yani onun büyük yılanını Musa'ın (a.s.) sopası, küçük bir sopadan meydana gelen ejderhası yuttu. Neden yılanların hepsini yuttu, çünkü Musa'nın (a.s.) izzeti Allah'tan gelen bir izzetti, bir azizlik, bir yücelikti. Firavunun izzeti ise kendi nefsinden mülkünden kaynaklanıyordu oda mülk kendinin değil geçici mülktü.

----

41. Paragraf:

İmdi Nebî'den suâl ve tulû'-i fecre varıncaya kadar, leyle-i kâmilede, mes'elede Rabb'ine ilhâh idi, ki icabeti talebden dolayı tekrar ederdi, imdi eğer suâlin evvelinde icabeti işite idi, tekrar etmezdi. İmdi Hak Teâlâ, onun sebebiyle azaba müstevcib oldukları şeyin fusûlünü, arz-ı mufassal ile, ona arz eder idi. Binâenaleyh her bir arzda ve aynda ona إِنْ تُعَذِّبْهُمْ

فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

(Mâide, 5/118) **der idi. İmdi bu arzda, eğer Hakk'ın takdimini ve onun îsâr-ı cenabını mûcib olan şeyi göre idi, onlar için değil, onlar üzerine duâ eder idi. Böyle olunca ona ancak şu şeyi arz etti ki, onun sebebiyle, Allah Teâlâ'ya teslimden ve onun afvine tefvîzdan bu âyetin i'tâ ettiği şeye müstehak oldular (41).**

Ya'nî إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *(Mâide, 5/118) kelâmı, hâtem-i enbiyâ (s.a.v.) Efendimiz'den suâl ve güneş doğum anına kadar, bütün bir gecede suâlde Rabb'ine ısrar olarak vâki' olmuş idi*

ki, Hak'tan bu suâle icabeti taleb buyurduğu için, bu âyet-i kerîmeyi tekrar ederdi.

Eğer suâlin ihtidasında, Hak'tan icabet vâki' olduğunu işite idi, bu âyet-i kerîmeyi böyle bu kadar tekrar etmez idi.

Bu ayetin hem İsevi hem de Muhammedi olduğunu beyan etmişlerdi, (a.s.v.) Efendimiz bir gece bu ayet-i kerimeyi uzun süre aynı ayet-i kerimeyi okumuşlar ve Cenab-ı Haktan bu ayet-i kerimeye cevap beklemişler, eğer bu ayet-i kerimeyi ilk söylediği zaman cevabı gelmiş olsaydı ayet-i kerimeyi tekrarlamazdı, diyor.

Ama cevap gelmediği için sabaha kadar aynı ayet-i kerimeyi tekrarlamış (a.s.v.) Efendimiz. Ne yönden, çünkü aynı şekilde o İsevi anlayışında yani İsevi kulların anlayışı içinde Muhammedi kullar da vardır. Yani bizlerin içinde de İsevi anlayışlı kullar vardır. İsa (a.s.) kendi ümmeti veya kavli hakkında bu ayet-i kerimeyi okuyorken söylüyorken Hazret-i Rasulullah da kendi ümmeti hakkında aynı ayeti söylüyor, yani "bunlar senin kullarındır, ister azab edersin ister onları mükafatlandırırsın, ister örter, setr edersin gibi yani senden beklememiz setr etmendir. Hükmüyle duada bulunmuş.

İşte Hakk'tan icabet vaki olduğunu işiteydi yani ilk söylediği zaman bunu işitmiş olsaydı bu ayet-i kerimeyi bu kadar tekrar etmez idi. *İmdi Hak Teâlâ (S.a.v.) Efendimiz'e, ümmeti için azabı mûcib olacak günahların envâ'ını, tafsilatıyla göstermek suretiyle, ya'nî ümmetinden her bir ferdi ve o ferdin günahlarını, birer birer göstererek arz eder idi. Binâenaleyh (S.a.v.) Efendimiz, her bir gösterişte ve her bir ferdi ve günahlarını müşahede ettiği vakitte, Hak Teâlâ'ya '* إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *(Mâide, 5/118) der idi.*

İmdi (S.a.v.) Efendimiz Hakk'ın bu gösterişinde, Hak hakkında mûcib-i takdim olan şeyi ve onun îsâr-ı cenabını îcâb eden şeyi göre idi, ümmetinin lehine değil, bilakis

aleyhine duâ eder idi. Efendimize Cenab-ı Hakk bu dua içerisinde bu duaları okuyor iken (s.a.v.) Efendimize ümmeti için azabı mucib olacak günahların envaını tafsilatı ile göstermek suretiyle yani bu duayı okuyorken ümmetinin azaba duçar edecek ümmetine azab sebebi olacak günahlarının türlerini tafsilatıyla gösteriyordu. Yani şunlar şunlar günahtır, diye. Yani bu ayeti okuduğu zaman her okuyuşta bir başka şey gösteriyordu.

Yani ümmetinden her bir ferdi ve o ferdin günahlarını teker teker sabaha kadar, bu ayet-i kerimeyi okumasının sebebi budur. Her bir onu lafz ettiğinde aynı yönde olan bir grubun günahları ile birlikte göstermekte imiş. Bakın ümmetinden her bir ferdi ve o ferdin günahlarını birer birer göstererek arz eder idi. Böylece (s.a.v.) Efendimiz her bir gösterişte yani kullarının halini ümmetinin halini her bir gördüğünde ve her bir ferdi ve günahlarını müşahede ettiği zamanda Hak Teala'ya hep bunu tekrar edermiş. Yani tekrar etmesinin sebebi günahlarımızı gördüğü zaman kimlikleri ile birlikte zuhurlarıyla birlikte gördüğünde اِنْ تُعَذِّبْهُمْ eğer onlara azab edersen فَاِنَّهُمْ muhakkak ki onlar عِبَادُكَ "senin kullarındır", bakın ne kadar merhametli وَاِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ eğer onlara mağfiret edersen فَاِنَّكَ muhakkak ki sen اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ aziz ve hakimsin. Diye izzet-i azametini belirtmiş oluyor. Efendimiz Hakkın bu gösterişte Hakk hakkında mucib-i takrim olan şeyi onu tercih cenabını icab eden şeyi göre idi ümmetinin lehine değil bilakis aleyhine dua eder idi. *Ya'nî Hak Teâlâ risâlet-penâh Efendimiz'e ümmetinin a'yânını ve onların günahlarını keşf ettiği vakit, bu arz ettiği efrâd hakkında gösterdiği günahları sebebiyle, kahr ile muameleyi irâde eylediğini ve keza Müntakım ismiyle onlara tecellî etmek muradında bulunduğunu göstermez idi,* yani

onlara azab etme onları af et diye bu ayet-i Kerimeyi bu şekilde söyledi, diyor.

(S.a.v.) Efendimiz, Hakk'ın murâdını takdîm ve Hak tarafını tercih edip, yani avf ve mağfiret talebi ile ümmetinin lehine duâ etmez, belki kahr ve intikam ile onların aleyhine duâ ederdi. Bakın burada ilk bakışta çok ters gibi gelen bir hüküm bir hadise var ancak bunun batını gerçekten çok değişiktir. Yani içinde barındırdığı özü.

Zîrâ kahr ve intikam irâdesi, Cenâb-i Hakk'ın ikram ve tercihini mûcib olan şeydir. Yani kahır ve intikam iradesi Cenab-ı Hakkın ikram ve tercihini gerektiren şeydir. Yani bir yerde kahır varsa o kahrın karşılığı ikramdır ve orayı tercih etmektir, orayı ayırmaktır o hadiseden diyor. *Çünkü kahr ve intikam cihetinde abdin asla hazzı yoktur;* neden, çünkü abd hükmünde olan mutlak manada fani olduğundan abdın burada hazzı olmaz. Yani bu kahırdan abd yani kul haz duymaz ve bu tecellî onun hakkında mülayim değildir.

Ve afv ve mağfiret çeşitli lutuflar olduğundan, bunlarla olan tecellîde abdin haz ve zevki vardır. Ve irâde-i kahr ve intikam ise Hakkın zevkidir, onda abdin iştiraki yoktur. Yani abd bu zevke iştirak edemez. *Vâkıâ kahr ve intikamın arkasında gizli olan dahi lütuf var ise de bu hafidir.* Yani kahır ve intikamın altındaki lütuf var ise de gizlidir. Yani Allah'ın kahrında da lütfunda da ihsanı vardır. Kahrının altındaki ihsan ise gizlidir çok anlaşılmaz. *Nitekim pederi evlâdının kabahatine gazab edip, darb etmek suretiyle, ona kahr ile mütecellî olur, yani kahır ile muamele etmiş olur.*

Bu tecellîde yalnız pederin zevki vardır ki, çocuğunu dövünce onun gazabı kesb-i sükûnet eder. Yani gazab kuvveti sakinleşmiş olur. Bu da onun zevkidir. *Halbuki bu dayak çocuk için elbette zevk edilecek bir şey değildir. Fakat onun altında yani dayağın altında çocuğun edeplendirilmesi fâidesi mündemiç olduğundan,* yani o kahrın içinde edeplenmesi olduğundan böylece hem kahır hem edep içerisinde karıştırılmış olmakta yani o dayağın içerisinde var olmaktadır. *Faidesi de içinde olduğundan bu tecellîde lutf-i hafî vardır. Bu tecellide gizli bir lütuf vardır.* Daha sonradan

başına gelecek daha büyük şeyleri korumak için küçük küçük edeplenme vardır.

Böyle olunca Hak Teâlâ hazretleri bu arzda, (S.a.v.) Efendimiz'e, ancak şu şeyi arz etti ki, o gösterdiği şey sebebiyle, onun ümmeti, Allah Teâlâ'ya teslimden ve onun afvine boyun eğmekten bu âyetin i'tâ ettiği şeye müstehak oldular. Ya'nî bu âyet-i kerîmede azâb ile afvın Hakk'tan feyiz geldiği beyan buyrulmakta olduğundan ve Hak Teâlâ'nın onu arz ettiği zamanda Efendimiz'e ümmetinin ayrı ayrı efradı ve yalnız günahları gösterildiğinden ve günah ise mağfireti iktizâ eylediğinden, bu âyetin verdiği şey, ümmetin hallerinin Hakk'a teslimi ve Hakk'ın afvine tefvîzı olur; ve ümmetinin müstehak olduğu şey de bunlardan ibaret olur.

Beyt: *Âyna-i mağfiret sûret-i isyânedir*

Halk günâh etmese, halk eder ahar ilâh.

Yani mağfiret aynası isyanın suretinedir yani surette görülenedir, halk günah etmese yani bu alemdeki halk günah işlemese, halk eder ahar ilah. Yani ilah günah halk eder, neden? Şimdi günah sevap dediğimiz zaman biz o ilk ilimdeki gibi ikili Allah'a bakış açısından sevap ve günah hükmüyle bazı kaideler konmuştur, o mertebede onlar geçerlidir. Ama Allah'ın birliği halinde tevhid ilmi hakikatinde bunların yerleri tamamen değişmektedir. Peki bunlar nereden çıkıyor, gene kendinden çıkıyor, yani Kur'an azimmü şan'ın içindeki özelliklerden ve hadis-i şeriflerdeki özelliklerden çıkıyor. Hani bir kudsi hadis-i şerifte buyurur; "Eğer siz günah işlememiş bir ümmet olsaydınız bir kavim olsaydınız ben sizi yeryüzünden kaldırır, yerinize günah işleyen bir kavim getirirdim." diyor. Bunun benzeri ayetler de var, "Allah dileseydi sizi tek ümmet yapardı. 16/93

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ

وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

16/93- Eğer Allah dileseydi, elbette sizi tek bir inanca sahip toplum kılardı... Fakat (Allah), dilediğini saptırır ve dilediğini de hakikate erdirir... Yaptıklarınızın sonuçlarını yaşayacaksınız!

42/8

وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَآءُ فِى رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ

42/8- Eğer Allah dileseydi onları elbette ümmet-i vâhide (tek bir inançta olan toplum) kılardı... Fakat Allah dilediğini Rahmetine dâhil eder! Zâlimlere gelince, onların ne bir velîsi vardır ve ne de bir yardım edeni!

10/99

وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ لَاٰمَنَ مَنْ فِى الْاَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا اَفَاَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتّٰى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

10/99- Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzünde kim varsa, elbette hepsi toptan iman ederdi... Olayın gerçeği bu iken; sen, iman etmeleri için insanları zorlayacak mısın?

Peki şeriat mertebesi itibariyle neden bunlar böyle bilinmiyor, çünkü o mertebeyi bu mertebe ilgilendirmiyor, onun sahası ayrı bunun sahası ayrıdır. Şeriat mertebesindeki yaşananlar bilinen ilimler de hakkıyla Hakk ve gerçek o mertebe o anlayış o şuur içerisinde gerçek Vahdet mertebesinde tevhid mertebesinde oluşan bilgilerde kendi mertebesi itibariyle gerçektir. Neden gerçek; birisi hayali gerçek yani rüyada yaşanan bir hayatın gerçeği diğeri de gerçekte yaşanan hayatın gerçekleridir.

O halde bunları birbirlerine karıştırmadan ne onu reddetmek suretiyle ne onun küfrüne karar vermek suretiyle hiç böyle yollara girmeden ikisinin de yerli yerinde Hakk

olduğunu bilerek hayatımızı sürdürmemiz gerekir, ki ancak böylece huzur bulmuş oluruz. Aksi halde hep vesveseler onlar düşman, bunlar dost, onlar kafir bunlar bilmem ne diye fark aleminde fırka bölünmüşlük halinde kalırız bir türlü alemi tevhid edemeyiz.

Şimdi diyelim ki Cenab-ı Hakkın Rahmeti var mı, var, peki gazabı var mı, var gazabı da var, kahrı var mı, var, cebriyeti var mı, var ama Rahimi var mı, var Onda olan "halakal ademe ala suretihi" Âdem de onun sureti üzere halk edildiğine göre eğer bir Âdem'de gazab yoksa o zaman Adem Hakk sureti üzere değildir. Ama Rahmeti gadabını örtmesi lazımdır. Ama bir kişide sadece gadab var rahmet yoksa işte o gazab ehlidir. İşte her bir insanda esma-i ilahiyenin hepsinden mevcuttur. İnsanın üstünlüğü bu biraz ters gibi gelecek, tabi o yolu da açmış olmasın bilgi olarak yaşam olarak söylemeye çalışıyorum, meleklerden üstünlüğü günah işlemesiyledir eğer günah işlememiş olsa melek olurdu, halife olamazdı.

Yalnız günah işleme derken anladığımız manada beşeri manada o günahlardan değildir. Onların daha ikilik halinde terk edilmesi gerekir. Bunların böyle olduğunu bilecek ama emri teklifi ile kendisine teklif edilen bir hükümleri tatbik edecek. Meleklerin tatbikatı da içerisinde olacak kendi özel yaşantısı da kendi koruması altında tatbikatı olacaktır. İşte insanın varlığında "Kahhar" Esması olmasa, "Cebbar" Esması olmasa, o zaman insan olmaz. Melek olur. İşte bunları yapacak yaptığı zaman da af dileyecek yahut mağfiret dileyecek, böylece hayatını irfaniyet üzere sürdürecektir.

Yalnız bunların dengeli olarak çıkması lazımdır ve kendi Allah esmasının içerisinde kontrollü olarak yaşaması gerekecektir. Aksi halde bir kişiden merhamet çok fazla çıkıyorsa o Rahman isminin tecellisindedir yani tek isim kapsamındadır, ism-i hassı "Rahman"dır, veya "Hadi"dir, veya çok şiddet çıkıyorsa "Cebbar" isminin tesiri altındadır, diğer varlıklar gibi veya sadece ibadet ehli ise "Subbuh", "Kuddüs" isimleri ondan çıkmaktadır, onun için bu şekilde olan yerlerde eksiklik vardır.

İşte kim ki Rabb-ı Hasından, İsm-i Hasından Rabb-ul Erbab’a geçti yani Allah esmasına uruç etti, bu isimler esma-i ilahiye artık onun bünyesinde kontrol halindedir. İşte gerekli olan da odur, nerede neyi gerektiriyorsa orda onu zuhura çıkarması onun kemalatıdır.

----

42. Paragraf

Ve vârid oldu ki muhakkak Hak, duasında ahdinin savtına muhabbet ettikde, ondan i'râzan değil, onun hakkında hubben icabeti te'hîr eder; tâ ki bu, ondan tekerrür eyleye. Ve işte bunun için, ism-i Hakîm'i getirdi. Ve Hakim, eşyayı kendi mevzı'lerine vaz' eden kimsedir. Ve sıfatıyla hakâyıkının iktizâ ettiği ve taleb eylediği şeyden onlar ile udûl etmez. İmdi Hakim, tertibi Alîm'dir (42).

Ya'nî hadîs-i şerifte vârid oldu ki: Hak Teâlâ hazretleri bir kulunun duasındaki sesine muhabbet ettikde, yani dua ederken sesine muhabbet eder diyor, *o kuldan i'râz ettiği için değil, yani kuldan uzaklaşmak için değil, belki onu sevdiği için, talebenin yerine getirmeyi te'hîr eder. Ve bu te'hîri, o abd talebinde ilhâh ve ısrar etsin ve duasını tekrar eylesin diye yapar. Ma'lûmdur ki, abdin talebi ve duası ya kalben veya lisânen olur. Zîrâ lisânın kelâmı olduğu gibi kalbin dahi kelâmı vardır. Allah Teâlâ hazretleri ise, açıktan ve gizli olan yalvarmayı işittir.*

Nitekim Kur'ân-ı Ke-rîm'de buyrulur. وَاِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَاِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَاَخْفٰى*(Tâhâ, 20/7) Binâenaleyh abdin sesine taalluk eden muhabbet-i ilâhiyye her ikisine de şâmil olur.*

“Muhakkak ki o gizlediklerinizi de açık olarak söylediklerinizi de sır olarak da söylediklerinizi o hepsini bilir.”

Ve cenâb-ı Mevlânâ Celâleddîn Rûmî (r.a.) Fîhî Mâ Fîh nâmındaki eser-i âlîlerinde bu ma'nâyı şöylece beyân buyururlar: Ya'nî "Rivayet olundu: Hak Teâlâ hazretleri: Ey kulum, dua ve yalvarma hâlinde, senin hacetini sür'atle kaza ederdim; yani yerine getiririm, fakat senin sesin ve yalvarman bana hoş gelir. Onun için icabette te'hîr vâki' olur; tâ ki bana hoş gelen sesini ve münâcâtını tekrar ve artırsın eyleyesin. Meselâ iki dilenci bir şahsın kapısına geldiler.

Birisi arzu edilen ve sevimlidir. Ve diğeri ise sevimsizdir. *Hâne sahibi kölesine der ki: "0 sevimsiz olan dilencinin kapıdan serî'an rnündefı' olması için, çabuk ve bilâ-tehîr bir parça ekmek ver!" Halbuki o sevimli olan dilenciye:*

"Henüz ekmek pişmemiştir; sabr et, ekmek pişsin de versinler" diye savsaklar. Ve bu ma'nâyı Mesnevî-i Şeriflerinde de aynen böyle beyan buyururlar:

Mesnevi: Tercüme: *"Bir mahbûb dostun huzuruna biri ihtiyar, diğeri taze ve hoş-zekan iki kimse geldikde ekmek taleb etseler, o şâhid-bâz derhal ekmeği getirip o ihtiyara, al der. Ve ona boyu ve çehresi hoş gelen diğerine, ekmek verir mi, belki te'hîr eder. Ona der ki, biraz rahatça otur; zîrâ evde taze ekmek pişiriyorlar. Vaktaki ona sıcak ekmeği verir, ba'dehû ona otur ki, tatlı geliyor der."*

İşte Hak Teâlâ hazretlerinin sevdiği kullarıyla muamelesi böyle olduğundan, Habîb-i Kibriya'sı hakkında dahi aynı muamelede bulundu. Yani (a.s.v.) efendimizin duasını sabaha kadar sürdürmesi bu sebeptendi. Yani duanın sebebinin gecikmesi bu sebeptendir. *Ve (S.a.v.) Efendimiz duasında bu sebeble ilhâh edip bu âyet-i kerîmeyi bütün bir gece tekrar eyledi. Ve duayı geciktirmek, ilahi hikmete bağlı bulunduğu için, İsâ (a.s)*

فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ *(Mâide, 5/118) kavlinde "Azîz"den sonra "Hakîm" ismini getirdi.* Yani işini hikmetle işleyen. *"Hakim" isminin gerçek manası bakın Hakim; eşyayı kendi mevilerine vaz eden kimseye derler.* Yani şeyiyeti yerli

yerince kullanan kimsenin aldığı vasıf "Hakim" yani hikmetle hükmetmektir. Adl de odur işte bir şeyi yerli yerinde kullanmaktır. İşte idarecilerin de makamına yakışır insanları makamına getirmesi "Hakim" isminin zuhurudur. Eğer makamına yarayacak kişiyi getirmeyip de kendi nefsine yarayacak insanı o makama getirmesi onun orada eziyet etmesi olur, adil ve adaletli olmamış olur. "Hakim" her şeyi yerli yerinde kullanmaktır, her şeyin hakkını vermektir. Bir sözü yerli yerinde kullanmamak "Hakim" olmayan, hikmetsiz bir sözdür. Bir eşyayı yerli yerinde kullanmazsan hakim ismine uymaz.

"Hakim", hikmetin bir başka izahı vardır, Hakim'in zuhur mahalli de hikmet olmaktadır, Hikmet; perdesiz gönülde Hakkı müşahede etmektir, ve ona göre hareket etmektir. *Ve "Hakîm" eşyayı kendi mevzi'lerine vaz' eden kimseye derler; "zâlim"in zıddıdır. Zîrâ "zulm" lügatte bir şeyi mevziinin gayrine vaz' etmek ma'nâsına gelir.* Yani "Hakim" herhangi bir şeyi yerli yerine koymak, Hikmet, adl ve zulüm, zalim de bir şeyi yerine koymamaktır. Yani bir makama ehil olan birisinin geçirilmesi "Hakim" ismini, geçirilmemesi de ona zulum edilmiş olur.

Bu ise cehlin gereğidir. Hak Teâlâ ise cehilden münezzehdir. Her şeyi yerli yerine vaz' eder; ve her şeyin hakikati ve sıfatı neyi gerektiriyorsa, ilmi kavrayışıyla, kapsamasıyla onu vaz' eder, onu yerine koyar; ve onu tecâvüz etmez, yani o hükmünü geçmez. Binâenaleyh "Hakîm", tertibi pek ziyâde bilen zâttır. Ve duâmın te'hîr-i icabeti hakkındaki tafsilât Fass-ı Şîsî'de murûr etmiştir.

----

43. Paragraf:

İmdi Resul (a.s.), bu âyetin tekrarında, Allah'dan ilmi-i azîm üzerine idi. Binâenaleyh kim ki bu âyeti ve onun gayrisini tilâvet ederse, böyle tilâvet etsin; ve illâ ona sükût evlâdır. İmdi Allah Teâlâ bir abde her hangi bir emr ile nutuk etmeğe tevfîk verdikde, onu ona muvaffak etmedi, illâ ki onun hakkında, onun

icabetini ve kazâ-i hacetini irâde ettiği halde tevfik verdi. Böyle olunca hiçbir kimse, kendisine tevfîk verilen şeyin mütezammın olduğu şeyi istibtâ' etmesin. Ve Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in bu âyet üzere muvâzabatı vech ile cemî'-î ahvâlinde muvâzabat etsin; tâ ki icabeti kulağı ile yahut sem' ile işite, nasıl isterse; yahut Allah Teâlâ nasıl işittirirse, eğer suâl-i lisân ile mücâzât ederse, sana kulağın ile işittirir; ve eğer ma'nâ ile mücâzât ederse, sem'in ile işittirir (43).

Resûluliah (s.a.v.) Efendimiz'in bu âyet-i kerîmeyi tekrarı, devamlılık ve ısrar üzerine vâki' olduğunu ve bu da suâlin ibtidâsında icabeti işitmemesinden nâşî bulunduğunu ve diğer taraftan ümmetinin a'yânı ve günahları birer birer Cenâb-ı Hak tarafından kendisine arz edilmesi üzerine, onlar için mağfiret talebi maksad-ı âlîsine müstenid bulunduğunu cenâb-ı Şeyh-i Ekber (r.a.) efendimiz yukarıda beyan buyurmuş idi. Yani (a.s.v.) Efendimiz dua ettikçe Cenab-ı Hakk ona hiçbir şekilde icabeti meydana getirecek bir halde cevaplamadığından ve bu arada da ümmetinin günahları önünden geçtiğinden hep onlara rahmeten bu duasını tekrar etti.

Bu beyandan anlaşılır ki, (S.a.v.) Efendimiz bu âyet-i kerîmeyi tekrar ettikçe, kendilerine ulûm-i ilâhiyye ve maânî-i gaybiyye cilveger olduğundan, bu tekrarda Allah Teâlâ canibinden ilm-i azîm üzerine idi. Her ne kadar O'nun duasına icabet etmemiş olduğu halde ama batınında ona çok lütuflarda bulundu. Kendilerine ilahi ilimler ve mana-ı gaybiyet, gaybi manalar cilvegar oldu yani zuhura geldi. Bu tekrar Allah'tan gelen azim bir ilim üzerine idi.

Fakat taleb-i mağfireti mütezammın olan her bir tekrara karşı Hakk'ın icabetini işitmemiş idi. Talebinin şiddetinden Hakkın icabetini işitmemiş idi. *Ancak her bir tekrar bir ilmin husulüne sebeb olur idi.* Yani kendisinde yeni açılımlar meydana getirirdi.

Şu halde Hak tarafından icabetin te'hîri hikmete müstenid idi. Yani Hakkın hemen onun talebine icabet etmemesi ona daha çok menfaat sağlamak için ve hikmete dayandığı için idi. *Şu halde bu âyet-i kerîmenin sabaha kadar (S.a.v.) Efendimiz tarafından tekrar tekrar okunması, ilm-i risâlet-penâhînin tezâyüdüne sebeb oldu.* Yani risalet penah hazretlerinin ilminin ziyadeleşmesine sebep oldu. O anda ben senin ümmetini affettim deyip kesiverse idi dua bitecekti, her şey bitmiş olacaktı. Ama günahları önünden ümmetinin günahları ile birlikte önünden geçmesi geçtiği halde bu devam etmesi duasına da devam etmesi Cenab-ı Hakkın ona zahiren değil batınen ilahi ilimlerden her talebinde birçok ilahi ilim vermesi sebebiyledir.

Binâenaleyh kim ki bu âyet-i kerîmeyi veyahut âyât-ı kur'aniyyeden diğer birisini tilâvet edecek olursa, risâlet-penâh Efendimizin tilâvet buyurdukları gibi tilâvet etsin. Zîrâ âyet-i kerîmenin yüksek manaları tefekkür ile okursa, okuyanın kalbine cânib-i Hak'tan gaybi manaları doğar, zuhur eder.

Ve bu suretle bilmediği esrâr-ı kur'âniyyeye muttali' olur. Fakat lisânen Kur'ân okuyup da, fikren dış alem ile meşgul olursa, fikrini cem' ve kalbini Hak canibine imâle edinceye kadar, o kimseye sükût etmek evlâ olur. Yani kendini toparlayıncaya kadar Kur'an okumaması kendine daha faydalı olur, *Kur'ân okuyucusu, kelâm-ı Hakk'ın tercümanıdır;* Allah'ın tercümanı oluyorsun, yanlış tercüme ettiğin zaman yanlış bilgi veriyorsun tercümanlık olmuyor, kişinin hayatını karartıyorsun işte zahir tefsirlerin hali budur.

Ve tercüman bir kelâmı nakl ederken, elbette onun manâsını tefekkür eder ve onun derinliğine dalar ki bir yanlışlık yapmasın. Eğer fikri başka şeylerle meşğûl olursa tercümanlık edemez. Çünkü, ne söylediğini bilmez. İmdi kelâm-ı mahlûku nakl ederken tedebbür ve tefekkür lâzım olunca, yani mahluktan çıkan bir kelamı bile düşünerek söylemek lazım gelirken kelâm-ı Hakk'ı nakl ederken ne derece i'tinâ lâzım geleceği cüz'î bir mülâhaza ile açık olur. Yani Allah'ın kelamını anlatırken ne kadar çok dikkatli

olunması lazım geldiğini küçük bir tefekkürle bile insan anlayabilir. Yani büyük alim olmaya gerek yok, şu kıstası yaptığın zaman yeterli olur.

İşte bu hakikati beyânen Hz. Mevlânâ (r.a.) Fîhi Mâ Fîh'de buyururlar ki: "Fihi Mâ Fih" ne demek: "Fî" öyle bir şey ki onun içindekiler "Ma" soru işareti "Fih" onun içindedir. Yani onun içindekiler, içindedir. *Ya'nî "Rivayet olundu ki Resul (a.s.) zamanında sahabeden her kim bir veyahut yarım sûre ezberlese idi, onun ezberinde bir sûre vardır diye onu i'zâm ederler ve parmakla gösterirler idi.*

Bunun sebebi o idi ki, onlar Kur'ân'ı yerler idi. Yani bünyesine geçirirlerdi. Hücrelerine kadar ayet-i Kerimenin lezzetini hazzını hukukunu geçiriyorlardı. *Bir kimsenin altı veya on iki batman ekmek yemesi, elbette azîm bir haldir. Ancak ağzına alıp çiğnedikten sonra, çıkarmak şartıyla, bin yük ekmek yemek mümkündür. Nihayet yâ'nî "Çok Kur'ân tilâvet edenler vardır ki Kur'ân onlara la'net eder" hadis-i şerifi vârid olmuştur. İmdi bu, Kur'ân'ın ma'nâsına vâkıf olmayan bir kimse hakkındadır.*

Suâl: *Kur'ân-ı Kerîm lisân-ı arabî üzere inzal edilmiştir. Küre-i arzda üç yüz milyon raddesinde mevcûd olan ehl-i islâmın cümlesi arab olmadığı gibi, lisân-ı arabîye vukufları da yoktur. Şimdi bunlar, ma'nâsını bilmedikleri için Kur'ân tilâvetinden sarf-ı nazar mı etsinler?*

Cevap: *Gerek Şeyh-i Ekber ve gerek Hz. Mevlânâ (r. anhümâ) nın kelâmları, Kur'ân-ı Kerîm'in ma'nâ-yı münîfini anlamağa terğib ve teşviktir. Yoksa Kelâmullâh'ın tilâvetinden men' değildir. Kur'ân kelâmullah olmak i'tibâriyle, bir kimse ma'nâsını bilmeksizin tilâvet etmiş olsa bile, onun envâr-i ma'nevî nurlarından faydalanan ve mükafata hak kazanan olur. Velâkin Kur'ân'ı yalnız ölülerin ruhlarına ithafı i'tiyâd edip, onun yüce manalarını öğrenip anlamak merakında bulunmamak azîm ahmaklıktır.*

Onun için (S.a.v.) Efendimiz; ya'nî "Taleb-i ilim her bir müslim ve müslime üzerine farzdır." Ve keza ya'nî "Çin'de bile olsa ilmi taleb ediniz!" buyururlar. Binâenaleyh her bir

müslime Kur'ân'ın yüce manalarını, ulemâya bi'l-mürâcaa sorup anlamak vecîbedir. Husûsiyle her lisanda yazılmış, az-çok tefsir kitapları her lisanda mevcûddur. Lisânımızın şivesine muvafık bir türkçe ile yazılmamıştır, eski türkçedir, gibi bir takım gereksiz bahanelerle, onlara mürâcaattan geri çekilmek ve Kur'ân'ın manalarını olsun anlamaktan mahrum kalmak reva değildir.

Bir arşın kumaş mubayaa edeceğimiz vakit, iyisini alabilmek için bilenlere müracaat etmekten üşenmediğimiz halde, maâdimize ve hayât-ı ebedîyyemize taalluk eden bir mes'eledeki ilgisizlik ve müsamahamız iman zafından doğmuş olsa gerektir.

İmdi Allah Teâlâ bir kulunu umurdan bir emr ile söylemeye muvaffak ettiği vakit, yani herhangi bir iş ile konuşmaya muvaffak ettiği vakit, o kulunu, o nutka muvaffak etmedi, ancak o nutkun o kul hakkında icabetini ve o kulun kazâ-yı hacetini murâd ettiği halde, muvaffak etti. Yani o kulundan onu zuhura çıkarmayı murad ettiği için o kul onu zuhura çıkardı. Yoksa kul onu zuhura çıkardı değildir. Allah'ın o kuldan onun çıkmasını murad ettiği için o kul ona muvaffak oldu.

Şu halde abdin lisânından carî olan dua, Hakk'ın icabetini murâd ettiği duâ olur; yani o kul da onu kendinden değil de Cenab-ı Hakk onun içerisine o duayı verdiği için icabeti de yani kendi dua ettirdiği için icabetini de kendi üzerine dua etmesi gerekti diyor *ve Hak onun duasını kabul ve hacetini kaza etmek istediği için o duayı onun lisânından carî kılar.* Yani Cenab-ı Hakk bir duayı kabul etmek istediği zaman kuluna o duayı yaptırır diyor. O duayı kul kendi yapmaz, Cenab-ı Hakk o duayı yaptırır, çünkü kabul edeceği içindir. Yani baştan kabul etmiştir, o duayı onun lisanından istetir. O da zanneder ki ben dua ettim.

Bakın şunu da gözden kaçırmayalım, eğer kul o duayı kendi nefsaniyetinden çıkarmışsa "olmayacak duaya amin denmez" hükmüyle kabul edilmez. Burada bütün mesele tevhid ehli olarak kulun gönlünden Hakkın duayı istemesidir. Kulun gönlünden kulun nefsi de çok şeyler ister. O dua

ayrıdır, onu ayırmamız lazımdır. *kavli, iki metin evvelde zikr olunan ibaresine merbuttur. Zîrâ (S.a.v.) Efendimiz'in tekrar ettiği duâ, Hakk'ın onu nutka muvaffak ettiği bir emirdir.* Hakkın onu söylemesine muvafak ettiği bir iştir, bir emirdir, bir duadır.

Ve bu nutuk her bir arz-ı ilâhî üzerine sâdır olur idi. Ve âyet-i kerîmeden ibaret olan bu nutkun verdiği şey dahi, ahvâl-i ümmetin Hakk'a teslimi ve Hakk'ın lütfuna bırakılması idi. Binâenaleyh Hak Teâlâ ümmet-i Muhammed'in afvini murâd buyurduğu halde, (S.a.v.)i bu nutka muvaffak eyledi. İşte ne kadar çok dua etti ise o kadar ilim aldı ve o ilimleri de bizlere verdi. Yani afvını murad ettiği için Efendimize o duayı yaptırdı. Ve bu nutka Efendimiz muvaffak oldu, yoksa Hakk istemese bir kişinin nutkundan bir ses çıkmaz. Yani bir kelam çıkmaz.

İmdi mademki Hak Teâlâ kabulünü murâd eylediği duayı abdinin lisânından söyletiyor, kabul etmeyeceği duayı söyletmiyor zaten. *Şu halde hiç bir kimse, kendisine muvafakiyet verilen şeyin, ya'nî duanın mütezammın olduğu şeyi, ya'nî icabeti istibtâ etmesin;* ya'nî icabetin te'hîriyle gamlanmasın. Duam kabul olmuyor diye gamlanmasın.

Asla fütur getirmeyip Resûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in bu âyet-i kerîme üzere muvâzabatı vech ile cemî'-i ahvâlinde, Hakk'ın kendisini muvaffak ettiği duayı tekrar etsin ve talebinde devamlılık eylesin. Zîrâ hadîs-i şerifte ya'nî "Allah duasında devamlı olanları sever" vârid olmuştur.

Duasında o kadar tekrar ile devam etsin, tâ ki Hakk'ın icabetini cismin âlet-i simâ'ı olan kulağı ile veyahut kalbin âlet-i simâ'ı olan hâsse-i sem'i ile işite; yani bu duayı kulak ile işitsin veya "sem" ile işitsin işte sohbetimizin başında ki mevzu ile bu mevzu ne kadar yerli yerince gelmiş oluyor. "bişnev" kulağı ile dinlesin, sem ile dinlesin yani basireti ile dinlesin diyor, iki şekilde de duyar, kalbi mutmain olduğu zaman kalbi ile duymuş olur veya herhangi bir eşyada herhangi bir yerden lisanen duymuş olur. Nasıl Musa'ta (a.s.) Tur Dağı'nda

إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ 28/30 Musa (a.s.) bunu kulağı ile sem i ile ikisi ile de duydu, işte bu iki şekilde hafi sem ile işite hangi lisanla suâl edersen o sem ile sâmi' olursun. Hangi lisanla söylersen o lisanla duyarsın. *Yahut Allah Teâlâ, sana icabeti ne keyfiyetle işitirirse o suretle işittirsin. Eğer suâl-i lisân ile ceza, karşılık ederse, sana kulağın ile işittirir*. Ve eğer ma'nâ ile mücâzât ederse, sem'in île işittirir. *Hz. Şeyh (r.a.) "mücâzât" ceza ta'bîrinı isiti'mâl buyurdu. Zîrâ mücâzât amelin mukabilidir*. Çünkü ayette biz onları cennet ile cezalandırırız veya cehennem ile cezalandırırız buyurur. Ceza azab ve can yakma değil sadece karşılıktır. Buda amelinin mukabilidir. *Ve Allah Teâlâ'dan talep ve duâ, amellerden bir nevi' ameldir.*

Senin amelin lisân ile vâki' ola, sualden ibaret olunca, amelinin cezası olmak üzere Hak Teâlâ dahi sana icabeti, cismin duyma aleti olan kulağın ile "Lebbeyk, ey kulum!" dediğini işittirir. Ve eğer amelin lisân-ı kalbin ile vâki' olan sualden ibaret olursa, yine ameline mukabil bir ceza olmak üzere "Lebbeyk yâ abdı!" dediğini sana sem'-i kalbin ile işittirir. Ve taleb ettiğin şey isti'dâd-ı ezelîne muvafık ve onun serîan husulü mukadder ise derhal vâki' olur; değil ise vakt-i mukaddere te'hîr olunur.

Fakat vakt-i duada "Lebbeyk" kavli asla geri kalmaz. İcâbet-i kavliyye ile icâbet-i fîiliyye hakkındaki tafsilât Fass-ı Şîsî'de murûr etmiş idî. هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّ "Hazâ min fazlı Rabbî". 27/40 Bunu yazalım herkes için gereklidir. Gelirken giderken kalkarken ayağımız taşa çarptığı zaman başımıza ne gelirse iyilikler ve kötülükler her şey hakkında başımıza gelen her türlü halde uyanık olup hemen هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّ Diye bu duayı yapmalıyız. Bu Süleyman'ın (a.s.) bizlere gelen duasıdır, Cenab-ı Hakkın lisan-ı Süleyman'dan verdiği Kur'an-ı Kerim'de buyurulan bir duadır, 27/40

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ
يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ
رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ
وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

27/40- İndînde Hakikat Bilgi'sinden bir ilim olan kimse de dedi ki: "Gözünü kırpmadan önce onu sana getiririm"... (Süleyman) tahtı önünde yerleşmiş görünce dedi ki: "Bu Rabbimin fazlındandır. Şükür mü yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni denemesidi. Kim şükreder ise şüphesiz ki şükrü nefsinedir! Kim nankörlük ederse, Rabbim Ganî'dir, Kerîm'dir."

Belkıs'ın tahtı yanına geldiği zaman salonunda Belkıs'ın tahtını gördüğü zaman, tahtı nasıl gelmişti, hani dedi ya kim getirecek bana Belkıs'ın tahtını demişti ki onun peygamberliğine nişan olsun Belkıs'ın gönlüne mutmainlik gelsin diye. O zaman iblislerden biri ifrit "sen koltuğundan kalkıncaya kadar ben getiririm" diyor. Ama kendisine indimizden ilim verdiğimiz bir kulumuz da dedi ki "sen gözünü açıp kapayıncaya kadar ben onu getiririm" dedi. Ve o anda da o taht yanında hazır bulundu. Süleyman Fassında bu bölüm uzun uzun anlatılmıştır. İşte Hazret-i Süleyman o anda bu sözü هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّ ya Rabbi bu senin fazlı kereminle geldi diye böylece belirtmişti. Gerçekten bunu unutmayalım her ne başımıza gelirse gelsin rahat veya zor anlarımızda هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّ ki bu bizim gönülden Rabbımıza bağlı olduğumuzu ve uyanık olduğumuzu da göstermesine hem de bunu uyandırmasına sebep olmaktadır. Yani lisanımızı buna alıştırmalıyız. Yeni bir yöne girdiğimiz zaman da herhangi bir yere girdiğimiz zaman da

“Selamun aleyküm ya mukaddest ve azizan” nereye girdiğimizde herhangi bir işte camiye, ziyaret yerlerine, evimize “Selamun aleyküm ya mukaddesat ve azizan” diye selam vermemizde yarar vardır. Mukaddes, aziz ve kudsi olanları selamlamış olmaktayız.

Biliyorsunuz 104 tane kitap var, bunların 100 tanesi suhuf, sahifeler halinde belirli peygamberlere verilmiş, dört tanesi de büyük kitaptır. Evvela Tevrat sonra Zebur sonra İncil, sonra da Kur’an olarak belirtilmektedir. Kabe-i Muazzamanın da tavaf edilen yerin çevre revakları Osmanlıların yapmış olduğu çevre revakları 104 tenedir. Kapılar 95 tane sırasıyla bakıldığı zaman 94. kapıdan sonra 1. kapıya geçmekte yani 95. kapı sırada yok, merdivenle yukarıya çıkılıyor, yukarıda süper kapısı yani 95. kapı süper kapısı ama sırayla bakıldığı zaman 94’e kadar geliyor ondan sonra bir diye başlıyor, yani 1. kapı ile 94. kapı yan yanadır, arada başka kapı yoktur.

İşte onun da esrarı tabi 94’ü kendi içinde topladığımız zaman 4+9=13 olmaktadır. Dolayısı ile hakikat-i Muhammediye girmeden o kapılardan girmek mümkün değildir. Ama biz fıldır fıldır her kapıdan girer çıkarız ama et kemik girmiş olur oradan biz hakkıyla ruhen oraya girememiş oluruz. Girmemiz için 13’ten izin almamız lazımdır.

Revaklar yani çevredeki direkler 104 tanedir, 100 tanesi suhuflar hakkında dört tanesi de büyük o kitaplar hakkındadır. Yani 104 kitabın tecellisi her an oraya akmaktadır, yağmaktadır. Kur’an-ı Kerim’de son kitap olduğundan bütün onların hepsini tek bir kitap olarak bakın, 103 tanesi ayrı, bir tanesi ayrıdır. O, 103 tane kitabın hepsini içinde barındırıyor. Oradakilerin hepsi Kabe olarak anılıyor. Zat tecellisi Zat’i tecelli olarak alınıyor ama O’nun rahmetinden gene her mertebeye bir sembol bir işaret vermişler İbrahimiyet, İseviyet, Museviyet, Muhammediyet her bir köşesi bir başka mertebeyi ifade ediyor.

Yani Kabe-i Muazzama öyle dışarıdan göründüğümüz fotoğrafını çektiğimiz şu kadar kalabalık bu kadar çokluk

falan değildir sadece. Orada çokluk olan nedir, manaların çokluğudur. Yani bütün alemdeki bütün manalar orada mevcuttur. İşte 103. direk İncil-i Şerif'i temsil etmektedir. Ancak diğer kitaplardan İncil'in bir farkı vardır. Hepimiz din ile ilgili gerek islam dini gerek diğer dinler hakkında birçok kitaplar okuduk, İncil-i Şerif'in nasıl geldiği hakkında bir rivayete rastlamadık.

Tevrat-ı Şerif'in Tur Dağında verildiği açık, Zebur-u Şerif'in yine Kur'an-ı Kerim'de de belirtildiği gibi Davud'a (a.s.) verildiği açıktır, kuşlarla konuşması, demire yumuşatma gücü verilmesi açık, Kur'an-ı Kerim'in 23 sene içerisinde zaman zaman Cebrail (a.s.) ile zaman zaman Cenab-ı Hakk'ın bizatihi vahy ettiği bazı bölümleri açıktır. Ama İncil-i Şerif'in nasıl verildiği hangi kanal ile geldiği hakkında bir rivayet ben rastlamadım varsa bilen anlatsın.

İşte diğer kitaplar gibi İncil diye bir kitap ortada yok! Yok olduğu için bulunamıyor. Yoksa kayda yazıldı da kayıp oldu değildir. İncil diye elde bir kitap yoktur. Şu formda bu formda şu kadar ayet sure diye bir kitap "İncil" ortada yoktur. Yani İncil isminde ortada bir kitap yoktur. İncil diye bir şey var İncil diye kitap yoktur. Yani diğer kitapların şekliyle gelen bir şey değildir. Vasıtalı gelen bir oluşum değildir. Dini kitap nedir, Marifetullah bilgisini veren yani Allah'tan haber veren genel olarak yaşamdan haber veren bir topluluk bilgi toplumu değil mi, bilgiler topluluğu, herhangi bir kitap.

Ama vahye dayanan kitaplar ise marifetullahtan haber vermektedir. İşte Cenab-ı Hakk Kur'an-ı Kerimde "o bir kelimedir" diyor. 4/171 yani İsa (a.s.) "Kelimullah" ismi üstündedir.

﴿□□□﴾ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فٖي دٖينِكُمْ
وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ اِنَّمَا الْمَسٖيحُ عٖيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ
اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُ اَلْقٰيهَا اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ وَلَا

تقولوا ثلاثة انتهوا خيرا لكم انما الله اله واحد سبحانه ان يكون له ولد له ما في السموات وما في الارض وكفى بالله وكيلا

4/171-Ey kitab ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında ancak doğru olanı söyleyin! Meryem oğlu İsa Mesih, sadece Allah'ın elçisi, Meryem'e atmış olduğu kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve peygamberlerine inanın (Allah) üçtür demeyin. Kendi yararınız için buna son verin. Muhakkak ki Allah tek bir ilâhtır. O, çocuk sahibi olmaktan yüce (münezzeh)dir. Göklerdeki ve yerdekilerin hepsi O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.

O bir kelimedir, diyor. Musa (a.s.) hakkında "Musa kelimullah" işiten, İsa (a.s.) hakında "Kelimetullah" Kur'an-ı Kerim ise "Kelamullah" bunlar hep kelime ile ne kadar müthiş bir hadisedir bakın. Mesnevi şerifte "Bişnev" bunların hepsinin müşterisi kulaktır. Bu kelimelerin, kelamların müşterisi kulaktır. Bu kulak güzel ayarlanmamışsa bu kelam-ı ilahileri anlamak mümkün değildir. Sadece sesini duymuş oluruz bir ses gelir ama ne olduğunu anlayamayız, tercüme edemeyiz.

İşte İsa'nın (a.s.) en büyük vasfı Kelim, "Kelime" olmasıdır. رسول الله وكلمته Allah'ın bir kelimesi olmasıdır. Kitapta kelimeden başka bir şey olmadığından o halde İsa'nın (a.s.) mübarek vücudları İncil'in ta kendisidir. Yani İncil eşittir İsa, İsa eşittir İncil çünkü metin diye yazılı bir kitap değildir. Yani İsa'nın (a.s.) şahsına ait olan has bir hayatı vardır. Doğumu da öyle, ölümü de öyle diğer insanlardan değişik bir formu vardır. Yani o mertebesi itibariyle öyledir.

İsa'nın (a.s.) en büyük özelliği; Zat'i tevhid ilminin üç defa bir mahalde çıkmasıdır. Yani Allah'ın oğlu gibi söylenen

sözler de gerçeği itibariyle hakikati itibariyle gerçeklik vardır. Yalnız biz onu baba, oğul hükmüyle beşeri manada anlaşıldığından burada tehlike meydana geliyor. Yani İsa (a.s.) hakikatini anlayamama tehlikesi ortaya geliyor. O zaman birçok değişik forumlara gidilmiş oluyor. Bunun hakikatini yani İsa'nın (a.s.) hakikatini en geniş en güzel şekilde anlatan o hayata yukarıdan bakan Kur'an azimmuşan anlatıyor.

Çünkü bir şeyi kendi içinden anlatmak başka, kendi bir düzeyinden anlatmak başka, o düzeyin daha üstünden kuşbaşı bakarak daha tafsilatlı izah etmek başkadır. İşte Kur'an-ı Kerimde İsa ile ilgili Meryem ana ile ilgili ne kadar ayet-i Kerime varsa kayıtlı incil onlardır. Yani Kur'an'ın içinde mevcut olan İncil onlardır. Meryem oğlu İsa olarak bir taraftan da Ruh-ul Kudüs olarak ifade edilmektedir. Çünkü hiçbir beşere olmayan bir muamele var orada hiçbir beşerin başından geçmeyen bir özel oluşum vardır.

Âdem'den (a.s.) başlayıp Musa'ya (a.s.) kadar devam eden seyirde وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي 38/72 ruh üflenmesi vardır.

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

38/72-"Onu tesviye edip, o yapının içinden Ruhum'dan nefhettiğimde Ona secdeye kapanın.

O ruh ne idi hangi ruh idi, ruh-u Sultanidir. وَنَفَخْتُ nün kemali, Ruh-u sultanidir. Musa'ya (a.s.) kadar getiriyor bu وَنَفَخْتُ Âdem'e üflenen ruh mertebesinin kemali Museviyete kadar geliyor. Orada henüz teklik vahdet yok, neden "Ya Rabbi seni göreyim" kelamı duymak var sadece orada bakın orada görmek yoktur. "Ya Rabbi bana kendini göster seni göreyim", "Len terani" sen beni göremezsin diyor. Neden, görmesi için letafet gerekiyor. Çünkü Musa

(a.s.) daha henüz kesafet halinde olduğundan benliğinin daha Musa'lığının kendi içinde var olduğundan bunu da nasıl anlıyoruz, yaptıklarından, yaşantısından veya bize bildirilen bilgilerden mesela eğer gerçekten tevhid ehli hakikatini idrak etmiş olsaydı Hızır'ın (a.s.) yaptığı şeylerde sukut ederdi. Anlamasa bile sukut ederdi. Çünkü Hakk böyle yapıyor diyebilirdi tevhid ehli olan.

Ama o yaptığı şeyleri Hızır'ın (a.s.) kendisine atfettiğinden, Hızır bunları yapıyor, o arkadaşı bunları yapıyor diye çokluk çıkardığından ve buna göre değerlendirme yaptığından tevhid hakikatını idrak edemedi. Yani Hızır'daki Hazır'ın mevcudiyetinin farkında olmadı. Yalnız bu onun peygamberliğine halel getirecek bir hadise değildir, çünkü o şeriatla geldi tabi şeriatını kendisi tatbik edecektir evvela. Aksi halde kendi getirdiği hukuka kendi uymamış olur, ki onun hukukuna sonra kimse uymaz. Burada mühim olan onu eleştirmek değil onun halinden biz neler çıkaracağız bize lazım olan odur. Onlar geçmişler Rabları ile işlerini bitirmişler ama biz şimdi Rabbımızla işimizi nasıl uygunlaştıracağız nasıl oluşturacağız ona bakmamız gerekiyor.

İşte İsa (a.s.) hakkında ayet-i Kerimelerden bir tanesi de وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ 2/253 biz onu kutsal ruh ile teyid ettik, güçlendirdik diyor bakın. Demek ki Musa'lık mertebesinde yani Museviyet mertebesinden İseviyet mertebesine geçmek için kudsiyet gerekiyor, mukaddeslik gerekiyor. İsa'nın (a.s.) ondan evvel gelen insanlardan en büyük farkı budur. Ruh-ul Kudsi ile desteklenmiş olmasıdır. Onların kitaplarında da bu kutsal ruhtan bahsediliyor ama bu kutsal ruhun ne olduğunun farkında değillerdir. Şüpheleri tereddütleri vardır, bilgileri oturmuş değildir. Eğer daha ileriye doğru gitme açık kalpliliğini göstermiş olsalar, Ruh-ul Kuds'ten Ruh-ul Azam'a geçecekler, işte Ruh-ul Azam'a geçemediklerinden orada kalmış oluyorlar.

Yeryüzünde iki tür ümmet var, biri ümmet-i davet, biri ümmet-i icabet. İşte batılı kardeşlerimiz şu anda ümmet-i

davettir. Davet olunan ümmet-i Muhammed'e davettir. Ümmet-i Muhammed olanlar da ümmet-i icabettir. Onlara hep davet açıktır. Ama diğerleri nasıl yorumlarlar o kendi sorunlarıdır. Bizim onları ne eleştirecek halimiz var ne de eksi veya artı yapıyorlar diyecek halimiz vardır. Dersek ki Hakkın zuhuru oradan öyle çıkıyor, biz işimizi bitirmiş oluyoruz ama onlar bu hallerini bireysel varlıklarıyla yapıyorlar ise tabi bireysel mükafat neyse onların hepsi görülecektir.

İşte İncil diye yazılan şeyler aslında bizdeki yani islamiyetin içerisindeki hadis-i şeriflere benzemektedir. Yani Rasul (s.a.v.) Efendimizin nasıl hayatından numuneler vermekte işte şöyle yiyordu, böyle oturuyordu, şöyle tavsiyelerde bulunuyordu gibi hadisler yazılmış ya, İnciller de hadis-i İsa'dır. Bakın onlar incil değil, hadis-i İsa'dır. Yani İsa'nın (a.s.) hayatından parçalardır, ne kadar doğruysa o da ayrı konudur. Bakın eleştirme değil yanlış anlaşılmasın ilim ehli taraf tutmaz, ilmi araştırmasını yapıyoruz taraf değiliz biz.

İsa'dan (a.s.) duyduklarını kalanı kadarıyla kayda almışlar, işte onlar İncil değildir, Allah'ın gönderdiği İncil değildir, İncil isminde İsa'nın (a.s.) hadisleridir onlar. Burayı aşmadan hakikat-ı Muhammediyi bilemeyiz. Rasul (s.a.v) Efendimiz o kadar tabi bir şekilde dünyaya geldi ki ne yazık ki o tabiilik, haşa bayağılıkmış gibi olağan üstü bir gelişimi yoktur. Gerçi doğum anında bir takım olağan üstü haller görülmüştür ama İsa'nın (a.s.) hayatındaki gibi çok büyük meşhur olmuş hadiseler yoktur. Aslında İsa'nın (a.s.) dört veya beş tane kerameti var iken Efendimizin yüzlerce kerameti vardır, mucizesi vardır, fakat islam dini reklam yapan bir din olmadığından bunlar hep batında kalmıştır.

S O N

Gerçekten de bu kitaplar hakkında aleyhte söylenecek hiçbir şey yoktur, kim ki böyle bir davranışta bulunur, kendini cahilin cahili olarak ilan etmiş ve aklının ne kadar kısır ve fikrinin ne kadar ön yargılı ve ufkunun ne kadar da dar olduğunu, bu vasıfları ile kendi halini ispat etmiş olur.

Gerçek bir düşünür, İslam'a yakışır bir ilim sahibi, Peygamberimize yakışır bir ümmet, Rabbımıza yakışır idrakli ve ne yaptığını bilen bir kul ve insanlık alemine yardımcı olan bireyler olmamızı Cenâb-ı Hakk'tan niyaz ederim.

Bütün bu hakikat-i ilahiye ilimlerinin bizlere kadar ulaştırılmasında emeği geçen bütün hizmet ehli kadirşinas kimselere teşekkür ederiz.

Bizlerde, bizlerden sonra gelecek yeni nesillerimize bu ilahi emanetleri aktarmaya acizane çalışmalar yapmaya gayret ediyoruz. Cenâb-ı Hakk evvela bu hakikatleri hepimize idrak ettirsin sonra da tahakkuklarını nasib etsin İnşeallah.

Allah Hak söyler Hakk-ı söyler.

Gayret bizden muvaffakıyet Hakk'tandır. T.B.

Terzi Baba Kitapları.

Terzi Baba Baskısı olan kitaplar.

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr Defteri:
4. Lübb'ül Lübb Özün Özü, (Osmanlıca'dan çeviri):
5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı Hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"
6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)
7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
35. Fâtiha Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
41. İnci tezgâhı:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-namaz sureleri
69. 2-namaz sureleri

88- Nusret Tura-Divanı. Erler demine.
91-Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)

95- Terzi Baba-(8) (19/53)
96- 41-Fussilet Sûresi.
103-terzi Baba yüksek lisans tezi.
118- 52-Tûr suresi. Ve M. Nusret tura.
129-Terzi Baba divanı. "Tüm şiirlerim."

(H) Yayınları tarafından basılan kitaplarımız:
----
6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve hakikatleri:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri.
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem-safiyeti. Safiyyullah. (a.s.)
88- Nusret Tura-Divanı. Erler demine.

Terzi Baba kitapları sıra listesi

KAYNAKÇA

1. KÛR'ÂN VE HADÎS :
2. VEHB : Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.
3. KESB : Çalışılarak kazanılan ilim.
4. NAKİL : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'i şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlemizden müşahede ile toplanan ilim.

(Gönülden Esintiler)

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:
4. Lübb'ül Lübb Özün Özü, (Osmanlıca'dan çeviri):
5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"
6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)
7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):

8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.
18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. -1-Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. -2-Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Neml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. 3-Terzi Baba İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. -3-Bakara dosyası:
35. Fâtiha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi:
43. 5-Mâide Sûresi:
44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:

46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Beled-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:
56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:
57. 20-TÂ HÂ Sûresi:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
62. -4-Bir ressam hikâyesi:
63. İnci mercan tezgâhı
64. Ölüm hakkında:
65. Reşehatt'an bölümler:
66. Risâle-i Gavsiyye:
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-Namaz Sûrereleri:
69. 2-Namaz Sûrereleri:
70. Yahova Şahitleri:
71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:
72. Îman bahsi:
73. Celâl cemâl Celâl:
74. 2012 Umre dosyası:
75. Gülşen-i Râz şerhi:
76. -5-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:
77. Aşk ve muhabbet yolu:
78. A'yân-ı sâbite. Kazâ ve kader:
79- Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.
80- Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.
81- Hayal vâdîsi'nin çıkmaz sokakları:
82- Mektuplarda yolculuk-M.Nusret-Tura.
83- 2013 Umre dosyası.
84- Nusret Tura-Vecizeler ve ata sözleri.

85- Nusret Tura-Tasavvufta aşk ve gönül.
86- Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.
87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.
88- Nusret Tura-Divanı. Erler demine.
89- 6-Her şey merkezinde hikâyesi.
90- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-1) şerhi.
91- Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)
92- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (2) şerhi.
93- 7. İngilizce. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
94- Mescid-i Dırarr-Kubbet-ul Kara.
95- Terzi Baba-(8) (19/53)
96- 41-Fussilet Sûresi.
97- 2015 Umre dosyası.
98- Solan bahçenin kuruyan gülleri.
99- Terzi Baba-(9) İstişare dosyası.
100-14-İrfan mektebi ve şerhi-İspanyolca.
101- Bosna Hersek dosyası.
102-The SCHOOL OF WISDOM (irfan mektebi)
103-Terzi Baba yüksek lisans tezi.
104-Hacc Umre ve hakikatleri.
105-Cemo ve Farko.
106-(2016) Umre dosyası.
107-Vahy ve Cebrâîl- (Fransızca)
108-Ru'ya-Mana-alemi- Tezi Baba ile ilgili zuhuratlar.
109-terzi Baba tasavvufi izahlar.
110-19-53-Şeker risalesi.
111-Lübb-ül lübb-Özün özü ve şerhi.
112-Bir kardeşin soruları ve cevapları
113- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-2) şerhi.
114- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-3) şerhi.
115- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-4) şerhi.
116- 2017-Kudüs seyahati dosyası.
117- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-5) şerhi.
118- 52-Tûr suresi. Ve M. Nusret tura.
119-Fu-Hi-01-Adem Fassı.
120-Fu-Hi-02-Şit Fassı.
121-Fu-Hi-03-Nuh-fassı.
122-Fu-Hi-04-İdris-05-İbrahim-fassı
123-Gülşen-i Raz-2-Terzi Baba şerhinin tamamı.

163-1-7-Esmâ’ül Hüsnâ-M.Nusret Tura.
164-2-8-Esmâ’ül Hüsnâ-M.Nusret Tura.
165-9- Ku-Ker-Yol-Kıyamet Sûresi.
166- İnsan-ı Kamil-A-K-C-Cilt-1-Kitap-6-şerhi-
167- İnsan-ı Kamil-A-K-C-Cilt-1-Kitap-7-şerhi-
168- 31- Sohbet arası sohbetlerden seçmeler.
169- İbretlik bir hikâye daha-Usta dan çırağına tavsiyeler-
170-4- Ru’ya-Mana-Alemi-Terzi Babanın görüldüğü zuhuratlar.
171-5- Ru’ya-Mana-Alemi-Yoruma açık eğitim zuhuratları.
172-6- Ru’ya-Mana-Alemi-Tuzak-mekr-Hileli zuhuratlar.
173- 2020 Umre dosyası.
174- 83-Kur’an-ı kerimde yolculuk Mutaffifin suresi.
175- Mübarek geceler ve bayramlar. İspanyolca çevirisi.
176- Korona virüs’ün düşündürdükleri.
177- Terzi Baba, “14-İrfan mektebi” tezi.
178-84-12-Ku-Ker-Yol-İnşikak suresi-
179-13-Terzi-Elif-Terazi-Teradi-İrfan mektebi..
180- A- Füsus’ül-Hikem- Mukaddime.
181- B- Füsus’ül-Hikem- Ayniyet ve Gayriyyet.
182-Fü-Hi-06-İSHAK FASSI-
183- Fü-Hi-07-İsmail-08-Yakup- fassı-
184-Fü-Hi-09-Yusuf Fassı-
185-Fü-Hi-10-Hud Fassı-
186-Fü-Hi-11-Salih-12-Şuayb Fassı-
187-Fü-Hi-13-Lut-14-Üzeyir Fassı-
188-Fü-Hi-15-İsa Fassı-

Altı peygamber serisi:

1-15. 6 Pey-(1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
2-21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
3-24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
4-59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
5-60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
6-61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)

Terzi Baba kitapları serisi:

1-12- Terzi Baba-(1)

2-39- Terzi Baba-(2)
3-32- Terzi Baba-(3) İstişare dosyası.
4-79- Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.
5-80- Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.
6-86- Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.
7-91- Terzi Baba (7) Biismi has “Selâm” (13)
8-95-Terzi Baba-(8) (19/53)
9-99- Terzi Baba-(9) İstişare dosyası.
10-103-Terzi baba yüksek lisans tezi.
11-108-Tezi Baba ile ilgili zuhuratlar.
12-109-terzi Baba tasavvufi izahlar.
13-110-19-53-Şeker risalesi.
14-126-1-Ben’deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.
15-127-2-Ben’deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.
16-87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.
17-126-14-1-Ben’deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.
18-127-15-2-Ben’deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.
19-129-Terzi Baba divanı. “Tüm şiirlerim.”
20-131-Kur’ân-ı-Kerîmde yolculuk-53-Ayetleri ve Terzi Baba-
21-165-9- Ku-Ker-Yol-Kıyamet Sûresi.

Bir hikâye birçok yorum serisi.

1-25 -Köle ve incir dosyası:
2-27 -Genç ve elmas dosyası:
3-34 -Bakara dosyası:
4-61-Bir ressam hikâyesi:
5-76-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:
6-89-Her şey merkezinde hikâyesi.

Dîvanlar serisi:

1-1-Necdet Divanı:
2-2-Hacc Divanı:
3-16-Divân (3)
4-87-Terzi Baba-İlâhiler derleme.
5-88-Nusret Tura-Divanı.
6-129-Terzi Baba divanı, tüm şiirlerim.

İbretlik dosyalar serisi.

1-17-kevkeb-kayan yıldızlar.
2-23-İbretlik değmez dosyası.
3-73-Celâl Cemâl Celâl “hayalî Kamer’in hayal vâdîsi”
4-81-Hayal vadisinin çıkmaz sokakları.
5-93-Mescid-i dırar/Kubbet-ul kara.
6-98-Solan bahçenin/kuruyan gülleri.
7-105-Cemo ve Farko.
8-112-Bir kardeşin soruları ve cevapları.
9-124-İbretlik bir değmez dosyası daha. Satih ince.
10-128- İbretlik bir hikâye daha. Kaf dağı ve Zümrüd-ü Anka.
11-130-İbretlik bir hikâye daha. Kilise çanları.
12-132-Kaner Yiğido-İbretlik bir hikâye daha-
13-169-İbretlik bir hikâye daha-Usta dan çırağına tavsiyeler-

----

Umre dosyaları serisi

1-2. Hacc Divanı:
2-20. Terzi Baba Umre (2009)
3-33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
4-74. 2012 Umre dosyası:
5-83- 2013 Umre dosyası.
6-97- 2015 Umre dosyası.
7-106-(2016) Umre dosyası.
8-104-Hacc Umre ve hakikatleri.
9-125-2018 Umre dosyası.
10-173-2020-Umre dosyası.

Diğer dillere çevrilen Terzi Baba kitapları serisi

1-5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi’de Bazı hakikatler: “İngilizce, İspanyolca”
2- 6. İslâm’da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)

3-46. İngilizce, Salât-Namaz:
4-47. İspanyolca, Salât-Namaz:
5-48. Fransızca İrfan mektebi:
6-71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:
7-93- 7. İngilizce. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8-100-14-İrfan mektebi ve şerhi-İspanyolca.
9-107-Vahy ve Cebrâîl- (Fransızca)
10-175- Mübarek geceler ve bayramlar. İspanyolca çevirisi.

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

Terzi Baba İnternet dosyaları:

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
1-2- 3- 4- 5- 6- 7- 8- 9- 10-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar .
21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-

Kitaplar devam ediyor şu an Yekün= (188+108=298)

GÖNÜLDEN ESİNTİLER
MUHYİDDÎN İBNÜ'L ARABÎ
FUSÛSU'L-HİKEM
15-İSA FASSI
(188-15)
Ahmed Avni Konuk
Tercüme ve Şerhi
Hazırlayanlar
Dr. Mustafa Tahralı-Dr. Selçuk Eraydın
Şerhinin Şerhi
Tekirdağlı İz-Terzi Baba Necdet Ardıç
İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (188-15)
MUHYİDDÎN İBNÜ'L ARABÎ
FUSÛSU'L-HİKEM
İSA FASSI (188-15)
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (188-15)
GÖNÜLDEN ESİNTİLER
MUHYİDDÎN İBNÜ'L ARABÎ
FUSÛSU'L-HİKEM
(188-15-İSA FASSI)
İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (188-15)